66

E XII. P 18

38762/A

R 4087

NIHELL, J.

B.Y.
AM.

46667

NOVÆ
OBSERVATIONES
Circa
CRISIVM PRÆDICTIONEM
EX
PVLSV
NVLLO HABITO RESPECTV
AD SIGNA CRITICA
ANTIQVORVM:
Primum à
FRANCISCO SOLANO DE LVQVE
Antequeræ in *Hiſpania* Practico,
aliisque deinde Medicis factæ;
Novis caſibus, monitisque generalibus
de Natura *Criſium*,
auctæ a
IACOBO NIHELL, Med. Doct.
Ex Anglico latine reddidit, &
Diſſertationem de Natura humana
adjunxit
WILHELMVS NOORTWYK, M. D.
accedit
D. G. C. SCHELHAMMERI
P. P. prim. in Acad. Kilon. &c.
Diſquiſitio epiſtolica
de
PVLSV.

πρὸς τὸ ἀντίγραφον

TRAJECTI AD RHENVM.

Apud IOANNEM PAVLVM KRAVSIVM,
MDCCLIII.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PRÆFATIO
INTERPRETIS.

Ars Longa, Vita Brevis. Veriſſimum, notiſſimumque, Effatum Hippocratis, quod nemo, rerum gnarus, negat, adfirmat quivis. Sed, licet de abſoluta Axiomatis illius veritate plane convicti ſimus omnes, ita nihilominus agimus, ac ſi, e diverſo, Ars Brevis, Vita Longa, foret. Gravis profecto, & Humanæ Rationi omnino contrarius, Error! Artem, jam inde difficilem, ipſi etiamnum difficiliorem efficimus. Sapientiores olim Proavi uni ſeſe Idiomati adſtringebant, unaque, Scientiis dica-

ta, Lingua, ſi quid utile detexiſſent, communicabant Publico, cunctis Nationibus profuturi. At hodie Materno fere quilibet Idiomate ſcribit, haud aliter quam ſi ſuæ tantummodo Patriæ viveret, &, quod univerſo Orbi commune eſſe oportuerat, Bonum Exteris invideret. Hinc neſcit *Italus*, quid *Gallus* obſervaverit, nec *Gallis* iterum *Anglorum* Inventa proſunt; niſi, moleſto opere, Linguas Alienas addiſcere, ac, utilioribus ſæpe Studiis relictis, ad prima denuo Litterarum Rudimenta regredi, ſicque repueraſcere, præoptarint. Hoc autem quam injucundum ſit plurimis, vel inde patet, quod vix centeſimus quisque Tædia hæc devorare valeat. Hiſce Laboribus facile nos invicem poſſemus eximere, ſi ad Antiquam (quod ſperare vix auſim) Univerſalem Linguam rediremus. Quo facto, longe melius haud dubie Humano Generi conſultum foret. Innumeris Hominum Miſeriis Medela petitur: ſed optimi quique Medici ingeminant: Quantum est, quod nescimus! Ulterius igitur perpolienda Ars: Idque longe optime exſequemur, ſi omni eam extraneo liberemus Onere, &, quod jam diſcen-

diſcendis Linguis nequicquam conſumendum eſt, tempus fructuoſioribus Studiis impendamus. Communis omnium Miſeria eſt; communem itaque contribuamus Operam; & faciles mutuo impertiamur noſtra. Sic ſpes eſt, multo magis provehendam Scientiam, quam ſi inutili velo plurimorum, aliunde licet capaciſſimorum, oculis obtegatur. Memorabilis ad rem noſtram in Sacris Paginis † Hiſtoria legitur: Conſtruebant Turrim Babel; creſcebat Moles, quamdiu una Lingua loquerentur Artifices; his vero multiplicatis, ſtatim ſubſiſtit tota: manifeſto indicio, quantum Linguarum Varietas Operis cujuſcunque Incremento noceat. Certiſſimum utique Deus ipſe quondam Impedimentum cenſuit; &, luculentiſſimo harum Obſervationum Teſtimonio, de eadem adhuc hodie Veritate convincimur. Eas olim ante An. 1737. Solanus ediderat; ſed, *Hiſpanico* Idiomate conſcriptæ, intra ejusdem Regionis limites ſuffocatæ ſunt; donec in Nihellii, ibidem, favente caſu, degentis, manus inciderent: qui, ad breve Compendium reductas, ſecundo demum Præ-

 lo,

† Geneſ. Cap. XI.

lo, Anno 1741, tradidit. Sed quotusquisque eſt, cui id etiam, diu admodum, vel ipſo Nomine, notum fuit? & cur? niſi quod *Anglico* Idiomate conſcriptum eſſet? Interim Rem ſane graviſſimam continet, &, pro Humani Generis Salute, ſi quæ unquam fuit, Inquiſitione digniſſimam. Quinque jam elapſi ſunt Anni, ex quo prodiit Libellus iſte. Ecquid, obſecro, tanto tempore profecimus? quotquot, aut de Opuſculo hoc, aut de Re ipſa, generali ſolummodo Sermone, meminerunt, vel unus eſt, vel nemo. Tantum abeſt, ut aliquod adeo memorabili Negotio Incrementum acceſſerit. Atque ita pulcherrima ſæpe Inventa ſemiſepulta latent, nec ad illam, quam cæterum acquirerent, Perfectionem unquam forte deducuntur. Felicius haud dubie ſucceſſiſſet, ſi, communi Lingua, non ſuis tantum crediſſet Auctor tanti Ponderis Negotium, ſed omnium etiam Exterorum Diligentiæ commendaſſet. Quidquid ſit, merito ſaltem major inde Spes haberi poteſt. Quapropter in animum induxi, *Anglicum* hunc Libellum interpretando, Periculum facere, numquid, ea ratione, ma-

jori

jori impoſterum Rei Publicæ Emolumento ſerviat. Qua de re nullus dubito. Multa certiſſime, in Opuſculo hoc, fide majora deprehendet Lector: ſed ſolidis adeo Teſtimoniis confirmata, ut vel hæc credenda ſint, vel prorſus nihil. Judicabit quisque, an vera dixerim, poſtquam pervolvit totum. Nullis ego Adminiculis animos præoccupare velim. Legant Medici, examinent, concludant. Unum dixero (quod, ſi quam in Republica Medica fidem merui, amovendis forte præmaturis, quæ incredibilis adeo res, prima fronte, certo certius offeret, Præjudiciis ſervire poſſit), me aliqua de ejusdem rei Veritate Experientia inſtructum eſſe. Præjudicia hæc, lecto Opere, ultro quidem, ni fallor, evaneſcerent; haud inutile tamen, meo judicio, fuerit, iisdem, in ipſo limine, aliquantulum occurriſſe. Liceat, quæ obſervavi, paucis edicere. Vix primum de Invento *Solaniano* Rumorem ſubaudiveram, cum, ecce, ad Puellam Hydropicam vocor, 20 circiter Annorum Virginem. Prima, qua accederem, vice, Veſperi ſcil., Pulſum irregulariter Intermittere, perſenſi. Mixturam dedi ex Cardiacis, quæ

 Con-

Conſtipatam hactenus Alvum nullatenus movere poſſent; tacite exſpectaturus Eventum. Poſtero mane redeuntem ſtatim rogabat Mater, numquid Mixturæ Purgantia miſcuiſſem? Filiam etenim quater Liquidam Alvum exoneraſſe. Manifeſtiſſimum ſane Diarrhœæ, Intermittentem Pulſum excipientis, Teſtimonium. Iterum: 20ª Julii 1746, hora 10ª matutina, Ægro adfui, quem, ex Primarum Viarum Saburra, Continua Remittens Febris prehenderat. Dies Morbi 14ᵘˢ erat. Æger ipſe firma Compage robuſtus, 25 Annorum, adſuetus laboribus. Aliquot ante diebus, ea paſſim præſcripſeram, quæ ſolvere, & per Alvum expellere, Saburram poſſent; mitiora tamen: hinc blande hactenus purgatus, fœtidam, fuſcam, ſubnigram quandoque, materiem rejecerat; ſemel etiam pauxillum Sanguinis permiſtum fuit. Eo ipſo Nycthemero, quinquies adhuc ſimilem depoſuerat Alvum, fuſcam ſc., ſatisque, licet aliquanto minus, olidam. Denique, ea die (20ª Julii) explorans Pulſum, validum, & febrilem, reperi, ſed, quod inprimis memorabile, ſatis evidenter Dicrotum. Obſervavi, quod

mo-

monuerat NIHELLIUS *, ſecundum Ictum, ſi fortius nonnihil comprimerem, omnino evaneſcere; ſed, ſi molli tantummodo digito tangerem, ſenſibilis denuo reſurgebat. Secundus ille Ictus Primo longe minor erat, ad quamlibet Diaſtolen Continuus; & de Vertigine querebatur Æger. Rogavi igitur, an Narium Hæmorrhagiam paſſus eſſet? neſciebat ipſe; ſed, quæ adſtabat, Soror, Cervicalis Indumentum, ſanguineis aliquot maculis conſperſum, ſe vidiſſe, teſtata eſt; quas & ego deinde conſpicatus ſum. Quatuor, vel quinque, erant, non magnæ, diluti Coloris. Juſſi, ut attenderent, an major forte copia excerneretur. Simplicem interea, ex Aq. hord., Nitr., Rob. Ribeſ., & Sambuc., Mixturam exhibui, quæ Naturæ Impetum mutare nequaquam poſſet. Poſtridie, hora circiter II^a, redeunti, nullum Sanguinem adparuiſſe, relatum eſt; ſed, ſepties, ad minus, ſimili, ut ſupra, materie, Purgatus fuerat; & còntinuabatur Vertigo. Explorando Pulſum, percepi Dicrotum: Secundus Ictus, ad quamlibet, uti prius, Diaſtolen, ſed multo validi-

* Pag. 106. in Notula.

lidior, Primoque fere æqualis, aderat; & hunc ille excipiebat ſubito. Iteravi Mixturam. Sequenti mane, 22ª ſc., ſepties iterum, prægreſſo nycthemero, Alvum evacuaſſe, indicarunt; ſed meliori materie: Febris imminuta plurimum, nitidior Lingua, ſanum fere Lotium, Vertigo nulla, & Secundus Ictus vix ſenſibilis, adparuerunt. Petii, numquid Sanguinem percepiſſet? Decem circiter Guttas e Naſo dimiſerat. Abinde, neque ullus amplius Pulſus Dicrotus, neque ulla Hæmorrhagia, prodiit. Conſtat igitur, aliquem, Pulſum Dicrotum inter ac Hæmorrhagiam, Nexum dari; in præcedenti Caſu, licet totus Impetus deorſum ruere videretur, certiſſime nihilominus obſervatum. De Pulſu Inciduo, fateor, nihil etiamnum, propria Experientia, edoctus ſum, ſed Amicus quidam, fide digniſſimus, ſequentem Caſum obtulit. Initio Decembris 1745, *Leidenſis* Civis meum imploravit auxilium. Poſt meridiem accedenti narrabat, ter ſe Intermittente Tertiana Febre laboraſſe, jamque, ob incredibilem Anxietatem, neſcire, quid ageret. Obſervavi Pulſum, qui valde Irregularis videbatur: ſed,

ſed, magis magisque attentus, perfecte (ut SOLANUS vocat) Inciduum deprehendi. Sex, ſeptemque, Pulſationibus increſcebat regulariter; ſtatimque iterum, a ſeptima vel octava exorſus, novam Periodum inchoabat: ſicque, iisdem plane Periodis, continuabatur inpoſterum. Horà ſeptima rediens, inveni Pulſum, diſtinctius adhuc, fortiusque, easdem Periodos decurrentem. Certior hinc, futuræ per Sudores Criſis ſpe, ſuaſi, ut nulla Medicamina, Naturam forte turbatura, adſumeret; Calidum ſolummodo ſervaret Corpus; & Lac ebutyratum, cum Hordeo mundato coctum, cœnaret, uti propoſuerat. Hora decima, eadem Veſperi, tertia jam vice, reverſus ſum; Pulſumque Inciduum, prægreſſis ſimilem, ſed multo etiamnum diſtinctiorem, reperi. Quarto nunc Tertianæ Paroxyſmo adficiebatur, leniori tamen (nec, in univerſum, valida etiam ante Febris fuerat). Ex omnibus his, ipſum, inſtanti nocte, admodum Sudaturum, præſagii. Sequenti mane, ſe totum fere profuſiſſimis Sudoribus ea nocte diffluxiſſe, retulit; Anxietatem autem integre fere evanuiſſe. Æqualem Pulſum, & Naturalem,

ob-

obſervavi. Dies hic Intercalaris erat, & perfecte intermittebat Febris. Poſt meridiem redii, ſed nihil Incidui Pulſus adparuit. Horâ circiter quinta, iterum viſitavi Ægrum; jamque denuò Pulſum Inciduum detexi; qui, hora ſeptima, increverat, & diſtinctior longe, hora decima, ſentiebatur; minori tamen vi, quam præcedenti die, feriebat digitum. Novum inde, ſed minorem, ea nocte proditurum Sudorem annuntiavi. Sequenti manè, omnia, ut dixeram, contigiſſe, teſtatus eſt. Diſparuerat Pulſus Inciduus, Morbusque, ea Criſi, omnino Judicatus videbatur. Poſt meridiem nihilominus Ægro adhuc ſemel adfui: ſed, bene ſe valere, dixit, & pro Cura grates reddere. In alio præterea Febricitante Ægro Pulſum Inciduum obſervavi; ſed unica tantùm vice: huncque etiam Sudor Criticus ſequebatur. Accuratiſſima ſane Obſervatio! eaque inprimis Novitate memorabilis, quod, cum SOLANUS nunquam ultra quatuor Increſcentes Ictus animadverterit †, hic tamen ſex, ſeptemque, ſimiles ſucceſſivi Ictus ſingulas quasque Periodos abſolverent. Patet igitur, haud

† Pag. 8.

haud imaginarium eſſe SOLANIANUM illum, inter prædictos Pulſus & relativas eorumdem Criſes, Nexum; ſed revera ſubſiſtere; caute tamen, &, a gnaro Medico, legitime diſtinguendum: etenim, Pulſus tales non ſemper ejusmodi Criſes denotare poſſe, attentior quivis ſtatim percipit. Ex. gr. Quadraginta circiter Annorum Vir, poſt Peripneumoniam, in Phthiſin Pulmonalem incidit: unde, aſſidua Tuſſi, vehementer concutitur; tandemque in Dorſo acquirit Tuberculum, quod ſenſim in inſignem Gibbum augetur, cui admota manus Pulſum, Carpi Pulſui perfecte ſynchronum, deprehendit. Manifeſtum ergo Aneuryſma. Diu, multumque, tortus, infelix Æger ſubita denique Hæmoptoë ſuffocatur. Hæc ex Relatione D. TRONCHIN, aliorumque, qui viventem ſæpe examinaverant, habeo. Sed Cadaveris Diſſectioni, cum DD. TRONCHIN, VAN LEENT, aliisque Med^o. Doctoribus, & Chirurgo BOOM, ipſe præſens interfui. Gibbus erat ingens, æquabilis, à ſiniſtra Scapula, per Dorſum, ad Lumbos usque, exporrectus, mollis, elaſticus. Supertenſa Cutis

tis colorem naturalem ſervaverat: in medio ſolummodo Gibbi Veſicula cernebatur, Gangrænoſa quaſi, exigua; qua rupta, parum Liquoris effluxit, quod eadem ſeorſum concluſum fuerat: ex Gibbo enim nihil prodiit. Inciſo Thorace, inveniebatur Pulmo, arctiſſime ubique accretus. Pleuræ, Pericardio, Diaphragmati, &c. Aperto Pericardio, Cor, erecta ſurſum baſi, apice perpendiculariter Diaphragmati inſiſtebat; ſatis cæterum Naturale. Prudenter ſeparato Pulmone, in ſiniſtro latere Aorta adparuit, in amplitudinem Veſicæ Urinariæ majoris inflatæ expanſa, totaque hac mole intra Pectus adſurgens. Subſtantia hujus, in univerſum loquendo, nec craſſior naturali evaſerat, nec gracilior; ſed in ejusdem tunicis paſſim, Scirrhoſa quaſi, tubercula ſentiebantur. Saccus ille hinc inde inæquabiliter nonnihil collapſus erat; incipiebatque mox ſub Arcu Aortæ, cum Cordis baſi elevatæ; & continuus ad Diaphragma usque protendebatur. Aperta hæc, adeo enormiter dilatata, Aorta coagulato Cruore copioſiſſimo plena erat; purgata autem, tota poſtica parte, per

am-

ambitum, Zona craſſiore Dorſo firmiſſime concreta conſpiciebatur, ita ut nulli hic Extravaſationi locus foret. In Aortæ fundo, Coſtæ Carioſæ, & fragiles, imo &, proximæ his, Corporum Vertebrarum partes Carioſæ occurrerunt. Sed, quod inprimis ſtupendum, Tribus Amplis Hiatibus, 1°. inter 6^{am}. & 7^{am}., 2°. inter 7^{am}. & 8^{am}., 3°. inter 8^{am}. & 9^{am}., Coſtam, perforata Aorta cum Gibbo, ſimili coagulato Cruore repleto, communicabat: ita ut totus Gibbus nihil eſſet niſi coagulatus Cruor, intra Cavum hoc Acceſſorium concluſus, quod Cute, a naturali habitu vix mutata, circumſcribebatur: ſed Margo Gibbi, qua is Dorſum tangeret, interius, Subſtantiam monſtrabat, fungoſam, rubellam, ſubcartilagineam, ſatis craſſam, cujus ope, per univerſum ambitum, Cutis adeo firmiter Dorſo coaluerat, ut, prodigioſo Naturæ Artificio, Sanguinem & hic coërcere potuerit, ne ultra Gibbum difflueret. Subſtantia hæc Tunica Adipoſa videbatur, ea ratione mutata; quæ Gibbi Cutem Dorſo firmiter adſtringebat; Cute cæterum, ibidem etiam loci,

ſanis

ſaniſſima. Muſculi ubique, una cum Cute, elevati erant; ſed extenuati admodum; quin & hinc inde, deleti quaſi, vix reliquerant veſtigium. Ecquis miraretur, obſecro, ſi, in ejusmodi Caſu, Intermitteret Pulſus? nec ullus, credo, futuram inde Diarrhœam concluderet. Hæ certe, aliæque, nimis generalium Regularum Exceptiones ſunt; minime tamen ipſam Rerum Veritatem deſtruunt. Sed abunde in his exſpatiatus eſt Nihellius. Deſiſtam igitur: &, tribus modo verbis, quod reſtat, expediam. Auctoris Verba, quam potui, proxime, Interpretando, ſecutus ſum: ſubinde tamen, relicta Litera, expreſſi Senſum. Hoc ipſa Linguarum Diverſitas non ſuaſit modo, ſed coëgit. Durus cæterum, nauſeoſus, vixque intelligendus, ſæpe evaſiſſet Sermo; ne jam quidem, fateor, ſatis comptus, attamen nonnihil tolerabilior. Sentiet, qui ſuſceperit, quanti conſtet, ejusmodi Libros Latine reddere. Si quam, tædioſo Opere, apud te, Lector, Gratiam meruiſſe, videar; ſi majori inpoſterum Rei Publicæ emolumento Succeſſus reſpondeat; Gaudebo. Primarius uti-

utique mihi Scopus fuit, Humani Generis Saluti conſulere; quæ ſi unquam promoveri poterit, hujusmodi certe Inventis promovendam, legitima, maximaque, Spes eſt. Vale, Lector, tuque, pari, quo a me offertur, animo, accipe.

P. S. Una de re monere te prætermiſeram, Lector. Operoſum in Libelli Calce *Indicem* deprehendes, multo labore ac ſtudio a D°. H. DE BOSCH, *Medicinæ Doctore*, ſollicitiſſimè concinnatum, eo certe, qui in Editione Anglica reperitur, longè accuratiorem. Huic igitur ſoli ea de re & Laudem reddere convenit & Grates.

DOCTORI MEAD

Regis Medico.

VIR CELEBERRIME!

Q*uemadmodum ſententia tua de emolumento, quod ex ſecuturis Obſervationibus in Medicinam, humanumque genus, redundare*

 poſſit

poſſit, ſtimulus eſt maxime honorificus, qui me incitare valeat, ut eas Publico communicem, ſic, quod hic iisdem nominis tui pignore adjici concedis pondus, efficaciſſima præparatio eſt, ut Opus hoc ab Erudito Orbe ſine præjudicio recipiatur.

Noſti, Domine, *hoc, quod tracto, ſubjectum, primo intuitu, maxime forte omnium, quæ hac ætate in Publicum prodierunt, objectionibus expoſitum eſſe. Revocare ex tenebris diu neglectam, & oblivioni fere traditam, Criſium obſervationem, pro molimine antiqua & exploſa præjudicia reſuſcitandi facile traduci poterit. Novas circa Pulſum Obſervationes proponere, negotium, quod mul-*

multorum adhuc viventium Medicorum memoria ultra omnem modum & comprehenſionem mile intricatis ſubtilitatibus, antiquis & modernis, exteris atque domeſticis, oneratum fuit, non improbabiliter chymæricum & abſurdum videbitur: ſed inprimis Criſium prædictionem ſuſcipere via tam inſolita, & inopinata, Pulſu ſcilicet, maxima veriſimilitudine, adfectata ſingularitas exiſtimari poterit, & hypotheſis arbitraria. Adeo periculoſum eſt Auctoris molimen, cujus primarium ſubjectum rebus ſtipatum eſt, quæ diu in vituperationem ceciderunt! Hæ, ad primam etiam mentionem, ſtatim occurrunt menti ſub contemptibili obſoletorum errorum idea, noxiam in reliquum ſubjectum ſpargunt umbram, totumque una communi

inutilitatis accuſatione involvunt. Hujusmodi præjudicium generaliter omne ulterius examen circa intentionem Auctoris executionemve præcludit, Opusque nondum lectum neglectui & oblivioni damnat.

His, aliisque ſimilibus, difficultatibus ſecuturæ Obſervationes probabiliter ſubmergerentur, ſimul atque apparerent, niſi auctoritas quædam, tanti in Medicina momenti, ac tua, impetuoſum Criticum ad pacatiorem mentem revocaret, eique attentionem perſuaderet ad facta, quæ propono.

Opus, quod & novum & utile judicatum eſt a Viro tam eminenti eruditione, tam annoſa experientia, inſtructo, mox quandam dignitatis ſpeciem acquirit, omni de levitate ejus præconceptæ opinioni ſuperiorem, & in objectum maxime ſeriæ attentionis evadit. Haud ergo adulatio fuerit, agnoſcere, quodcunque, ab hoc Opere, Publico acceſſurum ſit emolumentum, id magna ex parte tibi adſcribendum fore.

Sic, arte ſalutari a te ipſo, proſpero ſucceſſu, exculta, alios etiam ad ejusdem profectum excitando, nobiliſſimum magnæ, quam obtinuiſti, famæ uſum facis.

 Patere,

Patere, Celeberrime Vir, ut vere teſter, eſſe me omni reverentia eximiis adeo dotibus debita

Humillimum tuum, & obſequioſiſſimum ſervum,

JACOBUM NIHELL.

PRÆFATIO.

Momentum ſequentis Operis in duabus præcipue rebus conſiſtit, videlicet in novitate, & in veritate, factorum, quæ continet. Facta hæc & nova & rara eſſe, facile ab unoquoque Lectore agnoſcetur, qui ea, quæ hactenus de Pulſibus, reſpectu Criſium, ſcripta ſunt, haud

ignorat. Non igitur inſumam tempus probando id, quod certus ſum in lectione hujus Operis a nemine negandum eſſe. Sed alterum, factorum nempe veritas, delicatioris magisque dubiæ naturæ eſt, & ſiniſtræ, quæ ſemper ea proportione, qua novum & mirabile ſubjectum eſt, in mente naſcitur, ſuſpicioni expoſitum. Summa igitur ratione exſpectari poteſt, ut illud hic, quantum fieri poteſt, ſolidiſſime pertractetur. Hiſtoriæ Criſium per ſudores, diarrhœas, & hæmorrhagias, unice per Pulſum, quædam tribus, quædam quatuor diebus, antequam contingerent, prædictarum, niſi additis documentis ſuſtententur, inventa veluti fabuloſa, aut ridiculæ incantamentorum narratiuncu-

læ,

læ, videri debent. Ut vero tam naturales, tam legitimæ, ſuſpiciones adhibitæ in hujusmodi caſu fraudis removeantur, neceſſarium evadit, erudito Orbi ſignificare, qua auctoritate ac fide illa, quæ præſentis Operis molem efficiunt, facta Publico offerantur: hocque optime ex ſequenti relatione apparebit.

Anno 1737, Opus a FRANCISCO SOLANO DE LUQUE, Medicinæ Doctore, *de prædictione criſium ex Pulſu*, ſub titulo *Lapidis Lydii Apollinis*, Hispanico idiomate conſcriptum, a Domino *Petro Roxo*, membro honorario Academiæ Medicæ *Madritenſis*, & Noſocomii Sti. *Joannis de Dios Gadibus* Medico, mihi tradebatur, quo

quo tempore *Anglico* ejusdem urbis Commercio Medicam opem præſtabam. Narrabat mihi, aliqua ſeſe experientia de *Solaniani* inventi veritate inſtructum eſſe, & de ignava conterraneorum ſuorum inſenſilitate conquerebatur, qui tanti ponderis negotium, tam novum, tamque validis factorum teſtimoniis ſtabilitum, quale ipſi iſtud, quod memoratus Doctor propoſuerat, videbatur, omnino negligerent.

Novitate & momento Subjecti perculſus, plus quam vulgari diligentia librum lego Auctoris Obſervationes ſummam mihi admirationem pariunt, talesque videntur, quales amicus meus repræſentaverat. Totum negotium

tium, maximo candore propoſitum invenio, nova ſigna critica planiſſime deſcripta, nexum inter hæc & relativas eorum criſes ſtabilitum per facta, facta ipſa teſtimoniis confirmata perſonarum maxime honorabilium illius civitatis, in qua contigerant, Medicorum præcipue, Auctoris noſtri æmulorum in Praxi, quos impoſſibile erat, de qualicunque in ejus favorem colluſione habere ſuſpectos; *colluſione* ſcil. contra naturam, quæ famam ejus ac fortunam in proprium ipſorum detrimentum per apertum mendacium atque impoſturam adaugeret. Poſtquam Auctor noſter Lectores ſuos examinandæ factorum, quæ adlegat, veritati, materiæque ad propriæ experientiæ lancem ponderandæ, hoc mo-

modo aptos reddidit, eosdem ſerio ad utrumque hoc examen invitat. Concipi non poterat, tot omnium ordinum, quot ipſe nominabat, teſtes in ſimplici materia Facti decipi potuiſſe, nec etiam auſiſſe ipſum, publice eorum auctoritate abuti, ut fictitiam quandam hypotheſin exornaret. Itaque *Solani* Obſervationes omnibus candoris, ac publicæ fidei, quæ optari poſſent, conditionibus inſtructæ videbantur. Nihilominus ut in tanti momenti negotio ne minimo quidem dubio locus foret, *Antequeram* petere decrevi, quæ civitas trium modo dierum itinere *Gadibus* diſtabat, ut factorum ejus veritatem examinarem coram, ſique talia, qualia ipſe repræſentaverat, deprehenderentur, penitiſſimam

mam in nova ejus arte prædicendi Criſes, ſub ipſius auſpiciis, mihimet experientiam compararem. Magna me humanitate recipiebat, cunctasque, quas deſiderare poteram, opportunitates procurabat, libere circa prægreſſas ejus Obſervationes inquirendi, videndique illas, quæ eo, quo *Antequeræ* morabar, tempore, duorum nempe menſium ſpatio, occurrerunt. Hoc intervallo cum omnis fere conditionis hominibus, quos ipſe in libro ſuo factorum teſtes nominaverat, frequenter converſabar. Inter hos varii erant primi ordinis ac characteris Viri, qui omnes, nullo excepto, caſus, in quibus eorum mentio facta fuerat, confirmarunt. Maxima parte etiamnum in vivis erant, paratique jurejuran-

rando atteſtari dicta. Generalis hic & uniformis omnium ordinum, præſertim Medicorum, conſenſus in teſtimonium factorum illorum (rei, in qua nulla illuſio eſſe poterat) ſummus auctoritatis & fidei gradus eſt, quem rerum hujusmodi indoles admittit, & convincens evidentia videbitur, dum variæ ejus Obſervationes in ſequentibus paginis perlegentur.

Si quæ inſuper ad perſuaſionem conditiones requirerentur, invenientur hæ in factis ſimilibus, poſt *Solani* Obſervationes, ab aliis Medicis, me ipſo, imo & quibusdam Auctoris familiaribus, adnotatis, qui, licet in Medicina hoſpites, attamen ſufficientem ex *Lapide Lydio* ſupra dicto rei hu-

jus

jus cognitionem acquiſiverant, ut Obſervationes aliquot ſatis feliciter concinnarent, uti in decurſu præſentis Operis *Parte* 1ª. *Sect.* 2. *cap.* 3. *Obſerv.* 6 apparebit. Ipſe ego plerisque Dominorum iſtorum, quos hic reſpicio, familiaris fui; certusque ſum, nullam illis rationem fuiſſe, ut facta ſuppoſititia Orbi obtruderent; quin & adfirmare audeo, quod nulla illis, quos intime novi, cauſa ſufficere potuiſſet, ut ad vilem adeo impoſturam ſeducerentur. Novi aliquos, qui cæco contra *Solani* Obſervationes præjudicio occupati, talia ne quidem facta animadvertebant, quæ ipſismet hac methodo occurrerent, donec poſt manifeſtam quorundam caſuum evidentiam eosdem negligentiæ ſuæ puderet, tandemque

C mera

mera experientiæ vi convincerentur. Peculiarem de me ipſo mentionem prætermittam, ſed ex modo, quo univerſum ſubjectum tracto, Lectori de candore meo relinquam judicium; conſcius enim ſum, unicam hanc, meo reſpectu, eſſe poſſe, ac fore, judicii ejus regulam.

Quantumvis jamjam memorata facta, ea ſcil. quæ *Solani* Obſervationibus poſteriora ſunt, ultra omnem præjudicii ac cavillationis poteſtatem convincentia invenientur, minus tamen delectamentum, minorem admirationem, pariunt, ac illa, quæ ante ipſum fortuito obſervata ſunt, dum ne vel minima adhuc rei hujus ſuſpicio, nulla imaginationis ex novitate inclinatio, aderat, dum-

dumque igitur facta ipſa, mera propriæ ſuæ evidentiæ vi, præjudicia temporum, & Obſervatorum incuriam, perrumpere debuerunt. Facile concipitur, quam paucæ ejusmodi Obſervationes exſpectari poſſint. Nihilominus rariſſimam unam in *Prosperi Alpini* ſcriptis conſervare, Providentiæ placuit; factum, quod poſt Auctoris hujus ætatem in Adverſariis Medicis obscurum manſit, & univerſæ Facultati impenetrabile, myſterium; jam vero ope luminis ab Obſervationibus *Solanianis* recepti elucidatur, & manifeſtum in hujus favorem teſtimonium evadit, ut in Operis concluſione apparebit. Neque tamen unica iſtius generis eſt iſta *Prosperi Alpini* Obſervatio, alteram *Wierus* ſuppeditat, quæ &

 ipſa

ipſa loco proxime memorato enarrabitur.

Hæc eſt Evidentia, qua Facta, in hoc Opere, Publico oblata ſuſtinentur; & ſane raro in favorem quarumcunque hactenus in Medicina divulgatarum Obſervationum tam multæ, tam ſolidæ, demonſtrationes concurrerunt.

Præter Facta ſua, Leges quasdam pro prædictione Criſium ex Pulſu erudito Orbi communicavit *Solanus*: *Leges*, quas ex longa Obſervationum circa hoc negotium collectarum ſerie deduxerat. Verum hæ longe alia ratione conſiderandæ ſunt, ac Facta. Nihil familiarius eſt, quam erronea ex veriſſimis datis concluſio. In hanc erroris ſpeciem delapſus eſt

eſt Auctor, urgendo rem, legesque ſuas libere nimis & univerſaliter conſtruendo, quemadmodum ego *in ſecunda hujus Operis parte* propria experientia demonſtrabo, & ſolers quivis Medicus in prima ejus circa intermittentem Pulſum generali regula immediate percipiet.

Attamen talis error præcipue in Auctore noſtro excuſari poterat, cujus eruditio in Medicina, & Philoſophiæ Naturalis cognitio, pro infelici in ipſius patria doctrinæ ſtatu, nimis infirma erat, profundas illas & validiſſimas impreſſiones ſuſtinendo, quas ingens novorum rariſſimorumque Factorum numerus in ejusdem imaginatione excitaverat. Monitum hoc neceſſarium duxi, ut

omni præmaturæ exceptioni, quæ contra Opus hoc, reſpectu errorum quorundam palpabilium, qui in ſtatutis de Criſium prædictione legibus ſeſe offerunt, in univerſum adduci poſſet, occurrerem. Speroque, fore ut Lectori placeat, ſuum eatenus judicium ſuspendere, donec viderit, qua evidentia materiam hanc *in* IIª. *hujus Operis parte* dispoſuerim, eo magis, quod, priusquam facta legerit, legitimus in hoc caſu judex eſſe nequeat.

Quando obitus Doctoris *Roxo*, amici mei, qui integram mihi in Noſocomio *Gadenſi* S^ti^. *Joannis de Dios*, quascunque vellem, Obſervationes faciendi libertatem conceſſerat, brevique poſt ſecutum iter, una cum aliis non-

nonnullis impedimentis, duobus hisce proxime elapſis annis omnes mearum juxta *Solani* methodum Obſervationum ulteriores progreſſus inhibuerant, earundem editionem differre maluiſſem, donec magis Demonſtrativae evaderent, niſi ſequentes circumſtantiae dilationem iſtam diſſuaſiſſent: prima eſt exiguum emolumentum, quod ab illis exſpectari poteſt, quae circa hanc materiem Publico tradidit *Solanus* in *Lapide ſuo Lydio*, qui craſſum ac taedioſum volumen *in folio* conſtituit, ubi primarium Subjectum immenſo inutilium digresſionum, diſſertationum, orationumque, in perplexum ratiociniorum ac factorum labyrinthum confuſarum, numero ſuffocatum eſt. Etenim is, quamvis diligens

Obſervator, educationis ſuae infortunio, communi patriae ſuae vitio, ad methodice ſcribendum omnino ineptus erat. †

Secunda circumſtantia eſt ipſius obitus, qui brevi, poſtquam *Antequeræ* valedixeram, accidit, dum mea perſuaſione correctam & ſuccinctam Obſervationum ſuarum editionem praepararet; quae ita, una cum variis eximiis factis, ipſius aliorumque perſpicacia de novo obſervatis, penitus perierunt. Tertia eſt *Hiſpanorum* Medicorum neglectus & incuria, qui, licet ad accuratam Inventi

Sola-

† Revera anno 1737. ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios* M. D. cum auctoris conſenſu editum fuerat in majoris formæ 12. *Lapidis Lydii compendium*, ſed judicio carens editor tunc etiam ex authographo tantum ſupra memoratæ farraginis transſcripſerat, quantum in volumen adeo anguſtum cogi poſſet, additis ex *Helmontiana* Philoſophia mille ineptiis.

Solaniani perquiſitionem, cum *Antequeræ* degerem, excitati, idem, ſimul atque Auctor exſpiraverat (neque enim ultra jam applicabatur aemulationis ſtimulus,) ne minima quidem ulterioris inde auxilii relicta ſpe, dereliquerunt. Itaque totum graviſſimi hujus negotii pondus integre ad me devolvitur. Proprii autem fati incertus, imprudentiſſimum fore exiſtimavi, eorum, quae de hac materie ſervaveram, editionem differre, ſub dubia ſpe, perfectiores iſtis, quas jam inde feceram, Obſervationes impoſterum communicandi; eo magis, quod ex amplitudine & diverſitate Subjecti, difficultatibusque, in praeſenti Praxis ſtatu nitidae & exquiſitae Obſervationi repugnantibus, convictus ſim, rem

hanc unius hominis diligentiam longè excedere. Quapropter Collegarum meorum in ea perveſtigatione auxilium tempeſtive provoco. Fateor, ad laborioſum ipſos penſum, & ſubtilem rerum indaginem, ſollicito: verum ita demum *Angli* Medici erunt, quorum felix ad artis profectum applicatio per univerſam *Europam* abunde innotuit.

Ut rei hujus examen curioſis facilitetur, ab omnium circumſtantiarum, circa Pulſus criticos *Solani*, & ſignificatas per dictos Pulſus Criſes, hactenus obſervatarum, ſuccincta deſcriptione ſequens Opus incipio. Proxime procedo ad particularia exempla Facti; quibus Obſervationum ejus veritas evincitur.

Sic-

Sicque *in prima Operis parte* illo præciſe ſtatu, quo, cum proprias meas Obſervationes inchoarem, inveni, totum propono negotium.

Secunda Pars proprias meas Obſervationes continet, easque, quæ mihi ab amicis fuerunt communicatæ; omnes candide relatas; una cum talibus correctionibus, animadverſionibusque, quæ circa *Solanianas* de Criſium prædictione regulas, materiam Facti hactenus obſervatam, & totius finem uſumque, neceſſariæ videbantur.

Si forte leves quasdam in Factis per alios relatis incurias obſervaverit Lector, conſiderare velit, quod illa ego in privatum primo emo-

emolumentum collegerim, abſque ulla intentione eadem publicandi; etenim *Solano*, ut novam & correctam ſuarum circa hoc Subjectum Obſervationum editionem curaret, perſuaſeram.

Poſt hujus obitum nullum, niſi ex ipſius Manuſcripto, adæquatam inſtructionem recipere poteram, quod mihi, licet emere vellem, negatum fuit. Attamen illæ, quas hic reſpicio, incuriæ non ſunt magni momenti.

Quousque numerus Obſervationum, quas in confirmationem rei novæ æque ac ſtupendæ neceſſarium duxi producere, permittere poterat, Factorum ſimilitudinem evitavi. Itaque ex omnibus illis, quæ in chartis habeo,

beo, ſelegi talia, quæ, peculiarium ſuarum circumſtantiarum reſpectu, minimam inter ſe invicem ſimilitudinem gererent; ſed, quantamcunque adhibuerim curam, in quadraginta ſex circa idem generale Subjectum datis Obſervationibus incommodum hoc integre vitari non potuit. Sed nec etiam in ſeveræ veritatis Opere luxuriantis illius varietatis blandimenta requiret Lector, quæ non reſtricta fictionis libertas admitteret.

Exſpectabunt forſitan Lectorum aliqui, fore, ut in hoc Opere de celebrata adeo *Sinenſium* in explorandis Pulſibus arte mentionem faciam. Verum, etiamſi mira admodum de famoſis his Aſiaticis tam ſcripta quam narra-

ta fuerint, modernusque etiam Auctor in iisdem explicandis ac ſuſtinendis plurimum laboris impenderit *, cuicunque ea tantum perlegere placuerit, quæ de hoc Subjecto ex optimis *Sinenſium* Medicorum Autographis in *Sinarum hiſtoria*, nuper a *Patre du Halde* edita, reperiuntur, ille quidem, quod tam ineptas nugas, craſſasque abſurditates, quales ibi relatæ ſunt, ſilentio prætermiſerim, facile condonabit.

Tandem, ut ſatisfiat talibus, qui ex præſenti Praxis ſtatu contra qualemcunque Criſium Obſervationem exceptiones formare volent; peculiare de hoc Subjecto Caput addidi, quod, ſpero, per-

* *In the Phyſicians Pulſewatch.*

perleget Lector, antequam ex vulgo receptis Criſium notionibus abſolutum aliquod de ſequenti Opere judicium ſtatuat. Auſim promittere, quod & hoc, & reliqua, absque ullo partium ſtudio, ea brevitate, iis in ratiocinando cautelis, pertractata inveniet, quæ Auctorem, tam privato ſuo judicio diffidentem, quam debitæ Publico reverentiæ gnarum, decent.

NB. Auctor ſe devinctum ſentiet Medicis, qui Facta quædam ad præſens Opus relativa ipſi communicare haud dedignabuntur. Adſignanda erunt Auctoris nomine *to the Grecian Coffeehouſe in De-*

Devereux-court, Londini. Eadem cum hisce æquitate aget, quam nunc, ſequentium Dominorum reſpectu, obſervatam vident.

CATALOGUS MEDICORUM,

Qui SOLANI *Obſer-vationes propria experientia confirmarunt, & illuſtrarunt.*

Don Francisco Thomas de Zayas, *Regiæ Catholicæ Majeſtatis Familiæ Medicus, dum viveret, honorarius.*
Don Antonio Alvarez.
Don Miguel de Porras.
Don Joſeph Vincente Gomez.
Omnes Antequeræ *Medici.*

Don Francisco Garcia, Mallen de Navarette, *Capituli Eccleſiæ Cathedralis* Gadenſis, *dum viveret, Medicus.*
Don Pedro Roxo, Gadibus *quondam Medicus Noſocomii* S^ti^. Joannis de Dios, *& membrum honorarium Academiæ Medicæ* Madritenſis.

Don Raphaël de Fuentes.
Don Nicolas Rexano.
Malagenſes *Medici.*

Don Pedro Caſtan, Caſæ Vermejæ *Medicus.*

N. N. Medicus Loxenſis, *cujus nomen in memoriam revocare nequeo.*

Don Chriſtoval Solano de Luque, *Doctoris* Solani *filius, Medicinæ Studioſus.*

Don Juan de Pedraza y Caſtilla, *Philoſophiæ & Medicinæ Baccalaureus.*

TABULA CONTENTORUM.

PARS I.

SOLANIANAS Criſium ex Pulſu prognoſes continens, una cum variis factis, per quæ Obſervationum eius veritas in univerſum adſeritur.

SECTIO I.

Nova ſigna & leges pro variarum Criſium prædictione ex Pulſu, juxta SOLANUM.

CAPUT I.

Signa & leges pro prædictione Hæmorrhagiæ criticæ per naſum. pag. 1

CAPUT II.

Signa & leges pro prædictione Diarrhœæ criticæ, junctæque huic Criſis per Vomitum vel per Urinam. 6

CAPUT III.

Signa & leges pro prædictione Sudoris critici. 9

CAPUT IV.

Generales quædam animadverſiones circa ſupra dicta Signa & Criſes. 12

SECTIO II.

Continens varia facta, quibus Obſervationum SOLANIANARUM veritas circa prædictionem Criſium ex Pulſu in univerſum evincitur. 17

CAPUT I.

Exempla prædictionis Hæmorrhagiarum criticarum per naſum. 20

CAPUT II.

Exempla prædictionis Diarrhœarum criticarum. 30

CAPUT III.

Exempla prædictionis Sudorum criticorum. 40

CAPUT IV.

Exemplum prædictionis Icteri critici. 49

CAPUT V.

Exempla ſimilium Obſervationum ex ANTIQUIS. 52

PARS II.

Varias novas circa idem Subjectum Obſervationes continens, una cum animadverſionibus in SOLANIANAS prædictionis leges, & monitis quibusdam generalibus de natura Criſium, earumque apud ANTIQUOS conſideratione, & apud MODERNOS neglectu.

SECTIO I.

Productum propriarum mearum Obſervationum circa nexum a SOLANO obſervatum inter ante memoratos Pulſus & Criſes.

CAPUT I.

Productum propriarum mearum Obſervationum circa Pulſum dicrotum. 65

CAPUT II.

Productum propriarum mearum Obſervationum circa Pulſum intermittentem. 69

CAPUT III.

Generales animadverſiones circa totum Subjectum. 71

CAPUT IV.

Monita quædam generalia de natura Criſium, earumque apud ANTIQUOS con-

conſideratione, & apud MODERNOS neglectu. 91

SECTIO II.

Continens exempla quædam peculiaria ex propriis meis Obſervationibus circa ſupra memoratos Pulſus & Criſes, cum variis ſelectis caſibus mihi per amicos communicatis.

CAPUT I.

Novæ Obſervationes circa Pulſum dicrotum. 130

CAPUT II.

Novæ Obſervationes circa Pulſum intermittentem. 158

Additum eſt ſingulare Caput, primi ortus Obſervationum SOLANIANARUM brevem hiſtoriam exhibens. 173

LECTORI.

Chartarum mearum aliquas pervolvendo, occurrit Diarium Thermometricum, quod *Gadibus* paravi. Oblectamento cuidam, vel & uſui, eſſe poſſe, arbitratus ſum, ſi, hoc loco, variam Caloris ac Frigoris, in illa Civitate per integrum Annum obſervati, ſucceſſionem Publico communicarem; eo magis, quod Thermometra, quibus uſus ſum, FARENHEITIANA fuerint, tam æqualia inter ſe, & tam communia, ut inſtituta cum iisdem experimenta ad

 gene-

generalem quandam regulam reduci, ſibique mutuo ſatis facile & accurate comparari, queant.

Factæ ſunt Obſervationes iſtæ in umbra Cubiculi, radiis ſolaribus nec expoſiti multum, nec ſubtracti; adeoque Aëris, quem Incolæ *Gadenſes* in univerſum intra tecta ſua reſpirant, naturalem Temperiem ſignificant. Sed & animadvertendum eſt, ut erroneæ earundem ad alia loca applicationes evitentur, Aërem *Gadibus*, æſtate æque ac hyeme, omnium forte *Andaluſiæ* Civitatum temperatiſſimum occurrere.

Juxta exactiſſimas Obſervationes, quas, ſub jamjam memoratis conditionibus, triennii ſpatio inſtituere potui, calor & frigus inter gradum 49 & 81, primum frigoris, alterum caloris, extremum, per Anni circuitum decurrebant.

A fine

A fine Novembris, ad Aprilem usque Thermometrum raro ſupra gradum 60um. adſcendit.

Decembri, Januario, & Februario, in univerſum ſub 56°. manſit.

A fine Martii, usque ad medium circiter Junii, plerumque inter 60 & 70 indicavit.

A medio circiter Junii, usque ad finem fere Septembris, utplurimum inter 70 & 76 perſtitit; a 72 ad 75 conſuetus erat limes: rarò ſubſidebat ad 70, aut ad 78 elevabatur; licet ſemel, poſt Ventorum inconſtantiam, Auguſto Menſe, ad 64 ſubſediſſe, iterumque ad 81 adſcendiſſe, obſervaverim: hique extremi ſunt Termini, quos ibidem æſtatis tempore animadverti.

Ab umbra in meo Cubiculo, ad umbram in Aëre aperto, calido, circiter 4 & 6 graduum differentiam obſervavi.

A pleno calore Solis, Menſe Julio, ad Aërem apertum frigidiuſculum ſequentis noctis, 15 graduum.

A fine circiter Septembris, usque ad finem Octobris, in univerſum inter 70 ac 60, & Menſe Novembri inter 66 & 58, ſubſtitit.

In Circumſtantiis ſupra memoratis, & conſueto Cœli ſtatu, vix aliquam differentiam inter diei ac noctis calorem deprehendere potui.

PARS PRIMA,

SOLANIANAS

CRISIUM EX PULSU

PROGNOSES

Continens,

Una cum variis FACTIS,

Per Quæ

OBSERVATIONUM ejus veritas in univerſum evincitur.

Sed & accuratiſſime eſt obſervandus Pulſus; quatenus eſt Index Materiæ Morboſæ movendæ, motæ, excretioni paratæ, & jam incipientis ſecerni: nam ibi demonſtrat egregie tempus agendo aptum præter cætera.

BOERHAVE Inſtitut. N°. 970.

SECTIO I.

Nova Signa & Leges pro variarum Criſium prædictione ex Pulſu, juxta Doctorem FRANCISCUM SOLANUM de LUQUE.

CAPUT I.

Signa & Leges pro prædictione Hæmorrhagiæ Criticæ per Naſum.

I.

Pulſus Dicrotus ANTIQUORUM, qui (*LATINIS Pulſus bis feriens*) *ANGLIS* proprie *The Rebounding Pulſe* vocari poteſt, certum indicium eſt futuræ Hæmorrhagiæ Criticæ per Naſum *.

II.

* Non incongruum fuerit, hic adnotaſſe, proximum huic Propoſitioni, quod unquam mihi occurrit, Monitum eſſe ſequentem locum in *Sir John Floyer's Pulſe-watch, Vol.* 1. *p.* 138. *Pulſus undo-*

ſus

II.

Si Pulſus Dicrotus ad, vel circa, trigeſimum quemque Pulſum adpareat, plerumque intra quatuor deinde dies, citius nonnihil vel tardius, Hæmorrhagia ſequitur. Si ad quemlibet decimum ſextum Pulſum recurrat, intra tres dies ſupervenit Hæmorrhagia. Si octavo quolibet Pulſu obſervetur, Hæmorrhagia intra duos dies ſuccedit, vel intra duos dies cum dimidio. Denique ſi quovis quarto, tertio, ſecundo, Pulſu redeat, aut continuus ſit, intra 24 horarum ſpatium Hæmorrhagia exſpectari debet. In genere igitur, quo brevioribus Pulſuum periodis

ſus cum vibratione ſignum dat evacuationis menſtruæ, vel hæmorrhagiarum quarundam, per naſum, alvum hæmorrhoides, &c. Locus, quem cum mille aliis veriſimiliter ex *Galeno* deſumpſit. Sed quam longe ab omni illius rei cognitione abſit, cui hic a *Solano* inſiſtitur, plane adparet ex abſoluto ejus circa Hæmorrhagias ſilentio, ubi de Pulſu Dicroto loquitur p. 140, imo & ex propria ejus neutiquam intelligibili *pulſus vibrantis* deſcriptione *p.* 50. *Vibrans Pulſus motui ſagittæ comparatur, & per vehementem Cordis contractionem producitur, quæ Pulſum majorem efficit.* Quantæ tenebræ! quantum hoc a qualicunque Pulſus Dicroti idea diſtat!

dis revertitur Dicrotus, eo propius inſtat Hæmorrhagia.

III.

Aliquando Natura omnia ante memorata Critici Pulſus ſtadia regulariter percurrit, à primo ejus circa trigeſimam quamvis Pulſationem acceſſu ad ſingulam quamlibet deſcendendo, unde Hæmorrhagia ſenſim iisdem præciſe gradibus adpropinquans prænoſcitur. Aliquando irregulariter Hæmorrhagiam accelerat, vel retardat, tuncque Pulſus Dicrotus majore vel minore Frequentia in eadem proportione recurrit; dumque ille variis & incertis periodis redit, tempus, quo Hæmorrhagia accidet, exacte determinari nequit.

Nota. Ea, quæ de Pulſu Dicroto, quoad varias Pulſationis, ad quas recurrit, periodos, & diſtantiam vel propinquitatem ſignificatæ inde Criſis, in binis hiſce poſtremis articulis obſervata ſunt, de aliis etiam Criticis Pulſibus, quorum poſtea fiet mentio, absque iterata hoc

 re-

reſpectu ſub quolibet horum Pulſuum repetitione, ſimiliter intelligenda erunt.

IV.

Si Arteria magna celeritate bis feriat digitum, & Secundus Ictus admodum ſubito Primum Ictum excipiat, jamjam aderit Hæmorrhagia; ſique tunc aliquantulum differatur, ſimul ac Aeger nares emunxerit, erumpet.

V.

Hæmorrhagiae Quantitas prænoſcitur ex Vigore, quo Arteria Secunda Vice ferit, exacte comparato cum impetu Primi Ictus, ſive vehemens hic, ſive languidus, fuerit: ſic ſi Arteria Secunda Vice feriat minori momento, quam primus Ictus digito impreſſerat, tunc parca erit Hæmorrhagia, & viciſſim. Verum ſi Secundus Arteriæ Ictus, Primusque, æqualis Vigoris fuerint, moderata Hæmorrhagia ſuccedet.

VI.

Eadem proportione, qua ſanguis effluit, Secundus Arteriæ Ictus gradatim debi-

debilitatur, donec brevi poſt Criſin penitus dispareat; & ſucceſſiva illa Secundi Ictus remiſſio Hæmorrhagiæ immediate prægreſſæ indicium ſuppeditat. Hæc Animadverſio, mutatis mutandis, etiam iſtis Pulſibus, qui alias Criſes denotant, adplicari debet.

VII.

Si Pulſus Dicrotus poſt Hæmorrhagiam continuetur, aut de novo reſurgat, alteram ejusdem generis Criſin ſignificat, juxta regulas ſupra dictas. Et hoc etiam aliis Criticis Pulſibus adcommodari debet.

VIII.

Si Secundus Arteriæ Ictus in uno Carpo evidentior ſit, quam in altero, Sanguis ſæpe ex Nare illius lateris, in quo Secundus Ictus evidentior eſt, majori abundantia erumpit.

Caput II.

Signa & Leges pro prædictione Diarrhœæ Criticæ, junctæque huic Criſis per Vomitum, vel per Urinam.

I.

P*ulſus Intermittens* certum indicium eſt futuræ Diarrhœæ Criticæ, tuncque tantum portendit Mortem, cum robur, ad perficiendam Criſin requiſitum, deficit *

II.

Spatium temporis, Intermiſſionibus abſumpti, quantitatem Materiæ, quæ per Diarrhœam evacuabitur, vel numerum Sedium, ſignificat. Intermiſſio, quæ ſpatio unius Diaſtoles durat, vel in qua una tantum Diaſtole deficit, parcam Evacuationem innuit, vel paucas Sedes. Ea,

* Hæc nimis univerſalis Propoſitio *in ſecunda hujus Operis Parte* intra juſtos limites reducetur.

Ea, quæ duplicis Diaſtoles ſpatium abſumit, ingentem Evacuationem ſignificat, vel multas Sedes. Ea denique, quæ duas Diaſtoles cum dimidia abſumit (longiſſima a *Solano* obſervata Intermiſſio), admodum profuſam Evacuationem, vel ingentem numerum Sedium, indicat.

Nota. Quandoquidem diverſa in variis Subjectis, quin & in eodem Subjecto variis temporibus, Pulſus Frequentia certam intervalli inter ſingulas quasque Pulſationes Menſuram haud admittit, exiſtimandum eſt, *Solanum*, licet nullam unquam hujusce rei explicationem dederit, illam in præcedenti articulo intervalli Menſuram Proportionemve ſubintellexiſſe, quam in unoquoque Aegro regulares, Intermiſſionibus mediæ, Pulſationes ad ſe invicem gerere obſervarentur.

III.

Tenſio Arteriæ, Pulſui Intermittenti conjuncta, certum eſt Vomitus Critici, Diarrhœæ ſuperaddendi, indicium.

IV.

Major minorve Arteriæ Tenſio majo-

rem minoremve per Vomitum Evacuationem, plures paucioresve vomendi Conatus, denotat. Intermiſſionis Duratio ſimpliciter junctæ Diarrhœæ Quantitatem, vel Numerum Sedium, reſpicit.

V.

Nunquam obſervavit *Solanus* ſimplicem Criſin per Vomitum absque Diarrhœa, neque igitur, utrum ejusmodi Criſis aliquod peculiare, *Antiquis* incognitum, Signum habeat.

VI.

Mollities Arteriæ, Intermiſſioni conjuncta, certum indicium eſt Criſis per Urinam cum Diarrhœa; & major minorve Quantitas excretionis per Urinam per majorem minoremve mollitiei in Arteria gradum denotatur.

VII.

Nunquam obſervavit *Solanus* ſimplicem Criſin per Urinam, ſine ullo Diarrhœæ concurſu, nec aliquod novum ſignum ejusmodi Criſis noverat.

CAPUT

Caput III.

Signa & Leges pro prædictione Sudoris Critici.

I.

Cum Pulſus, qui futurum Criticum Sudorem ſignificat, hactenus non ſatis cognitus, neque proprio charactere inſignitus, fuerit, neceſſarium eſt, peculiarem ejus Deſcriptionem præmittere.

II.

Species eſt *Pulſus Inæqualis, in una, duabus, tribus, quatuorve, ſucceſſivis Pulſationibus, tam altitudine, quam vigore, ſupra alias Diaſtoles inſurgentis.*

III.

Si hoc Pulſus Incrementum in una ſolummodo Pulſatione recurrit, difficulter cognoſci poteſt, vixque indicat Sudorem Criticum, niſi Arteria poſt primam in digitum impreſſionem ſenſibiliter ulterius urgeat, & profundum Carni ictum im-

primat. Tunc enim Sudorem Criticum, intra paucas ad ſummum horas ſecuturum, ſignificat.

IV.

Verum ut conſtituatur novus ille, a *Solano* pro Sudore Critico detectus, Pulſus, duæ, tres, vel quatuor, ſucceſſivæ Pulſationes, non tantum ſupra reliquas, ſed & gradatim, uti ipſæ procedunt, ſupra ſe invicem, inſurgere debent; ſecunda ſupra primam, atque ita porro. Quatuor hujusmodi ſucceſſivas Pulſationes ad ſummum obſervavit *Solanus.* Pulſum hunc *Pulſum Inciduum* vocavit, ob analogiam ejus cum quadam Pulſus ſpecie, quæ illo nomine in *Heredia* appellatur, & ANGLICE *The Unequal riſing Pulſe* (LATINÆ igitur *Pulſus inæqualiter adſurgens vel increſcens*) dici poteſt. Attamen eum ego iſto, quod ipſi imponere Auctori placuit, nomine appellabo.

V.

Pulſum hunc Auctor ſemper mollem deprehendit, una tantum vice excepta, qua, ante Icterum Criticum, durus ap-

pa-

paruit*. Hicque verſus Corporis ſuperficiem motus, unicus eſt, quem, a Sudore diſtinctum, *Solanus* poſt Pulſum Inciduum obſervavit.

VI.

Pulſus Inciduus, cum Arteriæ mollitie, certum indicium eſt futuri Sudoris Critici.

VII.

Quantitas ſecuturi Sudoris eſt in ratione compoſita Numeri & Vigoris ictuum, in Pulſu Inciduo adſurgentium. Sic quatuor ejusmodi ſucceſſivæ validæ Pulſationes, Profuſum, duæ cum eadem vigoris conditione, Moderatum, tres cum pari vi, Copioſum, Sudorem præſagiunt. Aliæ combinationes æque facile occurrent.

* Vide Sect. II. Cap. 4.

CAPUT IV.

Generales quædam Animadverſiones circa ſupra dicta Signa & Criſes.

I.

Non voluit Solanus, quod ſupra dicta indicia omnes haſce Criſes conſtanter præcedant, cum aliquas ipſe citra ulla talia prægreſſa indicia obſervaverit. Sed, raros hujusmodi Caſus eſſe, adſerit, exceptis Sudoribus, qui particulares Febrium Intermittentium Paroxysmos terminant, quos Pulſus Inciduus utplurimum non præcedit. Id tantum ſtatuit, quod, dum hæc ſigna adparent, Criſes, quas innuunt, regulariter ſubſequantur; adeo ut ab anno 1707, vel 1708, quo nexum inter hoſce Pulſus eorumque Criſes primo obſervaverat, ad annum 1738 usque, trium modo Caſuum reminiſceretur, ubi ſignificatæ per Pulſum Criſes ipſius exſpectationi non reſponderant. Horum Caſuum bini Narium Hæmorrhagiam

giam indicabant : quo tempore hæc in eorum uno deficeret, Frontis Dolor, vel Gravitas, ſupervenit, & proximo die Delirium, quod ultra menſem protrahebatur, ſucceſſit. Attamen reconvaleſcebat Æger. Infortunatior alius poſt Hæmorrhagiæ Defectum ſiniſtri Temporis dolore adfligebatur, & intra ſeptem deinde dies, ingenti purulentæ materiæ copia per Naſum evacuata, occubuit. Tertius Caſus Diarrhœam notaverat, cujus Defectum violenta Tormina, Singultus, ac Vomitus, comitabantur, unde Æger intra quatriduum peribat.

II.

Aliquando Natura illi Criſi, quæ priùs per Pulſum indicata fuerat, novam aliam Criſin ſubſtituit, tuncque præcedens ſignum mutatur in illud, quod ad ſuccedentem Criſin pertinet.

III.

Aliquando, dum primum in Pulſu obſervatum indicium adhuc ſubſiſtit, ſecundum aliud, imo & tertium, ſupervenit; hæcque ſimul continuantur. Tunc duæ, treſve, Criſes, ab iiſdem ſpecialiter indicatæ

dicatæ, ſingulæ juxta Leges ſupra dictas, accidunt.

IV.

Frequenti Obſervatione detexit *Solanus*, quod, ſi in Hæmorrhagia Narium colorem pallidè rubrum exhibuerit Cruor, parcaque copia fluxerit, Ægri tunc lente reconvaleſcant; lentiſſime vero, ſi, cum eodem colore, Hæmorrhagia abundaverit.

V.

Criſium, per Pulſus indicatarum, eventus, & determinata, qua accident, hora, una cum circumſtantiis quibusdam concomitantibus, maxima probabilitate prædici poſſunt. At, cum illa, quæ hoc reſpectu *Solanus* tradidit, ex *Veteribus* derivata ſint, ego hæc ſilentio prætermittam.

Nota. Videtur hic negligere Auctor illam eventus Criſium circumſtantiam, quæ in Criticæ Evacuationis Copia, adeo ſollicite ab *Antiquis* obſervata, conſiſtit.

VI.

Semper Obſervavit Auctor, omnes illas Criſes, quæ Naturæ Morbi, juxta regulas ab *Antiquis* traditas, analogæ ſunt,

ſunt, bene cedere, niſi robur, performandæ, ferendæque, Criſi neceſſarium, deficeret.

VII.

Si ſumma debilitate langueat Æger, antequam abſolvi queat Criſis, occumbere poterit: at talis, ſi accideret, caſus Obſervationum *Solanianarum* veritati non nocebit.

Hæ ſunt, ex longo Obſervationum decurſu, pro Criſium ex Pulſu prædictione, deductæ, a *Solano* Leges. Quod autem magno fide digniſſimorum rariſſimorumque Factorum numero hac in re vere ſuſtentatus fuerit, absque ullo dubio in ſequentibus Paginis adparebit. Attamen, de nimia Concluſionum illarum latitudine & extenſione propria experientia convictus, hocce Prædicendi Syſtema non aliter, quam Hiſtoricus, tradidi, ut plane innoteſcere deinde poſſit, quousque rem acu tetigerit Auctor, quousque erraverit. Agnoſcendum eſt nihilominus, ipſum iis locis exercuiſſe Praxin, quibus temperata diæta, uniformis vitæ ratio, optimusque cœli habitus, concurrunt, ut Morbi ſimpliciores, eorum-

que

que Criſes magis regulares, efficiantur, ac quidem ſub contrariis conditionibus inveniri ſoleant. Quid, hoc reſpectu, *Solano* concedere oporteat, perſpicacis, & non præoccupati, Lectoris judicio relinquam. Sed qualecumque harum Prædicendi Regularum fatum fuerit, adlegata ab ipſo Facta diverſæ penitus naturæ erunt; priora ſcilicet, ab iis, quas inde deduxit, Concluſionibus non dependent, nec ullo, in ſubſequente ejus ratiocinio, errore debilitari poterunt. Obſervationum ejus, ad quas nunc procedo, ſubſtantia ſemper integram ſuam vim atque auctoritatem retinet, auſimque dicere, talem eſſe, quæ naturaliter animum ſciendi avidum excitare, attentionem figere, & ad ulteriorem hujusce negotii perveſtigationem urgere, debeat.

SECTIO II.

Facta, quibus Obſervationum SOLANIANARUM veritas circa Prædictionem Criſium ex Pulſu in univerſum evincitur.

Infinitum Penſum foret, omnes, ab Anno 1707, vel 1708, quo rem iſtam primum detexit, usque ad Annum 1738, quo obiit, circa hanc materiem a *Solano* factas Obſervationes chartæ tradere. Quàm inexhauſtum ſit Subjectum hocce, ex ſequenti cujusdam Epiſtolæ paragrapho facile judicari poterit, quam Anno 1735: ad Amicum *Gadenſem* ſcripſit: *Nunquam metam adſequerer, ſi omnes illos, quos a fine* Junii *usque ad* Septembris *proxime elapſi finem obſervavi, caſus enarrare ſuſciperem. Hæmorrhagiæ Narium, quas, ex Pulſu Dicroto, prædixi, plusquam quinquaginta fuerunt: omnes Prognoſi meæ reſpondebant, & duæ ſolummodo ſupra dictæ intulere mortem.*

Criſes

Criſes per Sudorem, quas, ex Pulſu Incì-duo, prædixi, ſeptem ſunt, vel octo; &, quæ per Diarrhœam contigerunt, ex In-termittente Pulſu, quinque.

Ob hanc Factorum multitudinem Cri-ſes prædicendi habitus adeo tandem fami-liaris evaſerat *Solano*, ſtimulusque, quo ab inſenſilibus ſuis Conterraneis incita-retur, præter glorioſam, ſed inanem, famam, adeo levis erat, ut, ea, quæ ob-ſervaret, Facta notare, paſſim negligeret, donec peculiares ſubinde Caſus attentio-nem ejus atque diligentiam excitarent.

In iis, quæ circa hanc materiem Publi-co communicavit Auctor, peculiares vi-ginti quatuor Caſuum hiſtorias tradidit, & in Litteris, poſtquam *Antequeræ* vale-dixeram, in fine Anni 1737, & initio 1738, ad me datis, tredecim novarum Obſer-vationum mentionem fecit. Caſus, ab aliis, qui eosdem obſervaverant, dum *Antequeræ* degerem, ipſi communicati, fuere undecim; illique, quos ego ab Amicis meis habeo, novem ſunt. Omnes igitur ſimul (a propriis meis Obſervatio-nibus, de quibus alibi loquar, abſtrahen-do) quinquaginta ſeptem Caſus efficiunt.

Hos

Hos ipſos enarrare, nimis tædioſum foret. Ex iisdem itaque tales ſeligam, qui Obſervationum *Solanianarum* veritatem, auctoritatemque, optime in univerſum ſtabilire poterunt. In hunc finem, quædam, a Perſonis omni partium ſtudio liberis confirmata, quædam etiam, ab ipſis ejus in Praxi Æmulis juramento corroborata, & iisdem conſentientibus publicata, Facta, miſſis aliis, ſegregabo.

In harum Obſervationum Hiſtoriis varia, ab earum Scriptoribus addita, ſed primario Scopo vere extranea, Monita & Accidentia prætermittam: at, ſi naturaliter ex Factorum circumſtantiis naſcantur, & manifeſtum ſinceræ & infucatæ relationis Characterem gerant, omitti nequeunt, niſi illa, quam ab Obſervatorum candore recipiunt, ponderis & auctoritatis portione Facta ipſa denudentur.

Obſervationes iſtæ, quæ prima jam demum vice prodeunt, *Aſteriſci* ope a reliquis diſtinguentur.

CAPUT I.

Exempla Prædictionis Hæmorrhagiarum Criticarum per Naſum.

* OBSERVATIO I.

Ex Declaratione quadam Domini JOSEPHI VINCENTII GOMEZ, Antequeræ *Medici, deſumpta.*

Curabam, inquit, JOANNEM ROMERUM, *Antequeræ* incolam, *in Calle Gavilanes* (ſic dicta Platea), Febre Ardenti decumbentem, quam animi deliquia, aliaque periculoſa ſymptomata, comitabantur. Vir erat ſex & viginti annorum, bono habitu, temperamenti calidi elaſtici. Poſt Sanguinis Miſſionem, aliaque remedia, quinto die Pulſum Dicrotum obſervavi. Ægro itaque *Solani* Obſervationibus inductus, Hæmorrhagiam Narium vaticinabar; ſed intra bidui ſolummodo ſpatium, quia Se-

Secundus Ictus non continuo aderat † (quo Pulſuum numero iſte recurrerit, non expreſſit Auctor); interea omnium remediorum uſum ſuſpendi. Idem Pulſus proximo die continuabatur; & dum tertio die manè ægrum inviſerem, narrabat mihi, ſe prægreſſa nocte ſanguinem, ad dimidiæ pintæ copiam, ex naribus dimiſiſſe; Pulſum ejus naturalem, morbumque, ut Antiquis terminis utar, perfecte judicatum, reperi.

* OBSERVATIO II.

Anno 1736, *Don Juan Pardo*, Domini *Joannis Pardi*, Nobilis primi Ordinis, & in Civitate *Antequeræ* Regidoris §, Filius, Febre Tertiana Continua laborabat. Cura ejus gerebatur a Doctore *Franciſco Criado y Balboa*, Regiæ Familiæ Medico honorario, qui, omnium, quæ applicaverat, remediorum inefficaciam expertus, *Solanum* tandem in conſilium advocavit, ubi nova Sanguinis Miſſio, a priore propoſita, ſed ab altero rejecta, fuit; qui, ut ſequenti die inſtitue-

† Vid. pag. 2. n. 2.
§ Membrum Magiſtratus.

retur, conſentiebat, niſi interim, quam ex Continuo Pulſu Dicroto exſpectabat, Narium Hæmorrhagia erumperet. Ut vero ulterius ſibi ſatisfacerent, ambo ſtatim ad ægri examen regreſſi, unius pulſationis Intermiſſionem, Pulſui Dicroto conjunctam, omnique ſecunda vel tertia diaſtole recurrentem, animadverterunt: unde *Solanus* *, præter Hæmorrhagiam, Diarrhœam imminentem præſagiebat; quæ duodecima circiter ejusdem diei hora, uti & Hæmorrhagia octava circiter veſpertina, ſecuta fuit. Ex eo tempore melius habebat æger.

HujusceObſervationis veritas, ab ægro ipſo, ejus parentibus, ac univerſa familia, mihi, cum *Antequeræ* degerem, confirmata fuit; uti & a Domino *Antonio de Heredia y Bazan*, Civitatis illius *Corrigidore* (hoc eſt, Supremo tam in civilibus, quam militaribus, negotiis Magiſtratu), notæ dignitatis & curioſitatis Nobili, qui, audito caſu, ſtatim eadem veſpera, hora undecima, ut ſibi ipſi de hujusce rei veritate ſatisfaceret, ſeſe ad ægri domum contulerat.

OB-

* Vid. p. 11. n. 3.

OBSERVATIO III.

Don Antonio Alvarez, Antequeræ Medicus, in quadam, quam *Solano* tradidit, Declaratione, inter varios alios Caſus, unum refert, ubi, obſervato Pulſu Dicroto, Sanguinis Miſſionem diſtulerat, quam cæterum plane indicatam exiſtimabat. Proximo die, decreta ſecum Sanguinis Miſſione, rediens, mirabatur, quod, ægrum foras exiiſſe, intelligeret, cauſamque tam inopinati eventus ſciſcitanti reſpondebant Familiares, ægrum in eadem inquietudine & anxietate, uti ipſum reliquerat, perſeveraſſe ad Auroram usque; quo tempore, increſcente anxietate, delirus evaſerat, moxque ſanguinem dimiſerat per Nares. Poſt vero in tranquillum ſomnum delapſus, & expergefactus, probe ſanus, induerat veſtes, & ob magni momenti negotium exiverat. Gratulabatur ſibi Doctor, quod Sanguinis Miſſionem, quæ tam felicem Criſin potuiſſet avertere, diſtuliſſet.

Declaratio, unde Obſervatio iſthæc deſumpta eſt, a Doctore *Alvarez* juramento confirmata, ipſoque conſentiente publicata, fuit.

OBSERVATIO IV.

Anno 1736. vocabatur *Solanus*, ut *Emanuelem Mercado*, robuſtum, laborioſum, calidiſſimi temperamenti, juvenem, *Antequeræ* incolam, in platea *Calle Del Raſtro* dicta, inviſeret. Dies tunc ſextus agebatur Febris Petechialis: inſatiabilis ſitis, intolerabilis in ſuperficie corporis, licet interiores partes vix adficeret, ardor, Pulſusque, ſine ulla inſolita celeritate, parvus ac Dicrotus, aderant. Ex ultimo hocce ſymptomate impendentem Hæmorrhagiam ægri familiæ ſignificabat Doctor; ſed, hanc in illius indolis morbo pernicioſam fore, judicans*, fruſtra omnes, quas excogitare poterat, methodos adhibuit, ut eandem averteret. Tribus diverſis temporibus ſanguis de naſo fluxit, ſingulisque vicibus ab ipſo familiaribus prædicebatur. Poſt repetitas haſce Hæmorrhagias debilior pejorque evadebat æger, &, diarrhoea, ſimiliter a *Solano* prædicta, ſed quam nec impedire, nec temperare, poterat ipſe, nec ferre æger, intra paucos deinde dies occubuit.

OB-

* Vide p. 12. n. 6.

OBSERVATIO V.

Eodem Anno *Joannes Delgado*, ætatis circiter triginta annorum, ſicco calidoque temperamento præditus, in Febrim Tertianam Continuam, quæ caput afficiebat, incidit. Secunda die (an morbi, an curationis, non exprimitur), obſervato Pulſu Dicroto, cujus Secundus Ictus Primum valide & celeriter excipiebat*, copioſam ipſi narium Hæmorrhagiam, intra duodecim horarum ſpatium, præſagiebat *Solanus*: hæcque ita contigit. Triduo ſequenti, indies, pari fundamento, parem prognoſin, ſucceſſu pari, non ſine inſigni totius familiæ ſtupore, repetiit. Sed tandem, nimiam hanc evacuationem ratus, magna difficultate ejusdem continuationem præcavit; brevique reſtituebatur æger. Caſus hic, continuum toto quatriduo Miraculum, in vicinia famoſus evaſerat; mihique, dum *Antequeræ* verſabar, ab ægroti conſanguineis adfirmatus fuit.

* Vide p. 5. n. 4.

* OBSERVATIO VI.

Deſumpta ex Declaratione quadam Doctoris MICHAELIS DE PORRAS.

Ego *Don Miguel de Porras*, Medicinæ Doctor, hujusque Civitatis *Antequeræ* incola, declaro, quod, dum Anno 1736. proxime elapſo Frater meus *Don Rodrigo de Porras*, calidæ ac robuſtæ conſtitutionis juvenis, in Continuam Duplicem Tertianam Febrem incidiſſet, periculi cujusdam metu, quarto die Doctorem *Franciſcum Solanum de Luque* in conſilium advocaverim. Poſtquam ita, ut e re eſſe videbatur, conſulueramus ægro, in viſendo ipſo *Solanus* perſtitit, ſeptimaque die mane, explorato Pulſu, Amitas & Sorores meas, quæ aderant, rogavit, ut ad emungendas nares candidum ægro ſtrophiolum largirentur; ſe enim, ob Pulſum Dicrotum, partis illius Hæmorrhagiam exſpectare. Ego tunc domo aberam; ſed bihorio poſt redeunti, inquirentique, quomodo valeret Frater, & utrum ipſi adfuiſſet Doctor, Amitæ & Sorores narrarunt, quæ contigerant. Re-

Reſpondi ego; bene, videbimus! Intra horam circiter cum dimidia, dum æger nares emungeret, tanta copia erupit ſanguis, ut integrum ſtrophiolum commacularet. Mox advocabat familiam; acceſſimus, & veritatis *Solaniani* præſagii ſpectatores fuimus. In cujus rei teſtimonium Declarationem hancce ſignavi, *Antequeræ* nona Octobris 1737.

Don Miguel de Porras.

* OBSERVATIO VII.

Deſumpta ex Epiſtola ad SOLANUM ſcripta.

Ego *Don Pedro Caſtan, Caſæ Vermejæ* Archiater Titularis, Univerſitatis *Gandienſis* Doctor, a Regio *Protomedicato* approbatus, declaro, quod 12°. Decembris 1735. vocatus fuerim, ut *Antonium de Luque*, ætatis 41 annorum, Febre Synocha, quarto tunc die, periculoſe laborantem, inviſerem. Poſt purgationem, repetitam ſanguinis miſſionem, variaque alia remedia, æger meus indies pejus habuit, ita ut de ſalute ejus de-

ſperarem. Vigeſima morbi die, ad oſtium domus obvium ſe mihi offert ægri Frater *Auguſtinus de Luque*, totus perfuſus lachrymis, dicitque, deſiderare ſe, ut advocetur conſilium: huic ego, examinato ægro, cujus Pulſus valide admodum ac celeriter pulſabat, & Dicrotus videbatur, reſpondeo, fruſtra fore; ægrum enim, antequam Medicus poſſet accedere, moriturum. Urget, ut, quæ maxime e re eſſe viderentur, præſcriberem; ſed, locum, quem in *Lapide Lydio* paucis diebus ante de Pulſu Dicroto legeram, mecum recolligens, ægrum ſimpliciter juſculo ſuo nutriendum eſſe, concluſi, & exſpectandum eventum. Proximo mane prima Aurora viſitavi ægrum, eandemque Pulſus vehementiam ac frequentiam deprehendens, ſed evidentius, quam prægreſſo die, Dicrotum, mox declaravi familiæ, exſpectare me Hæmorrhagiam Narium intra bihorium, monuique, ne ulla ægro remedia applicarent, donec reverterer. Poſt trihorium redii, eumque tanta Hæmorrhagia diffluentem inveni, ut lecti linteamina vix eſſent imbibendo. Bihorii ſpatio durabat Hæmor-

morrhagia; quo tempore ſæpe Pulſum ejus examinavi, ac notavi, Secundum Arteriæ Ictum gradatim decreſcere, tandemque integre disparere †. Tunc valedixi ægro; omne periculum tranſiiſſe, monui; & intra paucos deinde dies reconvaleſcebat. Ipſe etiamnum in hac Civitate cum familia ſua vivit. Alios præterea hujusmodi Caſus, ſucceſſu non minus felici, in Febribus Ardentibus, quæ Pleuriticis doloribus ſtipatæ videbantur, obſervavi; quorum, ſi deſideraveris, exactas tibi Hiſtorias tranſmittam. In teſtimonium veritatis ſupra memorati Caſus juro, ſignoque, in Muſæo meo *Caſæ Vermejæ* die 11. Octobris 1737.

Don Pedro Caſtan.

† pag. 4. num. 6.

CAPUT II.

Exempla Prædictionis Diarrhœarum Criticarum.

OBSERVATIO I. II. III.

Declaratio Doctoris F. T. DE SAYAS.

Ego *Don Franciſco Thomas de Sayas*, Regis noſtri, pro Auguſta ejus Familia, Medicus honorarius &c., declaro, quod, variis hisce prægreſſis Annis, cum Doctoribus *Rodrigo Parilla y Villalon*, & *Franciſco Solano de Luque*, in varia conſilia advocatus, multarum in hoc Libro * relatarum, & a *Franciſco Solano de Luque* prædictarum, Criſium teſtis fuerim. Inter quas ſequens Caſus, in Domino *Geronymo Goni y Avendano*, Civitatis hujuſce *Corrigidore*, nobis tribus tunc præſentibus, admodum ſtupendus erat.

Poſt-

* *Lapis lydius* indicatur.

Poſtquam unusquisque noſtrum, in Nobili hoc Viro Pulſum Inæqualem, Intermittentem, Irregularem, animadvertiſſet, Dominus *Franciſcus Solanus de Luque* innuit, *Ægrum proxima die ſummo mane magnam anxietatem, cum tanta corporis perturbatione, paſſurum eſſe, ut adſtantes, illum in mortis agonia verſari, judicaturi forent. Sed omnem hunc tumultum tribus quatuorve ſedibus pacandum eſſe.* Doctor *Villalon*, egoque, nullam tunc ipſius Prognoſi fidem adhibuimus, irregularitatem Pulſus aliis longe cauſis, quam quas *Solanus* ſuggeſſerat, adſcribentes. Verum extremo cum ſtupore Prognoſis hujus adimpletionem mirabamur; *Præfixo enim tempore tanta ægri anxietas erat, ut univerſa familia commoveretur, putaretque, ipſum revera mori, ſed brevi, alvo ter quaterve depoſita, integre fere reconvaleſcebat.* Idem, proximo die, licet ſerius, minori copia, & absque ullo incommodo, accidit, perfecte etiam uti *Solanus* prædixerat.

Declaro inſuper, quod, cum in Fratre *Ludovico de Cuenca*, Ordinis Franciſcani, in Conventu *Stæ. Mariæ Magdalenæ*, hujus

jus Civitatis, Monacho; in Febris cujusdam exacerbatione Inæqualem Intermittentem Pulſum deprehenderet *Solanus*, ſuccincte enuntiaverit, *Ægrum nullo remedio indigere; Febrim enim poſt mediam noctem copioſa Diarrhœa terminandam fore*; quæ & accidit, uti præmonuerat Doctor, nosque omnes ægrum proximo die perfecte ſanum conſpeximus. Huic Prognoſi Doctor *Antonius Alvarez*, ego ipſe, & varii ex ſupra dicto Ordine Reverendi Viri, intererant.

Declaro etiam, me, dum, iisdem adſtantibus, Fratrem *Franciſcum Diaz*, memorati Conventus *Guardianum*, Febre, magnaque anxietate, cum Intermittente Pulſu, ad ſecundam & tertiam pulſationem recurrente, adflictum, inviſerem; Domino *Franciſco Solano* dixiſſe; quod, ſi in hoc ægro Prædictio ejus deprehenderetur vera, memet de Obſervationum ejus certitudine plane convictum agnoſcerem. Accepit Conditionem, dixitque; *Ægrum brevi violentiſſimam ventris commotionem paſſurum eſſe.* Intra bihorium tam vehementes inteſtinorum tumul-

multus & borborygmos, cum tam enormi flatuum eruptione, percepit æger, ut ſe Viſcera ipſa exploſurum crederet: his fæculenta ſucceſſit ſedes, poſt quam commode habuit. Proximo mane, aliquas in Pulſu Intermiſſionis reliquias deregens, *Solanus* *, ut alvi motus facilitaretur, præſcripſit Clyſma. Laudabilis evacuatio ſecuta fuit, ac deinde Pulſus Intermiſſio, febriſque, ceſſarunt, quod æque me, ac *Guardianum* ipſum, Fratrem *Michaëlem Garzia*, Ordinis Chirurgum, plurimoſque alios, in ſtuporem rapuit.

Quoad alias Criſium, a *Franciſco Solano de Luque* prædictarum, ſpecies, Hæmorrhagias Narium, & Sudores, juro, me, licet hiſce Prædictionibus ipſe non adfuerim, eaſdem nihilominus a Perſonis omni exceptione majoribus, quorum aliquibus Facta iſta acciderant, aliqui eorum in aliis teſtes fuerant, confirmatas audiviſſe. Quamob rem, & quia ipſe mecum de certitudine Prædictionum, quibus interfui, convictus ſum, ne vel minimum

*. Pag. 4. num. 7.

mum ea de re dubium ſupereſt. Juro igitur, & ſubſigno

Don Franciſco Thomas de Sayas.

* OBSERVATIO IV.

Ex Declaratione quadam Doctoris MICHAELIS DE PORRAS.

. . . Declaro inſuper, quod *Maria Joſepha de Saavedra*, provectæ ætatis, cachectici, & obſtructionibus ſtipati, habitus Domina, curis quibusdam, animique nquietudinibus, laborans, ex hypochondriaca adfectione in Febrim Malignam, cum omnis nutrimenti ac remediorum ejectione per vomitum, urinæ ſuppresſione, & adſtricta alvo, delapſa, primum curæ Doctoris *Antonii Alvarez* demandata fuerit; qui, aliquot diebus elapſis, *Franciſcum ſolanum de Luque*, & *Franciſcum Criadum*, Medicinæ Doctores, in conſilium advocavit. Unanimiter conſentiebant, morbum lethalem eſſe; *Solanus* autem, ex Intermittente Pulſu, coram Domino *Pedro Vorrego*, matre ejus, ſororibus, atque univerſa familia, ægram ſequen-

ſequenti veſpera duas tresve largas ſedes habituram, monuit: quod & eadem veſpera, ut mihi ab omnibus ſupra memoratis adſeveratum fuit, inter octavam nonamque accidit. Biduo poſt veſperi rogabam, ut liceret videre ægram; Pulſusque Intermiſſionem inter ſingulas tertias quartasque pulſationes deprehendens *, iisdem præſentibus, futuram poſtridie Diarrhœam indicavi. Quo facto, Prædictionis, biduo ante a *Solano* factæ, eventum narrarunt; unde in mea etiam ulterius confirmabar. Proximo mane ægra duas largas ſedes habuit, vermemque evacuavit, longitudine quadrantis ulnæ. In cujus rei teſtimonium hancce Declarationem ſignavi, *Antequeræ* die 9. Octobris 1737.

Don Miguel de Porras.

* OBSERVATIO V. VI. VII.

Ex Declaratione Doctoris VINCENTII GOMEZ.

Ego *Don Vincente Gomez*, Medicinæ

* Vide pag. 2. num. 2.

Doctor, Civitatis hujus *Antequeræ* indigena, & civis, declaro, quod, dum curam gererem *Alonſi Duran*, qui in *Cruz Blanca* Febre Ardenti decumbebat, poſt convenientium remediorum uſum, nono die Regularem Pulſus Intermiſſionem obſervaverim; quem dum attentione plus quam vulgari explorarem, *Frater Franciſcus de Sto. Nicolao, Trinitarius*, qui tunc caſu aderat, ait, *Videris timere, Doctor, ne æger in periculo verſetur; ego, licet non ſim Medicus, revera timeo: nam Pulſus ejus ſiſtitur.* Reſpondi, *Me & Intermisſionem percipere, & prævidere periculum; primum lethale ſignum eſſe, omnemque ulteriorem remediorum applicationem inutilem.* Poſtridie nihilominus redii, ut viderem ægrum; & manifeſtiorem adhuc frequentioremque Intermiſſionem detexi *. Talis in ſequentem usque diem perſeveravit; quo tempore acceſſit Diarrhœa, poſt quam Intermiſſio disparuit †, & levamen ſenſit æger. Brevi poſt, Critico unius Parotidis abſceſſu facto, perfecte convaluit.

De-

* Vide p. 2. num. 2. † Pag. 4. num. 6.

Declaro inſuper, quod, dum *Franciſca de Valenzuela*, 70 annorum Domina, Continua Duplici Tertiana Febre laboraret, & a quodam hujus Civitatis Medico pro deſperata haberetur, Filius ejus Dominus *Antonius del Campo*, ut ipſam inviſerem, me impulerit; cui tandem, non ſine renixu quodam, conſenſi; illamque, cum Intermittente, debili, ac parvo, Pulſu, Lethargicam deprehendens, alterius Medici Prognoſin confirmavi, recuſavique, aliquid præſcribere: ſed, *Fratris Joannis Vilchez* importunitate, fatigatus, quædam tamen Digerentia, Stomachica, & Cephalica, præſcribebam. Perſtitit Intermiſſio, & Symptomatica *, quæ ægræ

* Etiamſi Diarrhœam hanc *Symptomaticam* vocaverit Doctor, apparet nihilominus, eam ſtricte loquendo revera *Criticam* fuiſſe; etenim evacuatio, exquiſitiſſime ad removendam Morbi Cauſam appropriata, pernicioſa evadere poteſt, ob accidentalem cum extrema debilitate concurſum, quæ largas qualescunque fluidorum imminutiones admittere nequit, ſine totali vaſorum relaxatione & collapſu. Talis in præcedenti Obſervatione Caſus erat. Abſolvebatur Criſis, Medicus feliciter ſervabat requiſitum inter evacuationis quantitatem, atque ægræ vires, æquilibrium. Sic vacillantes hujus Spiritus ſuſtinebat,

ægræ vires peſſumdabat, Diarrhœa ſupervenit: verum, poſt Adſtringentium quorundam cum prædictis remediis miscelam, Diarrhœa, Febrisque, ceſſarunt, disparuit Intermiſſio, imminens Apoplexia tranſiit, ægraque ad ſtuporem omnium adſiſtentium ſanabatur.

Ejusdem ægri † Matrem Febris Tertiana Duplex prehendit, quæ non minorem mihi ſollicitudinem peperit, quam quæ Filium adflixerat, ætatis ejus, ſexaginta ſcilicet & ſex annorum, magnæque Symptomatum violentiæ, reſpectu. Pulſum ipſius ſeptima & octava pulſatione Intermittere, obſervabam *; quapropter omnibus remediis abſtinui, juxta *Solani* regulas Diarrhœam Criticam præſtolaturus.

bat, &, remota per Criſin Morbi Cauſa, cito Robur recuperabat ipſa, ac ſanabatur. Hic, inquam, neceſſario Caſus fuit; cum evidens ſit, pauca quædam Adſtringentia, quibus Cura adſcribitur, Medicamenta eſſe, nec adaptata Cauſæ, nec Morbi hic memorati violentiæ proportionata.

† *Joannis Romeri*, cujus Caſus in Declaratione præſentem Obſervationem immediate præcedit, & ad Caput de *Hæmorrhagiis* translatus fuit.

* pag. 2. num. 2.

rus. Triduo perſeveravit Intermiſſio ; deinde ſine ulla Diarrhœæ apparitione evanuit †. Hac de cauſa ægræ regimen perſcrutatus, eam ſupra dictis diebus cocta Cydonia comediſſe, detexi, paratamque ex Cydoniis, Abſynthio, ac Lardo, pulticulam Stomacho & Abdomini adplicaſſe; detecta ſic, unde Diarrhœæ detentio proceſſerat, cauſa, juſſi ſtatim, ut hæc Medicamina amoverentur, mutaretur ægræ Diæta, Adſtringentibusque, ad æquilibrandos priorum condenſantes effectus, Incidentia, Attenuantia, ac Laxativa remedia ſubſtituerentur. Attenuatis ſic humoribus, ſolidisque ad priſtinam laxitatem reductis, nova Pulſus Intermisſio, &, intra viginti quatuor deinde horas, Diarrhœa, quæ ægram quadantenus levabat, apparuit. Sed, cum viderem, non eſſe hanc completam Criſin, leve Tamarindorum Decoctum præſcripſi: unde modicas binas ſedes habuit. Quamcunque interim adhibuerim curam, ſenſim pejus habuit, tandemque occubuit. Supra memoratos Caſus obſervavi ipſe, &, cum veri

† Pag. 3. num. 3.

ri ſint, ſignavi, *Antequeræ* die 6. Octobris 1737.

Don Joſeph Vincente Gomez.

CAPUT III.

Exempla Prædictionis Sudorum Criticorum.

* OBSERVATIO I.

Communicata a Doctore GOMEZ.

Franciſcus Ignacius, *Hoyæ* incola, in Febrem Continuam Duplicem Tertianam, magna laſſitudine, & anxietate, ſtipatam, incidit. Sexto die ad ſingulas tertias quartasque pulſationes † Pulſum Inciduum obſervavi. Critici ergo Sudoris exſpectatione, omnium remediorum uſum diſtuli. Reſpondit eventus; etenim circa ſeptimæ diei finem copioſiſſimus expellebatur Sudor, per quem morbus feliciter deſiit. *Antequeræ* die 6 Octobris 1737.

Don Joſeph Vincente Gomez.

† Vide p. 2. num. 2.

OB-

OBSERVATIO II.

Ex SOLANO.

Fratri Cecilio Garzia, *Lorenſis Franciſcanorum* Conventus *Superiori*, Febre Continua laboranti, in determinatam proximæ diei horam Sudorem Criticum prædicebam. Quam ob rem, magna cum difficultate, & datæ Prognoſis certitudini coram univerſo Conventu inſiſtendo, Domino *Antonio de Pontes*, Medico Ordinario, perſuaſi, ut Miſſio Sanguinis, quam ægro præſcripſerat, differretur. Circa præfixam horam, dicto Medico præſente, irregularem admodum perturbationem ſenſit, hancque Sudor copioſiſſimus ſequebatur, quo perturbatio ſimul, & Febris, evanuit.

OBSERVATIO III.

Ex Eodem.

Don Alonzo de Godoy y Roxas, perpetuus Civitatis *Antequeræ Regidor*, poſt Intemperiem quandam in Febrem Continuam relabebatur, quæ adeo violenta

evaſit, ut quarto die in conſilium advocarer. Alii Medici, Dominus *Franciſcus Thomas de Sayas*, & Dominus *Antonius Alvarez*, Sanguinis Miſſionem proponebant; ſed, levibus quibusdam Pulſus Incidui ictibus perceptis, prævifaque inde per Sudorem Criſi, ut, quartæ diei reſpectu, Sanguinis Miſſio differretur, perſuaſi. Veſperi Pulſum Inciduum evidentiorem, &, memoratam ab *Hippocrate* *, rubram in Urina nubeculam, obſervavi. Quapropter acrius memet Sanguinis Miſſioni oppoſui, prædixique, futurum ſeptimo die Sudorem Criticum. Hoc temporis intervallum, licet æger quasdam mutationes ſubiret, ſine ulla ulteriori Præſcriptione abſumebatur; & ſeptimo die bini copioſiſſimi Sudores ſupervenerunt, quibus integre ſublatus eſt Morbus.

OBSERVATIO IV.

Ex Eodem.

Frater Alexander de Paz, Ordinis *Franciſcani*, cum *Illoram* peteret, prehen-

* Aph. 71. Sect. 4.

hendebatur Febre Continua, ad Tertianæ nonnihil indolem accedente, cujus violentia ingentem ipſi inquietudinem pepererit. Poſtmeridie quadam, Pulſum Inciduum percipiens, copioſum ipſi, circa nonam ejusdem veſperæ horam futurum, Sudorem denuntiavi, cujus ope reſtitueretur. Ad hanc meam Prognoſin obſtupuit, non tantum, quia hoc illi novum videbatur, ſed & quod nunquam, ſive per Sudorifica, ſive per Exercitia, Sudor ipſi exprimi potuerat; ideoque non credebat; præcipue vero ipſius horæ determinationem mirabatur. Tandem, circa nonam, anxietatem ſenſit, incepit delirare, Sudavit inſigniter; ſicque brevi ſpatio perfecte convaluit.

OBSERVATIO V.

Ex Eodem.

Frater Joannes Gomez, Antequeræ jam Conventus *Magdalenæ Guardianus*, die quodam Lunæ mane in Febrim admodum Acutam incidit; die Jovis, Morbi quarto, Pulſum Inciduum obſervavi, &, coram univerſo Conventu, præmonui, die

Dominica mane, poſt magnam anxietatem, copioſiſſimum adfore Sudorem Criticum; promittendo ſimul, ipſum inde ſanandum eſſe. Explorato poſtridie Pulſu, heſternam Prognoſin repetii; eundemque leviter Dicrotum deprehendens*, addidi, quod illo ipſo die aliquot Sanguinis guttas de Naſo emungeret; idque hora undecima faciebat. Veſperi aliam pro ſequenti nocte ſimilem Hæmorrhagiam prædixi; quæ pariter contigit. Die Saturni mane, exiguam quandam Pulſus Intermiſſionem circa tertiam quartamque Pulſationem percipiens †, facilem Alvi circa meridiem motum indicavi, eoque circiter tempore unicam ſedem habuit, ſimulque vermem, longitudine quadrantis ulnæ, ejecit. Die Dominica, ſummo mane, ingentem anxietatem, jactationem, nauſeam, delirium, tremorem, & inſignes horripilationes, paſſus fuit. Inveni ipſum, ſub hiſce ſymptomatibus luctantem, nec, ſine aliqua difficultate, ægri, adſiſtentiumque, eum in Agonia verſari exiſtimantium, metus compeſcere poteram. Perſeveravit ita, ſpatio

tio

* Vide p. 13. num. 3. † Vide p. 2. n. 2.

tio quadrantis horæ; quo elapſo, tanto cum fœtore Sudavit, ut Monachi, omnia ejus ſtragula permutare, cogerentur, & univerſum Conventum luſtrare ſuffumigiis; æger autem perfecte convaluit.

* OBSERVATIO VI.

Deſumpta ex Epiſtola ad SOLANUM ſcripta à Domino PETRO JOSEPHO MARIN DE APARICIO, Viſitore Generali redituum Tabaci MALAGÆ.

- - - Poſt quæ ad Factum propero. *Don Alonzo de Sevilla*, ad meam Tribum pertinens, ante aliquot dies ægrotare inceperat. Medicus ejus *Don Nicolas Rexano* morbum Tertianæ Duplicis intermittentis nomine inſigniebat, qui poſt ſex Sanguinis Miſſiones in Febrim denique Continuam evaſit. Deſideravi igitur, videre ægrum, die Morbi undecima, Domino *Antonio Manzo*, Subcenturione, ac Domino *Jacinto Marfil*, redituum Tabaci Secretario, ſociatus; &, licet meæ in Rebus Medicis ignorantiæ conſcius, attamen juxta Regulas, in tuo, nunquam ſatis

tis laudato, Opere communicatas, ægri Pulſum explorare volui. Circa trigeſimam vel trigeſimam primam Pulſationem Suſpenſionem quandam, Intermiſſionemve, obſervavi, aut aliquid tale, quod, penitiſſimæ in hoc negotio cognitionis defectu, determinare non poteram. Quamobrem Dominum *Antonium Manzum*, qui eodem mecum delectamento Operis tui partem legerat, rogavi, explorare ægri Pulſum, & ſupra dictum Pulſationum numerum examinare, vellet. Quo facto, eundem, quem ego obſervaveram, inſolitum motum ad trigeſimam tertiam Pulſationem animadvertit. Hinc, tuis Regulis * inducti, ambo, Criſin quandam decimo quarto die ſecuturam, judicavimus; cujus generis Criſis illa futura eſſet, determinare non auſi. Hora deinde elapſa, ſupra memoratis nobis occurrit Medicus, adſeritque, ægrum periculoſe decumbere, videri ſibi, e re eſſe, ut Veſicatorium, & nova Sanguinis Miſſio, præſcriberetur; denique deſiderare ſe, ut Doctor *Raphaël de Fuentes* in conſilium advocaretur. Ægri commiſeratione tactus,

* Vide p. 2. num. 2.

ctus, modeſte ipſi, quid obſervaſſem, quidque inde judicarem, expoſui, & petii, ut, priusquam propoſitam a ſe Sanguinis Miſſionem ſuſciperet, negotium iſtud ſerio examinaret. Advocaveram conſilium, ſed eidem intereſſe non potui. Hora ſeptima veſpertina, Dominum *Raphaëlem de Fuentes* in *Adminiſtratoris Generalis* ædibus obvium habui; qui ibidem, coram Nobiliſſimo illo Viro, ejus Familia, ac ſupra dicto Domino *Antonio Manzo*, periculoſum ægri ſtatum declaravit; cumque eum rogarem, utrum in Pulſu id, quod ego obſervaveram, notaſſet? idem ſe notaſſe, reſpondit, ſed frequentius, & ad vigeſimam tertiam vel quartam Pulſationem recurriſſe*; non eſſe Intermittentem Pulſum, ut mihi imaginabar, ſed Inciduum; ſeque ideo Domino *Nicolao Rexano* ſuaſiſſe, ne ſub hujusmodi conditionibus Sanguis ægro detraheretur; nihilominus, quod ægerrime tuli, Sanguinem ipſi ex Vena Hepatica ſubduxit. Verum, non obſtante perverſa hac Curandi Methodo, nataque inde virium diminutione, tam ſtabilis ac potens erat vincentis

* Vide p. 2. n. 3.

centis Naturæ propenſio, ut decima tertia nocte in calidum copioſum Sudorem erumperet, qui ad proximum usque diem protrahebatur, ægrumque Febre ſua liberum reliquit; quemadmodum Dominus *Nicolaus Rexanus* ipſe mihi coram Domino *Jacinto Marſil* confeſſus fuit. Neceſſarium duxi, Caſum hunc communicare tecum, &, ſi opus videatur, eundem Publica Auctoritate confirmatum transmittam. *Malagæ* die 17. Septembris 1737.

Don Pedro Joſeph Marin de Aparicio.

Hæc Hiſtoria, una cum aliis quibusdam ejusdem indolis, poſtea mihi ab Auctore præcedentis Epiſtolæ confirmata fuit.

Ex variis præcedentium Hiſtoriarum colligi poteſt, quod, ab eo tempore, quo ſalutaris Criſis indicia obſervaret *Solanus*, donec ea contingeret, Generalis ipſius Methodus fuerit, prohibere omnia ejusmodi Remedia, quæ, quocunque reſpectu, Naturæ Molimina impedire poſſent.

CA-

Caput IV.

Exemplum Prædictionis Icteri Critici.

Ex SOLANO.

D*on Bartholome de Sierra y Salvatierra*, Ordinis S^{ti}. *Jacobi* Eques, ex Ægrimonia, quam ob Anginam, qua adfligebatur, conceperat, in pertinacem Melancholiam incidit, &, licet aliquod ſub mea Cura levamen perciperet, ſtatuit tamen, ulteriorem opem *Madriti* quærere, mihique, ut ipſum eo comitarer, Anno 1721 perſuaſit.

Hoc loco Doctor *Higgins*, Regis Medicus, & Doctor *Zapata*, fam ſiſſimus *Madriti* Practicus, cum Domino *Le Gendre*, Regis Chirurgo, ægri Curam ſuſceperunt. Doctor *Don Joſeph Zunol*, Principis *Aſturienſis* Medicus, Doctori *Higgins*, qui regulariter adeſſe non poterat, ſubſtitutus fuit. Hi duo Medici, poſt irritum viginti dierum laborem, ægro tandem Viperinum Juſculum pro-

po-

poſuerunt: quod ego, ut differretur, perſuaſi; eo quod Pulſum Inciduum, cum notabili Arteriæ Tenſione, vigeſima quavis diaſtole recurrentem *, percipiens, declararem Familiæ, intra quinque dierum ſpatium maximam ægro mutationem adventuram fore. Acriter etiamnum, a ſupra memoratis duobus Medicis, ægroque ipſo, propugnabatur, & a me repellebatur, Juſculum: cum interim, Pulſum Inciduum regulariter inter ſeptimam & octavam Pulſationem recurrere †, obſervarem, atque adeo Criſin adpropinquare, prænoſcerem, quam tunc ob Pulſus Duritiem, aliasque nonnullas Morbi Conditiones, judicavi, & aperte prædixi, fore Icterum: quo facto, æger, qui plus ſemel certitudinis mearum Prognoſium teſtis fuerat, in meas, contra Jus Viperinum, partes tranſiit. Tertia nocte, ingentem inquietudinem, validamque in ſe ipſo mutationem, ſenſit, & reliquo tempore in eodem ſtatu perſtitit, usque ad quartum mane, quo, ad ſtuporem univerſæ Familiæ, Totus Flavus apparuit.

Juſſi,

* Vide p. 2. n. 2.
† Vide p. 3. n. 3.

Juſſi, ut clauderentur feneſtræ, & binæ candelæ in ægri cubiculo accenderentur: Medici ſucceſſive introibant; ſingulos, ut intrabant, rogavi, an Homini Icterico nocere Jus Viperinum, aut Naturam ad Icterum Inclinantem turbare, poſſet? Unus, Hoc in ejusmodi Caſibus neutiquam convenire; Alter vero, neminem, niſi Idiotam, Id præſcripturum, reſpondit. Deinde ægri Pulſum explorabant, Icterum ad candelæ lumen nondum animadvertentes; ſed curabam ego, ut feneſtræ ſubito aperirentur; ſic plenus irrupit dies; videbant Icterum, & tanquam fulmine tacti percellebantur.

Hæc Obſervatio brevi poſt a *Solano*, absque ulla Doctoris *Zunol*, vel *Zapatæ*, contradictione, in Publicum emiſſa fuit, quos tamen nimis prope concernebat Caſus iſte, ut nullum minimi etiam in hac Hiſtoria erroris uſum facerent.

Caput V.

Exempla ſimilium Obſervationum Ex *ANTIQUIS.*

Prægreſſis Hiſtoriis notabilem admodum Caſum ex *Proſpero Alpino, de Præſagienda Vita & Morte Lib. IV. Cap. 4.*, adjiciam: *Caſum*, in quo Idea *Solani* tam perfecte, omnibus fere ſuis circumſtantiis, anticipata eſt, ut, niſi *Solanum*, antequam ego ipſi oſtenderem, nullam hujus loci, imo ne Auctoris quidem, cognitionem habuiſſe, certo ſcirem, illum inde primam ſuarum Obſervationum Ideam hauſiſſe, neutiquam dubitarem. Sed tam longe ab omni hujus loci cognitione aberat, ut, dum ei monſtrarem Caſum, bonus Vir, ſumma abreptus lætitia, per cubiculum tripudiaret, exclamaretque, quod, ſi eum *Hiſpaniæ* Regem creaſſem, non potuiſſem ſenſibilius ipſi oblectamentum parere! Sub hiſce Conditionibus, iſta *Alpinianæ* Obſervationis cum *Solani* Factis conſpiratio Demonſtra-

tivum

tivum pro generali hujus idea argumentum formare videtur, uti evidenter ex ipſa Obſervatione apparebit; quæ ſic ſonat:

- - - - *Quare ſenes, atque Pueri, ex hoc Pulſu* (Intermittente ſcilicet) *non ita peſſime ſe habent, ut Juvenes, in quibus plane exitioſos eſſe hos Pulſus Intermittentes voluit* Galenus. *Tamen, etſi plerumque hoc verum experiatur,* Baſſani *Juvenem, annos natam ſupra viginti, Pleuriticam, abhinc multos annos apud* Hermetem Furcaturam, Juris Conſultum Clariſſimum, *vidi, in qua usque ad diem quartam Pulſus ita Intermittebat, ut prima die ſingulis ſeptem aut decem Pulſibus Intermitteret ſpatio unius Pulſationis, & ſecunda ſingulis ſex aut quatuor, & tertia ſingulis tribus, & quarta, qua die morituram quisque merito judicaſſet, cum delira prorſus eſſet, nihil expueret; difficillima reſpiratio, inquietiſſima, & cum Pulſus ſingulis pulſatis duabus Pulſationibus ita Intermiſerit, ut immobilis multo intervallo Arteria maneret, Pulſusque ſubſequentes languidi exileſque eſſent, nihilominus, præter omnium ſpem, ſimul*

 cum

cum Urina, multa materia craſſa pituitoſa excreta, nulla alia obſervata Evacuatione, aut Judicio facto, convaluit. Addit, *Sed hujusmodi Caſus raro fiunt, ſuntque in Arte Medendi veluti Monſtra.* Verum ex *Solanianis*, aliisque, quas ego deinde inſtitui, Obſervationibus evidenter conſtat, ultimam hanc Auctoris animadverſionem, a *Galeni* potius Auctoritate, quam ab Experientia, derivatam eſſe; idque ulterius confirmatur Rationibus, quas ambo iſtius opinionis fundamenta ſtatuunt; hæ enim mere ſpeculativæ deprehenduntur: ſed ipſius Facti cum *Solani* Obſervationibus conſenſus adeo ſenſibilis eſt, ut prima fronte pro aliquo ex propriis hujus Factis imponeret. Nihilominus Caſus ille duabus Conditionibus a *Solanianis* Prædictionum Regulis videtur diſcrepare: etenim 1°. *Proſper Alpinus* nullam de Pulſus Intermittentis Mollitie mentionem facit, licet hanc Criſis per Urinam indicium *Solanus* ſtatuat*: 2°. *Proſper Alpinus*, Morbum ſolo Urinæ fluxu terminatum fuiſſe, aperte memorat; cum juxta *Solanum* notabilis

* Vide p. 6. n. 6.

lis Diarrhœa eidem juncta eſſe debuiſſet *. Primæ Differentiæ reſpectu, obſervandum eſt, *Proſperi Alpini* ſilentium non abſolute Pulſus Mollitiem excludere; nec revera memoratus ab eodem Morbus Mollitiem illam excludit; cum varios, Pleuritidum nomine, Morbos deſcriptos fuiſſe, conſtet, qui genuinæ Pleuritides non fuerant; hisque ultimis tantum Pulſus Durities eſſentialiter conjungatur. Supra dictarum Differentiarum Altera, realis eſt, & diſtincte expreſſa, quam ego, nec negare velim, nec conabor eludere. Diſtinctio forte inter Diarrhœæ Criticæ indicium, illudque, quod Evacuationem per Urinam notat, non adeo accurata eſt, ut exiſtimavit *Solanus*: 1°. enim Pulſus Intermittens utrique communis eſt; 2°. Criſis per Urinam Diarrhœæ facile conjungi, imo & ſub ipſis Alvum exonerandi conatibus inſenſibiliter fere abſolvi, poteſt; 3°. agnoſcit *Solanus*, ſe nunquam Criſin per ſolam Urinam obſervaſſe; ideoque determinare non poſſe, utrum talis Criſis abſolutum aliquod univocum ſignum habeat. Hac de re eo majori cum ratione dubita-

* P. 6. n. 4.

re licet, quia Criſes hæ facilius, ac reliquæ, inter ſe invicem convertibiles videntur. Etenim Obſervando innotuit*, Fluida, intra Inteſtinum Rectum, ac inferiorem Coli partem, contenta, abſorberi per Veſicam, & cum Urina expelli, posſe. Præterea exigua quædam reſiſtentiæ in Renalibus vel Meſentericis Arteriis inæqualitas communem Sanguinis in hiſce partibus diſtributionem ſubito mutare, & evacuandos hujusmodi Morboſos humores, qui una cum Sanguine per inferiorem Aortam fluunt, reciproce, ſive ad Renes, ſive ad Inteſtina, amandare, valet. Sed, qualescunque hæ conjuncturæ fuerint, evidens eſt, *Solanum* materiem iſtam neutiquam exhauſiſſe; quam ad ulterius per Experientiam examen referre decet.

Interim, in deſcripto per *Proſperum Alpinum* Caſu, Intermiſſionis Periodos, gradatim, uti adpropinquaret Criſis, eadem perfecte, quam deinde *Solanus* obſervavit, ratione, breviores, frequentioresque, evaſiſſe, ſine ſenſibili admodum ob-

* *Baglivius* tale exemplum habet.

oblectamento conſiderare non poſſumus *. Manifeſte ridiculum foret, adeo regulares Naturæ Operationes, adeo uniformes, ab initio usque ad finem Morbi, Pulſuum ſucceſſiones, cæco Caſui adſcribere. Revera Obſervatio iſthæc ducentis fere annis muta manſit, &, tanquam inutile fortuitum Monſtrum, vel merus Naturæ Luſus, neglecta jacuit; jam vero, Factis, a *Solano* obſervatis, reſuſcitata, una cum his, Criticas Naturæ Operationes palam ebuccinat, ſuaque vice, ipſis illis Factis, unde vitam & ſenſum ſuum accipit, novum evidentiæ ac ſoliditatis gradum impertitur; dum juncta omnium ſupra memoratorum Caſuum Auctoritas novum luminis radium Medicinæ adſerit, cuius adminiculo, latentia Naturæ Opera detegi, Criſesque certius, quam hactenus fieri potuit, prævideri queant.

Dubitari nequit, quin varia ejusmodi Facta frequenter acciderint; verum aut totaliter neglecta, aut, quod re ipſa fere coincidit, imperfecte tantum adnotata,

 fue-

* Vide p. 2. n. 2. & 3.

fuerunt; quoniam Nexus, qui ſupra memoratis Pulſibus ac eorum Criſibus intercedit, donec eum *Solanus* in lucem produceret, nunquam obſervatus fuerat. Sic *Wierus* * Obſervationem refert, quam nec intellexit ipſe, nec ſatis diſtincte expreſſit, licet illi, qui *Solani* Facta norunt, deſcriptionis obſcuritatem penetrantes, facile percepturi ſint, quo vergat. *Nobilis Vir in Febrim, ut vocat Auctor, Malignam incidit, quæ ab ipſo initio variis evidentibus indiciis, Primarum Viarum Saburra, Bilioſo Vomitu, Eructationibus, Pulſuque Inæquali, ſtipata erat. Sexto die Alvinæ Fæces admodum bilioſæ ac fœtidæ prodierunt; ſubſequens nox violentam omnium Symptomatum exacerbationem attulit; & ſeptimo die mane Pulſus ad tertiam quamlibet Pulſationem incepit Intermittere: verum, non obſtante tam univerſaliter per Scriptores Medicos lethalis pronuntiati Symptomatis adparitione, ex proſpero omnium reliquorum ſignorum ſtatu, ægri ſanationem* Wierus *præſagiit,*

* Apud Georg. Horſt. Sen. Obſ. Med. Singular. L. XI. Obſ. 8.

ſagiit; ipſumque inſigniter circa Stomachum laborare, & frequenter nauſeare, expertus, præſcripſit, poſtero, octavo ſcil. die, ſumendum, Purgans, quod uberrime operabatur, ægrumque integre allevabat. Nono die evanuit Intermiſſio; ægerque malo ſuo liberatus manſit.

Nullam hic, die ſeptimo, de Mollitie, vel Duritie, Pulſus, reſpectu Nauſeæ, mentionem, nullam Spontanearum Naturæ Operationum, quæ cum Purgationis effectu confuſæ ſunt, certam cognitionem, nullam Vomitus atque Eructationis, à primo eorum in initio Febris ortu ad ſeptimum diem usque, diſtinctam notitiam, deprehendimus. Attamen ex iis, quæ clare in hac Hiſtoria expreſſa ſunt, notabilem variarum Criticarum circumſtantiarum cum Pulſus Intermiſſione concurſum facile deducere poſſumus. Hic, ab ipſo initio, Inæqualis erat, cum evidentibus Saburræ Primarum Viarum indiciis; ſexto die Morboſa Materies incepit deorſum moveri per Anum; proxima

nox generalem Symptomatum exacerbationem (notum ſatis omnium notabilium Criſium Prodromum) attulit; ſeptimo (qui *magnus dies Criticus* dicitur), ſub favente Morbi adſpectu, Pulſus Intermiſſio, Nauſea, ac Vomendi Conatu, quæ aliquot ante dies ſuſpenſa fuiſſe videntur, ſociata, comparuit; denique octavo die Intermiſſio ſimul & Perturbatio Purgatione amota ſunt. Agnoſcere oportet, in Obſervatione, tam imperfecte relata, has admodum validas circumſtantias esſe. Impoſſibile eſt, conjectura adſequi, quot aliæ ejusdem indolis magis etiamnum caſtratæ ac deſiguratæ, imo & abſolute neglectæ, fuerint. Sed certe inter illas, quæ adnotatæ ſunt, tales ſolummodo deſcriptionis obſcuritatem minus ſubierunt, quæ valde ſingulares erant, & (ſi Phraſin, quam in *Præfatione* adhibui, repetere liceat) tales, quæ, mera ſuæ evidentiæ vi, præjudicia ſimul, & Obſervatoris incuriam, perrumpebant. Factum, ab *Alpino* relatum, veriſimillime perdidiſſet Poſteritas, niſi Natura Subjecti, quod tractabat Auctor, directe eo deduxiſſet;

xiſſet; nec hæc ipſa forte illud nobis conſervaſſet, niſi idem omnibus ſuis conditionibus adeo fuiſſet memorabile. Profecto rem hanc fere neglexiſſe videtur *Alpinus*; namque eam, poſt aliquot annorum intervallum, ex memoria tantum chartæ mandat, & circa Pulſationum, ad quas Intermiſſio recurrerit, Periodos hæſitat. Nunc vero, cum aperta ad tantos profectus ſcena ſit, atque adeo utilis Humano Generi proſpectus pateat, ſumma cum ratione, a cognita *Britannorum* Medicorum exactitudine & humanitate exſpectari poteſt, ut alacriori ſpiritu examinent, Scriptoque conſervent, tales Caſus, qui circa hocce Subjectum in propria noſtra Regione ſeſe offerent. Revera diu Objectum fuit, jamque etiamnum multorum animis inſedit, Climata Septentrionalia regulari illi Morborum ac Criſium, ab *Hippocrate*, aliisque *Veteribus*, in *Græcia* obſervato, decurſui penitus repugnare. Hæc Objectio veriſimiliter ex *Aph. 8. Sect. 3.* deducta fuit; ſed, quamvis certo quodam gradu vera deprehendatur, admodum tamen probabilis ratio ſuper-

ſupereſt, exiſtimandi, Concluſionem juſtos terminos longe excedere, cum, ut in 2ª. *hujus Operis Parte Sect.* 1. *Cap.* 4. demonſtrabitur, Opinioni contrariæ, ex ipſis Factis, a noti ingenii & annoſæ experientiæ Medicis inſiſtatur.

PARS

PARS SECUNDA,

VARIAS NOVAS

Circa

Idem Subjectum

OBSERVATIONES continens;

Una cum

ANIMADVERSIONIBUS

In Leges Praedictionis

SOLANIANAS,

Et

Monitis quibusdam Generalibus, de Natura Criſium, earumque apud ANTIQUOS Conſideratione, & apud MODERNOS Neglectu.

Auctore JACOBO NIHELL,

Med. Doct.

SECTIO I.

Continens Productum propriarum mearum Obſervationum circa Nexum a SOLANO obſervatum inter ante memoratos Pulſus & Criſes.

CAPUT I.

Productum propriarum mearum Obſervationum circa Pulſum Dicrotum.

Ex 121 Hominibus, in quibus Pulſum Dicrotum obſervavi, ſeptem ſolummodo, neque Narium Hæmorrhagiam paſſi ſunt, neque ullis Symptomatibus afflicti, quæ pro Inclinatione ad talem Hæmorrhagiam, aut ejusdem deficientis Sequela, venire poſſent. Notari meretur, neminem ex his ſeptem eo tempore ſub Acuti Morbi lucta, aut inſigni quodam Natu-

Naturæ conatu, laboraſſe, eorumque binis Pulſum Dicrotum fuiſſe irregularem.

Reliqui 114, omnes aliquibus, plerique multis, ſubſequentium Symptomatum afflicti erant; ſcilicet *Univerſi Capitis dolore, ejusdem gravitate, vertigine, delirio, ſtupiditate, comatoſis lethargicisque adfectibus, frontis, temporum, radicis totiusque tractus naſi, aurium, atque oculorum, doloribus, aliquando etiam coarctatione, ſubductione, & inſolita pulſatione, adjacentium Arteriarum; pruritu Narium, ſternutatione, & plenitudine quadam, qualis in Coryza adeſſe ſolet, ſurditate, aurium ſuſurris, purulentæ vel ichoroſæ materiæ ex iisdem effluxu.* Omnium horum Symptomatum maxime communia & notabilia erant illa, quæ Naſum adficiunt.

Ex toto hoc Numero, videlicet 114, quadraginta duo aliquibus, multisve, memoratorum in præcedenti paragrapho Symptomatum ſimpliciter adfecti erant. Ex ultimis hiſce, triginta quinque iisdem inſigniter admodum torquebantur; quin & aliqui duarum, trium, Septimanarum, imo

imo & integri Menſis, ſpatio, ſi Pulſus Dicrotus perſeveraret tamdiu, ægrique intra Noſocomium manerent. Ex hiſce triginta quinque, novem Pulſum Dicrotum irregularem atque obſcurum habuerunt. Septem, ex quadraginta duobus primo loco memoratis reſidui, ſupra dictis Symptomatibus imperfectius laborarunt, & citra evidentem cum Pulſu conſenſum, qui in duobus, ex his ultimis, plerumque anomalus occurrebat.

Reliqui ſeptuaginta duo, omnes, quidam modica, quidam parciori, & quidam exigua admodum, quantitate Sanguinem dimiſerunt. Septem, ex hoc Numero, cum conditionibus adeo æquivocis Hæmorrhagiam paſſi ſunt, ut abſolute adfirmare nequeam, an Sanguis ex poſtica parte interni Narium tractus in Fauces ac Trachæam ſtillarit, uti quandoque obſervavi, an potius immediate ex ipſis hiſce partibus exſudarit: in uno, ex ſeptem illis, Pulſus Dicrotus irregularis erat.

Reliqui ſexaginta quinque ſequentibus circumſtantiis Narium Hæmorrhagiam ſubibant.

Undecim ſcilicet, antequam meæ Obſervationi ſubjicerentur, quidam immediate, quidam paucos ante dies, eadem jam defuncti fuerant: ex hoc Numero, quatuor nonniſi inſtabilem Pulſum Dicrotum, leviaque admodum Capitis Symptomata, exhibuerunt.

Reliqui quinquaginta quatuor ſub Obſervationis meæ decurſu Hæmorrhagiam patiebantur.

In eorum octo, Hæmorrhagia, & alia, quæ comitabantur, Capiti inimica, Symptomata, Pulſuum Variationibus haud regulariter reſponderunt, nec Pulſus ipſe in illorum quatuor regularis deprehenſus fuit.

In triginta, ex reliquis quadraginta ſex, Hæmorrhagia, Symptomataque, cum Pulſu Dicroto, toto, quo hic perduravit, tempore, exactius reſponderunt. In ſex Pulſus irregularis erat.

Denique in reliquis ſedecim, inter quos duo Pulſum irregularem habebant, Hæmorrhagia, & Symptomata, adparuere,

re, cum æquali ad Pulſus Dicroti durationem conſtantia: etiamſi quinque tantum, aut ſex ad ſummum, exacte juxta Conditiones, a *Solano* in ſuis Prædictionum Regulis memoratas, Sanguinem excernerent.

CAPUT II.

Productum propriarum mearum Obſervationum circa Pulſum Intermittentem.

Ex viginti tribus Hominibus, in quibus Pulſum Intermittentem obſervavi, unus ſolummodo regularem ac permanentem Intermiſſionem habuit; & in hoc, juxta traditas a *Solano* Regulas, exſpectationi meæ Diarrhœa reſpondit.

In aliis viginti duobus, Pulſus Intermiſſio irregularis erat, nec permanens; & licet Diarrhœæ inde ſignificatæ, juxta *Solanum*, abſolute confidere non lice-

ret *, nihilominus eorum ſeptendecim unum, vel plura, ſequentium Symptomatum valde regulariter patiebantur; *Tormina* ſcilicet, *Borborygmos*, *Flatus*, *Hæmorrhoides*, *Alvum Laxam*; &, in paucis quibusdam, *Inſolita Alvi Conſtipatio*, *aut Indigeſtio quædam*, aderat.

In duobus, ex quinque reſiduis Caſibus, Symptomatum horum cum Pulſus Intermiſſione conſenſus magis irregularis ac æquivocus, & in tertio quodam exiguus admodum, deprehendebatur; cum hac tamen notabili circumſtantia, quod, poſtquam purgatus eſſet æger, Intermisſio gradatim diminueretur, & evaneſceret.

Denique, ex toto Numero, quinque illorum in ultima paragrapho memoratorum Caſuum, duo ſolummodo reliqui omnibus prædictis Symptomatibus plane liberi permanſerunt.

* Pag. 2. num. 3.

Caput III.

Generales Animadverſiones circa totum Subjectum.

Ex prægreſſis Obſervationibus apparet, quod, reſpectu omnium, in quibus ego PulſumDicrotum obſervavi, iſtorum, qui vel Hæmorrhagiam Narium paſſi ſunt, vel manifeſte ſaltem ejusmodi Symptomatibus adflicti, quæ pro Inclinatione ad talem Hæmorrhagiam, aut ejusdem deficientis Sequela, venire poſſent, ad illos, qui neutro horum fuerunt adfecti, Proportio aliquantum major ſit, quam ſedecim ad unum.

Iſtorum, qui variis tantum Capitis Symptomatibus impetebantur, ad totum Numerum, aliquanto major, quam unum ad tria.

Iſtorum, qui regulariter hiſce Symptomatibus cruciabantur, ad totum, fere ut duo ad ſeptem.

Iſtorum, qui Sanguinem dimittebant, ad totum, fere ut quinque ad octo.

Iſtorum, qui Sanguinem certo certius de Naſo excreverunt, ad totum, fere ut octo ad quindecim.

Iſtorum, quorum Hæmorrhagiæ, Symptomataque poſt Hæmorrhagias remanentia, Pulſui mediocriter reſpondebant, ad totum, fere ut unum ad quatuor.

Iſtorum, quorum Hæmorrhagiæ ac Symptomata Pulſui exactius reſponderunt, ad totum, ut duo ad quindecim.

Iſtorum, quorum Hæmorrhagiæ *Solanianis* Legibus exacte reſpondebant, ad totum, ut unum ad viginti.

Juncta Proportio iſtorum, in quibus vel ſupra memorata Symptomata, vel Hæmorrhagiæ, quamdiu Pulſus Dicrotus ſubſiſteret, regulariter perſeverabant, ad totum, ut duo ad tria.

Inter omnes illos, in quibus Narium Hæmorrhagias obſervavi, poſtquam Obſervationum *Solanianarum* cognitionem adeptus ſum, in duobus tantum Pulſus Dicrotus deerat.

Hæ

Hæ Obſervationes, licet iis, quas *Solanus* adlegavit, longe inferiores, nihilominus omnino novæ ſunt in Medicina, ac, conſonis etiam non ſuſtentatæ Factis, admodum mirabiles videri debent.

Jam vero, quoad mearum Obſervationum Defectum, neceſſarium eſt animadvertere:

1. Quod, cum ex centum & quatuordecim Hominibus, in quibus Hæmorrhagias & ſupra dicta Symptomata obſervavi, viginti octo, id eſt quarta fere pars, irregularem Pulſum habuerint, regularis, ſive Symptomatum, ſive Hæmorrhagiæ ipſius, adparitio exſpectari non potuerit.

2. Quod Summa Pulſuum irregularium, undecim, in Caſibus irregularibus triginta tribus, exacte unam tertiam totius conſtituat; altera vero Pulſuum irregularium, ſeptendecim, in Caſibus magis regularibus octoginta & uno, non omnino unam quintam totius efficiat. Unde apparet ſumpta regularium atque irregularium Caſuum Proportione, ulti-

mos hos plerumque tales fuiſſe, qui irregulari Pulſu ſtipati erant.

3. Quod ex toto Numero, in univerſum, vix quinque, aut ſex, Acutis Febribus laboraverint; harumque nulla talis fuerit, quales, juxta Practicos noſtros Auctores, ad Hæmorrhagias multum inclinare ſolent; & quod illæ, quas ego obſervavi, Hæmorrhagiæ, ut plurimum, exigua quantitate, & absque inſigni ullo Naturæ impetu, contigerint.

4. Quod in quibusdam ægris Hæmorrhagiæ, quas ob Pulſum Dicrotum exſpectabam, non eruperint, donec quadam Preſſionis aut Concuſſionis Specie, Spontanèa ex. gr. Sternutatione, Alvi exonerandæ Nixu, vel Vomitu, adjuvarentur: quæ in his, ad ſuperandam Vaſorum Naſalium reſiſtentiam, neceſſario requirebatur. Hæc Reſiſtentia in variis illorum, juxta quos Obſervationes meas confeci, ex naturali morboſave harum partium ſiccitate, & propriæ iisdem Muci ſecretionis defectu, manifeſtiſſime innoteſcebat. Atque ita quidem vera ad Narium Hæmorrhagiam Propenſio, ſine ulla

ulla Sanguinis apparitione, poteſt ſubſiſtere.

5. Quod ægrorum, tali Pulſu prædictorum, nonnulli, qui exigua valde copia dimittebant Sanguinem, aut Mucum tantummodo Cruentum emungebant, licet variis diebus ita adfecti forent, id tamen mihi indicare, operæ pretium non duxerint. Subinde, mero Caſu, detexi rem. Forte & alii, me inſcio, eandem conditionem paſſi ſunt. Quousque Circumſtantiæ iſtæ, ad excitandam inter *Solanianas*, measque, Obſervationes differentiam, concurrerint, Lectori determinandum relinquam.

Hoc etiam addendum habeo, Obſervationes meas, in genere, non adeo completas eſſe, ac deſideraſſem. Omnes, paucis admodum exceptis, factæ fuerunt *Gadibus* in Noſocomio *S^ti^. Joannis de Dios*. In pleriſque ægris, primam Dicrotorum atque Intermittentium Pulſuum adparitionem, ultimumve terminum, obſervandi opportunitas non ſuppetiit; cum de Pulſus, Obſervationibus meis prævio, ſtatu haud ſatis inſtruerer,

& plerique ægri, antequam hi Pulſus ceſſaſſent, Noſocomio valedicerent. Quapropter ægrorum, Pulſibus ejusmodi inſtructorum, præſentem ſtatum illi ſub quo ante & poſt fuerant (unde non exiguum lumen acceſſiſſet) comparare haud poteram.

Neque adeo mihi favit Fortuna, ut Pulſus Incidui occurrerent, aut illi Caſus, ubi Dicroti vel Intermittentes Pulſus gradatim (uti *pag.* 2. *n*°. 2. dictum fuit) a majoribus ad minores adparitionis ſuæ Periodos moverentur. Nullam etiam de Criſi per Vomitum, vel per Urinam, peculiarem Experientiam poſſideo. Hi igitur Caſus ad ulteriorem Experientiam integre referri debent.

Quamvis autem, ob memoratos Defectus, propriæ meæ Obſervationes nullam mihi poteſtatem tribuant, ut perfectum abſolutumque de *Solanianis* Prædictionum Legibus judicium ſtatuam, quædam tamen ſingularia continent, quæ certo inde determinare poſſim.

1°. Apparet, dari revera Nexum quendam Generalem inter memoratos a *Sola-*

no

no Pulſus & relativas eorundem Criſes; cum decima ſeptima ſolummodo pars illorum, in quibus ego Pulſum Dicrotum obſervavi, Hæmorrhagiis Narium, variisve Capitis Adfectibus, intacta manſerit; atque interim (etiam ſi Caſus irregulares abſtrahantur) duæ tertiæ totius Numeri partes Alterutro, & longe maxima horum pars Utroque, notabiliter adfecta fuerit; Sternutatione præſertim, Naſique Plenitudine ac Pruritu; quæ frequentiora, conſtantioraque, obſervavi in talibus, qui Hæmorrhagia ipſa immunes erant.

Quandoquidem meæ, circa Pulſum Intermittentem, Obſervationes paucæ ſint, & ſatis uniformes, nullam illæ hic recapitulationem exigunt. Recentem haud dubie Lector de Laxa Alvo, Symptomatibusque, quibus hæc ſtipata erat, ideam retinuit. Ad confirmationem illius inter Pulſum Intermittentem ac Diarrhœam Nexus, addere conveniet id, quod mihi a *D^no^. Ferren*, Primario apud *Pariſienſes* Medico, adſeveratum fuit; videlicet, Obſervaſſe ſe, Pulſum hunc Regulare adeo Saburræ in Primis Viis

col-

collectæ Symptoma eſſe, ut Intermiſſio, purgato ægro, evaneſceret; ſeque ideo, ob repetitam ejusdem rei Experientiam, Intermittentem in Acutis Febribus Pulſum pro legitima exhibendi Purgantis Indicatione adſumere. Obſervatio certe *Solanianis*, meisque, valde analoga! Hæc Animadverſio, cognito quodam in Praxi negotio, ulterius corroborari posſet; ſcilicet, quod Pulſus Intermittens non raro Vermium, in Primis Viis nidulantium, Symptoma exhibeat. Qualiscumque hujus rei Cauſa fuerit, Factum utique Propoſito Meo manifeſte favet.

2°. Non obſtante varia Evidentia, quæ ab initio hujus Operis in favorem Nexus, inter ſupra memoratos Pulſus & relativas eorundem Criſes obſervati, ex *Solano*, aliis in *Præfatione* adlegatis Medicis, *Proſpero Alpino*, Illis, qui ſub finem præſentis Operis ſequentur, ac denique ex me ipſo, adparet; Omni, inquam, hac Evidentia non obſtante, ex Numero illorum, qui, juxta aliquot mearum Obſervationum, ſub Pulſu Dicroto nullam Narium Hæmorrhagiam paſſi ſunt, vel eam-

eamdem non exacte ſecundum *Solani* Regulas patiebantur, conſtat, Pulſum hunc Inclinationis ad Hæmorrhagiam Narium Signum potius & Effectum, quam, uti Ipſe ſine ulla hæſitatione pronuntiaverat, abſolutum certumque ipſius talis Hæmorrhagiæ Indicium, habendum eſſe. Quod autem verus dictæ Inclinationis Effectus ſit, ex hujus Pulſus evaneſcentia, dum Hæmorrhagia, omnesque ad novam alteram diſpoſitiones, non amplius ſubſiſtunt, legitime concludere poſſumus. Hocque aliquoties obſervavi *.

3°. Cum ipſi Hæmorrhagiæ ex Pulſus Dicroti adparitione non ſemper abſolutè poſſimus confidere, multo minus Tempus, quo Hæmorrhagia accidet, exacte prædeterminari poterit; qualescunque demum remoræ rationes fuerint. Idque etiam mihi ab Amico meo *D^no^. Joanne de Pedraza y Caſtilla* confirmatum fuit, qui, licet *Solanianarum* Prædicendi Regularum veritatem frequenter expertus (uti ad

* Vide Parte II. Sect. 2. Cap. 1. Obſ. 4. & 5. Varia ejusdem rei exempla ex Aliis per totum hocce Opus paſſim videri poſſunt, ſed præcipue Parte I. Sect. 2. Cap. 1. Obſ. 7. & Part. II. Sect. 2. Cap. 2. Obſ. 7. & 8.

ad Calcem hujus Operis ex aliquot Caſibus adparebit), nimis tamen iisdem confidendo, aliquoties deceptus fuit. Quin & *Solanus* in quadam, paucis poſtquam *Antequera* redieram menſibus, ad me data Epiſtola ipſe confeſſus eſt, quod in variis, qui ipſi exiguo ante tempore occurrerant, Caſibus indicatæ per Pulſum Criſes, diverſorum in Ductibus excretoriis, Fluidisve evacuandis, impedimentorum reſpectu, intra Tempus ſuis Prædictionis Legibus limitatum, minus regulariter accidiſſent: attamen, remotis hiſce obſtaculis, easdem immediate comparuiſſe, teſtatus eſt.

Reperiuntur quædam Hæmorrhagiarum Species, quæ probabiliter nullum cum Pulſu Dicroto Nexum habere queant; tales ſcilicet, quæ citra ullum Naturæ conatum fiunt, & ex ſimplici capillarium Naſi vaſculorum dilatatione, eroſioneve, ſponte eveniunt: quandoquidem, Pulſum Dicrotum Generalis illius Solidorum Status, qui, cum aliquo impetus ac contentionis gradu, ad Hæmorrhagiam Narium tendit, effectum eſſe, concipio.

Jam

Jam ad Generales quaſdam, circa Pulſum Intermittentem, Animadverſiones tranſeo; qui, cum longe facilius, quam Pulſus Dicrotus, percipiatur, multarum etiam exquiſitarum Obſervationum Subjectum fuit, dum integre fere neglectus jaceret alter. Illorum, quibus Intermittens Pulſus diu Familiaris fuerat, Diſſectio plane in lucem eduxit Cauſas, unde is, in variis Cordis, Sanguiferorum eidem adjacentium Vaſorum, Pulmonumque, Morbis ac Impedimentis, producatur; & Theoria Mechanica aptos nos reddidit, Pulſus Intermiſſionem ex iisdem Cauſis demonſtrandi. Omnes ejusmodi Caſus, quos ingenioſus quivis Medicus haud dubie novit, evidentiſſime totidem iſtius Regulæ, qua Pulſum Intermittentem pro Criticæ DiarrhϾæ Indicio *Solanus* ſtatuit, exceptiones ſuppeditant. Sed ſimilium Caſuum Auctor, qui Legendo valde parum profecerat, aut non attenderat ſaltem, nullam plane notitiam poſſidebat. Evidens eſt, in univerſum loquendo, Pulſum Familiarem non poſſe eſſe Criticum †.

Præ-

† *Ballonius* alicubi in ſuis *Epidemicis* Pulſus Dicroti Fa-

Præter cognitas Familiaris Pulſuum Intermiſſionis Cauſas, alias quasdam ex evidentibus Principiis demonſtrare poſſumus, quæ inſtabilem, Criſique omnino extraneam, Intermiſſionem excitant; Hujusmodi ſunt Spasmi, Convulſiones, Inflammatio Cordis, Debilitas, Inſolita Repletio aut Inanitio, cum paucis aliis æque obviis, quæ Judicio pollentem Medicum non decipient. Ejusmodi Caſus totidem etiam Generalis, circa Pulſum Intermittentem, *Solanianæ* Regulæ exceptiones pariunt.

Sed, Pulſus hujus adparitionem ad tales, quales hactenus memoravi, Caſus reſtrictam non eſſe, ex Materia Facti certo conſtat. Unde varias alias Cauſas ſuppoſuerunt, nullas autem plane demonſtrarunt, aut cum tolerabili quodam certitudinis gradu particularibus Caſibus adplicuerunt, Theoretici. Hæ igitur in Poſſibilitatum mere abſtractarum Claſſe remanere debent, quas vera Eruditione inſtructi Viri non curant. Unde certo col-

Familiaris Exemplum habet; unicum hujus generis, quod unquam deprehendiſſe memini.

colligitur, nos in omni ejusmodi Caſu, ſufficientibus, ſub præſenti Doctrinæ ſtatu, rationibus minime inſtructos eſſe, ut Intermittentem Pulſum Diarrhoeæ Indicium renuamus.

Hoc integre ab Experientia pendet, & per eam determinari debet; licet Cauſa Mechanica Relationis dicti Pulſus ad Diarrhœam, vel aliorum Criticorum Pulſuum ad ſingulas ſuas Evacuationes, perpetuo maneret Myſterium; vale hactenus eſſe, confiteri cogimur.

Propria Experientia præſentio, quam, primo hujus Tractatus adſpectu, ad formandas ſecum de illorum Pulſuum Cauſis mille diverſas Explanationes, proni futuri ſint Ratiocinatores plurimi; *Cauſis*, ab omni Criſis idea penitus alienis; verum, exactam ad Circumſtantias, ſub quibus Pulſus tales frequenter accidunt, Attentionem inania hæc Imaginationis Phantasmata ſubito diſſipaturam eſſe, non minus prævideo; ſperoque, fore, ut hoc Monitum æque efficaciter eadem præcavere valeat.

In media iſta Obſcuritate, ex variis, quas circa reciprocos Pulſuum Critico-rum ab uno ad alterum Carpum Trans-curſus confeci, Obſervationibus, licebit, credo, conjicere, ipſos neutiquam a Cauſa quadam, ad Cor tantummodo, vel Generale Vaſorum Sanguiferorum Syſtema, limitata, procedere: etenim Demonſtrari poteſt, in utroque Caſu, dextri ſiniſtrique lateris Arterias, per communem Aortæ truncum, æqualiter inde adficiendas fore, niſi unius lateris Vaſa, ſtructura aut robore, ab illis, quæ oppoſito lateri inhærent, differant; quod ſæpe ultimo hoc reſpectu obtinere, fateor, quia, in univerſum, evidentiorem in dextro, quam in ſiniſtro, Carpo, Brachio hujus lateris plerumque minus exercitato, ac debiliori, Pulſum Dicrotum obſervavi. Verum evidens eſt, hanc tunc, omnesque alias, ex præſenti Hypotheſi natas, differentias ſtabiles, neque in eadem Perſona ab uno latere in aliud variè Transferendas eſſe. Poſituræ etiam, vel Situs Corporis, diverſitas, adeoque inæqualis Axillarium Brachialiumve Arteriarum diverſis temporibus Compreſſio,

ſio, pro dicta Pulſus talis in eadem Perſona Translatione adlegari poſſet; ſed iterum, ſæpe nimis regulare deprehendi Symptoma hoc, ut Cauſæ adeo inſtabili poſſit attribui †.

Nihil aliud igitur, cui proprie adſcribi queat hocce Phænomenon, remanet, præter Nervos (Primas nempe ab Origine Corporis Motrices Potentias), quos, tam vulgari Experientia, quam Anatome, in diſtinctis ſuis diſtributionibus diſtinctas actiones habere, & diverſimode unum alterumque Corporis latus eodem tempore adficere poſſe, novimus.

Inter alias quasdam Differentias, Dicrotos atque Intermittentes Pulſus, qui prius in utroque Carpo æquales fuerant, in dextro Carpo, aliquot horarum, imo integræ diei, ſpatio, diſparuiſſe penitus, cum interim in ſiniſtro ſolita ſua eviden-

 tia

† Quod autem, illam Pulſuum Criticorum Translationem cuicumque Arteriarum Compreſſioni non deberi, evidentius etiamnum probat, hoc eſt, quo Pulſus Dicrotus ſubinde minuatur, quin & evaneſcat, dum interim Pulſus iſte, in quo ipſo id accidit, plenior liberiorque inſurgit. Vide Part. 2. Sect. 2. Cap. 1. Obſ. 8.

tia perſiſterent, tuncque iterum ex hoc in priorem tranſiliiſſe, comperi. Unde, ob ſupra dictas rationes, admodum probabiliter inferre licet, non ſolum Translationem, aliasque Pulſuum illorum Differentias, ſed & ipſos Pulſus, & immediato Nervorum in Cor, & junctum ipſi Vaſorum Syſtema, Influxu procedere, quæ omnia Caſum, Cauſis ſuis a vulgaribus Pulſuum irregularitatibus admodum diſtinctum, innuunt.

Quantumvis Obſervationes meæ, generaliter loquendo, iis, quas adlegavit *Solanus*, cedere debeant, agnoſcendum eſt nihilominus, ipſas, in univerſum, ad ejusdem, quam ille propoſuit, rei demonſtrationem tendere, ſimulque, a numeroſis etiam, quæ Auctor produxit, Teſtimoniis abſtrahendo, inſignem fidei gradum Factis ejus adjicere: hæc autem licet vera ſint, illis tamen, quæ ipſe obſervavi, edoctus, omnes circa hoc negotium *Solani* Obſervationes æqualis, cum iis, quas edidit, exactitudinis roboriſque fuiſſe, vix exiſtimem. Rariſſimorum hujusmodi Factorum numero ac varietate man-

mancipata videbatur ejusdem Imaginatio; eo usque, ut in Caſibus, quos una obſervavimus, ſi Pulſu indicatæ Evacuationes tardius nonnihil contingerent, ſemper, ut moras tales cum abſoluta Indicationis certitudine reconciliaret, minutas quaslibet rationes circumſtantiasque venandi proclivem invenerim. Perſuaſus erat, ſe, Obſervationum ſuarum adminiculo, fixam quandam perfectamque Criſes Prædicendi Methodum attigiſſe; uti ex ipſius Legibus in Operis hujus Exordio animadverti poteſt; & Imaginationis, novarum rariorumque rerum Obſervatoribus nimis communi, præcipitantia, pro completo, hoc reſpectu, Invento eadem divulgabat. Adeo difficile eſt Humanæ Indoli, ſub blandientibus ideis, & propriæ in qualicumque ſucceſſu ſatisfactionis exſuperantia, ſtabile præſervare Judicium!

Manifeſte patet, quantum ego a *Solano* differam, ad ſimplicem inter obſervatos a me Pulſus & relativas eorumdem Criſes Nexum, univerſum Negotium reducendo: *Nexum*, per quem Critici Na-

turæ Impetus in lucem producti ſunt, &, inconſultis Antiquorum Indiciis, ſæpe ad aliquot dierum diſtantiam prænuntiatæ Criſes; per quem igitur eadem in poſterum non minus fieri poterunt. Hacque ſolummodo Intentione præſentes Obſervationes communico.

Sed ſimul etiam convictus ſum, Materiem illam, cum Cautela, ac Patientia, tractandam eſſe. *Cum Cautela*, ut peremptoria Prognoſis evitetur, vel falſa Criſis ſpes, dum forte inefficax tantum in eamdem Propenſio obtinet: *Cum Patientia*, ut omnia, quæ Criticos Pulſus ſtipant, Symptomata accuratiſſime perpendantur, ac conſtanter inſiſtatur Obſervationi ſimilium Caſuum, licet res, ſive ob Experientiæ in diſtinguendis hisce Pulſibus defectum, ſive ob Caſuum ipſorum irregularitatem, non ſtatim pro voto ſuccederet. Cuicumque non libuerit hisce Conditionibus examinare Negotium, ille potius omnino abſtineat.

Conſiderandum eſt, quam exigua abſolutæ in Medicina Certitudinis portiuncula gaudeamus, adeoque quanti momen-

menti, quanti pretii, quodlibet, quod ſuperaddere poſſumus, Certitudinis Granum æſtimare oporteat: hoc autem, variarum ad ejusdem rei demonſtrationem circumſtantiarum concurſu, evidenter acquirimus: quo magis multiplicantur illæ, eo major Certitudo naſcitur. Jam vero, etiamſi iſte, de quo hactenus egimus, Nexus, futura Experientia, minus adhuc ſtabilis deprehenderetur, ac mihi adparuit, attamen, cum idem, absque ulla lite, in univerſum, Factis demonſtratus fuerit, liquet, cujuscumque ex ſupra dictis Pulſibus adparitionem, cognitis aliis Evacuationum Pulſu indicatarum Criticis Indiciis conjunctam, inſigniorem pro Criſi evidentiam formare debere, quam ex ſola cujuscumque horum Signorum numeri præſentia obtineri poſſit.

Utut Moderna Praxis generaliter ad avertendas Criſes comparata videatur, nihilominus evincunt Facta, eas aliquando, imo & poſt repetitas Evacuationes, omnisque generis Remedia, contingere †.

† Tot hujus rei Exempla in præſenti Opere reperiet Lector, ut opus non ſit, ea hic ſpeciatim indicare.

Cum igitur Natura adeo immutabiliter propoſitum teneat, impendentis Criſis Prænotio ingens certe Privilegium æſtimandum erit. In ipſis illis Caſibus, ubi non niſi inefficax tantum ad Criſin Propenſio obtinet, ſummi Medico momenti eſt, ad quam Evacuationem inclinet Natura, vel, ut aliis verbis utar, quis tunc verus Status, quæ Actio, quæ Oeconomia, ſit Morboſæ Machinæ, cognoſcere. Aut hanc eſſe oportet, quam ſequetur Medicus, Evidentiam, aut nulla erit: & quidquid ad exactiorem, hoc reſpectu, cognitionem ducit, attentionem inveſtigationemque meretur Omnium, qui Humano Generi bene volunt. Unicus ille eſt, ad quem adſpiro, Scopus, Lectorem porro propriæ ſuæ in futurum Experientiæ relicturus.

Sed, ut absque Partium Studio examinari queat Negotium, neceſſarium erit, removere Difficultates quasdam, legitime forſan *Præjudicia* adpellari poſſent, quæ contra Criſes, a *Paracelſi* atque *Helmontii* temporibus, apud plerosque Medicos prævaluerunt, &, ad ipſam hujus Ope-

Operis mentionem, ingentem male fundatarum Objectionum nubem excitare poſſent. Has igitur, debita non minus prædominanti Conſuetudini reverentia, ac decente, quam requiret Veritas, libertate, in ſequenti Capite conſiderabo.

CAPUT IV.

Monita quædam Generalia, de Natura Criſium, earumque apud Antiquos *Conſideratione, & apud* Modernos *Neglectu.*

Ex Univerſali Criſium hac noſtra ætate Neglectu, merito metuendum eſt, ne Opus hoc, tamquam fraudulentum, imaginarium, & ad reſuſcitandas in Praxi Medica, ab *Hippocrate* traditas, diuque jam exploſas, Criſium Nænias directum, multorum Cenſuram ſubeat.

Ut Objectionem adeo ſpecioſam præcaveam, Lectorum venia, obſervare liceat:

 1°.

1°. Quod in hoc Opere pateat, me unice tantum particularibus Factis inſiſtere; hæcque ipſa ſolummodo ad Incitamentum (ni peſſime fallor, ſufficientiſſimum) Medicæ Artis Cultoribus proponere, ut ſuas circa hanc rem Obſervationes inſtituant, ſicque, multiplicata magis Experientia, quousque ea obtineat, & quantum ipſi confidere liceat, determinari poſſit.

2°. Poſito etiam, quod in communi Praxis decurſu Criſes neque fiduciam, neque exſpectationem, mereantur, agnoſcendum eſt nihilominus, Facta, in hoc Opere communicata, ſuis meritis non plane deſtitui, quatenus varios particulares Caſus, de quibus nunquam ante cogitatum fuerat, in lucem protrahunt, & pro Exemplis ſerviunt, in ejusdem ſaltem naturæ Caſibus, qui ſubinde naturaliter debebunt occurrere, cum jam inde toties paucorum annorum ſpatio obſervati fuerint.

3°. Præter Criticarum Naturæ Inclinationum notitiam, quam Facta hæc nobis in univerſum ſuppeditant, negari

ne-

nequit, ex datis circa Pulſum Intermittentem Obſervationibus ſpeciale lucrum Medicinæ accedere. Notiſſimum eſt, quam fatales, a Modernis æque, ac Antiquis, Auctoribus, Pulſus hujus in Acutis Febribus apparitioni Prognoſes connexæ fuerint *. Quæ vani terroris, deſperationisque, ſcenæ inde in familiis productæ! quam pudendi Medicorum errores, qui in ejusmodi Caſibus plus ſemel Mortis ſententiam ægris ſuis abſolute pronuntiarunt, eosdem ſub Panicis horroribus derelinquentes, dum interim ſagacior Natura partes ſuas feliciter in occulto ageret, &, juxta communes Leges, perficeret curas, quas negligentior Artifex, propriæ defenſionis cauſa, ignoranter vocabat Miracula! Jam vero, cum terrores illi, erroresque, iis, quæ commemoro, Factis efficaciter ſublati ſint, Intermittens in Acutis Febribus Pulſus nullam amplius ſua ſponte formidinem ingerit, tunc tantum mali ominis evadit, quando alia, ab hoc diſtincta, ſigna concurrunt, indicando, quod non ſit Criticus,

* Hoc ad Pueros, aut provectæ ætatis Homines, non extenditur. *Vide pag. 53.*

cus, Criſis inde ſignificata non conveniat, vel æger nimis debilis haud ſufficiat ſuſtinendo. Medicus etiam, vano metu liber, ſibi relinquitur, ut pacata mente ex toto Morborum ſtatu judicet, an Pulſus Intermittens periculum, an felicem potius Criſin, præſagiat. Si nullum aliud ex præſenti Opere beneficium Medicina caperet, quam multiplicata innoxiarum Pulſus Intermiſſionum exempla, in Caſibus, ubi generaliter lethales haberi conſueverant, non exigui ſane momenti negotium exiſtimandum foret.

4°. Licet, ex plerisque Modernis Scriptoribus ac Practicis, Antiquas Criſium Obſervationes univerſaliter fere neglectas eſſe, conſtet, auſim tamen periculum facere intrepide adſerendi, nunquam hactenus probatum publice, Obſervationes haſce falſas, vel precario adſumptas, eſſe, aut noſtrum earumdem Neglectum a quocumque Auctore legitime juſtificatum, fuiſſe.

Equidem me, ea, qua nunc a libris meis abſum, diſtantia, non ſatis præparatum fateor, ut rei huic vividam illam, cujus capax

pax foret, ex parte Veterum, lucem adferam: attamen, cum id hactenus neglectum fuerit, ſequentes, quæ caſu penes me jacent, Animadverſiones Lectori non injucundas fore, ſperaverim.

Ut inutiles Objectionum, quæ tam frequenter in Criſium Doctrinam accumulatæ ſunt, Farrago removeatur, incipiam, Obſervando, quod, non obſtante Operum, *Hippocrati* vulgo attributorum, confuſione, multiplicibusque, quæ in iisdem occurrunt, contradictionibus, nihilominus ex generali totius conſideratione appareat; 1, Ibidem non doceri, omnes Acutas Febres per Criſin terminandas eſſe; 2, Præter Dies *Septenarios* ac *ſemiſeptenarios* dictos (quam proprium, vel improprium, Nomen ſit, a præſenti meo Propoſito alienum eſt, quod unice Subſtantiam rerum ſub uſitatis earumdem denominationibus reſpicit); præter hos, inquam, alios etiam, ut quintum, & nonum, pro Diebus Criticis agnitos fuiſſe; 3, Dies *Pares* ſimiliter in Criticorum claſſem admiſſos; Adeoque, quantum ex Factis, quæ his aliis-

aliiſque *Veterum* Operibus continentur, colligere licet (omnes acceſſorios errores, & Philoſophicas, imprudenter huic Subjecto intruſas, fabulas, rejiciendo), veram Criſium Doctrinam nihil in genere aliud portare, quam 1°, Quod Dies *Septenarii* ac *Semiſeptenarii* Criticis Febrium Acutarum Revolutionibus, & talibus plerumque Revolutionibus, quæ ad ægri ſanationem tendunt, ſine ulla, præſertim Criſium minus faventium reſpectu, aliorum Dierum excluſione, peculiari quodam modo dedicati ſint; 2°, Quod Criſes per Signa, hoc ſcopo a *Veteribus* deſcripta, prævideri queant.

Si ſemel, hunc nodum eſſe, conceditur, uti ego concedendum arbitror, omnes illæ Objectiones, quæ contra *Hippocratis Aphorismum 61. Sectionis 4.*, aliaque ſimilia loca; contra Numeros *Pythagoricos*, prætextamque Criſium, & Dierum Criticorum, cum Lunæ Curſû Conformitatem *, fuerunt productæ; re-

* Hoc ſimpliciter juxta *Galeni* Hypotheſin, neutiquam vero juxta Rationalem, a doctiſſimo DOCTORE MEAD in ſuo *de Imperio Solis & Lunæ Tractatu* propoſitum, ſenſum intelligo.

reperta in variis *Septenariorum* ac *Semiſeptenariorum* Dierum combinationibus, atque in eorundem cum Diebus Paribus conſenſu, Contradictio; una cum mille aliis ejusdem farinæ Objectionibus, licet tanto clamore a variis Auctoribus urgeantur, evidenter rerum tantummodo ſuperficiei inhærent, & a Subſtantia, veraque Criſium Doctrina, recedunt plane.

Præterea manifeſtum eſt, illas Objectiones, quæ ex ſuppoſita in enumerandis Acutarum Febrium Diebus Differentia illatæ ſunt, precarias, & enerves, eſſe, cum, in particularibus, qui pro Antiquis Criſium Obſervationibus adlegantur, Caſibus, Differentia hæc nunquam abſolute probata fuerit.

Illæ, quæ ex abſtractis Ideis Theoreticis derivantur, abſolute pueriles ſunt; quia, nos, in Variolis, Morbillis, Intermittentibus Febribus †, variisque aliis, indies occurrentibus, Morbis, nunquam hactenus Regularium Criticarum Perio-

do-

† *Bellini* hac de re Opinio ingenioſa tantum Hypotheſis.

dorum Cauſas demonſtrare potuiſſe, agnoſcere cogimur. Hujus indolis negotia præſentis noſtræ in Theoriæ Medicæ cognitione portiunculæ vires in tantum ſuperant, ut illa, per abſtracta quævis Ratiocinationis Principia, ſive probare, ſive refutare, velle, pro abſurdo æque molimine haberi debeat.

Totam ergo Controverſiam, inter illos, qui, ſupra memorato ſenſu, pro Criſium Conſideratione pugnant, & plerosque *Modernos* Practicos, ad Materiam Facti utrimque integre reduci, patet.

Veteres ſua ex parte inſtitiſſe Factis, eademque produxiſſe, & Facta hæc a *Modernis* quibusdam confirmata eſſe, ignorat nemo.

Sat erit præſenti meo Propoſito (quod unice eo tendit, ut pro hoc Subjecto capaciorum Medicorum attentionem curamque excitem) duo hic, in ipſis noſtris Septentrionalibus terris, a binis eximiis Practicis, uno Antiquo, Moderno altero, dicto ritu factarum Obſervationum Exempla ſiſtere.

Mo-

Modernus eſt Celeberrimus *Fredericus Hoffmannus*, adeo notus, adeo uſitatus, Auctor, ut, Lectorem ad generales ejus de Criſibus Obſervationes in *Tertio Medicinæ Rationalis Volumine* ablegare, ſufficiat: ubi Antiquos vindicat, atque ex præclara quadragenariæ Praxis Experientia demonſtrat, in plerisque Acutis Febribus, tertium, quartum, ſeptimum, undecimum, vel decimum quartum, Diem pro Revolutionibus Criticis peculiariter notabiles eſſe; & ab omnibus aliis Diebus nonum atque undecimum, pro infelici, quæ illas ſæpe comitatur, cataſtrophe diſtinguit. Profecto vel tam regularis (qualis hic) Experientiæ Curſus alicujus ponderis atque auctoritatis æſtimari debet, vel nulla eſſe poterit Ars Medica!

Aliud Exemplum a Clariſſimo *Foreſto* ſumam, Auctore, ſive Eruditione Medica, ſive Experientia, nemini ſuæ ætatis ſecundo. Cum Opera ejus hoc tempore nonnihil rariora ſint, variis Lectoribus longe magis placiturum, non dubito, ſi hic illorum, quæ Subjectum, quod

 tra-

tracto, reſpiciunt, Compendium invenerint, quam ſi ſimpliciter ad Fontem amandentur.

Ex quadraginta octo Febrium Acutarum Hiſtoriis, ab Auctore hoc *, ſine ullo hujus noſtri Subjecti peculiari intuitu, enarratis, admodum memorabile eſt, triginta ſeptem Caſus (id eſt, tres quartas partes totius numeri) vel Criſibus ſtipatos fuiſſe, vel iſtis Diebus terminatos, quos *Septenariorum* & *Semiſeptenariorum* titulo inſignierunt; 4°; 7°; 11°, 14°, 17°, & 21°; ex hoc Numero, ſcilicet triginta ſeptem, ſeptendecim ægri Criſes paſſi ſunt, ſanatique omnes; ex viginti aliis, qui nullas Criſes ſubierunt, ſex moriebantur: ingenti ſane diſcrimine!

Ex hiſce Febribus, quinque quarto Die terminabantur, tresque ægri peribant; duæ & viginti ſeptimo, quibus alii tres occubuerunt; reliquæ, 14°, ſeptem, 11°, binæ, 17°, una, & 21°, itidem una, feliciter deſinebant.

Qui, de quadraginta octo, reſtant Caſus

* Obſ. & Cur. Med. Edit. Rothomag. à pag. 12. ad pag. 77.

ſus (hoc eſt, quarta totius pars), vel Criſibus ſtipati erant, vel terminati Diebus ſequentibus, 5°, 9°, 10°, 20°, & 24°; ſed cum notabili hac a ſupra memoratis Caſibus differentia, quod hiſce Diebus binæ tantummodo Criſes contingerent; qui Numerus, Caſuum ad præſentem Paragraphum pertinentium, quintam nequidem partem valet; dum interim Numerus Criſium, quæ *Septenariis* & *Semiſeptenariis* Diebus acciderant, Caſuum, ad hoſce Dies ſpectantium, dimidiam fere adæquaverit. Quinque ægri ſanabantur, ſex alii peribant, id eſt tot præciſe, quot ex triginta ſeptem in duobus prægreſſis Paragraphis memoratis interierant.

Septem ex his Febribus nono Die finiebantur, quibus quinque ægri ſuccubuerunt; alius quinto Die moriebatur; & ex binis Caſibus Criticis unus lethalis erat.

Omnibus rite libratis, apparet evidenter, quam immenſum omnes reliquos Dies ſeptimus, & quoad Numerum, & quoad felices Criſium, Terminorumque, Eventus, ſuperaverit: hic enim Dies duo-

decim Criſes, Sanationes novendecim, & tres ſolummodo Mortes, habuit. Proximus ſeptimo decimus quartus erat, quo duæ acciderunt Criſes, Sanationes ſeptem, nulla Mors. Quartus autem nonusque contraria ratione occurrunt; ex quinque, quorum Febres, absque Criſi omnes, quarto Die terminabantur, tres perierunt; nono una tantum Criſis adparuit, & ex ſeptem hoc Die Terminis quinque lethales erant.

Prægreſſis Obſervationibus conſtat pariter, ex novendecim, qui Criſes ſubierant, ægris non niſi unicum interiiſſe (Summum ſane pro Critica Praxis Methodo Patrocinium!); dum interim ex viginti novem, quibus Criſis beneficium non obtigit, undecim obiiſſent. Sed & hic conveniet, maximi ad hoc negotium momenti Obſervationem adjicere, ſcilicet, quod juxta traditas ab *Antiquis* Regulas, varias illarum Criſium *Foreſtus*, uno, duobus, tribus, diebus, priusquam evenirent, prædixerit; uti curioſus quilibet Medicus, qui perlegendis iſtis Hiſtoriis impendet operam, non minori oblectamento, quam fructu, percipiet.

Longe abſum, ut Generales quasvis Abſolutas Regulas, ex tam parvo Factorum numero, conſtituam: nec, ea a libris meis diſtantia, aliisque negotiis non omnino liber, exactam horum Factorum Comparationem ſuſcipere valeo, cum illis, quæ alii Acutarum Febrium *Hiſtorici* communicarunt; attamen, niſi me fallat Memoria, auſim adſerere, quod hoc, de quo nunc agimus, Subjectum tali Comparatione haud multum amitteret; deſideraremque, ut ea legitime inſtitueretur. Interea prægreſſæ Animadverſiones ſufficiunt, evincendo, Criſium Doctrinam, recte intellectam, validis Facti Teſtimoniis vere ſuſtentatam videri, & a prudenti quovis Medico nullatenus, vel pro ridicula tractandam, vel ſuperciliofe conſiderandam, eſſe, donec hæc, aliaque ſimilia, Facta per Experientiam aut falſa aut precaria probata fuerint.

Quoad Practicos porro Criſium in Medicina uſus, duo Argumenta opponi posſent. Primum, quod a præclaro quodam Medico Objectum audii, in Periculo conſiſtit, quod, ne Criſes concomitetur, ti-

ment; ex Suppoſito ſcilicet, quod hæ a violenta tantummodo, ad evacuandam præpollentem aliquam fluidorum ſarcinam, Naturæ lucta oriantur: *lucta*, in qua oneri ipſa poſſet ſuccumbere; quamque ideo avertere potius, quam periclitari, Prudentia ſuadeat.

Revera agnoſcendum eſt, quod violentia & agoniæ, quæ Criſibus aliquando junguntur, una cum periculoſis Naturæ, ſub conatu Critico deficientis, effectibus, objectioni huic robur addant, probentque, talia nonnunquam contingere; ſed, in univerſum aliter ſe habere, evidenter fere ex ſequentibus Obſervationibus liquet.

1°. Certum eſt, multa Criſium Exempla, poſt inſignes admodum, per Miſſionem Sanguinis, Purgationemque, Evacuationes, occurrere: quorum aliquot in hoc Opere reperiri poſſunt.

2°. Variæ Criſes citra ullum memorabilem in ægro tumultum, luctamve, accidunt: quarum pariter aliquot in hoc Opere Exempla proſtant. Hæ binæ Obſer-

ſervationes cum Objectione jamjam memorata ſubſiſtere abſolute nequeunt.

3°. Criſes generaliter fixum quendam Ordinem ſequuntur: 1°, ratione Dierum, quibus eveniunt; 2°, prægreſſæ Coctionis, vel Cruditatis, reſpectu; unde, certitudine, cuicumque alteri, qua in Praxi Medica gaudemus, æquali, Criſium ſucceſſus prævideri poteſt. Huic ex Materia Facti inſtiterunt *Veteres*, eandemque *Moderni* illi, qui conficiendis circa hoc negotium exactis Obſervationibus dedere operam, confirmarunt; 3°, reſpectu Signorum Prognoſticorum, per quæ Criſes, tribus ſubinde, priusquam accidant, diebus, prænoſci poſſunt, dum nullus inſolitus tumultus, luctave, in ægro apparet, ut ex *Foreſto*, *Solano*, aliisque, probare licet.

Ex Obſervationibus, ultima hac Paragrapho adlegatis, evidenter ſequitur, quod, ſaltem in ibidem memoratis Caſibus, Elateres Corporis, ſi id ita exprimere liceat, in anteceſſum ad Tonum futuræ Criſis intendantur, omnisque eorumdem præcedens actio, ad præparandum hunc

eventum, tacite concurrat. Talem Corporis Conditionem, naturalem neceſſariumque ſedis Morbi, qualitatis morboſorum fluidorum, ac generalis in ſolidorum Syſtemate diſpoſitionis, effectum esſe, apparet; quorum imperceptibiles combinationes, absque ulla periculoſa violentia, ad certos quosdam menſuratos motus, & peculiariter fixas Evacuationes, per ſimplicem Proportionis ac Harmoniæ effectum, totum determinant. Prævia hæc ad Criſin Præparatio, ſub circumſtantiis, in tribus prægreſſis Paragraphis memoratis, evidenter nihil aliud eſt, quam Stabile Naturæ † Opus, aut illius Corpori proſpicientis Mechanismi, quem deſtinavit Creator, ut gradatim ſubigeret, tuncque expelleret, quidquid ulla ratione noxium reperitur, per talia particularia Emiſſaria, quæ, juxta combinationes jamjam indicatas, capaciſſima ſunt concedendi tranſitum. Hoc Naturæ Opus perpe-

NOTULA INTERPRETIS.

† Toties hic & alibi, paſſimque in Scriptis Medicis, *Naturæ* Nomen, *Naturæ* Opera, prædicantur, ut utile duxerim, peculiarem, ad Calcem hujus Opuſculi, Diſſertationem addere, quæ *Naturam* illam, ejusdemque Dotes & Actionem explicet.

petuum eſt, conſtans, atque uniforme, quia a permanenti Principio, ipſa nempe Corporis noſtri Structura, derivatur. In levibus Febriculis talia fere imperceptibiliter eliminantur; evidentius autem in gravioribus; at tunc ſolummodo cum violentia, tumultu, & periculo, quando Corpus violentiſſime adficitur, Vitalesque Elateres ad rupturam parati ſunt. In poſtremo hoc Caſu, hocque unico, ſupra memorata Objectio locum tenet.

Secunda Objectio conſiſtit in Incertitudine Prævidendi Criſes: cujus Reſponſum, in tertia parte illius, quod ad primam Objectionem dedimus, quodammodo anticipatum fuit. Sed Primarium profecto hoc eſt, Objectionem iſtam mere arbitrariam, & documentis deſtitutam, eſſe. *Antiqui* ſua ex parte propugnarunt Facta; qua de re aliquot jam inde Exempla protuli; & ex his fixas pro Criſium Prædictione Regulas conſtituerunt: *Facta*, & *Regulæ*, utraque æqualiter, ipſis noſtris temporibus, ut varios alios præclaræ famæ Medicos taceam, a Magno *Boerhaavio* adoptata. Tam longæ, to-

tiesque repetitarum, Obſervationum ſeriei pondus haud dubie ſentiet, quicumque perpenderit.

Quæritur jam: Ex quibus Factis, illæ, ab *Antiquis* pro Criſium Prædictione conſtitutæ, Leges falſæ aut precariæ demonſtratæ ſunt? per quos Auctores? in quibus Circumſtantiis?

Oportet hic animadvertere, nullas Obſervationes, aliqua Juſtitiæ ſpecie, contra *Antiquorum* illas urgeri poſſe, niſi tales, quæ juxta ipſorum Normam factæ ſunt. Manifeſtiſſimum eſt, quod ſi tota Signorum ſeries, quae juxta *Veterum* Obſervationem ad futurarum Criſium cognitionem ducit, Cruditatis videlicet & Coctionis Indicia, una cum iis, quae imminentem Criſin indicant, vel illorum aliquod, in Morbi Hiſtoria neglecta fuerint, tunc hujusmodi Hiſtoria, ſine evidenti Conſequentiae vitio, contra Antiquarum circa Criſes Obſervationum certitudinem adlegari nequeat; quia una pluribusve, ad Criſium cognitionem abſolute requiſitis, Conditionibus manifeſte caret. Iterum; licet Obſervatio haec, di-

dicto reſpectu, penitus perfecta foret, ſed Activus Practicus, nata in aegro Revolutione Critica (quae ſaepe Febris exacerbatione, anxietate, ſubinde etiam delirio, ſtipatur), Evacuationibus, Narcoticis, aut aliis quibuslibet intempeſtivis Remediis, Naturae Operationem turbaverit, manifeſtum eſt, in ſimili caſu, defectum criſis (ſi haec deinde deficeret) nulli in *Veterum* obſervationibus incertitudini attribuendum fore. Itaque ſecundo Quaeritur: Utrum vere in Medicina obſervationum accurate juxta *Antiquorum* Normam factarum ſeries aliqua exiſtit, quae illas, quas ipſi circa cruditatem, coctionem, criſiumque Praedictionem, adlegarunt, evertat? Quod ſi ita ſit, tales obſervationes omnium oculis exponantur; ſin ſecus, Moderna noſtra in Acutis Febribus Praxis multis difficultatibus, quae nondum hactenus elucidatae ſunt, ſubjecta erit.

Notum eſt, certam quandam Curandi Methodum, non improprie *Herculeam* appellatam, præſenti hac ætate in Medicina prædominari; illam intelligo, qua

Na-

Naturam ſubjugare conantur Medici, & cogere Acutas Febres, ut ea via incedant, quam ipſi, Suprema Ratiocinationis poteſtate, Antiquis de naturali Morborum horum decurſu ac progreſſu Obſervationibus non curatis, in ſingulis Symptomatibus convenire, exiſtimant. Sic ad cujuscumque inſolitæ Anxietatis, Delirii, Exacerbationis Febrilis, adparitionem Sanguinis ſtatim Miſſio, Veſicatoria, Opium, aliave Remedia, præſcribuntur, non examinando, uti fecerunt *Veteres*, ex antecedente Febris in omnibus ſuis circumſtantiis decurſu, an ea, quæ aggrediuntur, Accidentalia tantum, an Critica potius, Symptomata fuerint; quæ tamen res, in determinandis validis quibuscumque Remediis, ut ex diverſis Exemplis Practicis judicari poteſt, ſummi ſane momenti videtur. Vix, aliquem Modernum Medicum reperiri, crediderim, qui ſibimet *Galeni* vices non optaret, dum magnus hicce Vir, ex imminentis Criticæ Narium Hæmorrhagiæ præſcientia, juſſam in *Romano* juvene ab aliis Medicis Venæ Sectionem averteret, &, felici Prædictionis ſuæ ſucceſſu, im-

immediatam ægro ſanitatis recuperationem, famamque ſibi glorioſiſſimam, compararet. In tertio, *de Narium Hæmorrhagiis*, *Prima hujus Operis Parte*, a Doctore *Alvarez* adfirmato, Caſu, haud exiſtimem, quod ullus ſani judicii Medicus ſibi gratulatus fuiſſet, ſi, Criſin præcedente veſpera, ægro miſiſſet Sanguinem, uti Doctor *Alvarez* decreverat; aut, pacata mentis conſideratione, tam ſubitam, tam completam, Curam ab Artificiali Sanguinis Miſſione exſpectaſſet, qualem ibi Hæmorrhagia Critica producebat. *Ballonium*, exactum Naturæ Obſervatorem, agnitumque limati Judicii Practicum, in *primo* ſuo *Epidemiorum libro*, quaſcumque, adpropinquante, vel præſente, Die Critico, Evacuationes ſtrictiſſimi prohibere, memini; poſt leve Purgans, ſexto Acutæ Febris Die exhibitum, violentas periculoſaſque Hypercatharſes ſæpe ſe vidiſſe, teſtando. Similis Obſervatio in 4°. *Libro* Περὶ Νόσων, *Hippocrati* adſcripto, proſtat.

Cum metuam, ne præcipites quidam *Theoretici* duo hæc poſtrema Monita,

tam-

tamquam præoccupatæ Imaginationis; & Antiquæ Medicæ Superſtitionis, effectus, conſiderent, illorum cauſa, e re eſſe poterit, ut ea Maximi, quem præſens ætas, & quæcumque forſan poſt *Hippocratem* alia, produxit, Practici auctoritate confirmem. Hoc Charactere Celeberrimum olim Doctorem *Radcliffium* ultro agnoſcet quivis. Magnum huncce Virum religioſa quadam, & ſtupende felici, Criticorum Naturæ Operum Obſervatione imprimis claruiſſe, &, quoad omnium turbantium Remediorum, mitiſſimorumque etiam Cathartiorum, uſum, in Acutis Febribus cautiſſimum fuiſſe, abunde innotuit. Inter varia ipſius de hoc negotio ſententiæ Exempla, a Medico quodam, meritis & candore præclaro, qui ei admodum familiaris fuerat, ſequens mihi narratum fuit. Sed, dum Factum memoro, eorum, quos concernit, Nomina ſupprimam, ut invidioſa quævis & inutilis in ipſorum memoriam Animadverſio caveatur. Æger quidam, Febre Acuta laborans, eodem, quo leve Purgans ſumpſerat, die, Hypercatharſi moritur: ille, qui

præ-

præſcripſerat, producit Formulam; &, pro ſua juſtificatione, Medicamenti lenitatem adlegat, quod adeo blandum videbatur Medicis, quos ea occaſione convenerat, ut ipſum ab omni mortis imputatione prorſus liberum declararent. Doctor *Radcliffe*, cujus ea de re judicium quærebatur, poſt Naturæ Symptomatumque Febrilium examen, Cathartici revera lenitatem agnoſcit; ſed, proprio ſibi emphatico Stylo, pronuntiat, *Fuiſſe Intempeſtivum, impeditam inde Criſin, adeoque Occiſum Ægrum.*

Hanc Medici, qui, admirabili in agnoſcendis Morbis Sagacitate, & incomparabili Praxis ſuæ Succeſſu, novum Dignitatis Auctoritatisque gradum Medicinæ addidit, Sententiam, apud violentiſſimos etiam Criſium Hoſtes, alicujus momenti æſtimandam fore, merito ſperari poteſt.

Ex paucis hisce, inter mille alias ſelectis, Animadverſionibus adparet, quam imprudens periculoſumque eſſe poſſit, ſine ullo ad Criſis Obſervationem Reſpectu,

ctu, Valida in ſingulis Febris Acutæ mutationibus Medicamenta præſcribere.

Hoc, non Acutarum tantum, ſed & Intermittentium, Febrium ratione, per novas atque exquiſitas *Hippolyti Franciſci Albertini*, in *Actis Academiæ Bononienſis Anni* 1731. traditas, Obſervationes ulterius etiam corroborari poſſet: *Obſervationes*, iis, quas alii deinde Medici eidem Academiæ communicarunt, adeo univerſaliter confirmatas, ut, easdem pro veris, conſtantibus, atque fide digniſſimis, in Publicum emittere, Eruditiſſima hæc *Societas* minime hæſitaverit. Cum *Acta Bononienſia* omnium manibus non terantur, plurimis Lectoribus placiturum, crediderim, ſi hic earum, de quibus loquor, Obſervationum Compendium deprehenderint.

1. Accurata & diuturna Experientia obſervavit *Albertinus*, nullum ægrum Corticis Peruviani ope a Febre Intermittente plane, tutove, curatum fuiſſe, niſi immediate, brevi poſt, vel tardius nonnihil, Criſes ſubiret, ſimiles iſtis, quæ in Febribus, per alia Remedia, vel

per

per Naturam, curatis, ſemper fere obſervantur. Animadverſio, quæ tales eludit Medicos, quorum in Obſervando diligentia una cum Febre ceſſat, nec toto Convaleſcentiæ Stadio ægrum proſequitur.

2. Uſum Corticis varias Criſium diſtinctas ſpecies, Sudores, Diarrhœas, Urinæ, imo & Salivæ, Fluxum, auctamve, & ab illa, quam ante habebat æger, diverſam, Fœtidoque Nidore diſtinguendam, Perſpirationem, promiſcue adducere. De ultima hac unum ex variis notabile Exemplum ſeligit, ubi, poſt uſum Corticis, prout Critica illa Perſpiratio diverſa ratione (ſi id ita exprimere liceat) Flueret vel Reflueret, ita pariter melius pejusve habebat æger; ſicque, ſub dubia Sanationis & Recidivæ viciſſitudine, perſeverabat, donec ſtabili aliquot dierum Fluxu perfecte tandem convaleſceret. Proprietatem hanc, Criſium interventu Curandi, in omnibus aliis Febrifugis, validisque in univerſum Remediis, animadvertit *Albertinus.*

3. Quemadmodum ſalutares Corticis Effectus ad peculiarem aliquam Criſin limitati non ſunt, ita nec Tempus, quo Criſium harum una quædam vel plures poſt Remedii iſtius uſum adparent, ſtabile & regulare occurrere: aliquando tunc tantum contingere Criſin, poſtquam aliquot jam diebus intercepta per Corticem Febris fuit, & in priſtinam Sanitatem rediiſſe videtur æger*; ſed, absque Criſi, intutam Curam.

4. Criſes has non Febrim tantum, ſed & natas inde recentes Viſcerum Obſtructiones, tollere.

5.

* Simile quid Præclariſſimorum inter *Londinenſes* Medicorum Praxis exhibet, apud quos nota felixque aliquot elapſis annis Conſuetudo obtinuit, ſub ipſa Intermittentium per primas Corticis doſes Suſpenſione, lenia & roborantia Cathartica præſcribere, idemque poſt aliquot dies iterare Remedium; vel ab ipſo initio talem regulariter ſimilium Catharticorum copiam miſcere Cortici, quæ, ſine effectus Corticis per nimiam Laxitatem deſtructione, apertam Alvum ſervare poſſet. Invaluerat jamjam memorata Methodus inſigni, quem, in præſervandis a Cachexia, Ictero, vel Hydrope, ægrotis, habuerat Succeſſu, quæ in certa quadam Epidemica Conſtitutione poſt conſuetam Intermittentium Curationem frequenter acciderant.

5. In Febribus Intermittentibus, quas præceſſit, aut comitatur, ſolitæ cujusdam Evacuationis Suppreſſio, ægros in periculo verſari, niſi laudabiles Criſes uſum Corticis immediate excipiant. Variis hoc evidentibus Exemplis illuſtrat *Albertinus*, Hominum, quos, poſt Scabiei, Ptyalismi, Podagræ, variorum Ichoroſorum Fluxuum, Antiquorumve Tumorum, Receſſum aut Suppreſſionem, Intermittentes prehenderant. His datus erat Cortex, remota igitur aliquot diebus Febris, ægrique omni veriſimilitudine reſtituti perfectiſſime, ſed absque ulla Criſi; cum, ſub maxime blandienti proſperæ Sanitatis ſpe, in violentos ſubito Morbos, alii in Inflammationes, Febres Acutas, & Parotides, alii in periculoſos Capitis Adfectus, Stupiditates, Paralyſesque, alii denique in Apoplexias, inciderent.

Paucas aliquot ex prægreſſis Factis Practicas Leges *Albertinus* deducit, quas, quia perſpicaci cuivis Medico facile occurrent, omittam ego.

Id tantum generaliter obſervabo, quod, cum Febres, pro quibus efficax adeo Specificum (Corticem ſc.) poſſidemus, ipſæ absque Criſium ope vere curari nequeant; cum exquiſita ad Criſes Attentio, dirigendis in ejusmodi Febre Medici Actionibus, firmandoque verarum aut fallacium Curationum reſpectu Judicio, Ipſis Factis adeo neceſſaria demonſtrata fuerit; quanto magis omnia hæc in Acutis Febribus requirentur, in quarum Sanatione Naturam multo inſigniores partes agere, notiſſimum eſt, magisque, quam ad Intermittentium profligationem, contribuere? Cum vero Criſes iſtæ, atque earum Sequelæ, plerorumque Medicorum in Febribus Intermittentibus Obſervationem eluſerint; cum easdem Obſervandi Defectus tam multos, tam graves, & imperceptos nihilominus, errores produxerit; quam valide igitur ſimilium errorum Suſpicio in communem, Acutarum reſpectu, Criſium Neglectum cadet? Utique ſufficere videntur hæc, ut prudens quivis Medicus ad legitimum Dubium, reique iſtius Examen, revocetur.

Cor-

Corticis, ſine adjuncta Criſium ope, in radicali Febrium Intermittentium Curatione Inefficacia ad veri Remediorum Effectus, Operationisque, exactiorem Scientiam deducere nos poterit, & faventem magis Criſium Ideam ſuggerere, quam quæ, poſt Medicinæ a *Chymicis* invaſionem, prævaluit. Ut res hæc clariori etiamnum Lumine perfundatur, examinare ſalutares bonarum Criſium Effectus, & cum iis, quos efficaciſſima noſtra Remedia producere valent, comparare, conveniet.

1°. Certum eſt, aliquas Corporis noſtri Conditiones occurrere, quæ, ut Morboſa Fluida eliminentur, peculiares quasdam determinatas Evacuationes exigunt: quibus alias quascumque Evacuationes ſubſtituere, Inutile ſæpe, & periculoſum, fuerit. Hæmorrhoidalis revera Fluxus, & Menſtruus, Revulſiva Sanguinis Miſſione ſupprimi aliquando poteſt: ſed, licet Copia ſic Evacuata naturaliter Evacuandæ alteri æqualis, vel & major, fuerit, attamen generaliter imperfecta illa Compenſatio, & mille, Suppreſſio-

nis pediſequa, incommoda avertendo inepta, deprehenditur; quia Natura illa ipſa ratione non levatur, quam univerſalis totius Machinæ Determinatio poſtulat, neque iſthæc Determinatio, ſubſtituta Artificiali Sanguinis Miſſione, immutatur. Stabilis iſte (ſi Phraſin repetere liceat) ad certum quemdam Tonum tenſi Corporis Impetus clarius etiamnum in quibusdam Cephalalgiis patet; quæ omni, juxta communem Venæ Sectionis ac Purgationis Methodum inſtitutarum, Evacuationum vi numquam removeri poterant, ſed ipſo inſtanti, & ad ſtuporem usque, aperta Temporali Arteria, fugabantur: cujus rei multa apud *Proſperum Alpinum*, *Ballonium*, *Marcum Aurelium Severinum*, *van Meekren*, aliosque, Exempla proſtant.

Igitur ex Materia Facti manifeſte conſtat, certis quibusdam Occaſionibus, certas tantum peculiares Evacuationes Noxiis Fluidis liberare Corpus, aut Machinæ Tonum atque Impetum mutare, poſſe.

Quod

Quod autem propriis Signis Criticis (id eſt, ipſis illis, qui ex Circumſtantiis Morbi, & univerſali Morboſi Corporis Impetu, ſequuntur, Effectibus) prævie denotata Criſis *eminenter* Naturalium iſtarum Evacuationum una videatur, quæ, æquali aptitudine & ſecuritate, alia quacumque Evacuatione ſuppleri nequeunt, ex Principio in præcedenti Paragrapho indicato ſatis liquet; videlicet, quod Natura per Spontaneam Criſin immediate levetur, illa peculiari ratione, quam Machinæ Determinatio & Neceſſitas tunc requirunt. Hoc autem, ni peſſime fallor, vere in Materia Facti conſiſtere, cuilibet non præoccupato conſtabit, qui Salutares multarum Criſium Effectus, aliis illis efficaciſſimorum noſtrorum & *Herculeorum* Remediorum Effectibus exacte comparaverit. Acutarum Febrium, Criſibus ſubito & perfecte remotarum, Exempla in Practicis noſtris Auctoribus nimis communia ſunt, quam ut in dubium revocari queant; & propria Evidentia adeo demonſtrata ſubſiſtunt, ut opus non ſit, ad aliqua hujusmodi Facta provocare, quæ ipſe veriſimiliter Lector in *Prima*

præſentis Operis Parte ultro animadverterit; cum ex adverſo interim, ſimilia Exempla fide digno quodam in ejusmodi Caſibus Opum Medicarum Succeſſu unquam æquilibrata fuiſſe, haud meminerim. Hæ revera mirabiles ſæpe produxerunt Effectus, fauſtamque deſperatis Caſibus Mutationem ſenſibiliter induxerunt; at hic earum Efficacia limitatur, nec unquam forte, ad immediatam perfectamque Febris Acutæ gravioris Sublationem, extenſa fuit. Inter omnia Remedia, mirabilibus, quas in inſtanti perfecit, Curis, ſummum Medicinæ Honorem *Arteriotome* addidit: ſed hæc illi, quod nunc tractamus, Negotio opponi nequit; etenim tantum abeſt, *Modernos* nos illius vere *Herculei* Remedii Uſum ad tales, qui id manifeſte videntur exigere, Acutarum Febrium Caſus * extendiſſe, ut id ipſum univerſaliter neglexerimus, in iisdem etiam caſibus, ubi ab elapſi Seculi Medicis tam feliciter exploratum fuerat.

Criſes

* V. G. Inflammationes Menyngum & Cerebri, tales præſertim, quæ viſibilem Carotidum Pulſationem excitant.

Criſes igitur, optimaque noſtra Remedia, ſingula ſub amiciſſimo cuivis Lumine perluſtrando, priores Efficacia poſterioribus præſtare plurimum, iisdemque ergo apte compenſari haud poſſe, Factis conſtat.

2°. Idem hoc, in peculiaribus quibusdam caſibus, vitioſis in Criticarum Evacuationum Materie obſervatis qualitatibus, putridis e. g. fœtidiſſimisque Urinis, Sedibus, atque Sudoribus*, ulterius evinci poteſt; nam ſi Activus Medicus, imprudentia, aliave qualibet ratione, imminentem hujus generis Criſin averteret, quam fatales eſſe poſſent Sequelæ? quam incerta hujusmodi Materiæ per alia Emiſſaria Expulſio? quam periculoſa ejusdem intra corpus, donec expelli queat, Mora?

Sed, licet Remediis noſtris æqualis cum lau-

* *Galenus*, a *Ballonio*, *Ep. edit. Venet.* p. 42. citatus, alicubi in ſuis Operibus, *Omnes fœtidas Excretiones pernicioſas eſſe*, ſtatuit: Falſa evidenter Adſertio! Vide ſupra *Obſ. V. de Sudoribus Criticis*, item *Ballonii Ep. pag.* 127. & *Albertinum* in *Act. Acad. Bonon.* loco cit.

laudabili Criſi Efficacia concederetur, tunc tantum in partes venirent illa, quando Natura, nec manifeſte, nec regulariter, ad talem Criſin procederet: dum enim eo procedit hæc, inutilia iſta, ſi non immediate periculoſa, haberi debent: *Inutilia*, quia ad ſummum æqualis ſolummodo cum bona Criſi Efficaciæ ſupponuntur; *Periculoſa*, quia univerſalem corporis Impetum violente mutant, aut debilitant, totamque perturbant Machinam, ut hæc ad aliam quandam Determinationem invertatur: quæ, ſine certo quodam (Inſtrumenti Muſici ex uno in alterum Tonum transferendi Diſcordiæ utcunque comparando) Tumultu, concipi nequaquam poteſt. Conſtans in omnibus ejusmodi caſibus difficultas; & licet fatalibus perpetuo Effectibus non ſtipata, attamen, Morboſos iſtos, & ſpontaneæ criticæ Expulſioni paratos, Humores Viſceribus infigendo, Practicis Morborum Hiſtoriis abunde periculoſa adparuit, ut majorem, quam quæ in *Moderna* noſtra *Herculea* Praxi eidem paſſim adhibetur, Attentionem mereri poſſit.

Quæ-

Quæcumque pro Antiqua Criſium Obſervatione adlegavi hactenus, Strenuam Curandi Methodum excludere, nequaquam debent. Accuratam revera in Medico, continuamque, ad minutas quaslibet Signorum Criticorum Circumſtantias Attentionem exigunt; ſed tunc tantum clamant Otium, dum felicem inde futuram Criſin prævidet. Integra, ſub Acutarum primordiis, Libertate gaudet, Media, quæ Ars ſuggerit, efficaciſſima adhibendi, ut Inflammationis, Plethoræ, aut collectæ in Primis Viis Saburræ, Sequelas præcaveat. Tempus hoc, Ratione & Experientia teſte, alacri magnanimæque Actioni conceditur, priusquam Radices egerit Morbus, &, ſuſtinendis Remediorum Viribus neceſſarium adeo, ægri Robur deficiat. Pretioſa hæc Occaſio, a qua fauſtus vel infauſtus Febrium Acutarum Exitus fere omnino pendet, tanto a Criticis Morbi Periodis intervallo, Criſium Obſervatori æque, ac Vituperatori, patet. Fortunatiſſimum ſane ſe ſentiet prior, ſi Cauſas Morboſas eo tempore ita ſubjugare potuerit, ut arceatur Criſis Neceſſitas, Morbusque ad ſpontaneam

in-

inſenſibilem Reſolutionem perducatur. Maturioribus Morbi Periodis, nulli non magis Reſtrictioni ſubjacet, niſi illi tantum, quæ, ab exacta, in Obſervandis omnibus Mali Circumſtantiis, Vigilantia, ab exquiſita, in diſtinguendis inde Salutaribus Noxiisque Revolutionibus, Attentione, & denique a prudenti, ſub priorum Prædominio, omnium validorum Remediorum Abſtinentia, naſcitur. Nec oneroſius hoc, quam quod unicuique Medico inevitabiliter incumbit, Officium: etenim, Naturam aliquas in Morborum Curatione partes agere, agnoſcunt omnes: vixque aliquem Medicum tantæ in Præſcribendo Incontinentiæ ſuſpectum arbitror, qui de hoc, propria Naturæ Sufficientia indicto ipſi, Otio querelas fundat. In omnibus aliis Morbi Mutationibus (tales intelligo, quas, aut mere Morboſas, aut Perverſas, aut, licet ſua Indole Salutares, Morbi tamen magnitudini Impares, deprehendit) omni vigore, totisque *Herculeæ* Methodi viribus, diſtinguere ſeſe, & poterit, & debebit. Hoc revera videtur Medium, inter abſurdam iſtam puſillanimem Praxin, quæ, ex inepto me-

metu Naturæ Ordinem, Criticosque ejusdem Impetus, perturbandi, ægrum Morbi ferociæ ignave tradit; præcipitemque illam Methodum, quæ Salutares Naturæ Operationes cum Morboſis mere Symptomatibus confundit, &, utralibet ſine ullo diſcrimine aggrediendo, Regularem Morbi curſum pervertit, novas morboſas complicationes excitat, maxime Naturalia ſimul, & Efficaciſſima, curationis Media peſſumdat.

Ut hujus de criſibus diſſertatiunculæ Summam recolligam, adparere exiſtimem; 1°, quod, ſi res iſta ab extraneis omnibus, quas abſtractæ ratiocinationis præjudicia eidem miſcuerunt, Fabulis atque Hypotheſibus depuretur, Quæſtio, de vera Criſium, Dierumque iis peculiariter adpropriatorum, exiſtentia, ad meram Facti materiem utrimque reducenda veniat; 2°, quod Adfirmativa validis, Modernis æque ac Antiquis factis, ſuſtineatur; talibus ſaltem, quæ, omnes non præoccupatos Medicos ad ulterius illius Subjecti Examen inducere, abunde valeant; 3°, quod Criſes non ſint meri Effectus

fectus Naturæ ſibi ipſi relictæ, & violente luctantis ſub inerti Noxiorum Humorum Sarcina, ut quidam Medici exiſtimarunt; at ſucceſſiva potius, continua, definita, opera exquiſiti illius Mechanismi, innatique, & propriæ conſervationi jugiter invigilantis, Principii, quo providentiæ placuit, noſtra dotare corpora, a creatore certo certius deſtinata, ut, licet ex propriæ ſuæ Structuræ Indole, & externorum Agentium injuriis, mille diverſis malis ac periculis indies exponantur, in longam tamen Annorum ſeriem ſubſiſterent. Hoc univerſo circumſtantiarum, Salutares Criſes concomitantium, Satellitio demonſtratum fuit; 4°, quod, ſine ullo ad Criſium Obſervationem reſpectu, valida, in ſingulis Febris Acutæ mutationibus, Remedia præſcribere, periculo non careat; 5°, quod, ſub determinato quolibet ad Criſin Impetu, Criſis hæc alia quacumque Evacuatione, æquali aptitudine, & ſecuritate, ſuppleri nequaquam poſſit; 6°, quod Salutares bonarum Criſium Effectus optimorum noſtrorum Remediorum Efficaciam longe videantur excedere; 7°, quod ingenioſa Criſium obſer-

ſervatio magnanimæ praxis methodo haud repugnet; 8°, quod hac in re nullæ Obſervationes contra *Antiquos* legitime adlegari poſſint, niſi tales, quæ juxta eorum Normam confectæ fuerint.

Itaque, generalibus illis, quæ, de Antiqua criſium Obſervatione, ſummoque, quod in praxi mereantur, pondere, fortuito penes me jacuere, Animadverſionibus enarratis, eas mihi, licet iſtis, quas Subjectum admitteret, iisque etiam, quas, ſi Otio & requiſita Librorum opportunitate fruerer, pro eodem ipſe urgere poſſem, longe inferiores, haud exiguo tamen Momento occurrere, fateri cogor. Siniſtris aliquot in Operis hujusce Scopum objectionibus obviaſſe, idemque Affectato hodie Criſium Faſtidio exemiſſe, præſenti Propoſito plane ſufficiet. Donec ex oppoſito legitime ſtabilita Res, & juſtificata, fuerit, vix leniori eam, quam *Affectati Faſtidii* titulo adpellare poſſim. Tamdiu igitur, nos hac in re, ſine ulla ratione, a Veteribus deflexiſſe, meraque conſuetudine, & dominantibus quibusdam elapſi Seculi Præjudi-

judiciorum Reliquiis, ad Hodiernam noſtram *Herculeam* Praxin perveniſſe, non ſine veriſimilitudine aliqua, Modernis nobis imputari poterit.

SECTIO II.

Continens Exempla quædam peculiaria, ex propriis meis Obſervationibus, circa ſupra memoratos Pulſus & Criſes, cum variis ſelectis Caſibus, mihi per Amicos communicatis.

Caput I.

Novæ Obſervationes circa Pulſum Dicrotum.

OBSERVATIO I.

Illa, qua *Antequeræ*, die 17. Septembris 1737, appuleram, Veſpera inviſens me

So-

Solanus, in iis, quæ eo usque de ſuo Invento audiveram legeramve, nullum ſeſe Fundamentum ponere velle, inquit; Conſentire ſe, ut antecedentia omnia illius rei Documenta prætermitterentur, totumque Negotium ad talium, quæ ſub mea in iſta civitate Mora occurrerent, Factorum teſtimonia reducerem.

Pacti tenax, ejusdem Menſis die 21. mane adſumpſit me ad Noſocomium *Antequeræ Sti. Joannis de Dios*, ut Pulſu Dicroto inſtructum, ſedecim annorum juvenem, & mediocri corporis habitu præditum, ægrum inviſeremus. Nomen *Juan de Ortega*, *Oſſunæ* natus erat, jamjam a Febre continua reconvaleſcebat, in qua, & purgatus fuerat, & ſectus Venam. Pulſus Dicrotus in ipſo prima vice eodem mane adparuerat; levis erat, & in ſingulis Pulſationibus continuus; unde *Solanus* exiguam Sanguinis quantitatem per Naſum, intra viginti quatuor horarum ſpatium, præſagiit; & quamvis repræſentarem ipſi, Secundum Ictum mihi in-

ſtabilem videri *, nullum ad Narium Hæmorrhagiam adparere Impetum, quin & nullum ex omnibus iſtis, quæ pro tali Hæmorrhagia *Veteres* tradiderunt, Indicium, nihilominus, quod maxime mirabar, abſolute in ſua Prognoſi perſiſtebat.

In eodem Statu æger usque ad 22am circa Auroram manſit: quo tempore, Prurire Naſo, ac, cum exigua Cruenti Muci, & paucarum Guttularum Sanguinearum, Excretione, Sternutare, cœpit. Viginti quatuor horis perſiſtebat Pruritus. Circa decimam matutinam tenuis Sanguinea Stria de Naſo prodiit; cumque Pulſus Dicrotus continuaretur, copioſioris Sanguinis apparitioni inſiſtebat Doctor; quæ ad octo etiam novemve Guttarum copiam poſt meridiem accidit. Proximo mane (videlicet vigeſima tertia) tres quatuorve Sanguinis Guttas, & toti-

* Adparentis mihi in Secundo Ictu Inconſtantiæ, ut brevi poſt in eodem ægro obſervabam, Cauſa, diverſus Pulſum explorandi modus fuerat: nam regulariter Secundus percipiebatur Ictus, ſi digitus Arteriæ leviter adplicatus maneret; ſed, quoties hanc comprimerem, diſparebat.

totidem inſuper poſt meridiem, de Naſo reddidit: Veſperi Pulſus Dicrotus tardior evaſit, & Secundus Ictus diſtincta fere a Primo Ictu Pulſatio videbatur. Sequenti mane (vigeſima quarta) Pulſum abſolute Naturalem * reperi; quam ob rem æger ex Noſocomio dimiſſus fuit.

Inducebam hominem, ut me domi meæ conveniret, privato ibidem ipſum Examini ſubjecturus. Pulſus ejus Naturalis manſerat. Rogavi, fortiter Nares emungeret; ſed nullus Sanguis apparuit. Pecuniam dedi, ut, ſi Media quædam ad excitandam Naſi Hæmorrhagiam eſſent adhibita, indicaret: Negavit; ſeque nunquam prius ullum ex iſta parte Sanguinem emunxiſſe, adſeruit.

OBSERVATIO II.

Die 10 Octobris 1737, Don *Antonio Alvarez*, in Prima hujus Operis Parte memoratus, Medicinæ Doctor, illa ſeſe Veſpera in ſuo quodam ægro Pulſum Dicrotum percepiſſe, ideoque, licet Pulſus

* Pag. 4. num. 6.

ſus hic nonnihil obſcurus eſſet, Sanguinis, quam ægro ante præſcripſerat, Miſſionem diſtuliſſe, ſuamque de Narium Hæmorrhagia exſpectationem Familiaribus indicaſſe, *Solano*, mihique, narravit.

Proximo mane ſequentem Schedulam ad *Solanum* miſit.

„ Domine.

„ Heri tecum locutus fui de Prognoſi „ mea futuræ Narium Hæmorrhagiæ in „ Domino *Joanne de Zayas*, Domini „ *Chriſtophori de Zayas*, cognati mei, „ Filio. Acutæ Febris Diem nunc quin„ tum agit; & quamvis Circumſtantiæ „ Morbi, conſtitutio ipſius & Juventus, „ Sanguinis Miſſionem exigere videren„ tur, hanc tamen, ut narrabam, ob „ Pulſus Dicroti adparitionem diſtuli. „ Elapſa Nocte æger Sanguinem e Naſo „ dimiſit. Hoc mane Strophiolum ejus „ totum cruentum vidi, & ſervandum „ juſſi, ut Veſperi Amicum noſtrum „ Doctorem *Nibell* adducas, ipſe exami„ net, in veritatem hujus Facti inquirat,

„ Te-

„ Teſtisque ſit ſtuporis & admirationis , „ quæ caſus iſte in Familia excitavit; *Familia*, ut noſti, Dignitate æque ac Veracitate notabili. Aliam , hodie futuram , prædixi Hæmorrhagiam , ſed „ minori quantitate, quia Pulſus Dicrotus obſcurus eſt. Sum &c.

„ Die 11. Octob. 1737.

„ Don *Antonio Alvarez de Aſeyjas.*

Hora quarta Pomeridiana , cum Doctore *Solano*, Domino *Chriſtophoro Solano* , illius Filio, & Domino *Joanne de Pedraza* , Philoſophiæ ac Medicinæ Baccalaureo, ad viſendum ægrum me contuli : Strophiolum totum Sanguine commaculatum vidimus : Hæmorrhagiæ quantitas fuerat, qualem, juxta Familiæ Phraſin, ovi teſta recipere potuiſſet. Æger aliquot diebus ante Capitis Gravitate laboraverat. Febrim admodum Moderatam invenimus , Lotium valde Coloratum , Pulſumque leviter (ſed, ut mihi videbatur, non omnino diſtincte) Dicrotum : Nihilominus aliam Hæmorrhagiam præ-

 dice-

dicebat *Solanus*, *Al-varezio* Veſperi eandem Prognoſin repetente. Æger tota ſequenti Nocte admodum Deliravit, ſed nulla adparuit Hæmorrhagia, nec mane vel minimas Dicroti Pulſus reliquias poteramus detegere. Quapropter Viſitationes noſtras abrupimus. Utrum in hoc caſu Sanguis, qui per Nares debuiſſet effluere, introraptus fuerit ad Meninges, indeque productum Delirium, Lectoris Judicio relinquam.

Die ſequenti, videl. 13. Octobr., Doctor *Al-varez* Sanguinem mittendum juſſit: Veſperi iterum obſervavit Pulſum Dicrotum, idque Familiæ indicavit. Proximo mane, hora nona, æger Narium Hæmorrhagiam paſſus fuit, &c. hora decima, Brachii Venam, ſecunda vice, ſecabatur. Licet de iis, quæ poſt 12. contigerant, nihil ſcirem, attamen, curioſitate ductus, Viſitationes meas renovabam. Hoc mane, 14. ſcilicet, fortuito conveni ægrum, hora fere poſt Hæmorrhagiam elapſa, & Strophiolum ejus, amplis duodecim cruentis maculis recenter tinctum, vidi: Pulſus ipſi adeo Contractus erat, ut

ut Secundum Ictum percipere non valerem: ſed is denuo poſt meridiem adparuit; unde aliam intra 24 horas Hæmorrhagiam vaticinabar; quæ exſpectationi meæ haud reſpondit, licet Dicrotus, uti hactenus conſueverat, Pulſus ad quamlibet Diaſtolen perſeveraret. Siniſter hic Eventus *Solanum*, meque, ad accuratius ægri Examen impulit; deteximusque, quod Doctor *Al-varez* a prægreſſo die per intervalla Fronti ac Temporibus Adſtringentia adplicaſſet: imperavimus mox, ut removerentur hæc, & Aquæ calidæ Fomentum ſubſtituimus: quibus Mediis æger ſequenti mane, 16. Octobr., hora tertia, aliam, ultimo memoratæ exacte ſimilem, Hæmorrhagiam patiebatur: poſt quam Secundus Ictus, pro more, evanuit.

17, 19, 20, & 22, Indies ſequentibus circumſtantiis Hæmorrhagiam ſubiit: Prima & Poſtrema valde exigui momenti erant, aliae binæ ſimiles ſupra dictis: Primam prægreſſa Veſpera, Secundam duobus fere diebus, Pulſus Dicrotus præceſſerat; quod, juxta *Solani* Le-

ges, aliquantulum irregulare erat: Veſperis Tertiam Quartamque Hæmorrhagiam præcedentibus, ſed ante Tertiam præſertim, Secundus Ictus obſcure ſentiebatur: attamen oportet animadvertere, quod forſan eo præciſe tempore redire inceperit; mane enim Pulſus perfecte Naturalis fuerat.

Poſt Quartam Hæmorrhagiam Pulſus Dicrotus per intervalla adparuit, ſed obſcura adeo irregularique ratione, ut nihil inde concludi poſſet.

In toto hujusce Obſervationis Decurſu, admodum notabile eſt, quam regulariter poſt ſingulas, Prima forte excepta, Hæmorrhagias * Secundus Ictus evanuerit.

OBSERVATIO III.

Die 10. Octobris 1737. *Antequeræ* ad Noſocomium *St. Joannis de Dios* venit *Franciſcus Martinus de Cueſta*, in *Arragoniæ* Regno *Molinæ* natus, Vir procerus, macilentus, ætatis viginti ſex annorum,

*Vide pag. 4. num. 6.

rum, Colore Cachectico, Febre Quotidiana, obſtructisq; ac dolentibus Hypochondriis, laborans; aliquot Diebus ante capitis Gravitatem ſenſerat; hæcque etiamnum perſeverabat; inſuper & Naſi Hæmorrhagiam patiebatur.

10. Octobris, Pulſus leviter, ſed inconſtanter, Dicrotus adparebat; ægerque capite doluit. Proximo mane exiguam cruenti Muci copiam emunxit, & Secundus Ictus, ad ſingulas Diaſtoles continuus, manifeſtus, ac Primo Ictui fere æqualis, erat: quapropter majorem Sanguinis copiam, intra viginti quatuor horarum ſpatium, *Solanus* præſagiit. Tota die æger lancinanti Temporum dolore affligebatur, cum dextræ Naris pruritu; & ſequenti mane, 12. Octobris, exiguam, majorem tamen, quam prægreſſa die, Sanguinis quantitatem Naſo expulit. Lancinans Temporum dolor, cum Pulſu Dicroto, ſed levi admodum, continuabatur, majoremque iterum Sanguinis copiam *Solanus* præſagiit. Veſperi ſudavit æger, Nocte prehendebatur Diarrhœa, quæ, ad 14. mane protracta,

ipſum omnimode allevabat †. Sed nullus hoc intervallo Sanguis adparuit. Nihilominus, die 13, una cum capitis levitate, evidentiorem tota poſtmeridie, quam hactenus fuerat, Pulſum Dicrotum deprehendens, Hæmorrhagiam, intra 24 horarum ſpatium, prænuntiavi; quæ proximo pariter mane contigit: exigua quantitate erat, & e dextra Nare prodibat. Horis aliquot elapſis, exploravi ægri Pulſum; Secundus Ictus idem fere percipiebatur, &, ut prius, in Dextro, quam in Siniſtro, Carpo evidentior. Ex hiſce circumſtantiis, ac tempore, intra quod præcedenti vice regulariter adparuerat Sanguis, alteram in ſecuturum mane dextræ Naris Hæmorrhagiam prædicebam. Hora 2. matutina, non ſine ægri ſtupore, eventus Prognoſi meæ reſpondit perfectiſſime, poſteaquam dextri lateris Tempus, Oculus, atque Naris, horæ ſpatio doluiſſent. Hæc hæmorrhagie nonnihil major erat, quam poſtrema.

Inflatus hoc Succeſſu, ex Pulſus Dicro-

† Hæc, absque prægreſſa ulla, vel ſocia, Pulſus Intermiſſione, accidit.

croti continuatione, novam in proximum mane Haemorrhagiam praenuntiavi; ſed fallebar. Poſt meridiem nihilominus, 16. Octobris, eodem fundamento, eandem Prognoſin repetii. Sequenti mane, cum inſigni Temporum, Frontis, ac Oculorum, dolore, excitabatur aeger; & paucis deinde horis exigua Sanguinis copia per Naſum adparuit, quae, uti ob circumſtantias memoratas exiſtimo, longe notabilior prodiiſſet, niſi illo mane purgatus fuiſſet aeger: quanta enim a ſuperioribus Vaſis Sanguineis, Purgantis ope, fieri poſſit Revulſio, Medicus rerum gnarus abunde novit. Toto die continuabatur dolor, & poſt meridiem ad Naturalem ſuum Statum Pulſus proxime adpropinquabat.

A 18. mane, uſque ad 20. mane, Pulſus Dicrotus manifeſtus erat. Quo fretus, binas Prognoſes enuntiavi, & de Criticarum *Solani* Indicationum incertitudine incipiebam conqueri. Attamen oportet animadvertere, intervallo hoc Frontis Temporumque dolorem exacerbatum fuiſſe, donec 19 Veſperi Aquae cali-

calidae fomento profligaretur: Naſusque adeo ſiccus erat, ut, etiamſi, quod iterum iterumque ab aegro fieri curabam, emungeretur, ne vel minimum Muci inde expelli potuerit.

20. Mane Pulſus Naturalis erat, meliusque habebat aeger: ſed poſt meridiem Pulſus denuo Dicrotus adparuit, isque evidens percipiebatur, uſque ad 22. mane. Ultimis erroribus cautior redditus, a nova quacunque Prognoſi abſtinui; at, cum Naſi ſiccitas perſeveraret, 21. Veſperi Aquae calidae fomentum, capiti adplicandum, praeſcripſi, uti & 22. mane, ut Vaſa ad naturalem ſuam Laxitatem reducerentur: tacitusque exſpectavi Eventum. Hanc Methodum deſideratus Effectus ſequebatur: etenim poſt ſecundum Fomentum immediate Narium Haemorrhagiam aeger ad viginti Guttarum quantitatem ſubiit: quo facto, Caput levatum fuit; & Secundus Ictus fere inſenſibilis evadebat. Poſt Haemorrhagiam purgabatur.

A 22. poſt meridiem, usque ad 28, Se-

Secundus Ictus, per intervalla, nunc Regularis, nunc Anomalus, Caputque in univerſum Vertiginoſum, fuit.

28, Sera Veſpera, ſolus adivi Noſocomium, & Secundum Ictum valde inſignem, Pulſum validum, Capitisque Gravitatem ac Vertiginem, majora ſolito, deprehendi; unde impendentem Hæmorrhagiam audacter præſagii; juſſi, ut Caput Naſusque Aqua Calida foverentur, Domusque iſtius Praeſidi indicavi, perſuaſum me, poſt Vaſorum Relaxationem, ſecuturam immediate Haemorrhagiam. Intra horam deinde adhibebatur Fomentum, vixque aeger tantillum Aquae Naſo attraxerat, cum ſtatim duodecim fere Sanguinis Guttae effluerent. Hanc, tam perfecte adimpletam, Prognoſin ingens mihi Delectamentum peperiſſe, fateri cogor: eo magis, quod, nunquam me, niſi *Solani* Obſervationibus inductum, ea de re vel cogitaturum fuiſſe, certo ſcirem.

Parca adeo Hæmorrhagia liberando Capiti non ſuffecit; Grave hoc & Vertiginoſum manſit; Pulſusque Dicrotus toto

toto ſequenti die Inſignis, ſed proximis duobus aliquantulum Irregularis, erat. Statuebam igitur, experiri, utrum ibidem latens etiamnum ad Hæmorrhagiam Diſpoſitio remanſiſſet, poſtremoque Molimine contendere, ut per eam Evacuationem ægri Caput levaretur: quapropter bina ipſi ſupradictis ſimilia Fomenta, unum 31. Octobris Veſperi, & proximo mane alterum, præſcribebam. Succeſſit mihi prima Intentio; ſollicitata enim Natura poſt ſecundum Fomentum exigua Sanguinis adparitione reſpondit; ſed altera, Capitis Levamen ſcilicet, neutiquam implebatur. Secundus Ictus toto die leviter perſeverabat, & per difficilem ægri Loquelam, Veſperi, Linguam ipſius Torpidam evadere, adeoque Nervorum Capitis Compreſſionem fieri, detegebam.

Solanus, qui a 16. Octobris ægrum, nullo ad Hæmorrhagiam reſpectu, tractaverat, quam nos, haud exigui in ejusmodi Morbo Uſus eſſe poſſe, exiſtimabamus, ea nunc ratione dirigebat Curam, quæ cum meis in hac Obſervatione partibus ſubſiſtere abſolute haud poterat:

quare

quare eam minus curare cœpi; & a 1. Novembris ægro quotidie non niſi ſemel adfui. Præter alia Remedia, adſtringentes Lotiones, Fronti ac Temporibus applicandas, præſcribebat Doctor, ad præcavendam Hæmorrhagiam, & per intervalla purgabat. Interea Pulſus Dicrotus, vel levis, vel irregularis, ad 4^am^ Novembris usque continuabatur. Hoc die, poſt meridiem, Pulſum exploranti mihi Secundus Ictus evidens validusque adparuit; ſed denuo uſque ad 8^am^ Veſperi imminuebatur: quo tempore manifeſtus ac vehemens inſurrexit; & proximo mane, omnibus prægreſſis majorem, Hæmorrhagiam patiebatur æger: Capitis autem Symptomata increſcebant.

Reliquus hujusce Caſus, dum *Antequeræ* degerem, Decurſus referri non meretur. Sed, poſtquam diſceſſeram, ægrum duas adhuc Hæmorrhagias ſubiiſſe, *Solanus* ſcripſit; quarum ſingulas Pulſus Dicrotus prægreſſus fuerat; qui tandem, remotis Obſtructionibus, ægroque convaleſcente, evanuit.

Haec

Hæc adeo conſtans ad Narium Hæmorrhagiam Diſpoſitio, ſociaque Symptomata, ex Obſtructione Hypochondriorum, productaque inde Aortæ inferioris Compreſſione, & ſubſequente Sanguinis verſus Caput Transfluxu, ſuam videntur traxiſſe Originem.

Tales erant tres iſtæ Obſervationes, quæ, dum *Antequeræ* morarer, circa Pulſum Dicrotum occurrerunt.

OBSERVATIO IV.

Anno 1737, brevi poſtquam *Antequera* redieram, Dominus *Wilhelmus Tyrry*, Domini *Joannis Tyrry*, Armigeri, Filius, Marchionis *de la Canada*, *Gadenſis*, Nepos, cum Capitis & Stomachi, qui ab Indigeſtione quadam naſcebatur, dolore, levi ſimul Febricula laborabat. Sub Pulſu, ad ſingulas Diaſtoles, Dicroto, NaſiHæmorrhagia adfectum reperi: Sanguinem dimidiæ fere Unciæ copia evacuavit, & intra quadrantem horæ Secundus Ictus omnino diſparuit*.

OB-

* Vide p. 4. n. 6.

OBSERVATIO V.

In Noſocomio *Gadenſi S. Joannis de Dios* doloribus Pleuriticis, Tuſſique, juvenis Aethiops adfligebatur. 1. Januarii 1738, mane, Narium Hæmorrhagia adfectum reperi; tuncque prima vice ejusdem Pulſum exploravi: Dexter Pulſus qualibetDiaſtole leviter, Siniſter inſignius, ſed non continuo, Dicrotus adparuit: talisque, præſente, peractaque, hac Hæmorrhagia, manſit: donec brevi Intervallo æger exiguam iterum Sanguinis quantitatem dimitteret. Quare, ſecunda vice, examinavi Pulſum, &, Simplicem regulariter cum Pulſu Dicroto Diaſtolen alternari, expertus ſum: ſenſim ille imminutus fuit, minus frequens evaſit, brevique Naturali Pulſationis Ordini * integre locum ceſſit.

Poſt meridiem, ac proximo mane, Pulſus Dicrotus obſcure adparuit †, &, quarta ſecundæ poſtmeridiei hora, paucas de Naſo Guttas ſtillavit æger; quem, elapſa deinde hora, inviſi, ſed tunc ne minimum

O qui-

* Vide pag. 4. n. 6.
† Pag. 5. num. 7.

quidem Secundum Ictum detegere potui. Absque ullo (ſeu Pulſus, ſeu alia quæcumque, conſiderarentur) Hæmorrhagiæ Symptomate, vel Impetu, aliquot deinde diebus intra Noſocomium remanſit.

OBSERVATIO VI.

Die 2. Januarii 1738. ad idem Noſocomium venit robuſtus Juvenis, levi adfectus Febricula, & Frigore trepidans. Pulſus ejus plenus erat, leviterque Dicrotus. Atque ita, ſine ullo alio Hæmorrhagiæ indicio, perſeveravit usque ad 3^{am} Veſperi: quo tempore, ad exonerandam alvum nitenti modica ſubito Sanguinis copia de Naſo erupit.

Proximo mane, eundem, ut ante, Pulſum Dicrotum obſervabam; ſed æger diutius intra Noſocomium remanere noluit.

OBSERVATIO VII.

Anno 1738, Dominus *Wilhelmus Knight*, Nobilis, ætatis circiter viginti annorum, Juvenis, qui cum Dominis *Man-*

Mannock & *Ryan*, Armigeris, *Gadibus* cohabitabat, lethali Maligna Febre prehendebatur, cujus ipſo initio, una cum variis violentæ Irritationis indiciis, Pulſum continuo Dicrotum animadverti; talisque, ſine ulla Hæmorrhagia, biduo perſtitit: quo finito, ſub ſpontanei Vomitus conatu, cum impetu, & modica quantitate, Sanguis de Naſò erupit. Proximo, ac ſequenti, die eumdem detegebam Pulſum; nulla nova Hæmorrhagia adparuit; ſed Delirus evaſit æger, manſitque, donec poſt quatuor deinde dies occumberet.

Binæ hæ poſtremæ Obſervationes Hæmorrhagiæ, ob Vaſorum Sanguiferorum Reſiſtentiam impeditæ (*pag.* 74. *num.* 4.) Exempla ſuppeditant.

OBSERVATIO VIII.

Die 10. Martii 1738, robuſtus Juvenis, cum Quartana Intermittente, & Pulſu Dicroto, ad ſupradictum Noſocomium acceſſit. Febris hactenus peculiari illo Symptomate ſtipata fuerat, quod, eadem cum Paroxysmis proportione, Naſi Pru-

ritus inciperet, augeretur, atque decreſceret.

Pulſus Dicrotus continuabatur leviter, donec 28. ejusdem Menſis aeger Noſocomium deſereret; praeterquam 23. & 24., quibus plenior diſtinctiorque adparuit.

Toto hoc tempore, indies, Frontis, Temporum, totiusve Capitis, dolore aut tenſione, ſed Naſi praecipue, Oculorumque, Pruritu, & frequenti Sternutatione*, adfectus fuit.

Die 11, 12, 13, & 14, pauxillum Sanguinis de Naſo emunxit, & 25, ſeptuaginta vel octoginta circiter Guttarum Haemorrhagiam patiebatur.

No-

* Ut caveatur inutilis Obſervationum repetitio, animadvertere hic conveniet, quod, ex ultima hac Paragrapho, accuratam Regularium absque Hæmorrhagiis Caſuum Ideam comparare ſibi Lector poſſit, quales pag. 66. memorati ſunt. Diverſorum Caſuum differentia in memoratorum ejusdem Paginæ initio Symptomatum cum Naſi pruritu & ſternutatione, omnium fixiſſimis, varia tantummodo combinatione conſiſtit.

Notari meretur, Pulſum Dicrotum, 11, mane, in Siniſtro, quam Dextro, Carpo evidentiorem extitiſſe, etiamſi Dextri lateris Pulſus eodem tempore plenior, & omni, cui Dicroti Pulſus obſcuritas potuiſſet adtribui, Impedimento immunis foret. Idem ſimiliter in diverſis aliis contigit.

OBSERVATIO IX.

Chriſto-val Romero in idem Noſocomium adducebatur die 18. Februarii 1738. Prægreſſis quinque diebus, a frigidi Venti injuriis Cephalalgia adflictus fuerat. Explorando Pulſum, Dominus *Petrus Roxus*, Noſocomii Medicus, Secundum Ictum ad ſingulas Diaſtoles continuum deprehendit: 19. idem percepi ego: levis erat; veſperi gradatim evanuit; 20, mane, iterum revertebatur; poſt meridiem nonnihil obſcurior evaſit; ſicque perſeveravit usque ad 23. mane.

18., Et ſequenti Nocte, Sanguinem larga quantitate octies per Naſum dimiſit æger; unde Caput ejus levabatur: 19. binas Hæmorrhagias ſubiit; ſecunda

Hæmorrhagia ſatis inſignis erat, ulteriusque levavit Caput: 20. unicum notabile Symptoma, reſiduus quidam Occipitis dolor., ſuperfuit; cui 21. poſt meridiem Temporum dolor acceſſit; Ambo veſperi Aquæ calidæ Fomento diſſipabantur: 23. etiamnum de Cephalalgiæ ſuæ reliquiis conqueſtus fuit, cœpitque obſtupeſcere: proxima die Delirus ac Somnolentus evaſit; mane Pulſus, aliquando poſt tertiam & octavam, ſed poſt quartam paſſim, Diaſtolem intermiſit: eadem die ſubſequebatur Diarrhœa; verum absque ullo ægri levamine, qui, Convulſionibus adflictus, intra paucos deinde dies ſuccubuit.

Alium, huic analogum, Caſum obſervavi, in cujus initio, licet æger, qui Pulſum Dicrotum exhibebat, inſignem Narium Hæmorrhagiam pateretur, aliquot nihilominus diebus Stupidus ac Catalepticus evaſit.

Ex binis hisce Caſibus, Septima Capitis hujus Obſervatione, aliisque, manifeſte conſtat, Pulſuum *Solanianorum* Adparitionem ad Criſes ſtricte dictas limitatam non eſſe; hasque igitur illis excluſi-

ve

ve non ſignificari. Omnium ſimul Phænomenῶn Productum, Regula eſt, qua, utrum Evacuationes, hisce Pulſibus indicatæ, Criticæ aut ſymptomaticæ futuræ ſint, determinari debet. Attamen, a præcipuo, cui adhibentur, uſu, Pulſus Critici appellari legitime poterunt.

OBSERVATIO X.

Deſumpta ex Litteris Amici mei, Doctoris Petri Roxi, *Membri Honorarii Academiæ Medicæ* Madritenſis, *& Noſocomii* Gadenſis S. Joannis de Dios *Medici Ordinarii.*

- - - - - Elapſa ſeptimana, alius in meo Noſocomio Narium Hæmorrhagiæ Caſus accidit, in Adoleſcente, qui, cum ingenti Temporum dolore, levi Febricula ægrotabat. Exiguum ad ſingulas Diaſtoles in ipſo Pulſum Dicrotum deprehendi, quem varii etiam Monachorum, ægro famulantium, obſervarunt, uti & Doctor *Franciſcus Garzia*, qui tunc caſu aderat. His fretus, ſine ulla temporis limitatione, Narium Hæmorrhagiam indicavi. Bidui ſpatio, absque ulla Mu-

tatione, aut Remediis, deſcripto jamjam Statu permanſit æger: tum vero ad ſex circiter unciarum copiam Sanguis de Naſo prodiit; unde Temporum dolor admodum imminutus fuit. Paucis poſt horis viſebam ægrum, Pulſumque, eadem ratione, Dicrotum deprehendens, alteram Hæmorrhagiam prænuntiavi †; quæ ſequenti pariter mane adparuit: poſt hæc Secundus Ictus deſiit, ægerque convaluit.

Doctori *Garziæ* admodum placuit Obſervatio hæc, prima ſcilicet Hæmorrhagia, quam Pulſus ope prædictam viderat.

Gadibus, die 7. Octobris 1737.

Don Pedro Rixo.

† Vide pag. 5. num. 7.

OB-

OBSERVATIO XI.

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza y Caſtilla, *Philoſophiæ ac Medicinæ Baccalaureo, mihi communicata.*

- - - - Inter alias meas Obſervationes valde ſingularis eſt ſequens: Vocabar, ut *Joannem de Toledo*, novendecim annorum, & tenui Corporis Habitu præditum, Adoleſcentem inviſerem. Habitabat in *Calle de la Yglesia* * (ſic dicta Platea); illoque tempore Tertiana Intermittente Duplici laborabat. In Paroxyſmorum intercalationibus leviſſimum quemdam Pulſum Dicrotum ad ſingulas Diaſtoles deprehendi, ea exacte proportione, uti accederet, increſceretque, Paroxyſmus quilibet, manifeſtius inſurgentem. Prima, dum id obſervarem, vice, annuntiavi ægro, futuram illo, quem tunc patiebatur, Paroxyſmo, Hæmorrhagiam Narium. Mane redeunti, ſe præ-

* In *Rio Gordo*, Villa *Andaluſiæ*, ubi hæc Obſervatio facta fuit.

præcedente Veſpera, in vigore Febris, cum Pruritu Naſi, ingentem Suffocationem percepiſſe, illaque parte tres Sanguinis uncias evacuaſſe, retulit. Hac, & ſequenti, die, parem Prognoſin renovavi, pari Fundamento, Succeſſu pari. At, cum Hæmorrhagias iſtas debilitare potius, quam levare, ægrum animadverterem, neglexi illas, paucasque Tartari Vitriolati, Nitri Antimonii, & Salis Abſynthii, doſes exhibui: quo facto, Febris, Pulſus Dicrotus, Hæmorrhagiæque, evanuerunt.

Addit: Obſervatio hæc pro Exemplo mihi ſerviit in aliis binis Adoleſcentibus, *Joſepho Manojas*, in eadem Platea, & *Joanne Pernia*, in *Calle del Cura*, qui eadem Febris ſpecie adflicti erant, Hæmorrhagiisque, quas ex Pulſu Dicroto ſimiliter prænuntiaveram. Hi ejusdem Remedii ope ſanabantur.

Antequeræ die 13. Novembris 1738.

Don Juan de Pedraza y Caſtilla.

OB-

OBSERVATIO XII.

In Epiſtola, quam ab eodem die 21. Martii 1738. accepi, ſequens Paragraphus legitur.

Amicus noſter, Dominus *Chriſtophorus Solanus*, Febris Continuæ Putridæ ſextum nunc diem agit; ſed absque ullis periculoſis Symptomatibus: jamjam Narium Hæmorrhagiam paſſus fuit; alteramque Copioſiorem hoc mane. Utrasque Pulſus Dicrotus præceſſit, qui nunc etiam, ſed levis admodum, perſeverat. Si in illius Morbi Decurſu aliqua notatu digna Mutatio accidat, proximo Veredario intelliges.

Don Juan de Pedraza y Caſtilla.

Caput II.

Novæ Obſervationes circa Pulſum Intermittentem.

OBSERVATIO I.

20. Januarii 1738, *Sylveſtre de Grana*, robuſta Compage Vir, carneoque & firmo Corporis habitu præditus, ætatis circiter quadraginta annorum, cum Dolore in dextra & ſuperiori Thoracis parte, qui Brachium verſus extendebatur, ad Noſocomium *Gadenſe St. Joannis de Dios* acceſſit. Dolor iſte 18. inceperat, & Febre, Siti, Pulſu duro, humidaque Tuſſi, ſtipatus erat. Deinceps ad ſiniſtram Mammam, Humerumque, transſiliit, atque adeo violentus evaſit, ut æger decumbere nequaquam poſſet. Quam ob rem bis ipſi Vena ſecta fuit, cum Levamine; Dolore autem vehementer iterum increſcente, adfectæ parti Scarificata adplicabatur Cucurbita; unde melius ha-

habuit: 10. nihilominus Morbi die, Dolore adeo fatigatus, & inquietus, erat, ut in neutrum Latus cubare poſſet, ſed Erectus in lecto ſedere cogeretur: Pulſus evenit parvus, inæqualis, & ad ſingulas fere pulſationes Intermittens. En Morbi Hiſtoriam, quam ab Amico meo *Petro Roxo*, Noſocomii Medico, recepi.

Eadem die, videl. 28. Januarii, inſtruebar de Statu ægri, ipſumque inviſebam. Pulſum, ſecunda quavis tertiaque Diaſtole regulariter Intermittentem, reperi; qualis ad 5. Februarii uſque perduravit: quo die æger poſt breviſſimam agoniam occubuit.

A 28. Januarii, ad ultimo memoratum diem, levem Diarrhœam, Tormina, Borborygmos, Flatuumque per Anum Eruptiones, ſubiit.

Poſtremis diebus æger de Palpitatione Cordis conquerebatur, & proxima ante mortem die, Cordis Regionem examinans, ad quamlibet Inſpirationem diſtincte percepi Motum, illi utcumque ſimilem, quem in Emphyſemate Aër, aut in

in Trachea Pituita, exhibet. Unde, Fluidi cujusdam intra Thoracis Cavum, vel intra Pericardium, Extravaſationem ſubeſſe, concluſi. Hæ, aliæque, Morbi Circumſtantiæ induxerunt me, ut aperirem Cadaver: nec, injucundum Lectori fore, exiſtimo, ſi Diſſectionis meæ Hiſtoriam hic invenerit; partim, ut convincatur, nullam a me ſupprimi circumſtantiam, quæ hujusce Tractatus Scopo repugnare videri poſſet, partim, quia ejusmodi caſus, licet haud ignoti in Medicina, minime tamen vulgares exſtant.

Pleuram craſſam ac ſpongioſam, Pulmonesque ipſi, ſed ſine ulla Subſtantiæ eorumdem ſenſibili Alteratione, adhærentes reperi. Pericardio aperto inodori, flaveſcentis, Puris Pinta circiter effluxit. Tum Cor, verum tota ſua Superficie adeo ſpongioſum, adparuit, atque adeo tectum Craſſamento puris, ut id primo adſpectu haud cognoſcerem, præſertim, quia undequaque, inſigni productionum membranacearum, Funiculorumve, quæ illud penitus defigurabant, numero, pericardio cohærebat. Interior

rior pericardii Superficies in eodem Statu fuit, nec, quod ſuam pariter puris copiam continebat, Mediaſtinum diverſa ſeſe Conditione obtulit. In dextro Thoracis latere, ſub Clavicula, inter pleuram atque Intercoſtales Muſculos, purulentus, Ovi magnitudine, Saccus aderat. Dextri pulmonum Lobi ſuperficies inferior, cum reſpondente adjacentis Pleuræ ac Diaphragmatis portione, alium, ſed largum, ſimilis purulentæ materiæ Saccum, interius, ut ſupra memorati, ſpongioſum, formaverat.

Inferior magni parvique Lobi Hepatici Limbus pro parte lividus, inanis pene Veſicula Fellis, tumidus nonnihil Lien, & univerſus fere Tenuium Inteſtinorum Tractus, ad exiguam a Cæco diſtantiam, Inflammatus adparuit. Ex Jejuno, Vermium ſatis craſſorum Dodecadem circiter colligebam.

Poſt bidui Macerationem in aqua, Cor & Pericardium examinavi: interna Pericardii Membrana celluloſa erat, &, puris craſſamento plena, adipoſam pinguiuſculi Hominis Tunicam perfecte æmulabatur

batur: inter binas pericardii Laminas, rubram Carni ſimilem, Subſtantiam deprehendi, unius Lineæ craſſitie: utrum Muſculares Fibræ fuerint, determinare non ſuſcipiam. Cordis Subſtantiam, exteriori ejusdem Involucro limitata, Inflammatio haud adtigerat. Intra dextrum Ventriculum parva polypoſa Concretio adfuit, Coloris pallide carnei, ſatis ſolida; hæc ad latus, ſub Venoſis Valvulis, Ventriculo cohærebat, ope Funiculorum quorumdam ligamentoſorum, quos infigebat Carni; inde in Auriculam protrahebatur, cujus centro inſerta erat ligamentoſo quodam Funiculo, qui ibidem ab uno Auriculæ latere ad oppoſitum decurrebat.

In hujus Diſſectionis Hiſtoria aliquæ occurrunt cauſæ, quibus Pulſus Intermiſſio probabiliter adſcribi queat, quæque igitur, ad diminuendum, *Solaniano* ſenſu, prægreſſæ Obſervationis Pondus, conferre poſſent. Verum hoc, poſt prudentem (obſervati inter pulſum Intermittentem, ac Diarrhœam, Torminaque, &c., Nexus intuitu) totius caſus, & aliorum

rum ſimilium Factorum, conſiderationem, Lectoris judicio oportet relinquere.

Liceat ex hac Obſervatione brevem obiter animadverſionem deducere; ſcil., admodum manifeſtum eſſe, quanta celeritate, quanto Vigore, internarum Inflammationum Progreſſus impediri debeat; adeoque, quantum acutarum Inflammatoriarum Febrium Eventus dependeat a Methodo, qua hæ in ipſis ſuis Initiis tractantur. Etenim, ſi Inflammatio ad certum quemdam apicem adſcenderit, omnes Medicinæ Vires Suppurationem avertere nequeunt, nec unita univerſæ Facultatis Scientia de Sequelis hujus, cum ſemel formata fuerit, reſpondere poteſt.

OBSERVATIO II.

Die 20. Januarii 1738, poſt meridiem, *Emanuel Carrera* levem & inſtabilem pulſus Intermiſſionem exhibuit. Ingenti tunc Flatuum per Anum Eruptione laborabat; Veſperi binas, flatulentas admodum, Sedes depoſuit. Pulſum ejus præcedenti mane, & ſequenti biduo, exploravi;

ravi; ſed nullam Intermiſſionem detegere poteram, neque aeger de ulla Ventris perturbatione hiſce temporibus conquerebatur.

OBSERVATIO III.

Die 29. Januarii 1738, *Gallæcienſis* quidam puer, tertia qualibet, quartaque, Diaſtole, ſtabilem Pulſus Intermiſſionem exhibuit. Ab eo tempore, usquedum proxima Veſperi reverterer, quinquies liquidam Alvum exoneraverat. Tunc vero Intermiſſionem minus frequentem, atque inſtabilem, deprehendi: & proximo mane Noſocomium deſeruit.

OBSERVATIO IV.

Die 30. Januarii 1738, in ægro, cujus Nomen adnotare tunc neglexi, exigui temporis ſpatio, levem & inſtabilem Pulſus Intermiſſionem reperi. Rogavi igitur, an Diarrhœam paſſus eſſet? Eo ſe die binas Sedes habuiſſe, plurimosque, ipſo, quo mecum loqueretur, momento, Borborygmos percipere, reſpondit. Hi ſe-

ſequenti Nocte continuabantur, qua Alvum tertia vice depoſuit.

Nec ante, nec poſt, memoratum modo tempus, ſcil. 30. Veſperi, ullam in ejus Pulſu Intermiſſionem deprehendi.

OBSERVATIO V.

Die 22. Februarii 1738, circa Veſperam, in *Michaële Emes*, Nauta *Britanno*, qui in eodem cum ſupra dictis ægris Noſocomio decumbebat, inſtabilem dextri Pulſus Intermiſſionem notavi, quarta, quinta, ac ſeptima, Diaſtole recurrentem. Longis aliquando Intervallis disparebat; tuncque, uti prius, revertebatur. Proximo mane longe levior, minusque frequens, Intermiſſio adfuit. Æger, a 22. circa meridiem, liquidas tres Sedes, & Noctu Borborygmos, habuerat.

OBSERVATIO VI.

Die 14. Octobris 1737., dum *Antequeræ* morarer, Don *Pablo de Caſtilla*, undecim annorum Puer, ſupra dicti Amici

mei,

mei, Domini *Joannis de Pedraza y Caſtilla*, ex Fratre Nepos, poſt immodicam Fructuum horæorum ingluviem, in Quartanam Intermittentem incidit.

Proximo mane, hora nona, Don *Juan de Pedraza*, poſt ſingulas pulſationes Pulſum unius communis Diaſtoles ſpatio Intermittere, animadvertit; miſitque nuntium, qui id mihi indicaret. Hora decima ægro aderam; interea quatuor jam Sedes habuerat: Intermiſſionem tunc minus frequentem, ac decreſcentem, reperi; hæcque reliquo toto die irregularis atque inſtabilis permanebat. A 10, ad 12, tribus Teneſmis torquebatur.

Sequenti triduo, cum levi Diarrhœa, Teneſmis, Flatibus, & Borborygmis, invicem per Intervalla ſuccedentibus, Pulſus in eodem fere irregulari Statu perſtitit. Quarto die purgatus eſt æger, &, quinque pollices longum, Lumbricum evomuit. Poſt quæ Intermiſſiones, Sedesque, minus etiamnum frequentes, & ſine ullis Teneſmis, Flatibus, aut Borborygmis, usque ad 22. Octobris Veſperi, eve-

evenerunt; quo tempore, Intermiſſio ad unam, aliamve, ex ſequentibus Pulſationum Periodis regulariter recurrebat, & in eadem aliquamdiu Periodo morabatur, priusquam ad alteram transmigraret: Periodi hæ, ſecunda qualibet, tertia, quinta, octava, decima, vel undecima, Diaſtole deprehendebantur. Ob majorem hanc Intermiſſionis Regularitatem, licet haud talis foret, qualis *Solanianis* Legibus requiritur, Diarrhœam tamen prædicendi periculum ſubii, & Noctu tribus quatuorve ſedibus Prognoſin confirmavit æger.

Intermiſſio minus iterum frequens atque inſtabilis ſuccedebat, & adſtrictior Alvus, donec utrumque Naturalem ſenſim ſtatum repeteret.

OBSERVATIO VII.

Literis Amici mei, Domini Joannis de Pedraza y Caſtilla, *communicata.*

Elapſa ſeptimana, una cum Domino *Antonio Alvarez*, Med. Doct., inviſi

ægram, quam Febre Acuta adfectam deprehendimus, illoque pulſus Intermittentis gradu, qui, futuram intra 24. horarum ſpatium, Diarrhœam ſignificat. Ad Venæ Sectionem inclinabat Doctor, ſed, Diarrhœæ exſpectatione, Remedium hocce differebat. Sequenti die, evanuiſſe intermittentem pulſum, nosque Diarrhœæ ſpe excidiſſe, non ſine admiratione deteximus. Examinata ægra, poſt ultimam Viſitationem, Menſes ſibi prorupiſſe, atque etiamnum continuari, retulit.

Varie ratiocinabamur circa hoc Phænomenon, ſed ſub Criticis adeo Circumſtantiis nulla Remedia præſcribebamus. Biduo poſt rediit Intermiſſio, & ſex ſeptemve Sedibus excepta fuit.

Hic Caſus admodum ſingularis videtur, ſi tuam mihi ea de re Opinionem communices, exactum tibi omnium, quæ comitabantur, Symptomatum Catalogum transmittam; exſpecto etenim, fore, ut majori tunc, quam quod Negotia

gotia jam admittunt, Otio gaudeam, &c.

Antequeræ die 2. Aprilis 1738.

Don Juan de Pedraza y Caſtilla.

OBSERVATIO VIII.

Amicus meus, Dominus *Chriſtophorus Solanus*, brevi poſt patris obitum, communicavit mihi Obſervationem, cunctis eſſentialibus Circumſtantiis exacte ſimilem prægreſſæ. In Acuta Febre, poſt duas Venæ Sectiones, & unum purgans, pulſus Intermittens adparuit; ad Menſium Eruptionem ceſſavit; his prætergreſſis, revertebatur; ultimaque hac vice, Diarrhœa Critica ſtipatus erat *.

OBSERVATIO IX.

Ab Amico meo, Domino Joanne de Pedraza, *communicata.*

Inter alias, circa *Solani* Inventum nuper

 per

* Vide ſimilem Obſervationem Doctoris *Gomez*, *pag.* 37.

per factas, Obſervationes, ſequens, quem etiamnum tractamus, Caſus neutiquam, ut ſpero, displicebit. *Pedro de Avila*, ſexaginta annorum Senex, in Tertianam Duplicem Intermittentem incidit, cui pulſus Intermittens adjungebatur, ſed hac peculiari ratione, quod pulſus iſte binorum diſtinctorum paroxysmorum, quibus Febris illa Intermittens componebatur, uni ſolummodo adhæreret, illius regulariter, cum quo inceperat, paroxyſmi pediſequus, dum in altero, toto Febris hujus Intermittentis Decurſu, ne ſemel quidem occurreret.

Dicta pulſus Intermiſſio, tertia, quarta, & ſexta qualibet, pulſatione, recurrit; levis fuit, regulariterque ſecum adduxit Diarrhœam, cujus ſola ope ille, quem comitabatur, paroxysmus integre fere evanuit, & alter, qui ab ipſo Initio violentisſimus fuerat, plurimum nunc imminutus eſt. Sum &c.

Antequeræ die 6. Auguſti 1738.

Don Juan de Pedraza y Caſtilla.

Quam

Quam Regulares, quam Stabiles, quam Senſibiles, in tribus hiſce poſtremis Obſervationibus, Naturæ Impetus!

OBSERVATIO X.

Ejusdem.

Diverſas alias, de Sudoribus ac Diarrhœis Criticis, per relativos pulſus prævie indicatis, communicandas tecum Obſervationes habeo: ſed illas proximæ Opportunitati ſervare cogor. Interea tibi ſignificandum exiſtimo, me aliquos Intermittentium Pulſuum Caſus obſervaſſe, ubi nulla Diarrhœa, ſed ingens, ejus loco, Ventris Tumultus, ac Murmur, cum Flatuum per Anum exploſione, adparuit.

Antequeræ die 13. Novembris 1738.

Don Juan de Pedraza y Caſtilla.

OBSERVATIO GENERALIS.

Ab eodem communicata.

- - - - Alium Malignæ Inflammato-

riæ Febris Caſum hoc tempore tractamus, ubi tres ſucceſſive diverſæ Criſes, una per Sudorem, per Alvum altera, tertia per Hæmorrhagiam Naſi, ſingulæ relativo ſuo Pulſu prævie indicatæ, adparuerunt; & melius habet æger. Hujus, aliarumque, Obſervationum exactas tibi Hiſtorias transmittam, ſimul atque permittet otium &c.

Antequeræ 21. Maji 1738.

Don Juan de Pedraza y Caſtilla.

Varii deinde intervenientes Caſus meum cum prædicto Domino Commercium ſuſpenderunt primo, tandemque integre abruperunt. Hæc ratio eſt, cur in præcedentium Obſervationum, data occaſione, uti ſub Praxis, diverſarumque Occupationum, Impedimentis licebat, mihi communicatarum, aliquibus Ægrorum Nomina, & peculiares aliæ Candoris Teſſeræ, juxta ipſius, meamque, Intentionem, accurate ſuppleri non potuerint.

CAPUT III.

Prima Obſervationum Solanianarum *Originis ſuccincta Hiſtoria.*

Data hactenus Rerum, in *Solanianis* de Pulſu Obſervationibus præprimis eſſentialium, exacta & fideli Hiſtoria; iisdem, per varia nova Facta, nunquam prius edita, confirmatis atque illuſtratis; ſimilis naturæ Exemplis quibusdam apud *Veteres* detectis; validiſſimisque, quæ de earumdem Obſervationum Veritate ac Certitudine requiri poſſent, Documentis, in variis magni momenti Teſtimoniis, quæ in illarum Favorem conſpirant, adlegatis; Reſtat jam, ut, primæ Rerum adeo Inſolitarum Originis adjecta Hiſtoria, Lectorum Curioſitati ſatisfaciam: *maxime* profecto *Inſolitarum*, inter omnes, quæ poſt Circuitus Sanguinei Inventum uſque nunc in Publicum emanarunt.

Anno 1707, cum *Solanus*, Medicinæ eo tempore Studioſus, Domini *Joſephi Pabli*, Medicinæ Doctoris, & in Univerſitate *Granatenſi* Profeſſoris ac Vicedecani, Praxin in *Sti. Joannis de Dios, del Refugio*, atque *el Real*, Noſocomiis frequentaret †, in variis ægris Pulſum ſæpe Dicrotum expertus eſt, & *Pablum* de Cauſa hujus, Uſuque, conſuluit. Suadebat hic, ut ejusmodi Quisquilias, non niſi ex fuliginoſis quibusdam Vaporibus oriundas, negligeret: quam ob rem Juvenis *Solanus* nullam deinde huic Phænomeno Attentionem adhibuit: donec Obſervaret, eos, qui ægris famulabantur, in quotidianis Symptomatum, quæ ipſo abſente contigerant, Relationibus, iterum iterumque *Pablo* mentionem injicere de Hæmorrhagiis Narium, in iisdem ægris, in quibus Pulſum Dicrotum ipſe (*Solanus*) deprehenderat. Hoc curio-

† In *Hiſpania* Moris eſt, ut, poſt Medicinæ Studium, Candidati, pro Gradu Doctoratus, Medici alicujus Praxin biennio frequentent: cæterum non admittuntur. Quemlibet Spectatum Medicum ejusmodi ſemper Diſcipulus ſequitur, quem *Practicante*, vel *Paſſante*, vocant.

rioſitatem ejus, Attentionemque, reſuſcitavit, ac, ſerio agitata re, ad accuratius ſupra dicti phænomeni Examen impulit.

Proximus, in quo pulſum Dicrotum obſervavit, Æger, viginti duorum annorum Juvenis, Ardenti Febre impetebatur. Eventum operiri decreverat: Remediorum igitur, a *Pablo* præſcriptorum, Uſum clam avertit. Violentiſſima interim Mentis Inquietudine, ob *Avicennæ* auctoritatem, angebatur, qui, jamjam lectus, *Pulſum Martelinum* (ſic vocat Dicrotum) *Malum eſſe*, enuntiaverat †. Sed iis denuo, quæ aliis ægris poſt eumdem pulſum acciderant, incitatus, ſtatuit nihilominus, Caſum hunc Naturæ committere.

Sub hiſce Anguſtiis, Juvenis *Solanus*, a quinta Matutina ad ſextam Veſpertinam usque, integrum transegit diem: quo tempore Naſi Hæmorrhagia adparuit, quæ, Intervallis aliquot comprehenſis, unius & dimidiæ horæ ſpatio protrahebatur: placide fluebat Sanguis, & ſex cir-

† Lib. 4. Fen. 2. Tract. I. cap. 27.

circiter Uncias toto illo tempore adæquabat.

Ab initio ad finem Hæmorrhagiæ exquiſitus Obſervator ægri Pulſum non deſeruit: eadem, qua Hæmorrhagia imminueretur, proportione, plenitudinem quoque, ac Frequentiam, Pulſus imminui, & Secundum Ictum ſenſim debilitari, fereque imperceptibilem evadere, deprehendit; ſed, aliquamdiu ante ſingulos Hæmorrhagiæ Inſultus, adſurgere denuo, ac manifeſte increſcere; &, licet ab ipſis totius Hæmorrhagiæ Initiis Plenitudo Pulſus & Frequentia paulatim decreſcerent, Secundum attamen Ictum ante quemlibet Hæmorrhagiæ Paroxyſmum Periodice reverti; donec illa omnino denique tranſiiſſet. Huius Criſis ope æger perfecte convaluit. Inſolitus adeo Caſus *ſolanum* Juvenem ineffabili Gaudio ac Stupore perfudit. Paucis deinde diebus, in altero quadragenario Ægro, ſimilem in ſimili Febre Obſervationem, fauſto non minus Succeſſu, concinnandi, Opportunitate gaviſus eſt: hac tamen Differentia, quod minor priore Hæmorrhagia,

rhagia, & Secundus Arteriæ Ictus primo debilior, adpareret; unde, de futuræ Hæmorrhagiæ copia ex pulſu dijudicanda, Anſam arripuit Obſervator.

Animo ad tales, quotquot occurrerent, Caſus aſſidue intentiſſimo, ſuas de pulſu Dicroto Obſervationes ad illud ſenſim perduxit Faſtigium, quod in hoc Opere Lectori innotuit.

Semel in Pulſum fixa *Solani* Attentio novam brevi, Intermittente Pulſu, admirationis & oblectamenti ſcenam aperuit. In memorato ante Noſocomio *del Refugio* Æger quidam Febre Acuta adfligebatur, cujus tertio die, Pulſum Intermittentem, aliquando ſingulis ſeptem, aliquando ſingulis octo, Pulſationibus recurrere, *Solanus* ſenſit: quod, Morbi magnitudini copulatum, ex recepta tunc Prognoſis Regula*, lethale, prima fronte, Indicium judicabat. Sed deinceps, ſuas de Pulſu Dicroto Obſervationes recolligens, ad quaslibet Caſus hujus Permutationes ſollicite attendere, & examinare, ſtatuit, numquid Intermittentem Pul-

* Vide pag. 93.

Pulſum aliquis forte Effectus exciperet, iis analogus, quos Pulſui Dicroto ſucceſſiſſe animadverterat. Præſcriptorum Remediorum, ut in prægreſſo Caſu fecerat, Uſum cavit. At hic denuo, quæ primo nuper Hæmorrhagiæ Caſu inexpertum Obſervatorem torſerant, Dubia & Anguſtiæ recurrebant. Hæc ipſum toto tertio die, & quarti dimidio, excruciarunt. Tunc autem, ingenti eo tempore Anxietate, acribusque Torminibus, adflictus æger in copioſam denique Diarrhœam incidit. *Solanus*, cui id indicabatur, ſtatim ad Noſocomium advolat, explorat ægri Pulſum, Intermiſſionem ſecunda quavis Diaſtole recurrentem percipit, & illo, quod ad ægri latus transegit, duodecim horarum ſpatio, ſæpe tangendo Pulſum, uti Diarrhœa procederet, ita Intermiſſionem imminui, detegit, donec, ægro omnibus Incommodis libero, omnino tandem evaneſceret.

Sic Juvenis Obſervator novum ſibi indies Lumen, Diligentiæ ſuæ Præmium ſimul & Incitamentum, irradiare perſentiit.

tiit. Reliquo Anno 1707. Obſervationes ſuas feliciter, ſed clanculum ſemper, proſecutus fuit, ut, de impedito Remediorum, ægris ſub Dicroto & Intermittente Pulſu præſcriptorum, Uſu, Doctoris *Pabli*, Viri violentiſſimo Temperamento præditi, Offenſam deflecteret. Denique Anno 1708. Oblectamento fruebatur *Solanus*, illam, quam hac via acquiſiverat, ſcientiam, Publico Manifeſtiſſimoque Exemplo, demonſtrandi.

Don *Franciſco del Caſtillo*, Medicinæ Doctor, *Granatæ* in Acutam Febrim incidit. Admodum ſaeviebat Morbus, tresque, in illa urbe Praeclari, Medici Collegae ſaluti praeerant. Sexto Febris die, Pulſum poſt ſecundas quasque Diaſtoles Intermittere experti, Ægrum certiſſime Moriturum, unanimiter pronuntiarunt. Juvenis *Solanus*, qui eo tempore *Pabli* Praeceptoris Praxin frequentabat, petebat, ſi liceret, ſuam de hoc Caſu Opinionem exprimere; ſeque pro Naturae Molimine ad evacuandos per ſedem Morboſos Humores Pulſus Intermiſſionem accipere, coram omnibus de-

clarabat. Sed ſtatim Juveni indicebatur ſilentium; Temeraria ejus Opinio, & *Galeno* Contraria, cenſebatur; Ægri Morte Familiaribus annuntiata, abrumpebatur Conſilium.

Hora, eadem Veſperi, octava, violentiſſimos Ventris dolores, ſupra Pubem præcipue, percepit Æger, totisque viribus inclamavit Remedium. Confeſtim uni Medicorum mittebatur nuntius: Juſſit ille, ut alborum Liliorum oleo Abdomen inungeretur. Dolores nihilominus usque adeo intendebantur, ut, ſumma Anxietate, Æger de lecto ad cubiculi angulum exſiliret. Triſti hoc ſpectaculo perturbata, univerſa repente Familia circa ægrum confluxit, ipſumque largam Craſſæ ac Opacæ Urinæ copiam, duasque aut tres Sedes, evacuaſſe, reperit. Placide porro repetiit lectum, tota Nocte dormivit optime, & Febre liber evigilavit.

Diarrhœa, priusquam contingeret, indicata, præſertim ut ſequela ſymptomatis, quod Medici Lethale declaraverant, Juveni *Solano* non exiguum ſane Hono-

rem

rem peperit, uniusque ex prædictis Dominis Favorem lucrata eſt: ſed, quia Doctoratus Gradu etiamnum deſtituebatur, nullum inde ſolidum Beneficium retulit: &, anguſta Domi re, Praxin exercendi cauſa, *Illoram*, parvum in vicinia Oppidum, diſcedere, haud diu poſt coactus fuit.

In hac Urbe, ubi, Archiatri titulo, Medicinam profitebatur, circa Anni 1709. finem, vel ſequentis initium, frequenter Pulſum quemdam Inæqualem reperit, quem parum admodum curavit, donec, peculiari, qua, poſt ſupra dictas Obſervationes, Pulſum ſemper examinabat, Diligentia, illum, Dicroti atque Intermittentis more, Regularibus ſæpe Periodis recurrere, intelligeret. Ad quaslibet nunc, quæ in Pulſu occurrerent, Novitates abunde præparatus, Pulſum hunc ſollicite explorabat, quem Criticis in univerſum Sudoribus, ſed ſubinde Simplici tantum Humiditate, aut Eruptionibus Cutaneis, ſtipatum eſſe, deprehendit (de binis ultimis nullam in Prædictionum Legibus mentionem attulit); &, ut alias

 olim

olim de Dicroto atque Intermittente Pulſu perfecerat, ſic haſce etiam de Pulſu Inciduo Obſervationes, iterato Opere, perpolivit.

Jamque in Prædicendis Criſibus *Illoræ* Famam acquiſiverat *Solanus*, cum *Franciſcus de Caſtro Palomino*, in eodem Oppido Chirurgus, illas, quarum adminiculo tot ſtupendas, uti ipſe teſtis fuerat, Prognoſes conficeret, Leges noſcere, exoptabat. Hunc ea de re inſtruxit Auctor, permiſitque, ægros ſuos inviſeret; unde tantam in hac Methodo Experientiam adeptus eſt, ut, poſtquam *Illoram* reliquiſſet *Solanus*, variis ibidem loci felicibus Præſagiis celeberrimus evaſerit, & commune, quocumque urgente Caſu, Refugium.

Proximus, cui ſuam Prædicendi Artem communicavit *Solanus*, Don *Pedro Fermin* appellabatur, qui tunc Praxin ejus frequentabat in *Rute*, & *Iznajaræ* poſtea, nec non *Granatæ*, ubi Praxin Medicam exercuit, Criſes fauſtis ſæpe avibus prænuntiavit. Ad binos hoſce Dominos, ut maturæ ſuarum de Pulſu Ob-

Obſervationum Originis Teſtes, Auctor publice provocare conſueverat.

En Hiſtoriam, quam de novarum Obſervationum incunabulis a *Solano* ipſo accepi. Hæc in quibusdam (a mere Medica Hiſtoriæ Parte alienis) ab iſta differt, quam in *Lapide Lydio* evulgavit; ſed ibi, quæ *Pablum* Præceptorem potuiſſent offendere, omnia prætermiſerat.

Multiplex porro in Criſium Prædictione Lumen, quod Pulſu certe obtineri non poterat, *Veteribus* ſe debere, agnoſcebat *Solanus*. Haud dubie animadvertit Lector, Auctorem, variis in hoc Opere Caſibus, futuras ad ſtatam horam Criſes, ipſasque, quæ comitarentur, Circumſtantias, prædixiſſe. Hoc, prima fronte, admodum ſtupendum & incredibile adparet ſingulis, qui *Antiquorum* Obſervationes de Febrium Acutarum Natura, Charactere, generali Decurſu, particularibusque Paroxysmis, & de diverſis, ad quas in ejusmodi Febribus & Paroxys-

mis variæ Criſes ſolent occurrere, periodis, haud recolligunt: harum autem Circumſtantiarum intuitu, ceſſat Stupor, & facillime concipitur, qui indicata per pulſum Criſis ad peculiarem Horam, & peculiaria ipſi jungenda phænomena, reſtringi queat. Sic v. gr. in Acuta Febre, regularibus paroxysmis, intra 24. horarum ſpatium futuram per Sudores Criſin pulſus indicet; illa, qua Paroxysmi Remiſſio exſpectatur, Hora determinanda erit, ut tempus Criſis; quæ, juxta ſpecificam Febris indolem, violentiam, lenitatem, Ægri robur, temperamentum, ætatem, diverſas alias conditiones, ipſiusque Criſis magnitudinem, Delirio, Rigore, Anxietate, &c., vel ſtipata erit, vel immunis. Pro Subjecto, quod ab *Antiquis* adeo accurate tractatum eſt, Generales hæ Animadverſiones ſufficiunt.

Non

Non inutile erit, Lectorem hoc loco inſtruere de Circumſtantia quadam, in Hiſtoria prædicti a *Solano* Icteri (*p.* 49.) prætermiſſa. Pulſus Incidui memorata ibidem Durities Auctori innuit, notatam inde Criſin haud futuram per Sudores: ſed quid ipſum induxerit, ut Icterum fore judicaret, nequaquam exprimitur. Profundum hoc Myſterium videri poteſt, quod, ut penetretur, eximium quoddam Ingenium poſtulat, atque etiamnum forte Lectoris animum ſuſpenſum tenet. Sed revera nihil aliud erat, quam obviarum aliquot Morbi Circumſtantiarum facilis quædam Combinatio. Melancholiæ Hypochondriacæ, triduo ante Criſin, Hypochondriorum Dolor & Tenſio ſupervenerant: hæc, ex Pulſu, quo alia Criſis ſpecies indicabatur, nec Diarrhœa, nec Vomitu, nec Urinæ Profluvio, terminanda judicavit Auctor; adeoque, Icterum fore, concluſit, maxime Naturalem ſcilicet hujusmodi Caſus Progeniem.

Sic ad vulgares aliquot, in unum adſpectum collectas, Circumſtantias exquiſita Attentio tacitas Naturæ Operationes detegit, atque in Lucem educit Res, quæ Humanæ Induſtriæ Limites ſuperare, cæteroquin viderentur.

EPILOGUS.

Galenus, a *Bagli-vio* adlegatus, *Pulſu poſt ſingulas pulſationes Intermittente proxime inſtantem Mortem denuntiari*, ſtatuit. Idem ſe in Acutis Febribus obſervaſſe, adfirmat *Bagli-vius*. Pulſus, illo gradu, *Solaniano* ſenſu, Intermittentis unica, quæ novi, Exempla *Prosperi Alpini* Obſervatio, & *Obſ. 6. pag. 165.* jam inde memorata, ſuppeditant. Agnoſcere oportet, quod, in earum prima, Ægra, licet Criſis beneficio convaleſceret, ſub imminenti tamen periculo, aut fuerit, aut eſſe ſaltem adparuerit. In altera autem, quantum animadverti potuit, tam brevi tempore Intermiſſio perſtitit, ut neutra ex parte iſthæc urgeri queat. Ægros

Ægros revera aliquot, Acutis Febribus conflictatos, Intermittente ad ſecundas quaslibet tertiasque Diaſtoles Pulſu, feliciter convaluiſſe, variis in hoc Opere Obſervationibus demonſtratum eſt. Verumtamen Caſus, a *Baglivio* memorati, Eventus periculoſus hactenus, ſi non lethalis, videtur. Nihilominus, ut res hæc abſolute decidatur, multum veriſimiliter contribuere poterit pulſus Conditio: Parvus, Debilis, & ad ſingulas præſertim Diaſtoles Intermittens, pulſus lethale, in univerſum loquendo, Indicium ſuppeditet. Huncque, ut videtur, Caſum, in prima de Intermittente pulſu propoſitione, *Solanus* reſpexit; quem (*pag. 6. n. 1.*) *Tunc tantum, Mortem portendere*, enuntiat, *cum robur, ad perficiendam Criſin requiſitum, deficit.* Sed utrúm pulſus, eo gradu, Intermittens, validus licet & inſignis, Signum Fatale exhibeat, id, una cum omnibus, quæ huc usque dicta ſunt, prudenti Lectoris Meditationi atque Experientiæ, ſubmiſſo animo relinquam. Etenim, ut illud hic repetam, referre Facta, novam Obſervationum Scenam re-

cludere, alioſque, majori Experientia & opportunitate feliciori me præcellentes, Medicos ad ſerium adeo inſoliti, adeo gravis, Negotii Examen impellere, præcipuus mihi Scopus fuit, &

Fungar vice Cotis.

F I N I S.

INDEX GENERALIS.

A.

ACCIDENTALIA (*Symptomata*) Vid. *Symptomata.*
ACUTÆ *febres* vid. *Febres acutas.*
ADSTRINGENTIA.
Fugant *Pulſum Dicrotum.* 137
Fugant *Pulſum Intermittentem.* 39
AER.
Ejus calor *Gadibus* vid. *Calor.*
— frigus *Gadibus* vid. *Frigus.*
ÆTHIOPS.
Ejus caſus. 147
ALBERTINUS (*Hippolytus Franciſcus.*) Ejus Obſervationes:
De neceſſario, pro radicali Febrium Intermittentium cura, *Criſium* cum Cortice Peruviano concurſu. 114 ad 117
De ejusmodi Intermittentibus Febribus, quas vel comitatur, vel præceſſit, conſuetæ cujusdam Evacuationis ſuppreſſio. 117
Con-

Confirmatæ a variis aliis Medicis. 114
ALPINUS (*Proſper.*)
Ejus Error, quoad Propenſionem Pulſus Intermittentis in Acutis Febribus. 54
Ejus Obſervatio circa hunc Pulſum. 53
Hæc duabus Conditionibus a *Solanianis* Prædictionum Regulis videtur diſcrepare. 54. & 55
In *Solani* favorem manifeſtum teſtimonium. XVIII. 52. 57
Ad *Solani* ætatem in Adverſariis Medicis obſcura. XVII. 57
ALVAREZ (*Dr. Don. Antonio.*)
Ejus Obſervationes circa Pulſum Dicrotum. 23. 133
Teſtis fuit variarum Prædictionum *Solani*. 32. 34. 42. 167
ALVI *Conſtipatio.*
Quandoque obſervata ſub Pulſu Intermittente. 70
ALVI *Laxitas.*
Quandoque obſervata ſub Pulſu Intermittente. 70
ANGLI *Medici* vid. *Medici.*
ANTIQUI.
Caſus, ex iisdem, *Solanianis* Obſervationibus analogi. 52
Auctoris præſentis Opuſculi Animadverſiones circa *Criſium* conſiderationem apud eos. 95. ad 130

Ex

Ex iisdem derivavit *Solanus* ea, ex quibus *Criſium* Hora prædici poteſt. 14. 183. & 184
Eorum Doctrina circa *Criſes* non pro ridicula tractanda. 103
Eorum Dogmata circa *Criſes* qualia revera ſint. 95. & 96
Vendicata Factis. 98. 99. 103. 105. 108. 127
Eorum Facta & Regulæ pro *Criſium* Prædictione adoptata a *Boerhavio*. 107
Eorum Facta a *Modernis* quibusdam confirmata. 98. 99. 107. 127
Eorum Facta confirmata à *Foreſto*. 99. ad 102
Et ab *Hoffmanno*. 99
Eorum Facta neglecta a plerisque *Modernis* ſine ſufficienti cauſa. 94. ad 98
Incertitudo vel Falſitas Criticorum Signorum, ab iis traditorum, numquam legitime a *Modernis* probatæ ſunt. 107. ad 109. 129
Objectiones contra *Criſium* Obſervationem apud eos, male fundatæ. 97. ad 98
Sollicite Criticæ Evacuationis Copiam obſervaverunt. 14
Eorum Prognoſes, circa Pulſum Intermittentem. 177
Falſo lethales. 54. 93
Eorum Regulas de Prædictione *Criſium* feliciter ſecutus eſt *Foreſtus*. 102

APOPLEXIA

Quandoque obſervata eſt Sequela Febrium Intermittentium, curatarum per Corticem, absque interventu *Criſium.* 117

ARTERIÆ.

Aortæ Inferioris compreſſio vid. *Compreſſio.*

Axillarium Arteriarum compreſſio. vid. *Compreſſio.*

Arteriæ Meſentericæ. vid. *Meſentericæ arteriæ.*

Arteriæ Renales. vid. *Renales arteriæ.*

Temporalium arteriarum pulſatio. vid. *Pulſatio.*

ARTERIOTOMIA.

Subiti ejus & mirabiles effectus in Cephalalgiis Chronicis. 120

Applicabilis ad Acutos Caſus. 122

Neglecta hiſce temporibus. *ibid.*

AUCTOR *præſentis Opuſculi.*

Operis ejus momentum conſiſtit in Novitate & Veritate Factorum, quæ continet. VII. Quarum illa facile ab unoquoque Lectore agnoſcetur, unde non probabitur. *Ibid.* Hæc vero ſolidiſſime pertractabitur, & optime apparet ex Relatione additâ. VII. ad XVIII

Opus *Solani* a *Petro Roxo* ipſi traditur. IX. ad X

Illud diligentiſſime legit, & Obſervationes omni

omni candore inſtructas invenit. X. ad XII
Antequeram tamen petit, ne minimo quidem dubio locus foret, & humaniſſime a *Solano* recipitur, qui Veritatem Obſervationum ſuarum ipſi probat. XII. ad XIII. 130. ad 131
Novit aliquos, qui *Solani* Obſervationes ne quidem animadvertebant, donec mera Experientiæ vi convincerentur. XV
Peculiarem de ſe ipſo mentionem prætermittit, & Lectori de candore ſuo relinquit judicium. XVI
Lectorem monet de *Solani* in Medicina & Philoſophia naturali cognitione infirma, ut omni prææmaturæ exceptioni occurrat. XIX. ad XX
Quare Obſervationum editionem non diſtulerit. XXI. ad XXIII
Perſuaſerat *Solano*, ut correctam Obſervationum ſuarum editionem præpararet, quam obitus ipſius prævertit. XXII. XXVI
Collegarum & aliorum Medicorum auxilium provocat, ut Obſervationes perfectiores communicent. XXIV. XXIX. 61. 188
Operis ſui Diviſionem dat, & veniam a Lectore petit, ſi leves quaſdam incurias obſervaverit. XXIV. ad XXV

Fa-

Factorum Similitudinem, quantum potuit, evitavit. XXVI

Quare Sinenſium Artem in explorandis Pulſibus ſilentio prætermittat. XXVII. ad XXVIII

Quare peculiare de *Criſium* obſervatione Caput addiderit. XXVIII. ad XXIX. 90. ad 91

Metuit, ex *Criſium* neglectu, ne opus ejus tamquam fraudulentum Cenſuram ſubeat. 91

Objectionem hanc tamen præcavet. 91. ad 94

Adſerit *Modernorum* neglectum circa Antiquam Obſervationem *Criſium* nondum hactenus legitime juſtificatum. 94. ad 98

Ejus Animadverſiones circa *Criſium* apud *Modernos* neglectum & conſiderationem apud *Antiquos*. 95. ad 130

— — in Sir *John Floyer's Pulſevvatch*. 1. ad 2

Ejus Animadverſiones de celeri Inflammationum Progreſſu in Acutis Febribus. 163

— — — circa Pulſum Dicrotum. 71. ad 80

— — — — — intermittentem. 81. ad 83

Experientia convictus de nimia Concluſionum latitudine, quas, in Legibus pro Prædictione *Criſium* conſtructis, fecit *Sola-*

Solanus. XVIII. ad XIX. 15. 78. ad 82. 86. ad 87. 152
Ejus differentia a *Solano* unde pateat. 87
Obſervationum ejus defectus cauſæ quædam. 73. ad 76
Ex ejus Obſervationibus determinari poteſt Connexio inter Criticos *Solani* Pulſus & relativas horum Criſes. 17 &c. 65. ad 76
Ejus Obſervationes *Solanianis* Factis fidem adjiciunt. 86
Differentiæ inter ejus & *Solani* Obſervationes circa *Pulſum Dicrotum.* 17 &c. 71. ad 76
Ejus Obſervationes circa *Pulſum Dicrotum.* 65. ad 69, 130. ad 156
— — — de narium Hæmorrhagia absque *Pulſu Dicroto.* 72
— — — circa *Pulſum Intermittentem.* 69. 70. 158. ad 170
— Obſervatio de Diarrhœa Critica ſine *Pulſu Intermittente.* 140
Non obſervavit *Pulſum Inciduum*, nec *Dicroti* vel *Intermittentis* a majoribus gradatim ad minores adparitiones Progreſſum, nec *Criſes* per *Vomitum* vel *Urinam.* 76
Qua intentione præſentes Obſervationes communicet. 88
Ejus Obſervationes *Solanianis* inferiores. 73. ad 76. 86
— — — — limitant & corrigunt

Leges Prædictionum *Solanianas*. 78. ad 82. 88. 152
Ejus Obſervationes novæ in *Medicina*. 73
— Obſervatio de Pleuritide defuncti Diſſectione. 160 ad 163
— Obſervationes repetendæ cum cautela & prudentia. 88
— — — — ſimiles ex *Antiquis*. 52
— Obſervationum Uſus & finis. 88. ad 94
Edoctus omnes *Solani* Obſervationes, æqualis cum iis, quas edidit, exactitudinis non fuiſſe. 86. ad 87
Non omnes *Solanianas* Obſervationes enarrat, ſed quasdam ſeligit. 19

AURES.
Adfectæ ſub Pulſu Dicroto. 66

AVICENNA.
Pulſum *Martelinum* immerito malum enuntiavit. 175

AVILA (*Pedro de*)
Ejus Caſus. 160

B.

BAGLIVIUS.
Obſervatio ejus de fluidis, intra craſſa Inteſtina contentis, & per Veſicam abſorptis. 56
Obſervatio ejus circa Pulſum Intermittentem. 186

BALLONIUS.
Judicii limati Practicus. 111
Stri-

Stricтiſſime prohibet Purgantia, appropinquante, vel præſente, Die Critico. 111

BELLINI.

Opinio ejus ingenioſa tantum Hypotheſis contra Criſes. 97

BOERHAAVE.

Admittit Facta adlegata, & Regulas ſtatutas, ab *Antiquis* pro Prædictione *Criſium.* 107

BORBORYGMI.

Inteſtinorum, ſub Pulſu Intermittente obſervati. 32. *ad* 33. 70. 159. 164. 165. 166

C.

CALOR *Aëris.*

Ejus gradus *Gadibus.* XL. ad XLII

CANDIDATI *Medicinæ.* vid. *Medicina.*

CAPUT.

Ejus adfectionum quarumdam cauſa videtur fuiſſe Hypochondriorum Obſtructio. 146

Periculoſi hujus adfectus, ſequentes curam Febrium quarumdam Intermittentium per Corticem, absque *Criſium* interventu. 117

Varie adfectum ſub Pulſu Dicroto. 13. 23. 66. 77. 132. 135. 139. 140. 141. 143. 149. 150. 152. 153

CARRERA (*Manuel de*).

Ejus caſus. 163

CASTAN (*Doctor Don Pedro*).
Ejus Obſervationes circa Pulſum Dicrotum. 27
CASTILLA (*Don Pablo de*).
Ejus caſus. 165
CASTILLO (*Doctor Don Franciſco del*).
Ejus caſus. 179
CASTRO PALOMINO (*Franciſcus de*).
Primus inſtructus a *Solano*, de Legibus ipſius in prædicendis *Criſibus*, felicibus præſagiis celeberrimus evadit. 182
CATALEPSIS.
Obſervata ſub Pulſu Dicroto. 152
CATHARTICA, vid. *Purgantia.*
CAUTELA.
In examinando Pulſu Dicroto. 132
In formanda inde prognoſi. 88
CEPHALALGIA *inveterata.*
Reſiſtit evacuationibus juxta communem Venæ Sectionis & Purgationis Methodum inſtitutis. 120
Subito curata per Arteriotomiam. *ibid.*
CERTITUDO *in Medicina.* vid. *Medicina.*
CLIMATA *Septentrionalia.* vid. *Septentrionalia Climata.*
COCTIO.
Veterum circa illam Obſervationes à nullis aliis evertuntur. 108. ad 109. 129
COLON *inteſtinum.* vid. *Inteſtina.*
COMA.

Ob-

Obſervatum ſub Pulſu Dicroto. 66. 152
COMPRESSIO *Arteriarum.*
Aortæ inferioris, videtur cauſa fuiſſe Hæmorrhagiæ Narium. 146
Axillarium.
Ad illam non eſt limitata cauſa Pulſuum Criticorum. 84. ad 85
CONNEXIO.
Inter Criticos *Solani* Pulſus, & relativas horum Criſes, Factis ſtabilita. 17. &c. 66 ad 77. 89
Inſignem pro *Criſi* evidentiam format. 89
Non debet examinari per Theoriam. 83
Limitata. 78. ad 83. 88. 152
Ex hac *Criſes* in lucem productæ, & producendæ, ad aliquot dierum diſtantiam pronuntiatæ, & pronuntiandæ. 87. ad 88
Ex hac patet Differentia *Auctoris* præſentis Opuſculi a *Solano.* *ibid.*
Cum Pulſu Dicroto connexionem non habent Hæmorrhagiæ Narium, per Vaſorum Eroſionem productæ. 80
CONVULSIO.
Quandoque cauſa Pulſus Intermittentis Inſtabilis. 82
CONSTIPATIO *Alvi.* vid. *Alvi Conſtipatio.*
COR.
Ejus Inflammatio. vid. *Inflammatio.*
Morbi ejus cauſæ Pulſus Intermittentis. 81
Ejus Polypus obſervatus. 162

Pulſus Critici non oriuntur a cauſa, ad illud limitata. 84
Suppuratum, & Pericardio adhærens 160
CORPORIS *Situs.*
Ad eum non eſt limitata cauſa Pulſuum Criticorum. 84
CORTEX *Peruvianus.*
Non curat efficaciter & tuto Febres Intermittentes ſine interventu *Criſium.* 114. ad 117
Promiſcue adducit varias *Criſium* Species 115
Salutares ejus effectus non limitati ad aliquam peculiarem Criſin. 116
Datus cum roborantibus Catharticis, in quibus caſibus bene ceſſerit. *ibid.*
Ejus, ſine adjuncta *Criſium* ope, in Febrium Intermittentium curatione, Inefficacia ad Remediorum effectus ſcientiam nos ducit. 118. ad 127
CRIADO Y BALBOA (*Doctor Don Franciſco.*)
Teſtis eſt aliquot Prædictionum *Solani.* 21. 34
CRISES.
Hiſtoriæ earum, unice per Pulſum prædictarum, fabuloſæ videri debent. VIII.
Unde erudito Orbi ſignificatur, qua fide Opus hoc Publico offeratur, & optime apparet ex Relatione addita. IX. ad XVIII
Ob-

Obſervatæ citra ulla Pulſuum prægreſſa Indicia 12. 72. 140
Regulariter juxta *Solanum* ſubſequuntur Pulſus, qui illas innuunt. 12
Criſi cuidam aliquando nova alia Criſis ſubſtituitur. 13. conf. 54. ad 56
Aliquando plures accidunt ſimul. 13. ad 14
Hujus rei exempla 22. 44. 171. ad 172
Earum Hora probabiliter prædici poteſt. 14. 105. 184
Criſis Indicia cum *Solanus* obſervaret, Remedia prohibuit. 21. 41. 42. 48. 50. 175. 178
Earum decurſui regulari repugnare Climata Septentrionalia, diu Objectum fuit. 61
Inter Criticos *Solani* Pulſus, & relativas horum Criſes Connexio Factis ſtabilita. 17. &c. 66. ad 77. 89
Per Pulſum Dicrotum indicatæ minus regulariter ſuccedunt. 78. ad 79
Ex Connexione inter Pulſus & relativas eorum Criſes patet *Auctoris* præſentis Opuſculi a *Solano* differentia. 87
Unde in lucem productæ, & producendæ, ad aliquot dierum diſtantiam pronuntiatæ, & pronuntiandæ. *ibid.*
Connexio inter eas & Pulſus, ipſas indicantes, inſignem pro Criſi evidentiam format. 89
Ad eas avertendas comparata Moderna Praxis. *ibid.*

Earum Prænotio ingens Privilegium. 90
Earum Obſervatio in contemptum incidit poſt *Paracelſum* atque *Helmontium*, & Medicinæ per *Chemicos* invaſionem. 90. 119
Ex univerſali harum neglectu metuendum, ne Opus præſens tamquam fraudulentum cenſuram ſubeat. 91
Moderni hactenus in earumdem neglectu nulla ratione ſuſtentati. 94. ad 98
Vera Subſtantia Doctrinæ Criſium. 95. ad 96
Auctoris præſentis Opuſculi animadverſiones circa earum apud *Modernos* neglectum, & conſiderationem apud *Antiquos*. 95. ad 130
Per eas non omnes Acutæ Febres terminantur. 96
Male fundatæ Objectiones contra easdem. 97. ad 98
Examinandæ Factis. 98. 127
Antiqui in illarum favorem Factis inſtiterunt. 98. 103. 105. 108. 127
Exemplum hujus rei ex *Foreſto*. 99. ad 101
Confirmatæ a *Modernis* Medicis 98. 105. 127
Exemplum hujus rei ex *Fred. Hoffmanno*. 99
Non ridicule tractandæ. 103
Non ſunt violenti Conatus Naturæ ſibi ipſi re-

relictæ, ſed ſtabilia ejus Opera. 104. ad 107. 127
Quandoque accidunt poſt repetitas omnis generis Evacuationes. 20. 21. 27. 45. 47. 89. 104. 131. 136
Sæpe citra ullum notabilem in ægro tumultum. 104
Generaliter fixum Ordinem ſequuntur. 105
Objectiones contra earum Uſus Practicos ſolvuntur. 103. ad 109
Eæ in levibus Febriculis imperceptibiles; evidentiores in gravioribus; in violentiſſimis violentæ. 107
Purgante impeditæ, periculoſæ & lethales. 111, 112
Sine earum interventu non tuto curantur Febres Intermittentes, ope Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum. 114 ad 117
Corticis Peruviani, in Intermittentium Febrium curatione, Inefficacia, ſine earum interventu, nos ad Remediorum effectus ſcientiam deducit. 118, ad 122
Earum variæ diſtinctæ Species ſequuntur uſum Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum. 115
Earum Tempus poſt uſum Corticis Peruviani non ſtabile. 116

Sanant recentes Viſcerum Obſtructiones, ab Intermittentibus Febribus natas. 116
Incertitudo vel Falſitas Criticorum Signorum, ab *Antiquis* traditorum, numquam legitime a *Modernis* probatæ ſunt. 107. ad 109. 129
Quæ Demonſtrationes requirantur. 108
Periculum valida, ſine ullo Criſium reſpectu, Remedia in Acutis Febribus præſcribendi, demonſtratum per Facta. 109. ad 117. 129
Salutares bonarum Criſium effectus illis, quos efficaciſſima noſtra Remedia producunt, ſuperiores eſſe, ideoque per hæc proprie ſuppleri non poſſe, Factis & Ratione demonſtratur. 119. ad 124. 129
Notabilis Differentia in eventu talium Acutarum Febrium, quæ Criſibus, vel comitatæ, vel deſtitutæ ſunt. 100. 101. 102
Earumdem Obſervatio cum Strenua admodum Curandi Methodo poteſt ſubſiſtere. 124. 129
Earumdem Obſervatio Medici attentionem exigit. 125
Ea felix futura Medici otium clamat. *ibid.*
Medium eſt inter Puſillanimem Otioſam & Tumultuariam Præcipitem Praxin. 126. ad 127

Aliquando retardantur ob fluidorum vel emunctoriorum vitium. 74. 80. 141. 149
Aliquando pernicioſæ ob accidentalem debilitatem. 15. 37
Hujus rei exempla. 24. 25
Quando prædicendæ felices. 14. ad 15. 105
Pro Prædictione earum Leges. vid. *Leges.*
CRITICA *Diarrhœa.* vid *Diarrhœa.*
CRITICA *Evacuatio.* vid. *Evacuatio.*
CRITICA *Hæmorrhagia.* vid. *Hæmorrhagia.*
CRITICA *ſigna.* vid. *Signa.*
CRITICA *ſymptomata.* vid. *Symptomata.*
CRITICA *Urina.* vid. *Urina.*
CRITICI *dies* vid. *Dies Critici.*
CRITICI *Pulſus.* vid. *Pulſus Critici.*
CRITICUS *Icterus.* vid. *Icterus.*
CRITICUS *Sudor.* vid. *Sudor.*
CRITICUS *Vomitus.* vid. *Vomitus.*
CRUDITAS.
Antiquorum circa eam Obſervationes nullis aliis evertuntur. 108. ad 109
CRUOR.
In Hæmorrhagia Narium vid. *Hæmorrhagia.*
CUENCA (*Ludovicus De*)
Ejus caſus. 31
CUESTA (*Franciſcus Martinus De*)
Ejus caſus. 138
CUTANEA *Eruptio.* vid. *Eruptio cutanea.*

D.

D.

DEBILITAS.
Quandoque cauſa Pulſus Intermittentis Inſtabilis. 82
Ob eam *Criſis* lethalis evadere poteſt. 15. 24. 37
DELGADO (*Juan*).
Ejus caſus. 21. 24
DELIRIUM.
Obſervatum ſub Pulſu Dicroto. 13. 23. 66. 135. 149. 152
DIARIUM *Thermometricum*.
Paratum *Gadibus*. XXXIX. ad XLII
DIARRHOEA.
Notata per Intermittentem Pulſum. 6
Exempla hujus rei. 22. 30. &c. 44. 69. 152. 159. &c. 177. ad 181
Critica, obſervata absque prægreſſo Pulſu Intermittente. 139. ad 140
Criſis per eam, & per Urinam, Indicium non accurate diſtinctum eſt. 55
Criſes per eam, & per Urinam, facile inter ſe invicem convertibiles. 56
Critica, aliquando ſequitur uſum Corticis Peruviani vel aliorum Febrifugorum. 115
Critica, pernicioſa evadere poteſt ob accidentalem debilitatem. 37
DIAZ (*Frater Franciſco*).
Ejus caſus. 32

DICROTUS *Pulſus*. vid. *Pulſus Dicrotus*.
DIES.
Critici, qui. 96. 99
Probati Factis. 99. ad 102. 127
3. 4. 7. 11. 14. Dies pro Criticis Revolutionibus notabiles in Febribus Acutis. 99
Septenarii & *Semiſeptenarii* fauſtis Criſibus peculiariter dedicati. 96
7. in Factis reliquis ſuperior. 101
14. Septimo proximus, quoad felices Criſium eventus. 102
4. 9. & 11. pro infauſtis Criſibus notabiles. 99. 102
Die Critico prohibentur Evacuationes a *Ballonio*. 111
Die Critico lene Purgans, in Acutis Febribus exhibitum, lethale. 111. 112
Objectiones contra eos male fundatæ. 97. ad 98
DOLORES.
Capitis, Frontis, Temporum, Naſi, Oculorum, & Aurium, ſub Pulſu Dicroto obſervati. 13. 66. 139. 140. 141. 150. 152. 153
DURAN (*Alonſus*).
Ejus caſus. 36

E.

EMES (*Michaël*).
Ejus caſus. 165
EMUNCTORIA.

Eorum

Eorum Reſiſtentia moratur Criſes. 74. 80. 141, 149

ERUPTIO *cutanea.*

Obſervata ſub Pulſu Inciduo. 181

EVACUATIONES.

Criticarum Evacuationum Copiam ſollicite obſervaverunt *Antiqui.* 14

Eam neglexit Solanus. *ibid.*

Fœtidæ non lethales. 123

Prohibentur a *Ballonio*, Die Critico. 111

Generales: harum Inefficacia in removendis quibusdam Morbis. 120

Poſt omnis generis Evacuationes Criſes aliquando contingunt. 20. 21. 27. 45. 47. 89. 104. 131. 136

Particulares: in quibusdam tantum Caſibus, noxiis humoribus liberare corpus, vel ſolidorum tonum mutare, valent. 119. 120

Solitæ cujusdam Suppreſſio periculoſa, poſt uſum Corticis Peruviani in Febribus Intermittentibus. 116

Criticarum Evacuationum Quantitas. vid. *Quantitas.*

Hæmorrhoidales. vid. *Fluxus Hæmorrhoidalis.*

Menſtruæ. vid. *Fluxus Menſtruus.*

F.

FEBRIFUGA.

Non

Non, niſi Criſium interventu, curant Febres Intermittentes. 116

FEBRES *acutæ.*

Earum Revolutionibus Dies critici *Septenarii* & *Semiſeptenarii* dedicati. 96

In iis Dies 3. 4. 7. 11. 14. notabiles pro Revolutionibus Criticis. 99

In iis pro infauſtis Criſibus notabiles 4. 9. & 11. Dies. 99. 102

In levibus, Criſes imperceptibiles; in gravioribus evidentiores; in violentiſſimis violentæ. 107

Non omnes per Criſin terminantur. 96

Earum eventus præcipue dependet à Methodo Curandi, primis ipſis invaſionis diebus adhibita. 125. 163

Differentia eventus earumdem, cum, vel ſine Criſibus. 100. ad 102

In iis juxta *Ferrenum* Pulſus Intermittens eſt legitima exhibendi Purgantis Indicatio. 77. ad 78

Sub Intermittente Pulſu falſo dictæ lethales. 54. 92. 93. 177. 178

In iis Natura non ſatis æſtimata. 92. 109. ad 119

In iis *Radcliffius* caute admodum utebatur Remediis turbantibus, & mitiſſimis etiam catharticis. 111

In iis leve Purgans Die Critico exhibitum lethale. 111. 112

Vali-

Valida in iis Remedia Præſcribere periculoſum. 109. ad 117. 129
Quandoque Sequelæ ſunt Febrium Intermittentium, per Corticem curatarum, abſque Criſium interventu. 116
Intermittentes.
Fallax harum cura, & ſubinde lethalis, ſine interventu Criſium. 114. ad 118
Praxis eminentium quorumdam Medicorum *Londinenſium* huic Obſervationi analoga. 116
In harum cura Inefficacia Corticis Peruviani, ſine Criſium ope, nos ad Remediorum effectus ſcientiam deducit. 118. ad 127
Tertiana duplex ſanata paucis Tart. Vitriolat., Nitr. Antim., & Sal. Abſynth. doſibus. 156
In iis quas vel comitatur, vel præceſſit conſueta quædam Evacuatio, ea ſuppreſſa periculoſa. 116
In iis Natura non ſatis æſtimata. 114. ad 118
Harum Paroxyſmorum Sudores Pulſus Inciduus, ut plurimum, non præcedit. 12
FELLIS *Veſicula*. vid. *Veſicula Fellis*.
FERMIN (*Pedro*).
Proximus, cui ſuam Prædicendi Artem communicavit *Solanus*. 182
FERREN (*Doctor*).
Ejus Obſervatio circa Pulſum Intermittentem. 77

FLATUS.
In inteſtinis obſervati ſub Pulſu Intermittente. 32. ad 33. 70. 159. 163. 166. 171
FLOYER (*Sir John*).
Animadverſio in ejus Librum *Pulſe-vvatch.* 1. & 2
Plurimum operis impendit explicandæ *Sinenſium* Arti, in explorandis Pulſibus. XXVIII
FLUIDA.
Eorum Vitium quandoque moratur Criſes. 74. 80. 141. 149
FLUXUS.
Hæmorrhoidalis. 119
Menſtruus. *ibid.*
Suppreſſi, per Venæ ſectionem, eadem vel majori copia inſtitutam, proprie compenſari nequeunt. *ibid.* Cur? *ibid.*
Menſtruus indicatus per Pulſum Intermittentem. 168. 169
Purulenti. vid. *Purulenti fluxus.*
Salivæ. vid. *Salivæ fluxus.*
FORESTUS.
Obſervationes ejus illas *Veterum* circa Criſes confirmant. 103. ad 105
Antiquorum Regulas de Prædictione Criſium feliciter ſecutus eſt. 105
FRIGUS.
Aëris *Gadibus.* XL. ad XLII
FRONTIS *Dolor.* &c. vid. *Dolor.*

FUENTES (*Doctor Don Raphaël de*).
Teſtis unius Obſervationis de Pulſu Inciduo. 46. ad 47

G.

GALENUS.
Ejus Error, fœtidarum excretionum reſpectu. 128
Reſpectu Pulſus Intermittentis. 54
Obſervatio ejus circa hunc Pulſum. 186
Felix ejus Prædictio Criticæ Naſi Hæmorrhagiæ. 110
GARZIA (*Frater Cecilio*).
Ejus Caſus. 41
GARZIA (*Doctor Don Franciſco*).
Teſtis unius Obſervationis de Pulſu Dicroto. 153
GARZIA (*Frater Michaël*).
Teſtis unius Prædictionis *Solani* ex Pulſu Intermittente. 33
GODOY Y ROXAS (*Don Alphonſo de*).
Ejus Caſus. 41
GOMEZ (*Doctor Don Joſeph*).
Obſervationes ejus circa Pulſum Dicrotum. 20
— — — circa Pulſum Intermittentem. 35. &c.
— — — circa Pulſum Inciduum. 40
GOMEZ (*Frater Juan*).
Ejus caſus. 43

GONI

GONI Y AVENDANO (*Don Geronimo*).
Ejus caſus. 30
GRANA (*Sylveſtre de*)
Ejus caſus. 158
GUTIERREZ DE LOS RIOS (*Emanuel*).
Compendii *Lapidis Lydii* Editor, judicio carens. XXII

H.

HÆMORRHAGIA.
Narium, per Pulſum Dicrotum indicata. 1
Exempla hujus rei. 20. &c. 44. 65. &c. 130. &c. 175. ad 177
Non ſequitur ſemper Pulſum Dicrotum. 12. ad 13. 66. ad 67
Obſervata ſine Pulſu Dicroto. 72
Ei non ſemper abſolute poſſumus confidere ex adparitione Pulſus Dicroti. 79
Juxta *Auctorem* præſentis Opuſculi Pulſus Dicrotus eſt potius Inclinatio ad Narium Hæmorrhagiam, quam abſolutum ejus Indicium. 79
In ea ſi Cruor pallide ruber, & parca copia fluxerit, ægri lente reconvaleſcunt; lentiſſime vero, ſi cum eodem colore abundaverit. 14
Quandoque retardata ob Denſitatem Sanguinis, vel Vaſorum Reſiſtentiam. 74. 80. 141. 149
Copioſa, non ſemper violentos Capitis adfectus

fectus præcavet in Morborum principio. 152

Per tacitam Vaſorum Eroſionem producta Pulſu veriſimiliter numquam indicatur. 80

Critica, lethalis ob accidentalem Debilitatem. 24

Felix ejus Prædictio, a *Galeno* facta. 110

Quædam probabiliter per Aortæ compreſſionem orta. 146

HÆMORRHOIDALIS *fluxus*. vid. *Fluxus Hæmorrhoidalis*.

HÆMORRHOIDES.

Obſervatæ ſub Pulſu Intermittente. 70

HEPAR.

Ejus parvi Lobi limbus lividus inventus. 161

HERCULEA *Medicina*. vid. *Medicina*.

HEREDIA Y BAZAN (*Don Antonio de*)

Teſtis unius *Solaniana* Obſervationis de Pulſu Dicroto. 22

HIPPOCRATES.

Ex ejus *Aphor. 8. Sect. 3.* veriſimiliter deducta fuit Objectio, Climata Septentrionalia regulari Criſium decurſui repugnare. 61

Objectiones contra ejus *Aphor. 61. Sect. 4.* male fundatæ. 96

Ejus *Aphor. 71. Sect. 4.* citatur. 42

HISPANI *Medici*. vid. *Medici*.

HOFFMANNUS (*Fredericus.*)

Ejus

Ejus Obſervationes confirmant illas, quas *Veteres* de Criſibus confecerunt. 99
HUMIDITAS.
Obſervata ſub Pulſu Inciduo. 181
HYPERCATHARSIS.
Obſervata Sequela lenis Cathartici, appropinquante, vel præſente Die Critico, exhibiti. 111, 112
HYPOCHONDRIORUM *Obſtructio*.
Probabiliter cauſa Hæmorrhagiæ cujusdam Narium. 146

I.

ICTERUS *Criticus*.
Indicatur Pulſu Inciduo cum Arteriæ Duritie. 9, ad 10
Ex hoc Pulſu prædictus a *Solano*. 49
Rationes, quæ inducebant ipſum ad hanc Prognoſin. 185
IGNACIO (*Franciſco*).
Ejus Caſus. 40
INANITIO.
Quandoque cauſa Pulſus Intermittentis Inſtabilis. 82
INCIDUUS *Pulſus*. vid. *Pulſus Inciduus*.
INDIGESTIO.
Quandoque obſervata ſub Pulſu Intermittente. 70
INFLAMMATIO.
Progreſſui ejus in Acutarum Febrium principio alacriter occurrendum. 163

Quandoque Sequela Febrium Intermittentium, ope Corticis Peruviani ſuppreſſarum. 116
Cordis, Pericardii, Pleuræ, Mediaſtini, atque Inteſtinorum. 160. 161
Cordis, quandoque cauſa Pulſus Intermittentis Inſtabilis. 82
INTERMITTENS *Pulſus*. vid. *Pulſus intermittens.*
INTERMITTENTES *Febres*. vid. *Febres intermittentes.*
INTESTINA.
Eorum tumultus ſub Pulſu Intermittente obſervatus. 32. ad 33. 171
Fluida intra Rectum & Colon contenta, quandoque abſorbentur per Veſicam. 55
Eorum Inflammatio. vid. *Inflammatio.*

K.

KNIGHT (*Mr. William*).
Ejus caſus. 148

L.

LAPIS *Lydius Apollinis.*
Opus *Solanianum* ita dictum. IX
Traditur *Auctori* præſentis Opuſculi. *ibid.*
Tædioſum Volumen *in folio*, exigui emolumenti. XXI
Ejus *Compendium*, editum ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios.* XXII
LAXI-

LAXITAS *Alvi*. vid. *Alvi Laxitas.*
LEGES.
Pro Prædictione *Criſium* ex Pulſu quasdam conſtruxit SOLANUS. XVIII. 1. &c. 6. &c. 9. &c. 12. &c.
Sed libere nimis, & univerſaliter. XIX.6 15. 78. ad 83. 86. ad 87. 152
Earum Origo. 173. ad 183
Pro Prædictione Diarrhœæ Criticæ. 6. &c.
Earum Origo. 177. ad 181
Pro Prædictione Hæmorrhagiæ Criticæ Narium. 1. &c.
Earum Origo. 174. ad 177
Pro Prædictione Icteri Critici. 9
— Sudoris Critici. 9 &c.
Earum Origo. 185
Pro Prædictione Vomitus Critici. 7
— Urinæ Criticæ. 8
Corriguntur & limitantur Obſervationibus *Auctoris* præſentis Opuſculi. 78. ad 82. 88. 152
Pro Prædictione *Criſium* ſtatutas ab *Antiquis* admittit *Boerhaavius*. 107
Has ex Factis conſtituerunt *Antiqui*. 107
Incertitudo vel Falſitas earumdem numquam legitime a *Modernis* probatæ ſunt. 107. ad 109
LETHARGUS.
Obſervatus ſub Pulſu Dicroto. 66
LIEN.
Tumidus inventus. 161

LOQUELA *Difficilis*.
Obſervata ſub Pulſu Dicroto. 144
LUQUE (*Antonio de*).
Ejus caſus. 27

M.

MANOJAS (*Joſephus*).
Ejus caſus. 156
MARIN DE APARICIO (*Don Pedro Joſeph*).
Ejus Obſervatio de Pulſu Inciduo. 45
MEDIASTINUM.
Suppuratum. 161
MEDICI.
Eorum, *Anglorum* præſertim, auxilium provocatur ab *Auctore* præſentis Opuſculi, ut Obſervationes perfectiores communicent. XXIV. XXIX. 61. 188
Catalogus eorum, qui *Solani* Obſervationes propria Experientia confirmarunt, & illuſtrarunt. XXXI. XXXII
Quando ipſis Agendum ſit in Morbis. 125. ad 126
Eorum Attentionem exigunt Criſium Obſervationes. 125
Eorum Otium clamat Felix futura Criſis. *ib.*
Albertini Animadverſio eludit eos, quorum in Obſervando diligentia una cum Febre ceſſat. 115. 118
Varii confirmarunt *Albertini* Obſervationes. 114
ANGLI.

Felix

Felix eorum Methodus dandi Corticem Peruvianum cum roborantibus Catharticis. 116

HISPANI.

De ignava eorum Inſenſilitate conqueritur *Petrus Roxo.* X

Poſt *Solani* obitum ejus Obſervationum perquiſitionem dereliquerunt. XXII. ad XXIII

Stimulus eorum, ad *Solanum* incitandum, levis fuit. 18

MEDICINA.

Medicinæ Candidati in *Hiſpania*, antequam in Praxin admittantur, Medici alicujus Praxin biennio frequentare debent. 174

Certitudo in ea exigua. 88

— — magni pretii eſt, etiam minima. 89

— — major, quomodo acquirenda. *ibid.*

Ejus a *Chemicis* Invaſio, tempus eſt, quo incepit præſens generalis neglectus Criſium. 90. 119

Speciale lucrum ei accedit ex Obſervationibus circa Pulſum Intermittentem. 93

Herculea, quæ. 109. ad 110

— — conſiderata. 109. ad 127

— — cum Criſium Obſervatione ſubſiſtere poteſt. 125. 128. ad 129

MENSTRUA. vid. *Fluxus menſtruus.*

MERCADO (*Manuel*).
Ejus caſus. 24
MESENTERICÆ (*Arteriæ*).
Exigua in illis reſiſtentiæ Inæqualitas Criſin, *per Diarrhœam*, in illam, *per Urinam*, mutare poteſt. 56
MODERNI.
Neglectus horum circa Antiquam Obſervationem Criſium, nondum hactenus legitime juſtificatus. 94. ad 98
Ex hoc metuendum, ne Opus præſens tamquam fraudulentum Cenſuram ſubeat. 91
Incertitudo vel Falſitas Criticorum Signorum, ab *Antiquis* traditorum, numquam legitime ab iis probatæ ſunt. 107. ad 109. 129
Auctoris præſentis Opuſculi Animadverſiones, circa Criſium neglectum apud eos 95. ad 130
Eorum Aliqui Facta, a *Veteribus* pro Criſium Prædictione adlegata, confirmarunt. 98. 105. 127
Ea adoptavit *Boerhaavius*. 107
Eorum Prognoſes fatales circa Pulſum Intermittentem. 93. 94
MOLLITIES.
Pulſus Intermittentis, Signum Criſis per Urinam. 8. 54
MORBI *Cordis*. vid. *Cordis Morbi*.

MOR-

INDEX.

MORBI *Pulmonum*. vid. *Pulmonum Morbi.*
MURMUR.
Sub Pulſu Intermittente obſervatum. 171

N.

NASUS.
Varii hujus adfectus ſub Pulſu Dicroto obſervati. 12. ad 13. 66. 77. 132. 139. 140. 150
Ejus Fluxus Purulentus. vid. *Purulentus Fluxus.*
Ejus Hæmorrhagia. vid. *Hæmorrhagia.*
Ejus Plenitudo. vid. *Plenitudo.*
Ejus Pruritus. vid. *Pruritus.*
NATURA.
Morborum Curatrix. 120. ad 128
Medici Dux. 90
Non ſatis æſtimata. 93. 109. ad 119
Regularis ejus progreſſus in Criſibus. 105. 106
Periculum turbandi Operationes ejus Factis demonſtratum. 109. ad 118. 128
Quando ſola ſibi ſufficit, Medici Otium clamat. 125
NERVI.
Cauſæ Pulſuum Criticorum. 85
NUBECULA.
Rubra in Urina, quid ſignificet. 42

O.

OBJECTIONES.

Exi-

Exigui momenti, quibus contra Criſes inſiſtitur. 97. 98

Quædam majoris momenti. 103. ad 104. 107

— — conſideratæ. 103. ad 109

OBSERVATIO *Criſium.* vid. *Criſes.*

OBSERVATIONES *Albertini.* vid. *Albertinus.*

Alpini. vid. *Alpinus.*

Baglivii. vid. *Baglivius.*

Ferren. vid. *Ferren.*

Foreſti. vid. *Foreſtus.*

Galeni. vid. *Galenus.*

Hoffmanni. vid. *Hoffmannus.*

Wieri. vid. *Wierus.*

Dr. *Solani.* vid. *Solanus.*

Dr. *Alvarez.* vid. *Alvarez.*

Dr. *Caſtan.* vid. *Caſtan.*

Dr. *Gomez.* vid. *Gomez.*

Dn. *Petri Marin.* vid. *Marin.*

Dn. *Joannis de Pedraza.* vid. *Pedraza.*

Dr. *Porras.* vid. *Porras.*

Dr. *Roxo.* vid. *Roxo.*

Dr. *de Sayas.* vid. *Sayas.*

Dn. *Chriſtophori Solani.* vid. *Solanus (Chriſtophorus).*

Auctoris præſentis Opuſculi. vid. *Auctor* &c.

Nullæ exiſtunt, quæ *Veterum* Obſervationes circa Cruditatem, Coctionem, Criſiumque Prædictionem, evertunt. 109

OB-

OBSTRUCTIO *Hypochondriorum.* vid. *Hypochondriorum Obſtructiones.*
Viſcerum. vid. *Viſcera.*
OCULI.
Adfecti ſub Pulſu Dicroto. 66. 140. 150
ORDO.
In Criſibus Obſervatus. 105
ORTEGA (*Juan de*).
Ejus caſus. 131

P.

PABLUS (*Joſephus*).
Præceptor Doctoris *Solani.* 174
Pulſum Dicrotum neglexit. *ibid.*
Violentiſſimo Temperamento præditus. 179
PARALYSIS.
Aliquando Sequela eſt Febrium Intermittentium, per Corticem curatarum, ſine Criſium interventu. 117
PARILLA Y VILLALON (*Doctor Don Rodrigo.*)
Teſtis unius Prædictionis *Solanianæ* ex Pulſu Intermittente. 30. ad 31
PAROTIDES.
Tumor earum Sequela quandoque eſt Febrium Intermittentium, per Corticem curatarum, ſine Criſium interventu. 117
Abſceſſus Parotidis Critici Exemplum. 36
PARDO (*Don Juan*).

Ejus

Ejus caſus. 21
PATIENTIA.
Requiſita in Obſervatione Pulſuum Criticorum, & Sequelarum eorumdem. 88
PAZ (*Frater Alexandro de*).
Ejus caſus. 42
PEDRAZA Y CASTILLA (*Don Juan de*).
Teſtis Hæmorrhagiæ Criticæ per Naſum. 135
Ejus Obſervationes. 155. 157. 166. 167. 169. 171
Sæpe expertus eſt Obſervationum *Solanianarum* Veritatem. 79
Quandoque nimia earumdem confidentia deceptus fuit. 79. ad 80. 171
PERICARDIUM.
Suppuratum. 160. 161
PERNIA (*Joannes*).
Ejus caſus. 156
PERSPIRATIO AUCTA.
Critica, quandoque ſequitur uſum Corticis vel aliorum Febrifugorum. 115
PLENITUDO *Naſi*.
Obſervata quandoque ſub Pulſu Dicroto. 66. 77
PLEURA.
Craſſa, ſpongioſa, ac ſuppurata, poſt Pleuritidem. 160
POLYPUS *Cordis*. vid. *Cor*.
PONTES (*Antonio de*).

Teſtis

Teſtis unius Prædictionis *Solaniana* ex Pulſu Inciduo. 41
PORRAS (*Doctor Don Miguel de*).
Ejus Obſervationes. 26. 34
PORRAS (*Don Rodrigo de*).
Ejus caſus. 26
PRACTICANTE, vel *Paſſante*.
Quinam dicantur in *Hiſpania*. 174
PRÆDICTIO *Criſium*. vid. *Criſes*.
PRÆNOTIO *Criſium*. vid. *Criſes*.
PRAXIS.
Moderna, generaliter directa ad præcavendas Criſes. 89
Herculea, quæ. 109. ad 110
— — conſiderata. 109. ad 127
PRIMÆ VIÆ.
Varii earum adfectus ſub Pulſu Intermittente. 13. 32. ad 33. 70. 77. 159. 163. 164. 165. 166. 171
PROGNOSIS.
Antiquorum. vid. *Antiqui*.
Ex Pulſibus. vid. *Pulſus*.
PROGNOSTICA SIGNA. vid. *Signa Prognoſtica*.
PRURITUS *Naſi*.
Commune ſymptoma ſub Pulſu Dicroto. 66. 77. 132. 139. 150
PULMONES.
Adhærentes pleuræ inventi poſt Pleuritidem. 160

Eorum Morbi quandoque cauſæ Pulſus Intermittentis. 81
Pulmonis dextri Lobus Suppuratus inventus. 161
PULSUS.
In iis explorandis *Sinenſium* Ars ineptis nugis referta. XXVIII
Critici, juxta Doctorem *Solanum*.
Non conſtanter *Criſes* præcedunt. 12. 72. 140
Dum apparent, *Criſes*, quas innuunt, regulariter ſubſequuntur. 12
Aliquando alius alii ſubſtituitur. 13
Quandoque duo, tresve, adſunt, totidemque, per illos ſignificatæ, *Criſes* accidunt. 13
Hujus rei Exempla. 22. 44. 171. ad 172
Inter hos & relativas horum *Criſes* Connexio Factis ſtabilita 17. &c. 66. ad 77. 89
Signa potius & Effectus ſunt Inclinationis ad relativas Criſes, quam abſoluta harum & certa Indicia. 78. 152
Non oriuntur a cauſa quadam, ad Cor, vel generale vaſorum ſanguiferorum Syſtema, limitata, ſed a Nervis. 84. 85. 151
Per Experientiam determinari debent, licet Cauſa Mechanica maneat Myſterium. 83. ad 84
Aliquando Transferuntur ex dextro in ſiniſtrum Carpum, & viciſſim. 86. 151

Ex

Ex Connexione inter hos & relativas eorumdem *Criſes* patet *Auctoris* præſentis Opuſculi a *Solano* Differentia. 87
Connexio inter hos & relativas horum Criſes inſignem pro *Criſi* evidentiam format. 89
Eorum Progreſſus ac Periodi hactenus obſervati. 2
Familiares, non Critici. 83
Prædictio ex iis cum Cautela & Patientia tractanda. 88

Dicrotus Pulſus.
Signum eſt Criticæ Hæmorrhagiæ Narium. 1. &c.
Variæ ejus Conditiones notant Tempus & Quantitatem Hæmorrhagiæ. 2. &c.
Hujus rei Exempla, 21. 25. 131. ad 133. 137. 146. 147. 153
Ex ejus adparitione non ſemper abſolute poſſumus confidere Hæmorrhagiæ, multo minus Tempori, quo continget. 79
Exempla Hæmorrhagiarum, Significatarum & Prædictarum per hunc Pulſum. 20. &c. 44. 65. &c. 130. &c. 175. ad 177
Connexio inter eum & relativas ejus Criſes ſtabilita per Facta. 17. & ſeqq. 77
Non habet Nexum cum Hæmorrhagiis per Vaſorum Eroſionem productis. 88

Auctoris præſentis Opuſculi Animadverſiones circa eundem. 65. ad 69
Deerat in duobus, qui Hæmorrhagiam Narium paſſi ſunt. 72
Ejus a majoribus ad minores Periodos Tranſitus *Auctori* præſentis Opuſculi non occurrerunt. 76
Juxta *Auctorem* præſentis Opuſculi potius Inclinationis ad Hæmorrhagiam Narium Signum & Effectus, quam certum iſtius Hæmorrhagiæ Indicium. 79
Familiaris, non Criticus. 83
Quandoque Transfertur ex dextro in ſiniſtrum Carpum, & viciſſim. 86. 151
Variis Capitis adfectibus ſtipatus. 13. 23. 66. 77. 132. 135. 139. 140. 141. 143. 149. 150. 152. 158
Obſervatus ſine Narium Hæmorrhagia, vel ullis Capitis adfectibus. 65
Neglectus fere jacuit. 81
Neglectus à *Pablo*, Præceptore *Solani*. 174
Fugatus Adſtringentibus. 137
Purgante prohibitus. 141
Martelinus vocatur ab *Avicenna*. 175
Inciduus Pulſus.
Primum obſervatus à *Solano*. 10
Deſcriptus. 9
Nomen ejus unde derivatum. 10

Junctus cum Arteriæ Mollitie, notat Sudorem Criticum. 11
Variæ ejus Conditiones variam Sudoris Critici Quantitatem, & Tempus denotant. 2. &c. 11
Hujus rei Exempla. 40. &c.
Exempla Sudorum Criticorum inde Prædictorum. *ibid.*
Ut plurimum non præcedit Sudores in Febrium Intermittentium Paroxysmis. 12
Aliquando ſimplici tantum Humiditate, aut Eruptionibus Cutaneis ſtipatur. 181
Junctus cum Arteriæ Duritie, notabat Icterum Criticum, 10. & Quare. 185
Hujus rei Exemplum. 49
Variæ ejus Conditiones Icteri Tempus denotant. 2. &c. 50
Ab *Auctore* præſentis Opuſculi non obſervatus hactenus. 76

Intermittens Pulſus.
Signum Diarrhœæ Criticæ. 6
Variæ ejus Conditiones variam Diarrhœæ Quantitatem & Tempus denotant. 2. &c.
Hujus rei Exempla. 32. 35. 36. 39. 44
Diarrhœarum Criticarum inde indicatarum & prædictarum Exempla. 22. 30. &c. 44. 69. 152. 159. &c. 177. ad 181

Familiaris Intermittens Pulſus, non Criticus. 80
Inſtabiles quædam Pulſus Intermiſſiones, non Criticæ. 82
Obſervatus ſine ſubſequente Diarrhœa, aut ullis Primarum Viarum adfectibus. 70
Absque eo obſervata Diarrhœa Critica. 139. ad 140
Ejus Cauſæ, cum à Cordis, Sanguiferorum eidem adjacentium Vaſorum, Pulmonumque Morbis producuntur, Exceptiones *Solanianæ* Regulæ ſuppeditant. 81. conf. 162
Ejus Cauſæ, cum Spasmi, Convulſiones, Inflammatio Cordis, Debilitas, Repletio aut Inanitio, fuerint, Exceptiones *Solanianæ* Regulæ ſuppeditant. 82. conf. 162
Quandoque tantum notat Primarum Viarum adfectus, Tormina, Borborygmos, Flatuum eruptiones, & ſimilia. 13. 70. 171
Sub eo obſervati Primarum Viarum Adfectus varii. 77. 159. 163. &c.
Ejus varias Cauſas ſuppoſuerunt, ſed nullas demonſtrarunt *Theoretici*. 82
Cum Arteriæ Tenſione, Vomitum Criticum Diarrhœæ ſuperaddendum indicat. 7
Variæ ejus Conditiones variam per Vomitum

tum Quantitatem, hujusque Tempus denotant. 2. &c.

Cum Mollitie, Criſin per Urinam conjungendam notat. 8. 54

Variæ ejus Conditiones variam Urinæ Quantitatem, & Tempus excretionis denotant. 2. &c. 7. 8

Juxta Domini *Ferreni* Obſervationes Signum eſt Saburræ Primarum Viarum, & regularis in Acutis Febribus Purgandi Indicatio. 77. 78

Non raro ſymptoma eſt Vermium in Primis Viis. 35. 44. 78. 162. 166

Auctoris præſentis Opuſculi Animadverſiones circa eundem. 80. ad 84

Ejus a majoribus ad minores Periodos tranſitus *Auctori* præſentis Opuſculi non occurrerunt. 76

Falſo in Acutis Febribus dictus lethalis. 54. 92. 93. 177. 178

Cum Robur, ad perficiendam *Criſin*, deficit, portendit mortem. 6. 94. 187

Non Criticus, aliquando mali ominis. 94

Peculiare emolumentum, quod ex Obſervationibus, circa hunc Pulſum factis, naſcitur. 93. 94

Notat quandoque Hæmorrhoides. 70

Aliquando ſignificat futuram Menſium proruptionem. 168. 169

Quandoque Transfertur ex dextro in ſiniſtrum Carpum, & viciſſim. 85. ad 86
Fugatus Adſtringentibus. 39
Error *Proſperi Alpini* reſpectu hujus Pulſus. 54
Error *Galeni* reſpectu ejusdem. *ibid.*
Martelinus Pulſus.
Ab *Avicenna* ſic dictus, eſt Pulſus Dicrotus *Solani.* 175
Immerito Malus ab *Avicenna* enuntiatur. *ibid.*
PULSATIO.
Temporalium Arteriarum, obſervata ſub Pulſu Dicroto. 66
PURGANTIA.
Purgantis Indicatio in Acutis Febribus juxta *Ferrenum* eſt Pulſus Intermittens. 77. ad 78
In eorum uſu in Acutis Febribus cautus fuit *Radcliffius.* 111
Die Critico præſente, vel adpropinquante, exhibitum, cauſa Hypercatharſeos lethalis. 112. 113
Roborantia, cum Cortice Peruviano data, in quibus Caſibus bene ceſſerint. 116
Hæmorrhagiam per Naſum prohibet. 141
Per ea Evacuatio. vid. *Evacuatio.*
PURULENTI & *Ichoroſi Fluxus.*
Aurium, ſub Pulſu Dicroto obſervati. 66

Narium

Narium Fluxus Purulentus, ſub eodem Pulſu obſervatus. 13

PUS.

In Pericardio, & Thorace extrinſecus Tactu perceptum. 160

In Pericardio repertum. 161

Q.

QUALITATES.

Vitioſæ, quandoque obſervatæ in Evacuationibus Criticis. 123

QUANTITAS.

Evacuationum Criticarum, indicata per Pulſum. 3, &c.

R.

RADCLIFFE (*Doctor*).

Religioſus & felix Criſium Obſervator. 112

In Acutis Febribus admodum cautus fuit in omnium Turbantium Remediorum, mitiſſimorumque etiam Catharticorum uſu. *ibid.*

Judicium ejus de Caſu quodam, ubi æger moriebatur, eodem die, quo leve Purgans ſumpſerat. 115

RECTUM *Inteſtinum.* vid. *Inteſtina.*

REMEDIA.

Prohibita a *Solano*, cum Criſis indicia obſervabat. 21. 41. 42. 48. 50. 175. 178

Tempeſtive exhibenda, habito reſpectu Criſium. 110. &c. 124

Periculum, valida, ſine ullo Criſium reſpectu Remedia in Acutis Febribus præſcribendi, demonſtratum per Facta. 109. ad 117. 129

Ad eorum Effectus ſcientiam nos ducit Corticis Peruviani inefficacia in Febrium Intermittentium curatione, ſine adjuncta Criſi. 118. ad 127

Eorum Efficacia, minor, quam bonarum Criſium. 123

Sub manifeſtis imminentis felicis Criſis indiciis, inutilia, aut periculoſa. 124

RENALES (*Arteriæ*).

Exigua in illis reſiſtentiæ Inæqualitas Criſin, *per Urinam*, in illam, *per Diarrhæam*, mutare poteſt. 55. 56

REPLETIO.

Cauſa Pulſus Intermittentis Inſtabilis. 82

REXANO (*Doctor Don Nicolas*).

Hunc concernit Obſervatio quædam de Pulſu Inciduo. 45

ROMERO (*Chriſtoval*).

Ejus Caſus. 151

ROMERO (*Juan*).

Ejus caſus. 20

Caſus

Caſus Matris ejusdem. 98
ROXO (*Doctor Don Pedro*).
Opus *Solani Auctori* præſentis Opuſculi tradidit. IX
De *Solaniani* Inventi Veritate inſtructus. X
De ignava Conterraneorum ſuorum inſenſilitate conqueritur. *ibid.*
Obitus ejus, *Auctoris* præſentis Opuſculi, juxta *Solani* methodum, Obſervationum progreſſus inhibuit. XX. ad XXI
Auctori præſentis Opuſculi integram Obſervationes faciendi libertatem conceſſit. *ibid.*
Ejus Obſervatio de Pulſu Dicroto. 153
Pleuritidis hiſtoria ab ipſo *Auctori* præſentis Opuſculi data. 159

S.

SAAVEDRA (*Dona Maria Joſepha de*).
Ejus caſus. 34
SABURRA *Primarum Viarum*.
Sub Pulſu Intermittente obſervata. 77
SALIVÆ *Fluxus*.
Criticus, aliquando ſequitur uſum Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum. 115
SANGUIFERA *Vaſa*, vid. *Vaſa ſanguifera*.

SANGUINIS *Miſſio.* vid. *Evacuatio.*
SAYAS (*Doctor Don Thomas de*).
Obſervationes ejus & Teſtimonium de *Solanianis* Criſium Prædictionibus. 30. &c.
Prædictionis *Solani* ex Pulſu Inciduo teſtis. 42
SEPTENTRIONALIA *Climata.*
Criſium decurſui regulari repugnare, diu objectum fuit. 61
SEVILLA (*Alonzo de*).
Ejus caſus. 45
SIERRA Y SALVATIERRA (*Don Bartholome de*).
Ejus caſus. 49
Plus ſemel certitudinis *Solanianarum* Prognoſium teſtis. 50
SIGNA *Critica.*
Incertitudo vel Falſitas Criticorum Signorum, a *Veteribus* traditorum, numquam legitime a *Modernis* probatæ ſunt. 107. ad 109. 129
SIGNA *Prognoſtica.*
Diarrhœæ Criticæ Signum eſt Pulſus Intermittens. 6. &c.
Hæmorrhagiæ Criticæ Narium Signum eſt Pulſus Dicrotus. 1 &c.
Icteri Critici Signum eſt Pulſus Inciduus cum Arteriæ Duritie. 10

Sudoris

Sudoris Critici Signum eſt Pulſus Inciduus cum Arteriæ Mollitie. 11
Vomitus Critici Si num eſt Tenſio Arteriæ, Pulſui Intermittenti conjuncta. 7
Urinæ Criticæ Signum eſt Mollities Arteriæ Intermiſſioni conjuncta. 8. 54
Pulſuum Prædictorum non conſtanter Criſes præcedunt. 12
Mutantur aliquando in alia. 13
Aliquando aliud Priori ſupervenit, & ſimul continuantur. 13. 22. 43. ad 44. 172
SINENSES.
Eorum Ars in explorandis Pulſibus ineptis nugis referta. XXVII
In qua explicanda plurimum laboris impendit Auctor Modernus, *Sir John Floyer*. XXVIII. 1. & 2
SINGULTUS.
Obſervatus ſub Pulſu Intermittente. 13
SITUS *corporis*; vid. *Corporis ſitus*.
SOLANO DE LUQUE (*Doctor Don Franciſco.*)
Opus ejus à *Petro Roxo* præſentis Opuſculi *Auctori* traditur. IX
Ejus Obſervationes diligentiſſime leguntur, & omni candore inſtructæ inveniuntur ab *Auctore* præſentis Opuſculi. X. ad XII

Humaniſſime *Auctorem* præſentis Opuſculi, qui *Antequeram* petierat, recipit, & Veritatem Obſervationum ſuarum ipſi probat. XIII. XIV. 130. &c.

Ejus Obſervationes Aliqui ne quidem animadvertebant, donec mera Experientiæ vi convincerentur. XV

Ejus *Lapis Lydius* eſt exigui emolumenti. XXI

Ejus *Lapidis Lydii Compendium* editum eſt ab *Emanuele Gutierrez de Los Rios.* XXII

Auctoris præſentis Opuſculi perſuaſione correctam Obſervationum ſuarum editionem præparabat, quæ, obitu ipſius, periit. XXII. &c.

Ob ejus obitum *Auctor* præſentis Opuſculi Obſervationum editionem non diſtulit. XXIII

Primus Pulſuum Criticorum, in hoc Opere memoratorum, Obſervator. 58

Prima Obſervationum ejus Origo. 173. ad 183

Ejus Obſervationes poſt Circuitus Sanguinei Inventum maxime inſolitæ. 163

Joſephi Pabli Praxin frequentavit. 174

Illora Praxin exercuit. 181

Poſtea in *Rute*, *Iznajara*, & *Granata.* 182

Inſtruxit primo *F. de Caſtro Palomino*, de ſuis, in prædicendis Criſibus, Legibus. *ibid.*
Et dein *Petrum Fermin.* 182
Leviſſimo ſtimulo ab inſenſilibus Conterraneis incitabatur. 18
Exemplum Candoris ejus. 131
Obſervationes ejus valde numeroſæ. 17
A variis primi ordinis Viris confirmatæ, & juramento corroboratæ. XIII. 19. 22. 25. 48
Ut & a Medicis. XIV. 19. 23. 27. 29. 34. 39. ad 40
Obſervationes ejus circa Pulſum Dicrotum. 21. 24. 25. 175. ad 177
Circa Pulſum Intermittentem. 30. &c. 177. ad 181
Circa Pulſum Inciduum. 40. &c.
Icterus Criticus ab ipſo prædictus. 49. & quare 185
Ejus Obſervatio de Cruore in Hæmorrhagia Narium. 14
Criſes obſervavit citra ulla Pulſuum prægreſſa Indicia. 12. 140
Unde noluit, quod illa conſtanter omnes Criſes præcedant. 12
Sed ſtatuit, quod, dum illa apparent, Criſes, quas innuunt, regulariter ſubſequantur. 12

Ex *Veteribus* derivavit ea, ex quibus Criſium Hora prædici poteſt. 14. 183

Neglexit Evacuationis Criticæ Copiam. 14

Cum Criſis indicia obſervabat, remedia, quæ Naturæ molimina impedire poſſent, prohibuit. 21. 41. 42. 48. 50. 175. 178

Connexio, inter Criticos ejus Pulſus & relativas horum Criſes, Factis ſtabilita. 17. &c. 66. ad 77. 89

Differentiæ inter ejus & *Auctoris* præſentis Opuſculi Obſervationes, circa Pulſum Dicrotum. 17. &c. 71. ad 75

Unde pateant. 87

Confeſſus eſt, Criſes, per Pulſum Dicrotum indicatas, ſubinde minus regulariter accidiſſe. 80

Ejus Obſervationibus cedunt Obſervationes *Auctoris* præſentis Opuſculi. 71. ad 75. 86

Ejus Factis fidem adjiciunt Obſervationes *Auctoris* præſentis Opuſculi. 86

Ejus Obſervationes omnes æqualis, cum iis, quas edidit, exactitudinis fuiſſe, vix exiſtimat *Auctor* præſentis Opuſculi. *ibid.*

Per-

Perſuaſus erat, ſe, Obſervationum ſuarum adminiculo, fixam, Criſes Prædicendi, Methodum attigiſſe. 87

Ejus Obſervationes repetendæ ſunt cum Cautela & Prudentia. 88

Leges quasdam pro Prædictione Criſium ex Pulſu conſtruxit. XVIII. 1. &c. 6. &c. 9. &c. 12. &c.

Sed libere nimis, & univerſaliter. XIX. 6. 15. 78. &c. 86. 87. 152

Hinc limitantur, & corriguntur, Obſervationibus *Auctoris* præſentis Opuſculi. 78. &c. 86. 152

Qui error excuſatur, quod Eruditio ejus in Medicina, & Philoſophia Naturali nimis infirma fuerit. XIX. 81

SOLANO DE LUQUE (*Don Chriſtoval*).

Teſtis Hæmorrhagiæ Criticæ per Naſum. 135

Obſervatio ejus de Pulſu Intermittente. 169

Ejus caſus. 157

SPASMI.

Quandoque Cauſæ Pulſus Intermittentis Inſtabilis. 82

STERNUTATIO.

Frequenter obſervata ſub Pulſu Dicroto. 66. 77. 132. 150

STUPIDITAS.

Obſervata ſub Pulſu Dicroto. 66. 152

Subſequens curæ Febrium Intermittentium per Corticem Peruvianum, ſine Criſium interventu. 117

SUDOR.

Critici, Signum eſt Pulſus Inciduus cum Arteriæ Mollitie. 11

Hujus rei Exempla. 40. &c.

Criticus quandoque ſequitur úſum Corticis Peruviani, vel aliorum Febrifugorum. 115

Febrium Intermittentium, vid. *Febres Intermittentes*.

SURDITAS.

Obſervata ſub Pulſu Dicroto. 66

SUSURRUS *Aurium*.

Sæpe obſervatus ſub eodem Pulſu. *ibid.*

SYMPTOMATA.

Secundum curandi Methodum Herculeam, an Accidentalia, an Critica fuerint, non examinatur. 110

TEM-

T.

TEMPORALES *Arteriæ*, vid. *Arteriæ Temporales.*
TEMPORUM *Dolor.* vid. *Dolor Temporum.*
TENESMUS.
Sub Pulſu Intermittente obſervatus. 166
TENSIO.
Pulſus Intermittentis Signum Vomitus Critici cum Diarrhœa. 7
THEORETICI.
Varias Intermittentis Pulſus Cauſas ſuppoſuerunt, ſed nullas demonſtrarunt. 82
THERMOMETRICUM *Diarium.* vid. *Diarium Thermometricum.*
THORAX.
In eo Pus, extrinſecus Tactu perceptum. 159. ad 160
Ejus Latus dextrum ſuppuratum. 161
TOLEDO (*Juan de*).
Ejus caſus. 155
TORMINA.
Frequens ſymptoma ſub Pulſu Intermittente. 13.70.150
TUMULTUS *Inteſtinorum*, vid. *Inteſtina.*
TYRRY (*Mr. William.*)
Ejus caſus. 146

V.

VALENZUELA (*Dona Franciſca de*).
Ejus caſus. 37
VASA *Sanguifera*.
Eorum (Cordi adjacentium) Morbi, cauſæ Pulſus Intermittentis. 81
Pulſus Critici non oriuntur a cauſa ad illa limitata. 84
VERMES.
In Primis Viis, ſæpe comitatur Pulſus Intermittens. 35. 44. 78. 162. 166
VERTIGO.
Sub Pulſu Dicroto obſervata. 66. 143
VESICA.
Quandoque abſorbet fluida, intra Colon & Rectum contenta. 55
VESICULA *Fellis*.
Pene Inanis inventa. 161
VISCERA.
Eorum Obſtructiones recentes, a Febribus Intermittentibus natæ, ſanantur Criſi. 116
VOMITUS.
Signum Criſis per Vomitum. 7
Numquam ſimplex absque Diarrhœa. *ibid.*
Obſervatus ſub Pulſu Intermittente. 13
Criſis per Vomitum numquam *Auctori* præſentis Opuſculi occurrit. 76

VORREGO (*Don Pedro*).
Teſtis unius Prædictionis *Solani* ex Pulſu Intermittente. 34
URINA.
Signum Criſis per Urinam. 8. 54
Criſes per Urinam. 54
Criſis per eam numquam Simplex, ſine Diarrhœa, juxta *Solanum*. 8. 54
Criſis per Urinam, & per Diarrhœam, indicium non accurate diſtinctum. 55
Criſes per Urinam, & per Diarrhœam, facile inter ſe invicem convertibiles. 56
Criſis per Urinam numquam *Auctori* præſentis Opuſculi occurrit. 76
Critica, quandoque ſequitur uſum Corticis Peruviani vel aliorum Febrifugorum. 115
Urinæ Nubecula. vid. *Nubecula*.

W.

WIERUS.
Ejus Obſervatio de Pulſu Intermittente. — Manifeſtum in *Solani* favorem teſtimonium evadit. XVII

Z.

ZAPATA (*Doctor Don Diego*).

Hunc concernit Caſus Icteri Critici, a *Solano* prædicti. 49

ZAYAS (*Joannes de*).

Ejus caſus. 134

ZUNOL (*Doctor Don Joſeph*).

Hunc concernit Caſus Icteri Critici, a *Solano* prædicti. 49

EMENDANDA.

In plaga P a medio usque ad finem paginæ ita mutentur, ut loco 160 – 168, ſubſtituatur 170 – 178.

DISSERTATIO
DE
NATURA HUMANA:

A U C T O R E

WILHELMO NOORTWYK

Med. Doct.

PRÆFATIO.

Veterum, & Recentiorum, *Scripta, ipſumque etiam prægreſſum Opuſculum* *, *pervolventi adeo Familia-*

* Confer. pag. ejusdem 106. & ſubjunctam ibi Notulam.

miliare, Illuſtre adeo, Naturæ *nomen occurret, ut miretur merito, vix ullum tanti Nominis Significationem explicaſſe, de ipſa autem Re, ex profeſſo, tractaſſe plane neminem. Ratio haud dubie ea eſt:* Multi admirantur, cognoſcunt Pauci: *quod* HIPP. *(pag. 347.) Effatum, ſi ullibi, hic certe, ni fallor, præprimis obtinet. Itaque haud inutile fore, ſperaverim, data jam Opportunitate, ſingularem de* Natura *illa Tractatulum ſubnectere. Disſertatio eſt, quam olim pro Doctoratus Gradu publice defendendam ſuſcepi: quæ, relecta jam, non ita diſplicuit, quin tole-*

tolerari utcunque poſſe videretur, eo uſque ſaltem, donec altiora Ingenia Negotium hoc ſubtilius perfectiusque enucleaverint. Aliqua hinc inde mutavi, & addidi, quæ alius, quem penes me ſervo, (de Vita*) Tractatus, ubi in* Naturam *accuratius nonnihil inquirere coactus ſum, ad majorem elucidationem ſuppeditare potuit. Sed pauca hæc,* §. 1, 3, 4, 14, 15, 32, & 112, *potiſſimum concluduntur. Reliquis nullam fere mutationem attuli. Si tempore & labore Ingenii Proles appenderentur, aliquod etiam meus*

 hicce

hicce Embryo pondus habere posſet; ſed iniqua nimis Statera hæc. Qualecumque ſit, veniam utique merebitur TYROCINIUM: *eo magis, quod, nullo duce, incalcatum aliis, iter ſolus ingredi, coactus fuerim.*

DE

DE NATURA IN UNIVERSUM.

§. I.

Fecit Deus creatorem omnium primitias; ſingulas autem fecit, ut voluit; voluit ergo, ut eſſent id, quod deinde factæ ſunt; Voluntatem hanc explevit *Imperium*; ſic legitur (*Pſalmo* CXLVIII.); *Ipſe dixit, & facta ſunt, Ipſe mandavit, & creata ſunt.* Proxima igitur Creationis cauſa *Juſſum Dei* fuit, Juſſitque hic, ut Eſſent ſingu-

la id, quod ſunt; attamen, ea non modo Talia Eſſe, volebat Auctor, ſed & Agere, quidquid ipſi placebat, ut Agerent, Ordine æterno ac inviolabili; unde pulcherrime ſtatim ſubjungit PSALMISTA; *Statuit ea in æternum & in ſæculum ſæculi*, Præceptum *poſuit*, *& non præteribit*. Hanc LEGEM, vel PRÆCEPTUM hoc, *Creaturis quibusque Datum, Inſitum, & Permanens*, NATURÆ nomine intelligo.

§. II.

Itaque haud alia melior ſeſe obtulit *Naturæ* Definitio, ac ea, quam dedit HELMONTIUS (*pag.* 45.): nempe, quod ſit *Juſſum Dei, quo res eſt id quod eſt, & agit quod agere juſſa eſt.*

§. III.

Unicum ſaltem ex Creationis Hiſtoria Specimen ultro elucidabit omnia. *Dixit Deus: Fiant Luminaria in Firmamento cœli, & dividant diem ac noctem, & ſint in ſigna, & tempora, & dies, & annos: ut luceant in Firmamento cœli,*

&

& illuminent terram. Et factum eſt ita. Fecitque Deus duo Luminaria magna; Luminare majus, ut præeſſet diei, & Luminare minus, ut præeſſet nocti; & Stellas. Et poſuit ea in Firmamento cœli, ut lucerent ſuper terram, & præeſſent diei ac nocti, & dividerent lucem ac tenebras (GENESIS *cap.* I.). Patet hic Dei Creatoris Imperium, quod Luminarium illorum, non Eſſentiam modo, ſed & Actionem, determinat.

§. IV.

Profecto admodum adæquata videtur illa HELMONTII Definitio; nec facile, me judice, alia excogitari poſſit, quæ rem hanc perfectius diſtinctiusque exprimat; omni certe *Naturæ*, tam Spirituali, quam Corporeæ, accuratiſſime convenit; Divinæ tantum non reſpondet; neque tamen penitus diſſonat; ipſe etenim Deus, *Naturam* ſuam declaraturus MOYSI, dixit, *Ego ſum qui ſum* (EXOD. *cap.* 3.): quod prope equidem ad præmiſſam Definitionem accedit: ſed tantum creata omnia Creator ſuperat, ut ſub eandem

plane Definitionem cadere nequaquam poſſit.

§. V.

Nec longe ab his abfuit HIPPOCRATES. Sic (pag. 345, ex Interpretatione *Foëſii*) inquit: *Naturam vero Dii omnes certo ordine conſtituerunt.* Tum (*pag. 1022.*), *Medicamentorum vero Naturas eſſe ſcimus, ex quibus, ut talia, & hujusmodi, ſint, habent; neque enim omnes uno, & eodem, modo, ſed aliæ aliter, ſe habent.* Tandem (*pag. 1184.*), *At nullo quidem edocta Natura, citraque diſciplinam, ea, quæ conveniunt, efficit.*

§. VI.

Hæc, & alia, quæ paſſim in ejus Operibus occurrunt, evidenter docent, agnoviſſe Magnum hunc Virum; 1°. *Naturam* a Diis eſſe; 2°. *Naturam* eſſe id, quo Medicamentum quoddam tale eſt, quale eſt, & diſtinctum ab omni alio; 3°. *Naturam* efficere ea, quæ conveniunt (minime autem convenit, quidquam efficere, niſi quod juſſum eſt). Si hæc Omnibus Creatis tribuantur (nec quidpiam,

piam, ut videtur, repugnat), adparet, ſententiam HIPPOCRATIS de *Natura*, cum iis, quæ (§. II.) diximus, ſi non penitus, plurimum ſaltem, coincidere.

§. VII.

Interea neutiquam negaverim, *Naturæ* Nomen eidem Auctori Significationibus ab hac dicta diſtinctiſſimis ſæpe in uſu eſſe, quod & in aliis Scriptoribus occurrit quam frequentiſſime; ſed huic rei non inhærebo: ſufficere viſum eſt, ſi Definitum ſit id, quod proprie per *Naturam* intelligendum cenſeo. Reliquæ Nominis hujus applicationes admodum numeroſæ ſunt, quas ut pertractare non admittit propoſita brevitas, ſic ſane non magis commendat exigua utilitas: præſertim, quum obviæ ſatis ſint in *Oeconom.* HIPP., *Lexico* BLANCARDI, aliisque; ex quo, ſi quis deſideret, fonte non difficulter hauriri poterunt.

§. VIII.

Sed exiſtimabit forte aliquis, *Naturam* non ita recte *Juſſum Dei* (§. II.) dictam eſſe; at potius, poteſtatis ex hoc Juſſo

na-

natæ, aut Ideæ Divinæ ipſis creaturis Impreſſæ, ſimilive nomine, inſigniendam. Sane eodem fere redit res. Malui tamen ego, *Juſſum Dei* dicere, quoniam merito ſic appellari poſſe videbatur, atque imprimis, quod pro eo ſtaret tanti Viri, ipſiusque etiam PSALMISTAE, auctoritas.

§. IX.

Reliqua, quæ complectitur data Definitio, *Naturam* ponunt, & quatenus creata inter ſe diſtincta reddit, determinatque ſingula (ſic *Natura* Aurum facit eſſe Aurum, atque ab omni creato diſtinctiſſimum); & quatenus Cauſa eſt omnium eorum, quæ in tali determinato ſubjecto abſolvuntur, juxta Inſtitutum Illius, qui hæc ita fieri voluit: Magnes ex. gr. Ferrum attrahit, ad quam Actionem ex ſua *Natura* diſponitur, quæ ubicunque adeſt, hoc fit, ubi abeſt, id nunquam peragitur: vera ergo eſt illius Actionis Cauſa. Idem & de aliis verum eſt.

§. X.

Denique & hoc notandum, Res ipſas per *Naturam* non ſemper cogi, ut agant omne

omne id, quod agere poſſunt; uti forte male quis ex Definitione colligeret: ſic de *Natura* acidi eſt efferveſcere cum alcalinis; hæc tamen Efferveſcentia nunquam obtinet, niſi ſibi invicem admiſceantur; cæterum quieſcit utrumque. Unde videmus, *Naturam* indere modo creaturis aptitudinem, ut, dum agunt, ita agant, ut agere juſſæ ſunt: quam actionem ut producant, ſemper Cauſa Excitante indigent.

§. XI.

Hæc vero Cauſa Excitans ſi acceſſit, coguntur neceſſario Agere. Acido (ut in eodem Exemplo maneamus) dum permiſcetur Alcali, non poteſt non Efferveſcentiam concipere. Patet igitur, *Naturam*, datis conditionibus requiſitis, Agere inevitabiliter, & in iisdem conditionibus ſemper eadem penitus Lege, certo igitur & immutabili Ordine. Hæc fere ſequentibus verbis SALINGENIUS expreſſit:

Naturam vero appello Legem Omnipotentis

Su-

Supremique Patris, quam prima ab Origine mundi
Cunctis impoſuit rebus, juſſitque teneri
In-violabiliter, &c.

Confer PSALMISTAM §. I.

DE NATURA HUMANA.

§. XII.

Quæcunque hactenus (a §. I. hucusque) dicta ſunt, eo ordine conatus ſum digerere, ut facili negotio ad *Naturam Humanam* applicari poſſint. Hanc enim pertractare, Scopus erat. Reliqua nulla alia ratione addidi, niſi quod ſic facilius ipſa *Natura Hum.*, quousque id licet, intelligi poſſe videbatur.

§. XIII.

Definitio igitur ante data, &, quæ hactenus enarravi, alia, commode huc transferri poterunt: proinde inutile eſſet, hæc repetere.

§. XIV.

§. XIV.

Quædam tamen de *Natura Humana* ſuperaddere conveniet, quæ ad multas etiam alias cautus quisque accommodare poterit. Homo Anima conſtat ac Corpore; Anima igitur pars eſt Compoſiti, uti & Corpus. Concipiamus nunc partes has, tanquam ab invicem ſeparatas: videbimus, ſuam Animæ *Naturam* eſſe, ſuam Corpori; quæ *Naturæ* nihil omnino commune habeant. At uniantur Anima & Corpus; *Natura* ergo Utriusque ſimiliter unitur; fit Tertium Quid; hoc jam, nec Anima, nec Corpus, ſed Homo, eſt; neque Agit ulterius, ut Anima, aut Corpus, ſed ut Compoſitum ex his. In homine itaque Animæ & Corporis *Naturæ* non manent diſtinctæ, uniuntur; unitæ faciunt *Naturam Humanam*: hæcque in ipſo puncto unionis naſcitur. Sic binæ *Naturæ*, toto ſane cœlo diverſiſſimæ, ſtupendo Artificio confluunt; & Neutra remanet; verum inde Una Tertia exſurgit. Hæc non fit prædictarum binarum ſimplici tantum quaſi Appoſitione, ſed Nova prodit. Supponamus enim talem *Naturarum* Appoſi-

poſitionem; neceſſario ſequitur, ut, quidquid obſervamus in homine, vel Mentis, vel Corporis, *Naturæ* adſcribi queat. Quorſum ergo Motum ex. gr. Voluntarium referes? an Corpus ex *Natura* ſua Voluntarie movetur? negant Cadavera: neque Mentis *Naturæ* adſignari poteſt; nam accidit Corpori. Adeoque Motus Voluntarius non eſt Naturalis Corpori, non Menti, ſed homini. Idem in multis aliis Actionibus luce meridiana clarius. Hinc etiam, nec Corpori, nec Animæ, mandavit Creator, *Creſcere & Multiplicari* (GENES. *Cap.* I.), Homini Legem iſtam impoſuit. Facta proinde Unione, Nova *Natura* exſurgit, quæ, licet *utcunque* Mentis ac Corporis *Naturas* retineat, ipſa tamen latius etiamnum patet. Sicque, *re ipſa*, ſub prima Creatione alia Corpori *Natura* erat, alia Menti, alia, his unitis, facto Homini; Agitque Homo, partim ratione Mentis, partim ratione Corporis, ſemper tamen ratione Compoſiti, ſecundum *Naturam* ſuam, id eſt, *Humanam*. Male itaque *Natura Humana* aut Animæ attribueretur, aut Corpori, dum contra,

tam-

tamquam Diverſum Quid, & prorſus Singulare, cogitanti occurrit. *Nec tamen, proprie loquendo, Pars eſt Hominis, qui præter Animam & Corpus nullas ejusmodi Partes agnoſcit; ſed PARTIUM HARUM UNITARUM IMMEDIATUM ET INSEPARABILE ATTRIBUTUM.*

§. XV.

Id porro ſingulare *Natura Humana* ſibi arrogat, *quod ſit omnium, quæ in terris obſervantur, perfectiſſima*. Perfectionem *Naturæ* cujusdam æſtimare debemus ex perfectione ipſius Rei, & ſplendore Actionum, ad quarum exercitium *Natura* eam aptam reddit. Alia hic Criteria non habemus; nec aliquid, in univerſum, de *Natura* cognoſcere poſſumus, niſi ex Rebus ipſis, atque imprimis ex Actionibus, quæ potiſſimum noſtros ſub ſenſus cadunt. Et ſane hæc Judicii ratio ſatis apte datæ Definitioni congruit.

§. XVI.

Sed binis his excellit *Natura Hum.* Si enim ipſum Hominem ſpectes, is *Juxta*

Imaginem Dei factus (GENES. *Cap.1.*), huicque inter Creaturas Sublunares omnium proximus eſt: quum vero Deus ſit ſupra cuncta perfectiſſimus, huic ex Corporeis proximus ſit Homo, ejus ergo perfectio inter dicta erit maxima. Quodſi his Nobilitatem Actionum, quibus ſupra alia ex *Natura* ſua Homo aptus eſt, adjicias, non negabis, credo, *Naturam Hum.* omnium, quas terra exhibet, perfectiſſimam eſſe.

§. XVII.

Evincunt id inprimis Animæ ſic dictæ potentiæ; Idearum Mente perceptarum Communicatio per Sermonem; maxime omnium Uſus Rationis: & quamvis in Actionibus quibusdam magis Corporeis alia Homini ſæpe prævalere deprehendantur, ut Celeritate Cervum, Odoratu Canes, præprimis odoriſequos, &c., quibus hæc in ſingulares uſus largiri Creator voluit; tamen, ſi omnium Actionum pondus libretur ſimul, certiſſimum eſt, cedere ipſi Omnia.

§. XVIII.

§. XVIII.

Hoc magis confirmatur ex eo, quod Viventia ſane Non Viventibus Nobiliora ſint; inter illa autem excellant Animata; quæ non ſunt niſi Brutum, & Homo: proxime ergo Homini perfectione *Naturæ* accedit Brutum: ſed quantum horum etiam præſtantiſſimum ab illo adhuc diſtat! Manifeſtum hinc, *Naturam Hum.* inter ſublunares perfectiſſimam eſſe. Sic, poſtquam Omnium Creationem retulit Ovidius (*in Initio Metamorph.*), merito videtur dixiſſe:

Sanctius his Animal, mentisque capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet,
Natus Homo eſt; &c.

§. XIX.

Hanc quoque *Naturæ* perfectionem variam eſſe in variis Hominibus, poſtmodum (§. XXIX.) videbimus.

§. XX.

Natura autem *Humana nunquam niſi in ſolo Homine deprehenditur*; hinc eidem,

ſi *abſtracte* ſpectatur, omnino Singularis eſt (& hoc de aliis quibuscunque veriſſimum): quod falſum, ubi quis eam conſiderat, quatenus ex aliis participat: decipitur enim, qui exiſtimat, *Naturam Hum.* eſſe Simplicem: *Habet enim homo nonnihil ex Bruto, Brutum nonnihil ex Planta*, &c., ut ait VERULAMIUS (*in Lib. de Sapient. Veter. pag. mihi 29*). Sic ut *Natura Hum.* Compoſita reverà ſit, nequaquam Simplex, partimque Homini cum aliis Communis, partim etiam (quod *Humanam* eſſe facit) Singularis, & Propria. Etenim, ut Actiones ipſæ, ſic & earum Cauſa (*Natura*) ſeſe habere videtur; ac proinde, ubi Communes ſunt Actiones, Communis quoque Cauſâ (*Natura*) erit; & quæ omnes, in univerſum, Actiones Communes habent, ea etiam, in genere, *Natura* convenient; quæ vero quasdam tantum Actiones Communes habent, quasdam Proprias, ea partim *Natura* convenient, partim different; quum ergo Homo Actiones quasdam Communes, quasdam Singulares, ſortitus ſit, *Natura* ejus, partim Communis erit, partim Propria.

§. XXI.

§. XXI.

Ita ut merito rurſus cum eodem Verulamio (*loco citato*) videamur poſſe concludere, *Naturam Hum.* (quod is de omnibus profert) *ex ſpecie ſuperiori, & inferiori, Compactam,* vel etiam ex ea, quæ Communis eſt omnibus Corporibus, ex Vegetabili, atque ex animali, conflatam, eſſe. Quibus ſi tunc id, quod Homini ſingulare eſt, addideris, *Naturam Hum.* concipies, ſed hactenus omnibus Hominibus Univerſalem.

DE NATURÆ HUMANÆ DIVERSITATE IN VARIIS.

§. XXII.

Si *Naturam* contemplemur *in abſtracto*, una modo ſeſe offert omnibus Creatis Univerſalis: hinc unica Definitione (§. II.) comprehendi potuit; & hac, ſingulis quorumcumque Creatorum *Naturis* æquali jure adſcribenda. Unde, hoc re-

reſpectu, vel Omnia *Natura* conveniunt.

§. XXIII.

Si vero Genera, Speciesque ſingulas, rimamur accuratius, *Naturam* in iis diſtinctiſſimam deprehendimus. Quæ ergo *Naturæ* Diverſitas, non adeo ex ipſa *Natura*, per ſe ſpectata, ac quidem a varietate Subjecti, & prout illud ad varias Actiones a Creatore comparatum eſt, videtur procedere.

§. XXIV.

Adeoque duplici modo *Naturam* conſiderare poſſumus; 1°. in ſe; 2°. quatenus certis Subjectis ineſt: atque hac 2. ratione omnia Creata *Natura* differunt; ſicque non modo Genera, & Species, ſed & ipſa ſub qualibet Specie Individua, *Natura* diſtinguuntur: quod ut in Animalibus manifeſtius eſt, ita & in reliquis non minus verum eſſe, ſuadet Ratio.

§. XXV.

Hanc *Naturæ* Diverſitatem in Hominibus obtinere, notavit jam HIPP. (*pag.* 756);

756); cum dicit; *Natura a Natura, & ætas ab ætate, plurimum diſtat:* nam id quidem verum eſt, quod, ſi *Naturam Hum.* conſideres, ratione habita ad Univerſam Speciem, una tantum; omnibus Individuis Communis, occurrat; ſed in unoquoque Homine aliquid, huic Singulare, priori Specificæ *Naturæ* junctum (*Idioſyncraſian* vocant), facit, *Naturam Hum.* variam eſſe in variis, nec in duobus omni dote eamdem: quin & pro Ætate, &c., in eodem Homine ſic variat.

§. XXVI.

Latiſſime ergo *Natura Humana* diſperſa in Individuis eſt; hinc in unam quaſi Specificam coit, qua omnia Individua conveniunt; Specifica hæc cum aliis rurſus eadem ratione Genericæ copulari poteſt: ſic, Adſcendendo, *Natura tandem omnis in Unum quaſi confluit* (Verulamius *loc. cit. pag. 28*). Quod ſi ponitur, una illa Univerſalis *Natura* ſimpliciſſima erit, & viliſſima: cui, Deſcendendo, ſucceſſive adjunctæ Singulares) (ut ita dicam) *Naturæ* Perfectionem majorem tribuent, donec ad Perfectiſſimam

inter Sublunaria *Humanam* pervenerit, ipſa rurſus, unitis *Idioſyncraſiis*, maxime Diverſa. Horum adſertorum multa cautus diſtinguet ab aliis (§. XXI. & XXII.)

§. XXVII.

Dictorum (§°. XXV.) veritas manifeſta videtur: id enim negat nemo, in unoquoque Homine Actiones exerceri, quamvis in univerſum easdem, ac in altero, omnes tamen aliqua ratione ſemper diſtinctas. Communi ſententia, ne vel in duobus Hominibus Sanguinem omni dote eumdem ineſſe, adſeritur (quod & aliis quibuscunque eodem jure poteſt attribui); ſi tamen actiones, quæ omnes ad ejus Elaborationem plus minusve cooperantur, omnino eædem eſſent, idem neceſſario generaretur Humor. Hinc (ex §°. XX.) patet, in ſingulo quoque Homine unam cum aliis Hominibus Communem *Naturam* eſſe, cui altera quaſi ſingularis adjungitur; quod adſtruxeram.

§. XXVIII.

Conſidero autem hic, ut & in ſequentibus, *Naturam*, imprimis prout in Corporibus *Operativa* eſt: qua ratione, maxime,

xime, ſi non tantum, videtur Medicinam reſpicere.

§. XXIX.

Ex his etiam liquet, quod (§°. XIX.) jam obiter monui, *Naturam*, in uno magis, in altero minus, Perfectam eſſe. Quæ quidem major, minorve, *Naturæ* Perfectio ex eo potiſſimum videtur deducenda, quod Corpora varia ſint, & ad actiones, quibus ex Communi Specifica *Natura* apta redduntur, Perfectius, vel minus Perfecte, exercendas accommodata. Idem inſuper exinde patet, quod, cum *Naturam* in ſingulis Hominibus Diverſam eſſe dixerim, ſi ponatur una Perfectiſſima, alia neceſſario propius, ac alia, eo accedere debeat.

§. XXX.

Sua tamen cuique *Natura* eſt Perfectiſſima, & optima; agens ſcilicet, uti totius Fabrica exigit: hinc, hoc reſpectu, omnes alias, quantumvis ex ſe Perfectiores, ſuperat.

§. XXXI.

Sed an etiam Diverſæ *Naturæ* variis Partibus in eodem Homine poſſunt adtribui? quemadmodum Hipp. cuilibet fere

ſingulari Parti diſtinctam quaſi *Naturam* aſſignaſſe videtur: ut Membris (*p.747*), Vaſis (*pag. 6*), Humoribus (*pag. 16*), Oſſibus (*pag.1028*), Nervis, Carnibus, &c. (*pag. 1191*)? Sane omnibus his, ſi ſeorſum ſpectentur, ſua Singularis *Natura* merito adſcribitur; ſin autem conſiderantur, ut Partes concurrentes ad Conſtitutionem Totius, *Naturam* a Toto diſtinctam non habent; Una enim in Uno Homine tantum *Natura* ineſt; quæ, ut Totum Corpus, ita quaslibet ejus Partes, ſibi ſubjecta tenet.

DE NATURÆ HUMANÆ PRODUCTIONE.

§. XXXII.

Stupendas *Naturæ* Actiones, ut ubique, ſic inprimis in Generationis Negotio, admiramur; de quo ſollicita admodum *Natura* 1. omnes Actiones Corporis ita dirigit, ut Semen elaboretur, continens verum Stamen futuræ Prolis, unde

de creſcat Simile ei, ex quo depromitur; id de Vegetabilium Seminibus adſerunt BOTANICI; de Humano, aliorumque Animalium, Semine per Microſcopia demonſtravit LEEUWENHOEKIUS: & ut hoc modo in Viris agit, ita in Mulieribus non minus accurata eſt producendo Ovo; factoque Conceptu, apta ſubminiſtrando Adminicula, ut in perfectum infantem excreſcat Embryo; illumque etiam excluſum nutriendo, usque dum ſibi ipſe ſufficiat: quibus apte conſpirantibus, Propagatio abſolvi poſſit. Hæc *Naturæ* Poteſtas, certa atque infallibili Lege, niſi aliunde impediatur, agens, Homini, ut plurimæ, ſi non omnes, Naturæ Actiones, imperſcrutabilis penitus habenda videtur, Effectu tamen certiſſime obſervanda. Quæ ne langueret, *Stimulum* 2° *indit, quo deſiderant Speciei ſuæ Æterniſationem* (MAURICEAU *pag. 75.*); hinc nunquam ex ſe deſtruendæ. 3 *Diſponit* (HIPP. *pag. 916.*), ſi ita loqui liceat, ex Idea quadam, ſibi a Creatore indita, ad Uſus ſuos aptiſſime ſingula; quin & jam *diſponit*, ex quadam quaſi Providentia, ea, quæ Uſui nondum ſunt, ſed erunt,

erunt, ut Pulmones ex. gr. in Fœtu, &c.

* Hæc *Metaphorice* intelligenda ſunt. Circumſpectus Sermo ultro quidem Cautelam innuit. Non inutile tamen fuerit, rem hanc aliquanto diſtinctius explicasſe. Repugnat certe, ſtricte loquendo, ut *Natura*, ſimplex *Attributum* (§. XIV), Ideas, & Providentiam, poſſideat. Quæ igitur, ſano ſenſu, ita accipienda erunt. Juſſit Deus, ut *Natura* juxta Divinam ſuam Ideam ageret; quæ certe Divina Idea Providentia non caruit. Sufficit Mandatum hoc; & licet Cœco plane Impetu *Natura* agat, agit tamen, quæ Creator præſcripſerat. Et hæc vera in Creaturis omnibus agendi ratio. *Divina Mens*, uti pulcherrime HIPPOCRATES loquitur, *edocuit ſua Opera imitari cognoſcentes quæ faciunt, & ignorantes quæ imitantur* (pag. 344.). *Viri* ex. gr. *cum Muliere Congreſſus, facit, ut ex re manifeſta obſcura cognoſcatur, quod ſic Puer futurus eſt* (pag. 345). *Commeant & transmoventur illa huc, & hæc illuc; - - - & quæ quidem faciunt, neſciunt,*

quæ

quæ vero faciunt, ſcire videntur, & quæ quidem vident, non cognoſcunt. Et tamen his omnia, Neceſſitate Divina, contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt (pag. 342). Idem aliis, quæ in ſequentibus occurrent, levioribus Hyperbolis applicandum.

§. XXXIII.

Ex §. XXXII. num. I. colligitur, *Naturam, ut omnium aliorum, ſic & Humanam, fixam eſſe in Propagatione ſuæ Speciei:* nunquam enim Homo, niſi ex Hominibus, producitur; ſic & quæcunque vel minima Inſecta ſuæ Speciei Simile procreant, nec unquam, niſi a Similibus, progignuntur, ex Sententia FRANC. REDI, multis ab eodem Experimentis ſuperſtructa (*in Litt. ad ill. Virum* CAROL. DATUM); cui ſubſcripſit SWAMMERDAMMIUS (*in Hiſt. Inſect. gen. p. 91*). Vana ergo ſunt, quæcunque hic Poëtæ, & Vulgus, fabulantur. Nec refragatur huic Sententiæ Magni VERULAMII (*in Sylva Sylv. pag. 363*), Aliorumque, qui in contraria Opinione verſantur, auctoritas; quoniam hi ante pleniorem ſupra dictorum Cogni-

tionem ſcripſerunt ; indies autem increſcunt Scientiæ.

§. XXXIV.

Minime etiam adverſantur his *Monſtra*, alienam quaſi *Naturam* referentia; etenim Monſtrum, ex. gr. ex Hominibus genitum, nunquam aliam, quam *Humanam*, *Naturam* poſſidere, certum videtur; nec aliud eſſe, quo Monſtrum tale a legitime facto Fœtu differat, præter ſolam Formam externam: quod ſatis ex LICETI *Tract. de Monſtris*, *imprimis cap.* I, poteſt intelligi. *Natura* ergo & hæc gaudent vere *Humana*. Si enim Forma externa quidquam ad *Naturam* faceret, ſæpe alterius *Naturæ* Animalia produxiſſet Homo (Exempla ſunt *in eodem Tractatu*): id vero impoſſibile, niſi determinatum huc requiſitum Semen in Humano Corpore generatum fuerit: quod toti *Naturæ*, & Structuræ Corporis Humani, abſolute repugnat. Neque Semen Humanum in alienam *Naturam* permutandi Poteſtas Gravidæ videtur ineſſe: nam & hæc gaudet Generatione Similis, & tota ad id comparata eſt.

§. XXXV.

§. XXXV.

Videtur autem *Natura Hum.* ex *Parentibus in Filios derivari*, indita primis Hominibus a Conditore, ſimul cum *Natura*, Potentia Generandi ſibi Simile, hinc *Naturam* ſuam communicandi producendis Filiis, quibus & eadem impreſſa Poteſtas in ultimos usque Nepotes protrahatur. Niſi quis exiſtimet, Deum, ad Parentum indolem, *Naturam* hanc ſingulis Individuis de novo quaſi infundere. Sed hæc ad noſtrum forum vix pertinent; itaque ſuperſedebo.

§. XXXVI.

Saltem id, quod producitur, ſemper *Naturam* ſui producentis exhibet: ſicque, immobili Ordine, & ſtabili Lege, ſimilis Species continuat per ſimilia *Natura* Individua.

§. XXXVII.

Nec tamen, ex Patre tantum, vel ſola etiam Matre, *Naturam* hanc in Filios deſcendere, ſtatuendum videretur, ſed ex Utrisque ſimul: quod ex aliorum Ani-

ma-

malium promiſcuo Coitu, ſatis evidenter diſcimus: ſic *ex Equa*, & *Aſino*, nunquam Equus, aut Aſinus, *naſcitur*; ſed *communicans ex utraque Natura Monſtrum, Mulus* (MAURICEAU *p.64*, HARVÆUS *in Exercit. de Gener. Animal. pag. mihi 270*). Ad hoc videtur alluſiſſe OVIDIUS, cum de Gemellis ex ORYTHIA & AQUILONE natis, dicit:

- - - *Partuque enixa Gemellos,*
CÆTERA QUI MATRIS, PENNAS GENITORIS, HABEBANT.

§. XXXVIII.

Difficile apparet, determinare, *Quo Tempore Natura Hum. in Generatione accedat*. Attamen in ADAMO, ſucceſſive facto, aliquid hujusce rei adſequimur: *Finxit* enim 1°. *Deus Corpus ejus de pulvere terræ*: ſed aberat adhuc *Natura Humana*: poſtea *Sufflavit in nares ejus* (GEN. *cap. 2*): &, ex hoc, facto Corpori acceſſerunt Anima, *Natura*, & Vita: factusque eſt *Homo Vivens*.

§. XXXIX.

Igitur ipſo momento, quo Anima copulatur Corpori, prodeunt ſimul *Natura* & Vita. Accedit proinde *Natura Humana*, illo inſtanti, quo Anima, quo Vita: tria enim hæc Corpori ſuperadveniunt ſimul, nec aliud alio, niſi ſola, ut loquuntur, *Ratione*, prius eſt. Hinc, ſi quis valeat determinare Tempus, quo accedit, vel Anima, vel Vita, eodem opere demonſtrabit, Quo Tempore accedat *Natura*.

DE NATURÆ HUMANÆ STABILITATE.

§. XL.

Communicata ſemel Natura, porro Inmutabilis, nec potens vel augeri, vel minui, adeoque Indiviſibilis, permanet omnino eadem, in eodem Homine, ad mortem usque.

§. XLI.

Inmutabilem Naturam eſſe, certum eſt:

ſi enim Mutaretur, non maneret idem, qui ante fuerat, Homo; cum a *Natura* Singulari Singulare ejus *Eſſe* dependeat (§. XXV). Hominem interim eundem eſſe, qui nunc moritur, & qui, ante tot annos, ex tali Patre, in tali Matre, conceptus fuerat, nemo non fatebitur. Adeoque in hunc usque diem Singularis illius Hominis *Natura* non mutata perſtitit.

§. XLII.

Unde ergo fit, rogabit quis, tantum in eodem etiam Homine, pro diverſis temporibus, ſæpe differre Actiones, ut magis diſtinctæ ſint, ac in duobus Individuis, prope ad ſe mutuo accedentibus, quorum tamen *Naturas*, maxime ex hoc, diſtinctas diximus (§. XXVII)? Reſpondeo: Duplici ratione ſpectari *Naturam* poſſe (§. XXIV); ſcilicet 1°. in ſe; & tunc certiſſime Inmutabilis eſt; manetque eadem ad mortem usque (§. XLI): Verum ſi 2°. conſideratur, in ordine ad Subjectum, quod occupat, minime negaverim, *Naturam* Mutari poſſe, in eodem etiam Homine: quin & hoc jam inde præmonui (§. XXV).

§. XLIII.

§. XLIII.

Illam autem Mutationem Corpori magis, ac *Naturæ*, attribuendam eſſe, unusquisque, credo, agnoſcit. Sic & iſta actionum, in eodem homine, Diverſitas a Corpore mutato tantum, ut videtur, pendet.

§. XLIV.

Hæc ut clarius intelligantur, conſiderandum eſt, *Naturam, ex ſe, ſemper eadem ratione Agere : omnis autem ejusdem Actio* Imperare *eſt ; quod Imperium exſequi, incumbit Corpori, eidem ſubdito.* Exſequitur vero datum Præceptum Corpus, varia ratione, prout ipſum varium eſt. Varietas ergo Actionum, non a *Natura*, ſed a varia Corporis Conditione, naſcitur; quæ Conditionis Diverſitas non modo *Congenita* eſt in variis Hominibus, ſed & in eodem, imprimis per Uſum ſex Rerum, quas Non Naturales vocant, Morbos, & Ætatem, ut quotidie obſervari poteſt, pro variis temporibus, accedit; ſicque *Acquiſita* dici meretur. Corporis igitur Conditio, in eodem etiam Ho-

mine, Mutatur; hinc mirum non eſt, ſi & Actiones varient.

§. XLV.

Sed regeret quiſpiam, Obſervatum eſſe, Morbos Hæreditarios, in ipſa, ut videtur, *Natura* radicatos, ſanatos fuiſſe: quod neutiquam, niſi Mutata *Natura*, contingere potuerit. Verum Morbi illi, non in ipſa *Natura*, ſed in certa quadam Corporis, Partiumve ejus, ratione, ſedem habere, longe probabiliſſimum eſt: hanc ſi quis corrigere valeat (quod difficile quidem, ſubinde tamen haud impoſſibile), vel ſaltem Effectum prævertere, Morbum illum, vel curabit, vel avertet; nec interim *Natura*, ſed Corpus tantum, mutabitur.

§. XLVI.

Manet ergo, quod adſtruxi, *Naturam* nempe, in eodem Subjecto, ex ſe, Inmutabilem (§. XL. XLI.), omnem vero Mutationem ipſi Corpori attribuendam, eſſe (§. XLIII): neque, Mutato hoc, ipſam *Naturam* Mutari, exiſtimo, quamvis ea ſpecie imponat, ſed & tum, ſub aliena Forma,

ma, eandem perſiſtere. Unde NABUCHODONOSOREM (alii NEBUCADNETZAREM legunt), Poteſtate Divina Mutatum, ita ut *Herbam, tanquam Boves, comederit, & Pili ejus, ut Aquilarum Plumæ, creverint, & Ungues ejus, ut Avium (S. S. DANIEL. cap. 4)*, vere adhuc *Humana Natura* præditum fuiſſe, certum videtur, ſola Forma extrinſeca diſtinctum; quod etiam in ſequentibus, SACRÆ LITTERÆ, ut apparet, ſatis evidenter innuunt.

§. XLVII.

Hanc ipſam OVIDII Sententiam fuiſſe, paſſim ex ejus *Fabulis* docemur: ſic ex. gr. ubi ACTÆONEM, in Cervum Mutatum, adfert, in eo, ut alienam Formam memorat, ſic, *Naturam Hum.* integram perſeveraſſe, abunde ſignificat, dum Affectus, quales homini tantum inſunt, eidem attribuit, *Mentemque priſtinam remanſiſſe*, aperte enuntiat. Idem quoque eleganter exprimit, ubi, ERISICHTONE annoſam Quercum proſternente, ait:

Editus e medio ſonus eſt cum robore talis:
NYMPHA SUB HOC EGO SUM &c.

Hinc Idem in Hiſtoria PROTHEI optime notat:

Sæpe Lapis poteras, Arbor quoque ſæpe, VIDERI.

§. XLVIII.

Quin & hoc magis confirmatur ex eo, quod admodum probabile ſit, *eandem etiam Naturæ Conſtantiam omni Creaturæ ineſſe.*

§. XLIX.

Sic in INSECTIS, quantumvis, Formam Corporis externam mutari, manifeſtum ſit, *Naturam* tamen non mutatam perſiſtere, Ratio ſuadet: nempe Mutatum ſic Inſectum nemo, credo, novam omnino Creaturam eſſe, aſſeret: ſola ergo Forma Mutata, idem nunc eſt, quod ante fuerat, Animal; hinc & *Natura* manet eadem. Quod vero Mutatum ita Animal quasdam nunc Actiones exerceat, quibus ante ineptum erat, id Mu-

Mutatæ Corporis Fabricæ debetur, pro cujus varietate diverſas, quas *Natura* exſerit, Actiones eſſe, vidimus (§. XLIV): ſic, enatis in quibusdam Alis, aptum ſit volando Animal, uti ex. gr. ex Bombyce factus Papilio; nec tamen magis exhinc, de *Natura* in hoc Animali Mutata, concludendum videtur, quam in DÆDALO & ICARO, cum, fabricatis arte Alis, Aëri ſe committerent; id autem nemo adſtruet.

§. L.

Hinc dictus, Mutato Nomine, Formaque, Papilio, idem *numero* eſt, qui ante fuerat Bombyx, *Natura* omnino eadem præditus, Corpore tantum in nonnullis permutato, talibusque inſtructo Adminiculis, quibus ad novas quasdam Actiones ſufficiat: quin imo Mutationem hanc ipſa illius Animalculi *Natura* poſtulat, totumque eo comparatum eſt; quum in Eruca alas jam demonſtraverit SWAMMERDAMMIUS, poſt demum in Papilione expandendas; qui, quod majus eſt, *in Nymphis, quin jam ante in Vermiculis, omnes partes, omnia membra, futuri*

Animalculi, æque diſtincte, ac poſt in ipſo Animalculo, conſpici, univerſaliter pronuntiat (*Hiſt. Inſect. Gener. Sect. impr. 2*).

§. LI.

Patet igitur, ſtricte loquendo, potius dicendum eſſe, Perfici hoc tempore Corpus ipſum, explicatis, quæ ante latuerant, Partibus, quam Corpus Mutari; adeoque, nec *Naturam*, nec Corpus, proprie Mutari in Inſectis; ſed eandem *numero* manere *Naturam*, Corpus vero, juxta ſpecificas Singularum *Naturas*, ſtato tempore, iſtis inſtrui Adminiculis, quorum Rudimenta, quamvis eo tempore inutilia (niſi in futuros uſus), ante tamen jam adfuerant: hinc mirum non eſt, ſi Corpus novis Actionibus aptum fiat.

§. LII.

Non minus id (§. XLVIII.) VEGETABILIBUS competit: docent Inoculationes, ubi duplicis *Naturæ* Arbor artificioſe jungitur, Surculo alieno in datum Truncum inſito. Bina hæc excreſcunt ſimul in unam, ut ſe offert, frondoſam Comam

læ-

læti∫ſime; ſua nihilominus utrique diſtincta manet *Natura*; Fructum namque fert, quoad ſaporem, & alias quasdam accidentales dotes, emendatum quidem, non mutatam tamen *Naturam* evincentem incluſo Semine, ex quo, ſato, nunquam Mediæ *Naturæ* Arbos enaſcitur, ſed talis, quæ immotam adhibiti Surculi *Naturam* omnino exprimat. Neque Truncus ipſe *Naturam* exuit, ſed manet, qualis ante fuerat; nulla enim ſeſe offert ratio, qua Mutatam quis ſuſpicari poſſit: quin certum eſt, ſi excreta Arbos reſcindatur rurſus ſub loco, quo facta fuit inſitio, prodituram inde, niſi moriatur, aliam, quæ non mutatam pariter Trunci *Naturam* demonſtret. Adde his Experimentum §°. LXXXIX.

§. LIII.

Hinc non immerito concluditur, *Naturam* in Vegetabilibus, quamdiu hæc adhuc vivunt, vigentque, inmutabilem eſſe. Nunc & aliud circa eadem videamus.

§. LIV.

Nonne manifeſta fit *Naturæ* eorundem

Permutatio, dum, poſt Mortem (ut ita dicam), Planta quæcumque, ex ſe Aceſcens, eo reducitur, ut in Alcalinum liquamen transeat (Vide Cl. BOERHAVII *Chem. Proc. 88*)? Sane maxime diſtant a ſe invicem *Naturæ* Aceſcentis & Alcalini! dico tamen, *Naturam* horum neutiquam Permutari. Si quis velit, *Naturam* horum Vegetabilium, Aceſcentium nomine cognitorum, in ipſa illa Aceſcentia poſitam eſſe, Mutatur hic *Natura*, fateor; fiunt enim Alcaleſcentia primo, ac deinde Alcalina: minime vero in hac eorum *Natura* conſtituenda videtur, quum non ſit niſi Dos Vegetabilium accidentalis; quoniam adeſſe poteſt & abeſſe; neque magis ad *Naturam* Vegetabilium, Aceſcentium dictorum, facit aceſcentia, quam alcaleſcentia; ſunt namque indifferentia, ut, vel, ſibi commiſſa, Mutentur in acidum, unde aceſcentium nomen habent, vel, compreſſa, tranſeant in alcalinum: & utraque illa Mutatio, in dictis conditionibus, æque ſecundum *Naturam* eorum fit, ſemperque, & inevitabiliter, accidit. Unde, ſtricte loquendo, non dantur Herbæ abſolute aceſcentes; ſed, quæ vulgo

vulgo hoc nomine inſigniuntur, indifferentes ſunt (ut diximus), pro Conditionum varietate, vel in acidum Mutabiles, vel in alcalinum.

§. LV.

Ut dicta hæc (§. LII. LIII. LIV.), nequaquam confundenda, clariori idea illuſtrentur, obiter notandum, me Duplicem poſuiſſe *Naturam* Vegetabilium; *primam*, quæ, viventibus adhuc, *Eſſe* ſuum Singulare, & agere, tribuit; hæc, una cum Vita, recedit: *aliam*, quæ ſoli tantummodo Corpori, partibusque, ex quibus conſtruitur, adſcribi debet; hæc, etiam poſt Mortem, remanet; ac, tum imprimis, Leges ſtatuit neutiquam violandas: ſic Fœnum amiſit *Naturam* Gramini Vigenti magis propriam, nec tamen omni *Natura* deſtituitur, ſed ſuam etiam poſſidet, juxta quam Determinatur, & agit. Idem, clariori Exemplo, occurrit in Homine, cujus Cadaver, *Natura Humana* penitus deſtitutum, ſua tamen præditum deprehenditur, juxta quam, Grave eſt, Impenetrabile, Putreſcens, & ſic porro.

§. LVI.

§. LVI.

Ex his facile intelligitur, quid de FOSSILIBUS ſentiendum ſit? Nitrum ex. gr. *Sal eſt* ſaltem *Semifoſſile* (*Chem.*Cl.BOERH. *Tom. I. pag.* 44.); nihilominus per artem quaſi Vegetabile efficitur (*Idem*, *Proc.* 140). Neque tum, ut ex dictis (§. LIV.) patet, Mutatur *Natura* Nitri, at, quæ fit, Mutatio Qualitates tantum Accidentales reſpicit, ipſumque Nitrum eo ex ſua *Natura* diſponitur. Sed an Vegetatio hæc ipſi quidem Nitro adſcribenda? an non idem poſſet fieri, Seminibus ex Aëre ad ejus ſuperficiem appoſitis, in determinatæ ſuæ Speciei Plantulas excreſcentibus (quod in aliis quibusdam pro certo habetur)? Hoc ſane ſi verum foret, eo magis de Priſtina Nitri *Natura* convinceret.

§. LVII.

Ergo nec Mutatur *Natura* Corporum, quamvis id, primo intuitu, ita appareat, per Putrefactionem, Fermentationem, Attactum Magnetis, Deſtillationem, aliasque Mutationes, ſive Spontaneas, ſive Artificiales.

§. LVIII.

§. LVIII.

Quibus omnibus (a §°. XLI. huc usque) collectis, Concludimus, *Naturam*, tam in Foſſilibus, Vegetabilibusque, quam in Inſectis, atque Homine (pro cujus Confirmatione omnia reliqua tantum adtuli), nullatenus permutari, ſed Inmutabilem eſſe.

§. LIX.

Erramus igitur, qui *Naturas* Permutatas credimus, ubi Dotes ante viſas vel non deprehendimus, vel novas obſervamus: quod Judicium quam temerarium ſit, docet Aurum, in Aqua Regia ſolutum (*Chem.* Cl. BOERH. *Proc.* 205). Illud etenim, ad Senſus noſtros, ſub Forma liquida, nil fere, niſi Colorem, de *Natura* ſua ſuperſtes habet; quin, ſi puriſſimum, transparet penitus; nec *Naturam* modo Mutaſſe, ſed quaſi in nihilum redactum eſſe, niſi diſſuaderet Ratio, Senſus Judicaret. Quum interim idem *Natura*, & omni Dote, Aurum, facili negotio, inde reſurgat; Indicio, ut videtur, evidenti, tunc etiam *Naturam* omnino eandem perſiſtere, cum, ad Senſus noſtros, maxime

Per-

Permutata, fallaci Forma, apparere conſuevit.

§. LX.

Altera Pars §. XL. erat, *Naturam Hum. non poſſe, vel augeri, vel minui, ſed Indiviſibilem permanere, omnino eandem, in eodem Homine, ad Mortem usque.* Una enim, eaque ad Mortem usque Inmutabilis, *Natura* unicuique Homini ineſt; hinc nec poteſt augeri, nec minui, adeoque Indiviſibilis eſt; ita ut Hominem, poſt reſectum ex. gr. Crus, non minus, ac ante, Hominem eſſe, aut ante magis, quam nunc, Hominem fuiſſe, ſed *Naturam* in utroque caſu Integerrimam perſeverare, exiſtimem. Sic multis Partibus Corporis deſtitui Homo poteſt, *Natura* ejus nil quidquam Imminuta, vel Diviſa; dum a contrario etiam minime augeri poteſt. Utitur ergo *Natura* Partibus Corporis, ita, ut dum adſunt, ſuntque bene diſpoſitæ, certas quasdam actiones per eas exerceat; dum vero abſunt, vel ſaltem ineptæ ſunt, illas Actiones non exerceat; non quod ipſius Imminuta Poteſtas iis haud ſufficiat; ſed quod

quod ea, per quæ actio deberet fieri, deficiant. *Natura* igitur manet, qualis fuerat, æque, ex ſe, actuoſa, ſed aptis, ad Operandum requiſitis, Inſtrumentis deſtituitur; quæ, ſi uſui adaptata reſtituuntur, mox reſumit *Natura* vires, &, conſueta olim Methodo, pergit agere. Quæ Res in Medicis manifeſtiſſima eſt.

§. LXI.

Plurima eorum, quæ (a §°. XV. huc usque) dicta ſunt, de Anima, & Vita, paucis mutatis, æquali jure prædicari poſſe, Contemplanti ſponte apparebit; quod per transennam monendum videbatur. Quin & idem de variis, quæ in ſequentibus occurrent, verum eſt.

DE NATURA HUMANA, CUSTODE CORPORIS.

§. LXII.

Plurimis, iisque inevitabilibus, injuriis expoſitum Corpus facile & lædi poſſet,

ſet, & deſtrui, niſi ſollicita *Natura* Proſpiceret. Sic, quoniam per Actiones, a Vita inſeparabiles, omni momento neceſſario deteritur Corpus, hinc, ut perſtet, aſſiduam Reparationem exigit; quæ non niſi Heterogeneorum uſu abſolvi poteſt, quam facile ex his inſidiæ ſtruerentur Sanitati & Vitæ, *niſi attentiſſima, nec unquam ſopita, Natura, expoſitos, in omni Puncto, tam externo, quam interno, Corporis, Vigiles, Nervos, nacta, mira eorundem Senſilitate moneretur, ſi quid Peregrini, quod nocere poſſet, adſit? Cujus rei mox ac certior facta eſt, omnem impendit operam, ut ſiniſtrum illum Effectum avertat* (quod, quomodo faciat, paſſim in ſequentibus elucidabitur); *nec quieſcit, priusquam, vel ſuperet ipſa Hoſtem, vel Devicta cedat, deſtructa ſimul Vita.*

§. LXIII.

Hac ratione Cavet, ne quid mali ab INGESTIS Corpori ſuperveniat: quod nunc videamus. *Si Ingeſta talia ſunt, quæ, vi dati Corporis, commode queant ſubigi in nutrimentum, aptis dotibus præ-*

ditum,

ditum, facile ea fert *Natura*, & hæc porro, requiſitam Mutationem paſſa, placide dimittit interiora verſus. *Sin vero mutari ita Ingeſta nequeant*, ſive ob nimiam Copiam, ſive ob ſuarum Qualitatum Pertinaciam, ſive ob Acrimoniam, aliasve, ſi quæ occurrunt, Cauſas, non commode feruntur a *Natura*. Sed vel 1°. Succumbit *Natura*, moriturque Homo; uti ex. gr., Diſtento nimia Ingeſtorum Copia, ſic ut evacuari non poſſit, Ventriculo; quod in Caſu, quem enarrat PLATERUS (*Obſ. pag. 439*), factum videtur: nempe, non poteſt tunc *Natura* expedire rem, limitata ejus Potentia ad rationem Corporis, in quo agit. Vel 2°. Languet *Natura*, non ſuo, ſed Viſcerum, Humorumve, vitio, aut Qualitatibus Ingeſtorum nimis Pertinacibus; ita ut, quacunque ratione, ſubigendo Vires non reſpondeant: tunc Glutinoſum, Acidum, atque Alcali, Spontaneum generabitur. Gradus eſt ad præmiſſum (1°.); tendit enim in Mortem, niſi Ars, ſi posſit, ſuccurrat. Vel 3°. Excitata Siti, allicit primum, dein cogit, ut aſſumantur Liquida blandiora, & maxime, ſingulari

Acrimoniæ, ut putridæ, rancidæve, &c., oppoſita. Eſt autem dicta Sitis eo major, quo magis Dilutio requiritur, & contra. Sic diluit, temperatque, ea, quæ nimia cæteroquin Acrimonia nocuiſſent, ita ut jam non noceant: in quod idem collimat, copioſiore Lachryma ex his locis per acrem Stimulum ſollicitata (Conf. §. XCII). Vel 4°. Vomitu, Alvove, eliminat.

§. LXIV.

Sic *Natura* (niſi, ut in 1°, & 2°, Caſu, Succumbat, vel Langueat) Domat, aut Expellit, quæ vi Corporis ſubigi alioquin non poterant. Sic Cavet, ne Nocivi quid diu in Primis Viis hæreat. Atque ita hic *Prima* quaſi *Inſpectio* fit; ſed rudior tantum; plurima enim hoc loco admittuntur, quæ reſpuuntur poſtea.

§. LXV.

Eorum vero, quæ ex Primis Viis jam ſubierunt Venas, ſi tales dotes ſint, ut aptum nutrimentum ſubminiſtrare queant, ſatis facile reliquis Humoribus permiſcentur, & ſine magno tumultu porro circumferun-

feruntur per Corpus. Nunquam tamen adeo Amica *Naturæ* ſunt, quamvis aptisſima Nutrimento ingeſta fuerint, & Mutationes requiſitæ perfectiſſime iis acceſſerint omnes, quin, pro eo, quod adhuc ſemper in ſe continent, Heterogenei (non enim Aſſimilatio his locis omnino abſolvitur), Vigiles *Naturæ*, Nervos, hic magis adhuc, ut videtur, ſenſiles, afficiat: unde ea, in Saniſſimis etiam, aliquot poſt paſtum horis, Febriculam excitat, majorem, minoremve, pro varia allati Chyli Copia, & indole, maximum ſubigendo ulterius Chylo Remedium. Hac ratione, nil Alieni, quantumvis exiguum ſit, inſinuare ſeſe in Corpus poteſt, quod ſubterfugiat: ſed mox *Natura* omnes impendit Vires, nec deſinit, niſi poſtquam omnino ſubegerit, eoque, ut Inquilinis omni Dote ſimiles ſint, novos jam demum factos Humores reduxerit: tuncque eos, ut ſibi, & Corpori, Amicos, fert *Natura*, non prius.

§. LXVI.

Hæc interim (§°. LXV.) utut apta Copia ſubminiſtrata ad Sanitatis & Vitæ Con-

ſtantiam abſolute requiruntur, attamen, ſi nimia accedunt Copia, Plethoram, plurimosque ejus, ſæpe lethales, Effectus excitant. Nec, tunc acquieſcere *Naturam*, exiſtimandum eſt; variis enim Viis expellit Superfluum: docent Menſtrua, Hæmorrhagiæ, &c. Hoc modo, Plethoram illam, cujus Ortum præcavere vix poterat, nunc natam, curat, avertitque ſollicitiſſime omne, quod hinc imminebat, Periculum.

§. LXVII.

Adeo, quæ Mutabilia ſunt, per excitatas Vaſorum Viſcerumque vires, & Humorum, jam ante Inquilinorum, admiſtionem, ſubiguntur, fiuntque tandem & ipſa ſimilia Inquilinis. Sic tutus evadit Heterogeneorum uſus; iisque, quod inevitabile eſt, intra Venas admiſſis, præſto adſunt *Naturæ* Media, quibus Domet, & Subigat. Unde *Natura* merito *Sanitatis Conſervatrix* appellari meretur. Si vero dicta Media inſigniter debilitentur, Cacochymiæ, Cachexiæ, & omnismodi, ex his ſequentes, Morbi, propullulant: quorum Malorum Cauſa non in *Natura* eſt, ſed

ſed in ipſo Corpore, ad *Naturæ* Imperium non ſatis obſequioſo, non ſatis valido; ſive id Solidorum, ſive Fluidorum, vitio oriatur, vel quia Nervi Vigiles, male diſpoſiti, *Naturam*, aut non, aut languidius, quam par fuerat, ad agendum ſollicitant.

§. LXVIII.

Vidimus (§°. LXIII. LXIV. LXV. LXVI. LXVII.), quomodo *Natura* agat in Ingeſta Mutabilia. Sed *ſi talia Venas intrent, quæ in Corpore Inmutabilia ſunt, tunc hæc, vel VENENA fiunt, vel MEDICAMINA.* Utrorumque ingreſſum, quantum poteſt, *Natura* conatur avertere. Etenim, ſi acria fuerint, ſenſiliſſima Vaſculorum abſorbentium oſcula ſtimulant; quo ipſo admonita *Natura* mox facit conſtringi hæc, ſicque viam claudi; ſi autem nimis Craſſa, vel Figuræ non ſatis accommodatæ, fuerint, Moles impedit, quo minus penetrent. Non facile ergo hæc, & ſimilia, Venas ſubeunt; quod tamen aliquando contingere, plurima ſunt, quæ confirment. Quid tunc fit?

§. LXIX.

VENENO, forti ſatis, intra Corpus admiſſo, Succumbit *Natura*; in quantum Venenum tale, vel Solida, vel Fluida, vel utraque ſimul, ita mutat, ut Circulationi, adeoque & Vitæ, inepta fiant; unde Corpus Juſſis *Naturæ* exſequendis impos redditur. Neque interim cedit tunc *Natura* Veneno, ex ſe ipſa, ſed ſumma paſſim Conamina, Motusque violentiſſimos, omni modo aſſidue permutatos, excitat; quibus, ſi Robur Corporis, ejusdemque Fabrica, id admitterent, Veneno haud dubie liberaretur Æger; ſed limitatas Vires ſuperat Veneni Pertinacia, vel mutatum nimis Corpus non obſequitur amplius *Naturæ* Imperio. Unde fruſtra ſunt omnes, quos *Natura* excitat, Impetus; quorum tamen tanta ſæpe vehementia, ut magis hi, quam Venena ipſa, Mortem inferant.

§. LXX.

Usque adeo, pro conſervanda Vita, ſollicita *Natura* eſt, ut tantos Motus avertendo Hoſti intendat, qui, ſi & abſolvi, & ferri, poſſent a Corpore, Propoſito haud dubie

dubie ſufficerent: nunc autem Moritur Homo, vel quia non ſufficit Corpus, vel quia tantos Impetus, ſine Deſtructione, ſuſtinere nequit. Unde nec hac ex parte Culpa in *Naturam* cadit.

§. LXXI.

Dicta (§°. LXIX. & LXX.) non ſemper obtinent. Venena enim non raro etiam Medicamentorum vices præſtant: ſic, ſumpto Veneno, haud aliud efficacius Remedium eſt, ac Venenum oppoſitum: unde *Antidotum* dixere ANTIQUI, non auſi Medicamentum dicere, quum per ſe æque perniciofum ſit, ac illud, cui debellando ſerviat; quod Medicamentis non ita convenit. Sic etiam Venena, minori Doſi, Medicamentorum uſum habent, ſaltem plurima. Conſuetudo Venena quaſi Amica *Naturæ* efficit; ita ut ea tandem aſſumere cogatur Homo; asſumat autem, ſine ulla noxa, copia ſubinde incredibili.

§. LXXII.

Alia, quæ Inmutabilia in Corpore aſſeruimus (§°. LXVIII), MEDICAMENTA ſunt. Sic proprie appellantur Talia, quæ

non Deſtruunt quidem, ſed tamen tota *Naturæ* vi, quamvis per omnes actiones Corporis conſpirantes in ea agat, Subigi omnino renuunt: ſi enim Subactio fieret, mutarentur potius, quam mutarent; propius igitur ad alimenta, quam ad Medicamenta, accederent. Medicamenta itaque, in quantum talia, ſemper in Corpore Heterogenea manent: ſed talia *Natura* non patitur (§. LXII. LXV.); hinc Motus majores excitat, eosque tamdiu protrahit, donec, quod Subigere non poteſt, Expulerit.

§. LXXIII.

Adeoque Medicamenta Effectus obtinent in Corpore, non ut per ſe Operantur, ſed quatenus Heterogenea ſunt, *Naturæ* ergo Operam incitant, eaque ratione per *Naturam* in ſe agentem Corpus mutant. Pauca tamen ſunt, quæ propria virtute, ſine ullo *Naturæ* auxilio, agunt; hinc etiam *in Cadavera, æque ac in Vivo, operantur* (HELMONT. *pag. 476*). Sed an hæc quidem Medicamenta vocari poſſunt? De igne ſaltem, & ſimilibus, potius negandum videtur.

§. LXXIV.

§. LXXIV.

Natura ergo eſt, quæ agit in morbis, Medicamenta vero *Naturam* excitant, hæcque rurſus in Finem requiſitum Determinantur a Medico; qui, ſi talia exhibere medicamina, eaque ita dirigere, noverit, ut inde *Natura* debellando apte malo par evadat, tunc demum ex arte Curis præeſſe poterit.

§. LXXV.

Patet hinc, Medicamenta, potiſſimum Interna, agere, quatenus in ea ipſa *Natura* agit, non deſiſtens, priusquam Hoſtem hunc Finibus ſuis eliminaverit: omnia enim Medicamenta tandem ejiciuntur e Corpore, aut Corpus deſtruunt; tuncque Venena fiunt.

§. LXXVI.

Etenim Medicamenta non adeo Innocua ſunt; ſed veri Veneni locum obire poſſunt; 1°. Si conſpirent cum morbo; 2°. Si nimia Doſi exhibeantur; 3°. Si longo tempore uſurpentur. Duo Priora ſatis conſtant. Tertium autem de Scam-

moneo ex. gr. obſervatum fuit; cujus exigua Doſis, quotidie, & diu, ſumpta, tarde licet, certo tamen, Necare dicitur: ejusdem interim major longe copia, ubi requiritur, exhibita, egregium Medicamentum ſuppeditat; nimia rurſus nocet (ex 2°).

§. LXXVII.

Hæc autem (a §. LXXII huc usque) Medicamenta, proprie ſic appellanda, reſpiciunt. Exulant hinc ea, quæ, quamvis, per ſe, Alimenta ſint, per accidens tamen, Medicamenti vice fungi, potius exiſtimanda ſunt, quam vera Medicamenta fieri; atque ea etiam, quæ, licet initio, plus, minusve, Corpus mutare poſſint, attamen denique mutantur ipſa, Alimentis quaſi & Medicamentis media: nam, ſerius, ocyus, omnia hæc ſubiguntur in Corpore; quod Medicamenta, ſtricte dicenda, abſolute renuunt.

§. LXXVIII.

Satis nunc videtur actum de *Natura*, quousque, quantum poteſt, defendit corpus, ne quid illi ab Ingeſtis ſiniſtri accidat. Ean-

Eandem fere Cuſtodiam ſervat, ratione AERIS: qui, cum probabiliſſime, qua corpori, tam Externo, quam Interno, applicatur, quasdam Particulas in corpus intromittat, maxime etiam eidem nocere alioquin potuiſſet. Sunt enim Particulæ illæ, prout quæ ab Ingeſtis Venas ſubeunt, Heterogeneæ, &, ut videtur, vel viribus corporis mutabiles, vel minus. Hinc quoque, Aërem, harum imprimis Particularum cauſa, Nutrimentum, Medicamentum, vel & Venenum, ſuppeditare poſſe, non repugnat.

§. LXXIX.

Quædam proinde Ingeſtorum, Aërisque, admittit, alia vero reſpuit, *Natura*. Sic retinet, quæ proſunt, quæ nocent, eliminat, ſi poſſit; etenim non patitur quæcunque Nociva eſſe queant: unde etiam illas, quæ, circumductorum Humorum vi, detritæ ſunt, Solidorum, Fluidorumque, nimis attenuatas, & jam acres quodammodo; Particulas variis Viis exonerat. *Id enim, quod ſemel aſpernata eſt, nunquam rurſus in verum Civem recipit Natura* (HELMONT, *pag. 478*). Nec ſuf-

ſuffert, quod forte ex Fomite quodam, intra Corpus poſito, procedit Heterogeneum. *Unde liquet, Naturam Cauſam eſſe omnium Excretionum, ſive Naturalium dictarum, ſive Morboſarum, ſive Criticarum; Febrium, tam Intermittentium, quam Continuarum: nec Alimenta, Medicamenta, Venena, paucis, ut diximus, exceptis, talia eſſe, niſi per Naturam. Quin & hinc* Natura *merito Morborum forte omnium, paucis externis excluſis, &* Cauſa *dici poſſe videtur, &* Medicatrix.

§. LXXX.

Poſt horum Conſiderationem (a §. LXII. huc usque) non admodum ſeſe commendat, LIBAVIO jam olim ex alio deſcripta (DOUGLAS *Bibliogr. Anatom. Specim. pag. 208*), TRANSFUSIO. Ita enim Aliena Inquilinis prævalent, nec ſpes eſt Subactionis ulla. Cautum, ut videtur, quam maxime fuit, ne magna Heterogeneorum copia ſimul Inquilinis Humoribus miſceretur: Anguſtia Vaſculorum Abſorbentium, eorum Debilitas, Remoræ multiplices; Depoſitio in unum, an-

anguſtum, debilemque, Canalem Thoracicum, hujus Valvula, quandoque una, quandoque duplex, ad Subclaviam Venam, Sanguine contra premente, profecto docent, parum tantummodo admiſceri ſimul. Sed quanta adhuc illius pars Inquilinis debetur! Transfuſione autem quantopere ab hac Norma receditur! Attamen dicit quis, Transfuſio videtur contingere, quamdiu Infans Utero Materno includitur. Sed, ſi hoc fieri ſtatuendum ſit, quantum Modus, quo perficitur, a ſupra dicto diſtat! Potius ergo Legitimus Sex Rerum, Non Naturalium dictarum, Uſus, ac Diæta (VERULAM. *Hiſt. Vitæ & Mortis pag. 29*), Juventutem, Longævitatemque, adferent.

§. LXXXI.

Quemadmodum *Natura* in Interioribus Corporis non patitur *Heterogenea*, ſic & ea amovere nititur, *dum Extrinſecus applicantur*. Docent id Veſicatoria, Sinapismi &c. His vero Externis niſi acriora permiſta fuerint, Nervis, pro minori ex hinc Vitæ periculo, minus, ut videtur, ſenſilibus, vel vix, vel plane non,

Agit

Agit *Natura*. Dum vero Talia ſunt, quæ multum nocere poſſent, præſto adeſt.

§. LXXXII.

Multo minus fert *ea, quæ Immerſa ſunt Corpori*: Feſtucam ex. gr. Ligneam, aut ſimile quodcunque aliud. Sed quantæ hinc Turbæ! Dolor, Ardor, Pulſatio, vera omni ratione Inflammatio Topica, producitur: nec ceſſabunt hæc, priusquam alienum illud, vel Arte eductum ſit, vel, Suppuratione ſolutum, exciderit. Hoc fundamento nituntur Setacea, Fonticuli, & ſi quæ ſimilia.

§. LXXXIII.

Numquid horum Symptomatum Cauſa a Figura Corporum illorum potius deduci poſſet, quam quod ipſa *Naturæ* adeo Inimica repugnent? Curatio ex. gr. Herniæ, per Punctum, ut vocant, Aureum, legitimam hanc ſuſpicionem ſuggerit: ſi nempe Filum Aureum ſacco Herniæ apte circumponatur, eoque deinde contorto, Vulneris Conſolidatio tentetur, nunquam id absque Fiſtula ſuccedet: ſed ſi Annulus

lus fit Aureus, ſimilis iis, qui auribus geſtari ſolent, quantum poteſt, æquabiliſſimus undique, Vulnus perfecte coire, dicitur; ipſo haud dubie Annulo, intra Sinulum circumquaque Calloſum, incluſo. Id ſaltem verum videtur, longe minus Nervos à Corporibus Politis affici; hinc etiam *Naturam* multo languidius ad agendum ſollicitari.

§. LXXXIV.

Agunt tamen inſuper Infixa talia, ſecundum Qualitates ſuas, quibus alia magis, alia minus, *Naturæ* Inimica obſervantur. Sic dantur aliqua, in quæ, vel non, vel vix, adſurgit *Natura*: Globus Plumbeus diu ſæpe, ſine notabili Malo, circumfertur; quod non Figuræ adeo, ac Qualitatibus, Plumbi videtur adſcribendum; eo magis, quia tantum abeſt, ut in hoc (Plumbum) *Natura* Impetum exercere ſoleat, ut potius, ad ejus appoſitionem, jam ante ſuſceptum, dimittat: unde in Scirrhis, potiſſimum cancreſcentibus, tantum prodeſt! Sopit quaſi in affectis Partibus *Naturæ* Impetum.

§. LXXXV.

Quæ igitur, Figura, & Qualitatibus, ſuis, non adeo Inimica ſunt, ea facilius *Natura* fert; ſi quæ vero, & Figura, & Qualitatibus, peccaverint, in hæc violentiſſime adſurgit; varia ubique Vehementia, prout eadem magis minusve obtinent.

§. LXXXVI.

Hinc ſequitur, *Naturam* omnia Aliena ab Unione cum Corpore excludere. Si autem *Partes, ejusdem Corporis*, vel a Nativitate, vel per Vulnus, *Diſſociatæ* ſint, *quas cohærere oportuerat*, eas in Unionem admittit; dummodo Crudæ adhuc, & Cruentæ, ſint, vel per artem fiant, ut in Labio ex. gr. Leporino. Sufficit Medico, ſi Separatorum modo appoſitionem curet, & ab Injuriis Externis nonnihil defendat; reliquum *Natura* abſolvit.

§. LXXXVII.

Hæc Concretio non Partes modo, quas Unitas eſſe decet, nunc Diviſas, reſpicit: ſed Quæcunque *Partes, in Statu etiam*

ſano

ſano naturaliter Disjunctæ, Crudæ, ſi ſibi invicem molliter apprimantur, ſicque aliquamdiu hæreant, concreſcunt certiſſime. Patuit hoc Exemplis plurimis, ad Digitos, Labia, Palpebras, &c.

§. LXXXVIII.

Quin & Idem *de Diverſis Corporibus* verum eſt: quod inter Cauſas *Monſtri Excedentis* Licetus retulit (*Tract. de Monſtris Cap. 20.*), Concretis, prægreſſa Excoriatione, Infantibus, quacunque Parte id acciderit.

LXXXIX.

Num igitur Aliena admitti poſſunt in Unionem cum Corpore? Talia ſane poſſunt: verum Unio hæc tantum Superficiaria eſt; non fit Corporum, vel *Naturarum*, Permiſtio; ſed hæc Unicuilibet Singularia remanent; & quamvis, in quibusdam occaſionibus, aliqua ex uno in alium forte fiat Humorum Derivatio, hæc, quum parca ſit, & per minima Vaſcula fiat, nil mali adferet. Confirmatur hæc Sententia Analogice ex Vegetantibus; dum *Germina diſtinctarum Arborum,*

rum, Lateribus arctiſſime conſtrictis, Terræ impoſita, in unum excreſcunt Stipitem, ex quo pullulant, inpermiſtis Fructibus (VERULAM. *Sylva Sylvar. pag.* 255. *Conf.* §. LII). Adcreſcere hinc potius, quam Uniri, dixeris.

§. XC.

Sed an *Partem, integre remotam*, rurſus concreſcere cum Corpore, *Natura* patitur? Negant quidam: id tamen admittitur, poſſe hoc fieri, ſi leviſſime modo etiamnum hæreat (SCHENCKIUS *Obſ.* 4. *de Fract. & Contuſ. Capitis*). Suſpicionem certe magnam injicit Vegetantium Inoculatio (§. LII.), quæ, in his, reſectum de quadam arbore Surculum, trunco alieno implantatum, læte excreſcere, proculdubio demonſtrat: hinc, quod majus eſt, aliena etiam, modo Sana, nec nimium Mutata, fuerint, ex alio priſtinam Vitam, Sanitatemque, recipere. Sic Formæ forte quidpiam, Uſui certe, vel parum, vel nihil, ſervire poſſet Medicus.

§. XCI.

Hactenus Explicatum fuit, quomodo *Na-*

Natura omnem impendat Operam, ut removeat quidquid Inimicum deprehenditur: ſed *Alium adhuc intus Hoſtem alit*, ipſam ſcilicet circulationem ſanguinis; quæ, ut, aliis de Cauſis, amiciſſimam opem contribuit, ita tacite abſumit corpus, hinc, niſi aliunde reficiatur, neceſſario deſtruendum.

§. XCII.

Ergo cogeretur *Natura* cedere; ſed ſtimulat, ut aſſumantur ea, quibus, pro avertenda deſtructione, opus habet. Fames proin, ſitisque, monent, quidnam ſit, quod intrinſecus requiritur; quæ quidem, ut primo leniter modo ſollicitant, ſic ſenſim magis magisque urgent, ac tandem, etiam invitum, cogunt, ut, dum ſuppetunt, adſumat. Fugientem LATONAM, pro aquæ hauſtu ruſticos precari, cogit ſitis; nec propriis artubus parcit inſatiabilis ERISICHTON.

§. XCIII.

Paucis interim, iisque admodum ſimplicibus, contenta *Natura* eſt. Exercitia attamen vehementiora Plura exigunt, &

Validiora; nam majus fit fluidorum, ſolidorumque, Diſpendium; hinc Pius reſtituendum eſt, ut maneat, quale fuerat, corpus, nempe ſanum; Validiora autem requiruntur, ob Robur viſcerum, & vaſorum, mollia, tenuiaque, ipſo fere momento diffiantium. Conſuetudo eamdem Legem ponit. Adſueta ſcilicet *Natura* ſic ſenſim diſpoſuit corpus, ut aptum ſit, magnam ex. gr. alimentorum copiam ſubigere; hinc tamdiu appetit homo, donec requiſita Quantitas ingeſta fuerit; quæ, niſi ſubminiſtretur, nimia mutatio inducitur iis, quæ intra corpus adſunt; in quæ tunc omnes quaſi actiones convertuntur. Nocet igitur ſubita nimis conſuetudinis mutatio, tam in ſanis, quam ægrotantibus, ſive copiam ingerendorum, ſive Qualitates, reſpicias. Sic ætas, ſexus, robur, & ſimilia, non minorem præmiſſis differentiam adferunt.

§. XCIV.

Illa ergo Diæta erit Optima, quæ, quoad ingeſtorum Qualitates, Robori, quoad copiam, Diſpendio facto, reſpondeat.

deat. Cavendum, quantum poteſt, ne conſuetudo Dominium occupet: aſſidua igitur Variatio multum proderit.

DE NATURÆ HUMANÆ RECESSU IN MORTE.

§. XCV.

Solida, Fluidaque, Corporis aſſidue renovando, reſtituendoque in eundem Statum, in quo ante fuerant, repulſis, quæ nocere potuerant, Omnibus, conſtantem ſanitatem reddit *Natura*. Unde ex bona Diæta Æternitas quaſi homini promittitur. Sed Vita ipſa adeo ſenſim Vaſorum Robur & Reſiſtentiam auget, ut tandem, Impetu moventis Cordis, dilatari amplius non ſatis posſint: hinc obruitur Cor, & Mors fit pure Senilis: ita ut, inevitabili Lege, commune Iter ingrediatur omnis Caro. Neque hoc *Natura*, quantumvis, ARGI inſtar, quaquaverſum proſpiciat, valet avertere.

§. XCVI.

Dum moritur homo, uti ſimul acceſſerant (§. XXXIX.) *Anima*, *Natura*, & *Vita*, ita etiam *Recedunt ſimul*. Recedit autem *Natura*, vitio, ut videtur, corporis, non amplius obſequioſi, ipſa, ex ſe, ad ultimum usque, æque actuoſa. Languor igitur, ſenſim auctus, minime *Naturæ* adſcribendus eſt, ſed Impedimentis, in corpore genitis, quibus ſalutaris *Naturæ* Impetus iners redditur.

§. XCVII.

Rari ſunt, qui morte hac pure Senili obeant: Plurimi, ex ſuſcepto morbo, ante Tempus pereunt: hinc imprimis, alii citius, alii tardius, moriuntur.

§. XCVIII.

Vix interim, niſi poſt ſummas anxietates, motusque, omni ratione permutatos, violentiſſimosque, Homo perit. Nimirum nititur etiamnum *Natura*, ſi removere poſſit Vitæ Hoſtem: in Apoplexia tamen, Summo Senio, ſimilibusque, placida mors Vitam terminat: Ratio, ut vide-

videtur, ex præmiſſis erui haud difficulter poterit.

DE NATURA HUMANA MEDICI MAGISTRA.

§. XCIX.

Diximus (§. LXXIX.), *Naturam* Omnium forte Internorum, Externorum plerorumque, morborum cauſam eſſe. Ut vero producit, ſic & ſanat; juxta illud HIPP. (*pag. 1184.*); *Morbis Naturæ medentur.*

§. C.

Morbos ergo producit Natura. Sed neutiquam ſponte ſua; ex ſe enim talis eſt, ut Actiones omnes, ex Creatoris Mandato corpori impoſitas, uti ſemel cœpit, ita æquabiliſſime ſemper perficiat. Non igitur directe ex ipſa *Natura* Morbus fit; ſed, quatenus ea, adfectis in corpore Nervis, irritatur, quacumqne demum

mum ratione id contingat. Tunc etenim ſtatim *Natura* Jubet, iſtos exerceri Motus, quos, Subigendo illi, quod afficit, vel Expellendo, aptos plerumque eſſe, obſervamus. Hoc Juſſum dum Corpus promptiſſime exſequitur, aliæ, ac in Sanitate ſolebant, Actiones fiunt; læduntur igitur; ergo & morbi prodeunt.

§. CI.

Medicatrix Morborum Natura eſt. Nec tamen Curat Morbos, niſi quatenus per eosdem removet Cauſam, cujus ratione Morbum excitaverat. Morbi enim non videntur niſi *Naturæ* Inſtrumenta, per quæ agit in illud Peccans, ſive Interne, ſive Externe, applicatum; quod dum ſemper Nocere allaborat, ſollicita *Natura* omnem intendit Nervum, ut avertat id, quod hinc imminebat, periculi, Sanitatemque reſtituat.

§. CII.

Quæ quidem Morbis (ſi ita loqui fas eſt) *Primariis* fere tantum conveniunt; Cujusmodi ſunt, Tuſſis, Sternutatio, Vomitus,

mitus, Alvi Dejectio; &, maxime notandæ, Omnes Febrium Quarumcunque Species; quæ nihil aliud eſſe videntur, quam aucta, per *Naturæ* Imperium, Vitæ Vis, magis, proportionaliter, minusve, ſupra Conſuetam elata, prout ipſum illud, cujus ratione fit, poſtulat. Unde Omnes, a mitiſſima Ephemera, ad ardentiſſimam usque, pronaſcuntur.

§. CIII.

Hac ratione *Natura conatur Expellere tædioſum Hoſpitem: ſub quo niſu, producuntur Fructus, & Symptomata; Sopores Calores, Frigora, Dolores, Vigiliæ, Inquietudines, Debilitates*, &c. (HELMONT. *pag. 475*). Quæ proinde non ſunt niſi Sequelæ Niſus illius, quem *Natura* efficit, ad hunc Niſum, ex certa, Corporis, Humorum, ac Materiæ Morboſæ, Conſtitutione genitæ, non ab ipſa cæterum *Natura* Intentæ.

§. CIV.

Quod idem de Omnibus fere aliis verum eſt, quæ, dum *Natura* Scopum ſuum,

 ob

ob easdem Cauſas (§°. CIII), aſſequi non poteſt, Morbo *Primario* ſuperveniunt. Ex. gr. Ingeritur ingens Copia acris Calefacientis cujuscunque; Hoc magna Parte ſubit Venas; mox, Nervis admodum ſtimulatis, monita *Natura* Febrim excitat violentiſſimam, qua conatur Nocivum illud Expellere: hic ergo eſt Intentus *Naturæ* Scopus Primarius: ſed hoc non ita facile abſolvitur, & quia nimis Inimicum eſt quod incitat, & quia ſtimulata adeo Vaſa conſtringuntur, atque ita Expulſionem impediunt: accedit igitur Inflammatio, Morbus hac ratione *Secundarius*, quem *Natura* non Intenderat.

§. CV.

Horum igitur (§°.CIII.CIV), Omniumque ſimilium, Morborum Cauſa dici *Natura* non meretur: nec tribui his poſſunt ea, quæ (§°.XCIX.C) memoravimus, niſi remotius tantum; ea etiam, quæ §. CI. exhibet, minus iisdem conveniunt. Non enim hi Inſtrumenta *Naturæ* ſunt, ut illi; neque per hos unquam amovetur Mali Cauſa; ſed, ex oppoſito, novam quaſi Excitantem Cauſam efficiunt, qua irri-

irritetur *Natura*, ut Novos in horum Curam Morbos dirigat: quod ſæpe feliciſſime exſequitur.

§. CVI.

Profectò, ſi quis Morbos acutos examinet, videt clariſſime, ſolam ſæpe *Naturam* omne hic Punctum abſolvere. Reſolutiones, Criſesque, id evincunt. Haud tamen negaverim, aliquando, & ſæpe quidem, adhibita in ejusmodi Caſibus prudenter Remedia *Naturam* inſigniter Juvare poſſe. In Chronicis autem, Debilitas plerumque Opem exigit, juxta *Naturæ* Ductum adferendam. Externos, ſi impedimenta nonnihil removeris, averterisque Aëris injurias, *Natura* paſſim ad Sanationem perducit, niſi ipſa eorum indoles Curam omnem reſpuat.

§. CVII.

Natura ergo eſt, quæ Operatur in Morbis, & quæ Morbos ſuperat, ſicque Sanitatem reſtituit, ſubacto, vel Expulſo, eo, quod Nocuerat. Cui tamen negotio uti ſæpe ſibi ſola ſufficit, ita & Deficit fre-

frequenter, Corpore non ſatis conſpirante, aut Mali magnitudine nimia.

§. CVIII.

Hinc fit, 1°. *Naturam quandoque ſibi Relinquendam eſſe.* Scilicet, dum ex ipſa ejus Actione prævidetur reſtituenda brevi ſanitas. *Ars Medica ab eo, quod moleſtum eſt, liberat, & id, ex quo quis ægrotat, auferendo, Sanitatem reddit. Idem & Natura, per ſe, facere novit* (Hipp. *p.345*). Præſtat tunc, nihil agere Medicum, ſed totum Opus *Naturæ* committere: Agendo, ſæpe *Naturæ* impedimento ſumus: Præcipitando autem, Ægros non raro in Mala ſæpe lethalia conjicimus. Id, hoc in Caſu, Unicum forte incumbit Medico, ut Diætæ, Aërisque, Curam gerat, & eorum, quæ circa Ægrum aguntur; ſic totam rem ſenſim *Natura* expediet.

§. CIX.

2°. *In aliis Caſibus Deficiens Natura Juvanda eſt:* ubi agit quidem *Natura*, & optime agit, Mali Cauſam, per certas quas-

quaſdam, vel Naturales, vel Novas, Vias, amovere tentans; ſed ita, ut, Corporis Viribus, Materiæ Morboſæ reſpectu, debilioribus, ſola haud ſufficiat. Medici ergo tunc erit, datis Remediis, in eundem collimare Terminum. Exempla in Criſi, aliisque, occurrunt manifeſtiſſima.

§. CX.

3°. *Sæpe Temperanda eſt Naturæ Agentis Vehementia*; dum Furit nimis. Quamvis enim *Natura* nunquam ſolito plus agat, quam requirit Cauſa, quæ eandem in hos impetus concitaverat (§°. C. CII); hinc, hoc reſpectu, nunquam agat nimis; attamen, relative ad Corpus, in quo Operatur, nimis quandoque Furere, dicitur, dum tanta Motuum violentia inſurgit, ut ab hoc, Vita incolumi, diu ſuſtineri nequeant. Artis ergo eſt, actiones has eo reducere, ut & ſcopo *Naturæ* ſufficiant, & caveatur, ne deſtruant. Res in Inflammatione, cui Febris nimis Valida comes eſt, deprehenditur: quo proinde Caſu, adlaborandum eſt, ut Febris evadat Mitior; ſicque procuretur Mate-

riæ

riæ Reſolutio, vel Expullo, lentior quidem quodammodo, aſt multo tutior.

§. CXI.

4°. *Si Male Agit, Corrigenda.* Hoc ex. gr. accidit, dum in Acutis, per Metaſtaſin, Materia Morboſa Mota, ab Ignobilioribus, ad Nobiliores Partes amandatur: quæ, ſi, a Nobilioribus, ad Ignobiliores transfertur, laudatur *Naturæ* Actio: hæc ergo, ex ſe, Bona quidem eſt; ſed Mala quandoque fit, ratione Partium, in quas fortuito terminatur. Facile hinc patet, quid Agendum ſit: nempe, ubi Materiem, nondum ſatis Coctam, Moveri, atque ad Viſcera, Vitæ potiſſimum magis neceſſaria, Viam affectare, cognitis Indiciis conſtitit, mox omni adnitendum Ope, ut inde avertatur verſus ejusmodi Partes, quibus minus Vitæ periculum inferet.

§. CXII.

Contingit etiam 5°., *Naturæ Actionem penitus Deſtruendam eſſe*: ubi, Actionem hanc neceſſario in Perniciem ituram, prænovit Medicus. Hæc igitur Actio, ſi futura, quantum poteſt, Arceatur; ſi præ-

ſens

ſens adſit, Sopiatur in initio; progreſſum Malum vix ullam amplius Medelam patitur. Sic Scirrhum removere, ſæpe molitur *Natura*; ſed hic, ſi parum modo confirmatior, nequaquam cedit; verum, ad hunc *Naturæ* Impetum, exaſperatur, fitque Cancer, certo, ni Ferrum integerrime auferat, Lethalis.

* *Natura* in prima Creatione longe Perfectior fuiſſe videtur, utpote ad Immortalitatem comparata; poſt Peccatum autem, Novo Imperio, eamdem ad deteriorem Conditionem reſtrixit Ultor Deus; cum dixit; *Morte Moriemini.* Ex Novo hoc Imperio, non Mors ſolummodo videtur procedere, ſed & quod *Natura* quandoque ipſa, in quibusdam morbis, ad demandatæ ſibi Machinæ Deſtructionem ruat. Nunquam interim directe id Intendit; ſed Eventus ille ob morbi indolem accidit. Sic Inflammata Mamma non raro Sanatur, ſimili plane *Naturæ* Artificio, quo Scirrhoſa Canceſcit, & lethalia deinde Symptomata excitat: quæ igitur, non adeo ipſam *Naturæ* Actionem, ſed malignam morborum

rum indolem, arguunt. *Lex & Natura, quibus Omnia conficiuntur, non conſentiunt. Legem ſiquidem ipſi ſibi ipſis Homines ſtatuerunt, Naturam vero Dii. Quæ igitur Homines ſtatuerunt, ea nunquam eodem modo ſe habent, ſive recta, ſive non recta, ſint. Quæ vero Dii ſtatuerunt, ea Semper Recte habent* (HIPP. *pag.345.*) NATURAM igitur, a Diis conſtituram, EX SE IPSA, NUNQUAM NON RECTE AGERE, *Hippocrates* voluit: quod ſane ubique veriſſimum deprehendimus.

§. CXIII.

6°. *Non raro requiritur, ut Ars, efficaciſſimis Mediis, ſola quaſi Cogat Malum.* Sic, ingeſtis Venenis, per Antidota id perficitur; maloque *Naturæ* Viribus indomabili penitus, adhibita, ſi fieri poteſt, Chirurgia; Calculus Veſicæ Urinariæ, concretus jam, & ſolidus, Sphacelati omnino Artus, & ſimilia, haud aliter ſanari poterunt.

§. CXIV.

Sic, ſive *Natura* Sola, ſive Sola Ars, ad Nor-

Normam *Naturæ*, & Rationis, ordinata, ſive Utraque conſpirans ſimul, Sanat. Si his non ceſſerit malum, lethale erit.

§. CXV.

Colligimus ex dictis, *Naturam* Sectandam eſſe medico, Juvandamque, ſi actionem ejus, Comparatione Similium, veriſimiliter Salutarem fore, cognoverit. Sin vero Finem exhinc infauſtum prævideat, actionem *Naturæ* ita mutare conetur, & regere, vel & ipſe agere, ut Effectus naſcatur, qualem, in ſimili Caſu, a *Natura* Sola productum, pulchre ceſſiſſe conſtitit. Ab ipſo igitur *Magiſtræ Naturæ* Exemplo Officium diſcet medicus, Quidquid agat: neque artem Dominam *Naturæ* oportet eſſe, ſed ancillam.

§. CXVI.

Prudens denique ſit medicus, ne facile, quaſi male agenti, *Naturæ* renitatur, perturbeturve, dum Inſolita conſpicit. Sed, ſi minus exacte agere, exiſtimet, Succurrat caute: Turbare, quantum poteſt, ſemper caveat. Mira ſane *Natura*

 per-

perficit, quæ forte non aſſequimur. Suppreſſa ex. gr. Menſtrua quam diverſis ſæpe Viis ad ſtuporem eliminat! Facta Evacuatione, nil læſi ſupereſt in Corpore, omni tunc ratione ſaniſſimo. Sua tamen Periodo redibunt hæc Omnia. Qui Obſervatores relegit, ubique profecto Incomprehenſibilia *Naturæ* artificia ſummopere admirabitur.

§. CXVII.

Unde forte nimis Dominari medicus cenſendus eſt, dum, in quibusdam morbis, Obſervatos *Naturæ* Inſtinctus plane repudiat; quum tamen, invito medico, ingentem ejus, quod expetiverant, Copiam adſumentes Aegri non raro Sanati perhibeantur. Profecto videmus, *Naturam* ſemper fere ea Petere, quibus Indiget: ubi Acrimonia, vel Siccitas, adeſt in Corpore, Sitim excitat; dum Cibi requiruntur, Famem facit; Laſſum ad Quietem, Somnumque, allicit, cogit; ad Frigus, Calorem, Frigus vero Calidis, commendat. His itaque *Naturæ* Stimulis ignarum potius (quamdiu neſcitur

Cau-

Cauſa), cum Prudentia tamen, obtemperare decet medicum, quam ſemet omnino opponere, per Experimenta convictum, laudabilem in Brutis Effectum naſci, dum Hæc id, pro morborum ſuorum Cura, Cæco Impetu, adhibent, quod *Natura* ipſis ſuggerit, Remedii.

EPILOGUS.

Hæc ſufficiant. Protractior Sermo forte moveret Nauſeam. Deſino igitur: id tantum rogans,ut,ſi qua in re Diſſertatio hæcce defecerit, eandem B. L. amice ſubſtituat: Sin vero non arriſerit, ſciat, non Omnes eadem Ratione Cogitare: Si quæ denique, nimis forte Generaliter poſita, deprehenderit, non facile Univerſale aliquid, ſine ulla Exceptione, in medicis potiſſimum, adſtrui poſſe, ſecum reputet. His Fiſus, quæ Scripſi, qualiacumque fuerint, Offero.

FINIS.

GUNTH. CHRIST. SCHELHAMMERI,

M. D. & P. P. Primarii in Academia Kilonienſi, Seren. Duc. Cimbr. Gottorp. Archiatri. Academiæ Cæſareo-Leopoldinæ Naturæ Curioſorum Adjuncti, & Recuperatorum in Italia Socii.

EPISTOLICA DISQUISITIO

DE

PULSU

ANNO MDCXC. HELMSTADII EDITA

NUNC

DENUO HIC SUBJUNCTA

UBI

OMNIS EJUS RATIO

AD

MECHANICÆ NATURALIS

LEGES

TRADITUR

ET SIMUL

VARIORUM DE PULSU DOCTRINÆ

EXAMINANTUR.

DE
PULSU.

§. I.

De pulſu plurima dubitari poſſunt:

1) *Quis eum repererit, & quo tempore innotuerit?*

2) *Quid ſit, & quæ ejus natura, quæue ac quam varia ejus ratio?*

3) *Quid indicet, & quæ ſciri de morbis per illum poſſunt?*

Primum non adeo magni momenti eſt, ſcitu tamen jucundum & elegans, iliis præſertim, qui inter Medicos χαρίεντες no-

men ſuum profitentur. Et quoniam his maxime pulſum pernoviſſe neceſſarium eſt, quippe qui unice per omnem vitam circa humanum corpus verſantur, ejusque habent curam, nullum eſt dubium, iis primum innotuiſſe. Non autem exiſtit hodie in iis auctor HIPPOCRATE COO antiquior, neque excellentior, ut omnibus convenit: adeoque annon is etiam illum habuerit cognitum, ſtatim hic quæritur. Quod non modo negari non poteſt, quum in ſcriptis ipſius aliquoties ejus mentionem faciat (a): verum etiam eum primum vocem *Pulſus* (σφυγμοῦ) arti intuliſſe, docet GALENUS (b). A quo

(a) In *Coacis prænotionibus* meminit Pulſus in Collo, in febribus obſervandi; itemque in *Libro de Diæta* ait: φλεβῶν διαφυξιες, καὶ διαπνοης πνευματος καθ' ἡλικιαν. καὶ συμφορα, καὶ διαφορα καὶ νοσου, καὶ ὑγιειης σημεια cet. De morbis mulierum, quum Lochia ſubſiſtunt, dicit: Σφυγμοι βληχροι ποτε, ὅτε ὀξεες, ἄλλοτε ἀιρομενοι, ἀλλοτε ἐλυποντες. Imo in febribus acutiſſimis, IV. Epidemicorum, *pulſum eſſe magnum & frequentem*, πυκνοτάτους καὶ μεγιστους, teſtatur. Quæ loca adducit JOH. FLOYERS in Pulsvvath. Inſpice etiam BELLINUM circa finem de pulſibus, ubi plurima loca ex HIPPOCRATE cumulavit.

(b) De Differentiis Pulſuum Lib. I. cap. 1. *Omnium*

quo diſſentit LUDOVICUS MERCATUS, Patavinus Medicus (c), ubi: *ſcripſit* GALENUS, *veteres ante* HIPPOCRATIS *ætatem pulſus nomen ignoraſſe; ſed ut mea mens eſt, non frequenter eo uſos fuiſſe; tempore tamen* HIPPOCRATIS *invaluiſſe magis, & ob id illi fuiſſe tributum primo, & ſic dicimus, omnium primum illud ſcripſiſſe.* Sed nulla ratio eſt, cur MERCATO potius, quam GALENO credamus in re, de qua hic longe certius teſtimonium adferre poterat, iſte nullum. Propior enim GALENUS iſtis temporibus poterat veterum ſcripta legiſſe, & radices eorum inſpexiſſe; quod ſane non licebat MERCATO, qui id mera conjectura ſic putat. Neque ulla cauſſa erat GALENO, quare id falſo veteribus adfingeret. Eſt potius veroſimile, ut alia naturæ arcana, ita & pulſum Medicos per iſta initia latuiſſe, aut non ſatis fuiſſe perſpectum, etiamſi perciperent nonnunquam, quod intus palpitaret. Neque

f 5

nium inquiens, quorum ad nos memoria pervenit, princeps (primus) *arbitror nomen pulſus* HIPPOCRATES *litteris prodidit.*

(c) De pulſibus Lib. I. tr. I.

que enim fas erat, inciſis corporibus viventibus, ſcrutari, quid eſſet, ut proprio nomine inſigniretur, nec ulla poterat ipſis incidere ſuſpicio, arterias ita pulſare, quas nihilo magis habebant perſpectas.

§. II.

HIPPOCRATIS vero quantumvis tot ac tanta exiſtent teſtimonia, longe illi rerum Medicarum, corporisque humani peritioris non tamen plenam, ſed valde imperfectam, de pulſu ſcientiam fuiſſe, ipſa, quæ laudavimus, loca recte expendentem facile poſſunt perſuadere. Unde GALENUS etiam eodem loco eum, *quamvis non videatur ignarus artis, quam complectitur, tamen hanc artis partem reliquiſſe intactam*, ait, *neque cuilibet arteriarum motui hoc tribuiſſe nominis.* Nimirum nec unde proveniat venarum, ut ait, pulſus, perſpectum habebat, &, ſi cordis ſtructuram non ignoraret (d), nec duplex eſſe earum genus, pulſabile, & placide labantem ſanguinem vehens, ipſi ignotum fuiſſe videtur: neque dubium

(d) vid. Librum de Corde.

bium eſt, quibusdam antiquis aliquando obvium factum, qui tamen, quid eſſet, neſcirent, adeoque nomen ipſi imponere nondum poterant. Dignum quoque notatu, HIPPOCRATI neque in Aphoriſmorum opere, neque in prognoſticis, in quorum utroque de morbis acutis exacte & diligentiſſime tradidit, pulſus nusquam mentionem fieri. In epidemicis vero (e) ſcribit quidem: *Si in hypochondriis pulſus inſit, perturbationem aut delirium indicari*: at ibi naturali lege pulſus numquam eſt, niſi quum forte inflammatio hepatis ſubſit. De cetero pulſum non niſi paucis in locis ac partibus corporis eum obſervaſſe, animadvertimus, in quibus carpi nulla fit mentio, ſed colli, capitis (interni reor in cerebro) temporum & brachii, ubi dicitur eſſe ſignum Maniæ, quod forte in carpo fuit, ubi admodum eſt vehemens: temporum vero Libro de Flatibus. Sed ibi tam obſcure loquitur, ut ſatis adpareat, quam fuerit tenuis ei pulſus cognitio: cum exiſtimet, ab obſtructis a flatibus arteriis eum provenire; ut

(e) II. Epid. Εἰδὲ καὶ σφύγμος ἐνείη ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ (FOESIUS in præcordiis reddidit.)

ut hinc adpareat, non temere GALENUM prodidiſſe, non cuilibet arteriarum motui id nominis tribuiſſe.

§. III.

Poſt HIPPOCRATEM PRAXAGORAS & HEROPHILUS potiſſimum doctrinam de Pulſibus excoluerunt: ſed de his nihil hodie reliquum nobis eſt, praeter ea, quae GALENUS inter ſua conſervavit. HEROPHILUS autem ſubtilius, quam opus erat, doctrinam illam coluiſſe accuſatur, *in muſicos pedes iis deſcriptis, per aetatum gradus*, ut loquitur PLINIUS: itaque etiam *nimiam propter ſubtilitatem deſertus fuit*, eodem memorante. Operae pretium forte eſt, ipſum audire: nam forte aliquid in eum locum monendum eſt. Sic ait (f): *Arteriarum pulſus in cacumine maxime membrorum evidens, index fere morborum. In modulos certos, legesque metricas, per aetates, ſtabilis aut citatus, aut tardus deſcriptus ab* HEROPHILO, *Medicinae Vate,*

(f) Lib. XXIX. cap. 1. & Lib. XI. cap. 37. in fine.

Vate, miranda arte, nimiam propter ſubtilitatem deſertus: obſervatione tamen crebri aut languidi ictus gubernacula vitæ temperat. Ubi id primum animadvertendum eſt, PLINIUM perperam & obſcure transtuliſſe hæc ex græco, in quo exſtat ἐν τοῖς ἄκροις, *in extremis partibus corporis*, non autem in *cacumine*, quod nemo intelligit: ex quo PLINII ſcribendi ratio ſimul patet, & quam non ſemper, quod in græco eſt, bene reddat. Ex quo colligitur, & ſequentia, quæ itidem plana non ſunt, ſed intricata, eodem vitio laborare. Videtur autem illa deſcriptio in modulos legesque metricas de rythmo intelligenda, de quo poſtea videbimus. Quod ſi ita eſt, profecto non ineptum quidem, attamen an Natura hos modulos ſeruet, merito dubites, etſi posſint occurrere. Itaque non videtur neceſſe, ut per omnia hic ſectemur Muſicos, aut metra. Nam ubi preſſa eſt Natura, & ſub jugo, non poteſt regulas certas ac leges obſervare. Recte itaque hoc loco HEROPHILUM poſteriores deſeruere. Interim crebrum & languidum pulſum male etiam PLINIUS componit: cre-

crebro quippe rarus, languido fortis & robuſtus potius opponitur. Sed redeamus in viam, dicamusque potius, multos nihilominus HEROPHILUM ſecutos, Sectam Herophileam conſtituentes. Nec dubito, ipſum GALENUM multa de pulſu ab HEROPHILO eſſe mutuatum; qui ita poſtmodum artem illam excoluit, ut nemo quicquam potuerit addere: quin potius idem, quod HEROPHILUM, fatum ipſum manſiſſe, infra adparebit, multaque nimis ab eo ſubtiliter nimium disputata reſcindenda eſſe videntur. Quod ut adpareat, ipſius pulſus natura potius, quam auctorum ſententiæ excutiendæ ſunt: ad quod nunc accingimur. Sit autem

DEFINITIO I.

Pulſus, qui in partibus corporis quibusdam, Carpo maxime, admotis digitorum apicibus, aut pollice percipitur, eſt palpitatio arteriæ, repetitis perpetuo vicibus in eos momentaneo quodam motu incurrens.

Tametſi & alibi percipiatur pulſus, in tem-

temporibus maxime ; regione ipſa cordis, in collo, ubi arteria Carotis externa aſcendit, ſæpe & oculis cernenda; tamen Medicis Carpum potius, quam alias partes tangere uſu eſt, propter opportunitatem loci, qui hic nunquam non obvius eſt, quum alibi veſtitus impediat, alibi prohibeat pudor. De his omnibus convenit, ut non opus ſit pluribus. Interim evolvi poteſt GALENUS (g).

DEFINITIO II.

Palpitatio eſt motus, quo aliquid obtectum intus attollitur & remittit.

Quum itaque pulſus ſit palpitatio arteriæ, quæ in locis, cute tectis, admotorum digitorum pulpam ferit, palpitatio autem ſit motus quidam, ex quonam motus genere, & quid ſit, quod ita ſe moveat, & palpitet, primo loco definiendum erat. Compertum autem jam dudum id nobis per anatomen.

PRO-

(g) De Differentiis Pulſuum Lib. I. cap. 1.

PROPOSITIO I.

Motum hunc eſſe arteriæ, ſubſultorie ita in digitos incurrentis.

Et hoc quidem iam inde ab antiquiſſimis temporibus notum, ac forte HERO-PHILO primum deprehenſum, vel Præceptori ejus, PRAXAGORÆ, vel ÆGIMIO VELIENSI, indeque ad reliquos translatum perpetua traditione.

PROPOSITIO II.

Motum hunc arteriæ non eſſe proprium, ſed ab impulſo a corde in ejus cavitatem ſanguine pendere.

Hæc quidem aſſertio jam olim ab antiquiſſimis usque temporibus controverſa fuit. Legimus enim ap. GALENUM (h) Praxagoram modo nominatum, & Photinum aſſeruiſſe, arterias propria virtute moveri: quos ibi refellit Pergamenus, & facultatem iſtam ipſis a corde communicari ſtatuit; non quod immittat ſanguinem, ſed quod arctiſſime cum eo arte-

riæ

(h) *Libr. XVII. de Placitis Hipp. & Plat. c. 7.*

riæ connectantur, eo modo, quo tremorem corporum videmus per continuatas vibrationes ad finem decurrere. Quod ita GALENUS credere inductus eſt, quia ſanguinis motum ignorabat, viderat autem, ſectam arteriæ partem, vel filo ligatam poſt ligaturam non amplius pulſare. Tertiam ſententiam vir incomparabilis GUILIELMUS HARVEUS invexit, moveri a ſanguine. Omnium vero antiquiſſimam illam recoxit nuper THOMAS WILLIS (i) Arteriæ fibras circulares carneas adſcribens, quibus moveatur. Verum cum has fibras carneas præter ipſum conſpexerit nemo, neque ego tam lynceus ſim, ut in nervoſa membrana, vel (quod jubet fieri WILLISIUS) poſtquam in calidam etiam aquam injecta eſt, diſcernere eas queam, poſſetque iis ſine omni incommodo natura carere, ut jamjam patebit, merito exploditur inanis & nimis ſollicita iſthæc ejus ſapientia.

Non moveri ergo ex ſe arterias plane conſtat, idque binis præterea robuſtiſſimis argumentis ulterius firmatur, quorum

g

(i) *Pharmaciæ Rationalis Part. I.*

rum alterum eſt meum: Quidquid in corpore fibra muſculoſa deſtituitur, id non habet in ſe vim ſeſe movendi. Nam præter hanc nullum inſtrumentum motus natura animalibus conceſſit: tali autem manifeſto arteria deſtituitur. Alterum a Galeno mutuo acceptum, & relicto corde, ſanguini aptatum: eſt autem tale: Quicquid fluido quodam impulſo, ſimili prorſus ratione cum illo pellitur, eo ſublato, tali impulſu caret, reſtituto, in eum reſtituitur; illi non poteſt aliunde, quam ex hoc fluido motus iſte accidere. Contingere autem hoc in arteriis non Galeni tantum experimento diſcitur, ſed tam eſt manifeſtum, vt languidius etiam contracto corde, ita ut ſanguis fortiter allidi arteriæ non poſſit, nullus pulſus ſentiatur: quod iamdudum laudato quoque HARVEO eſt notatum (k). His accedit, quod citra ullam arteriarum propriam actionem tam diaſtole earum, quam ſyſtole accidere queat: prout ſequente propoſitione oſtendetur. Nulla ergo eſt fibrarum iſtarum neceſſitas, imo nullus

uſus:

(k) *de Motu Cord. & Sangu. cap. 3.*

-uſus : nihil autem fruſtra natura conſti-tuit. Quæ omnia convellendo nov-antiquo illi WILLISII dogmati abunde fòrent idonea, niſi inſpectio rei veritatem ſola patefaceret.

PROPOSITIO III.

Habet itaque ſanguis ſe ut inſtrumentum, arteria ut mobile, ſeu motum, cor ut agens primum, & præcipuum.

Diſcendum itaque nobis primum erit, & perquirendum, quid ſit arteria, tum, quomodo ſanguis pariter & cor illam agitent. Quibus perſpectis, ex legibus mechanicis erit is explicandus; quæ unica eſt in talibus ad ſcientiam via.

PROPOSITIO IV.

Arteria eſt corpus molle, tenſum tamen, indeque flexile, reſiliens.

Id quod ad ſenſum patet, & prius a GALENO etiam notatum eſt (l), ubi ſic per Linacrum interpretem loquitur: *Jam*

(l) *Lib. de Uſu Pulſ. c. 5.*

ex eo quoque inventionis difficultas oritur, quod poſt mortem non perinde ut venas, ſic etiam arterias in ſe recidere videmus. Illæ ut primum vacuæ ſanguine ſunt, prorſus in ſeipſas ſidunt, ita ut ſuperna earum tunicæ pars cum inferna committatur, arteriæ ſemper diſſidentibus cernuntur partibus. In quam rem elegans, quod ſequitur ibidem, dubium afferre ſuperſedeo, etſi legi mereatur. Sed & poſterius, quod mireris, eidem perſpectum, ab animo tamen occupato neglectum & prætermiſſum eſt. Locum deinceps adferemus, contenti monuiſſe interim, quod ipſum ex priori ſponte conſequitur. Quia enim eſt mollis arteria, neceſſum eſt etiam, ſit flexilis, cedatque irruenti: tenſa vero etiam cum ſit, ſimul eſſe reſilientem oportet: ita enim exigunt naturæ leges. Et vero ita eſſe, ad oculum patet, diſſecta quavis magna arteria, quæ vel in rotunditatem flexa, vel in latitudinem explicata, nunquam non reſilit, & ad canalis formam redire illico nititur. Unde patet, etiamſi fibris circularibus carneis eſſent inſtructæ, ad WILLISII mentem, inutiles tamen eas fore,

cum

cum rigida ejusmodi corpora in anguſtiorem formam cogi, comprimive non posſint, niſi eodem, quo ſtringuntur, momento ſimul extrahantur in longitudinem, quod in arteria fingere, nimis abſurdum eſt.

PROPOSITIO V.

Sanguis eſt corpus fluidum, a calore plurimum expandi, eove ceſſante, in ſe conſidere aptum.

Hoc ita ſe habere, vel oculorum fides quemvis docet, qui turgentes in extremis, ubi magis conſpicuæ ſunt, venas, ſi incaleſcant, intuetur, quæ ex adverſo refrigeratæ, non minus, ac ſi magna ſanguinis pars ſubtracta eſſet, contrahuntur. Tanta enim hæc eſt diverſitas, ut calamum exæquantes ſcriptorium, mox filamenta referant, nulla interea contingente evacuatione ſenſibili. Hujus aſſerti uſus in pulſus magni demonſtratione patebit: interim hic obiter meretur notari, quod ex dictis fluit: venas ſcilicet non minus, quam reliquas partes membranaceas dilatari & ſponte conſtringi idoneas, ſan-

guinis refluxum haut parum compreſſione ſua promovere.

PROPOSITIO VI.

Cor eſt muſculus ſui generis, in id conditus, ut perpetua viciſſitudine recipiat ſanguinem & expellat, in cujus contractione, parietibus undique ad ſe accedentibus, thalami ejus, ejecto omni ſanguine, evacuantur, laxatione facta implentur.

Quæ propoſitio, plura licet contineat, nemini tamen non artis perito ignota aut obſcura eſſe non poteſt. Omnia enim iſta cum admirabilis idem HARVEUS, tum & LOWERUS certiſſimis rationibus evicerunt, a quorum placitis ne latum quidem unguem recedo, muſculum ſui generis aſſerens; ſtructuram enim ſpectavi, quæ talis equidem eſt, qualis nullius alterius muſculi occurrit.

His, tanquam certis & indubitatis principiis, quæ nobis ſint loco definitionum, ſtabilitis, quo conſtet, quid ſingula agere vel

vel pati idonea ſint, ſubjungamus jam axiomata quædam, ex intimis naturalis illius mechanicæ legibus depromtis, quibus cognitis, demum de pulſus natura, ſi non omnia, pleraque ſaltim exactiſſime conſtabunt. Et primum quidem id certum & indubitatum arbitror;

AXIOMA I.

Cum pulſus ſit motus, quicquid de motu in univerſum aſſeritur, id etiam de pulſu concedi oportere: quicquid vero de illo nequit affirmari, nullo etiam modo huic eſſe adſignandum.

Quod ſane in propatulo eſt omnibus, vel ex Logicorum notiſſima illa lege, qua docent, omne id, quod de genere dicitur & affirmatur, etiam de ſpecie, ſub eo comprehenſa, ſecure credi poſſe, & contra. Et eſt quidem hoc natura notum, nec facile eos, qui literis vel tantillum navarunt operæ, poteſt latere: adeoque de motu quoque admittendum eſſe, nemo poterit dubitare.

Cum autem motus plurima ſint genera,

ra, conditiones autem etiam pro cujusvis natura admodum diverſæ; illud cumprimis explorandum jam nobis incumbit, ad quodnam horum pulſus pertineat, & quo modo peragatur. Igitur ſi omnia, quæ ad hunc concurrunt, ſatis expendimus diligenter, varia illa eſſe, multumque inter ſe diverſa, nec unum motus genus nobis exhibere deprehendemus. Alius ſane eſt cordis motus, alius ſanguinis, alius denique cedentis arteriæ: Quæ cum vulgo negligantur, & confundantur, non potuit non pulſus cognitio eo admodum obſcurari.

Cordis ſcilicet motus, cum cor ſit muſculus, non poteſt eſſe alius, quam veteres optime ſyſtoles & diaſtoles nominibus inditis ſignificarunt. Hic cum ab HARVEO, LOWERO, aliisque doctis viris quam clariſſime ſit expoſitus, actum egerim, ſi de eo verbum amplius addam. Neque illud enarrare attinet, ut contractione ſtringi cor, &, parietibus invicem accedentibus, ſanguinem excludi omnem contingat, jam tum enim in Propoſ. 6. id monuimus.

De

De ſanguinis vero motu paulo magis oportet nos eſſe ſollicitos, quod haut pari diligentia ejus ratio hactenus quidem fuit perquiſita. Id tantum conſtitit, a corde per arterias propelli, ſingulisque pulſibus ejus reſpondere pulſum ſubſultantis arteriæ, quali autem motus generi hic ſit accenſendus, nondum patuit: vario nimirum artificio ut ſolida, ſic etiam fluida de loco moveri conſtat, & vel trudi, vel exprimi, vel projici, vel denique percuſſione pelli; quorum ut extruſio eſt omnium placidiſſima, ſic percuſſionem vehementiſſimam eſſe, in aperto eſt, quæ, præterquam quod protrudit, cum impetu etiam ejicit & vere pellit. Quis igitur ex his in præſenti negotio motus locum habeat, expediendum eſt: Qua in re non opus eſt anxia ſollicitudine; res patet, & diſtinctio abhibenda eſt. Is enim, quem cor includit, ſanguis ab eodem contracto exprimitur, idque impetuoſa celeritate, qua eum, qui in arteria eſt, non leviter ferit, ſed percutit plane, & cum impetu ſemovet e loco. Patet ergo ultimum illudque omnium fortiſſimum movendi genus naturam ſibi elegiſſe, nec multum

abludere hoc ab eo, quo clavus malleo adigitur, aut in arundine, aut ſambuci trunco hærens medulla admoto cuneo ejicitur. Id tamen intercedit differentiæ, quod illic ſolidum ſolido, hic fluidum fluido tunditur: quæ cum eſſentiam rei non attingat, recte & convenienter hunc ſanguinis motum percuſſionem nominari arbitror, vel quia pulſum conſtituit: id enim dicitur a pello, nihil autem percusſione promtius fortiusque pellit. Cum enim ſurſum deorſumve, idque per canalem coniformem multiplicem, in minima vaſcula ex amplo principio deſinentem, adigendus eſſet ſanguis, non placide, ſed cum vi ac magno robore agendum hic erat, ideoque motus ille eligendus, qui & commodiſſimus erat fluidis pellendis, pariterque fortiſſimus. Eſt autem talis percuſſio, quod partim ex ſe jam patet, partim ex dicendis magis conſpicuum fiet. Neque alia ratione movetur arteria, iteratur enim ad eam ſanguinis appulſus, & ipſam viciſſim percutit, ni forte quis, trudi eandem potius, quam percuti, velit contendere, cum ſanguis movens illi ſit maneatve contiguus, qua

de

de re cum nemine litigabimus. Ex percuſſionis igitur principiis omne hoc negotium, ſaltim quousque ſanguinis motum ſpectat, explicari poteſt: ſicque de pulſu multo apertius conſtabit. Ante tamen, quam id moliamur, præmittenda ſunt bina adhuc axiomata de fluidorum percuſſione, cujus longe alia eſt ratio, quam ſolidorum, quæ & magis reſiſtunt, adeoque difficilius moventur, & in unum, quo impelluntur, feruntur locum: Illa vero ictum non ſuſtinent, ſed diffluunt percuſſa & diſſipantur. Et vero de vi ac natura percuſſionis, cum generatim omnium, tum & ſolidorum maxime, doctiſſimum habemus JOHANNIS ALPHONSI BORELLI, quem ſuo de motu animalium inſigni operi præmiſit, commentarium, de fluidorum vero ſeorſim percuſſione qui aliquid ediderit, mihi quidem adhuc innotuit nemo. Et vero id omne pro dignitate nunc exequi, & longum foret, & a præſenti inſtituto eſt alienum: erit autem alterius fortaſſis aliquando operæ, nunc id tantum notabimus, quod ad rem facit: nempe

AXIO-

AXIOMA II.

Fluidum vel impulſum, vel percuſſum, ubi cedere libere non poteſt, ſolidi rationem induit.

Hoc ut oſtendamus, ſupponendum eſt, quod omnino ita eſſe conſtat, fluida corpora a ſolidis eo differre, quod non tam arcte ſibi particulæ, ex quibus conſtant, cohæreant; ſunt enim non continuæ, ſed contiguæ. Quod ſi iam impleas vas quoddam minimis corporibus ſolidis, ſitque talis vaſi figura, ut tacta externa quadam vi, cedere eidem haut poſſint, manifeſtum eſt, futurum, ut percuſſa diſſiliant illico, & ſpargantur in orbem. Idem vero in fluidis videmus evenire: Quod ſi ne id quidem poſſint, ſolidi unius corporis vices agent, ictumque excipient omnes illæ particulæ immotæ. Quod fluidis quoque contingere neceſſum eſt, dum in ſe cogi percuſſione quidem nequeant. Hinc videmus, lapillos fluidis oblique immiſſos non findere ea, ſed celerrimo impetu reflecti, & elegantiſſimis ſubſultationibus ſuper ea incedere, donec

nec vi impreſſa privati, proprio pondere mergantur; idemque de globulis ferreis ex bombardis ejaculatis contingere compertum eſt. Id quod non ita accideret, ſi adſtantes proxime fluidi partes tanta celeritate, quanta eſt opus, cedere percuſſis & admittere corpus immiſſum quirent. Conſtat etiam, latiores gladios in aquæ ſuperficiem forti ictu illiſos non minus in fruſta diſſilire, ac ſi ſolidis impingantur. Quin & oſſa animalibus, ſi non caute in aquam deſiliant, frangi, non eſt novum: patet ergo ſolidi tum rationem habere, quod erat demonſtrandum.

AXIOMA III.

Si fluidum, cedere neſcium, in ſuperficiei parte aliqua percutiatur, impetus impreſſus ſtatim imminuitur, & fere eliditur. Si vero tota ſuperficies recipiat impetum, & cedere id fluidum poſſit, pro varia continentis conditione varie ſe habet. Æquali enim illud ſi ſit amplitudine, uti cylindrica, impetum per omnes ſui partes a principio ad finem æqualem conſer-

ſervabit, ſi turbinatum ſit ſpatium, non ſuſtinebit, ſi vero conica ſit figura, non ſuſtinebit tantum, ſed & augebit, viresque addet, non obſtante, quam in eum habet, renitentia.

Hoc axioma partim proxime præcedenti, partim priori illi innititur. In eo enim differt a ſolido fluidum percuſſum, quod, ſi ejusdem generis fluidum circumſtet, quod cedere poſſit, impetum non totum ut ſolidum ſuſtineat, ſed recedendo expellat proximum, quod dum propter gravitatem reactionem & renitentiam habet, multum imminuit receptum impetum, ut a principio ad finem fluidi non pertingat, ſed diſperſus ad latera, pereat ſenſim. Vide JO. A. BORELLUM (m). Et hoc quidem & vulgo notum eſt. Si vero certo incluſum ſpatio tota ejus tangatur ſuperficies, illudve ſpatium a principio ad finem æqualis ſit amplitudinis, æqualiter etiam impetus toti fluido communicabitur, quoniam ex axiomate priori ſolidi cylindri tunc habet rationem. Omne autem ſolidum in ſe totum

(m) Prop. XXIV. cit. loc.

tum æqualiter ictum ſeu impulſum recipit, nulla per partes reactione; adeoque nec fluidum, in ſolidum quaſi mutatum, renititur in qualibet parte, ſed in toto ſolum & eodem momento temporis. Quod ſic demonſtro: Sint ſolida corpora ejusdem molis ejusdemque figuræ plurima, quorum ſuperficies exacte invicem non reſpondeant modo, ſed etiam ſe tangant, arcteque ſibi jungantur, ita ut nec quicquam ſit intermedii, ſed recta linea per ſatis longum ſpatium idque vacuum protendantur. Certum eſt, primo eorum percuſſo, omnia reliqua cum ipſo ſimul pulſum iri, nec plus habitura reſiſtentiæ, quam ſi unum eſſet corpus ſolidum, omnia in univerſum mole æquans. Eadem autem prorſus ratio eſt fluidorum, quippe quæ ex ejusmodi plurimis corporibus compoſito ſolido prorſus reſpondent, ea tamen cautione, ſi ſolido incluſa æqualis amplitudinis, integram ſuperficiem percutiantur. Si enim turbinis in modum ex anguſto in amplitudinem deſinat, diffluent, & ſe diffundent partes poſticæ, nec ſuſtinebunt, aut recipient impetum, quod nulla eget probatione, cum cuivis ſit in

pro-

propatulo. Tertium quod attinet membrum, ſi per conicum ſpatium propellatur fluidum, quod ſenſim in anguſtum deſinit, videtur quidem frangi ſenſim impetus: & omnino etiam patet, multo plus reſiſtere fluidum, tali figuræ incluſum, quam ſi in cylindro teneretur, ubi reſiſtentia prorſus eſt nulla, niſi quam habet ipſa moles; verum enim, ſi penitius rem inſpiciamus, deprehendemus, rem non ita eſſe certam, ut primo intuitu apparet. Cum enim contrariorum contrariæ ſint rationes, contraria primum naſcetur ſuſpicio ex iis, quæ de turbinata figura diximus. Deinde, etſi negari non poſſit, primo illo impetu vim percutientis nonnihil retundi, cum illa fluidi pars, quæ cedere non poteſt, & hic ſolidi rationem induat. Neque tamen ſenſim id fit, ac continuo, ſed uno illo momento, quo eam ſuſtinet, poſtea vero, quam retinuit, potius augebitur creſcetque eundo, quia ad parietes appreſſæ atque alliſæ particulæ agitati preſſive humoris reſiliunt, & in eum, qui eſt in medio, accedit, novo impetu incurrunt, magiſque urgent ſponte ad exitum properantem. Fit enim, ut una illa

pars, quæ expellitur, totum impetum propulſionis a reliquis partibus ſimul urgentibus in ſe una recipiat. Sed & experimenta fidem huic aſſerto faciunt: nam per ſiphonem in anguſtum deſinentem pulſus humor non debilius projicitur, ſed potius fortiſſime erumpit, & quo anguſtius eſt foramen, ſeu oſculum, eo longius majorive cum impetu excurrit: quod non fieret, ſi vis impulſiva, fluido communicata, ſenſim minueretur, uti fit in figura, huic oppoſita.

AXIOMA IV.

Fluida, ſpatio idoneo incluſa, & percuſſa, non ſolum eo feruntur, quo pelluntur, ſed etiam in latera vaſis incurrunt, illaque urgent.

Conſtat nempe, & a Cl. BELLINIO peropportune eſt notatum, liquida preſſa quaquaverſum niti, truſa autem (quod nos addimus) fluere, & quidem majorem habere impetum eo verſum, quo pelluntur; maxime, ubi ſpatio circumſcripto incluſa ſunt, quod in tractatu de Auditu

ante aliquot annos uberius declaravimus, ſed tamen etiam in orbem diffundi, &, quantum licet, diffluere. Eſt autem percuſſio ex trudendi conatu, & preſſionis vi compoſitus motus: duplicem igitur habebit impetum, antrorſum verſus, & ad latera; quod erat demonſtrandum.

AXIOMA V.

Tale ſpatium idoneum eſt concavum, conicum. Huic igitur incluſa, & feruntur verſus extrema ejus, perque aperta oſcula cum impetu exeunt, & in latera non minori impetu incurrunt.

Hoc quoque ex dictis perſpicuum eſt. Quia enim liquidi preſſi rationem habet, in latera vaſis impetum facit, eademque ratione per repertum exitum propellitur, quod minus in cylindrico, minime omnium in turbinato fiet, ubi preſſione remota, ſimplex tantum expulſio deprehenditur.

Hæc ſunt, quæ præmittenda putavimus. Quæ, etſi ex immediatis non ſint, quo-

quoniam tamen ad prima illa quam proxime accedunt, & pari certitudine eſſe deprehenduntur, ut reliqua ex iis demonſtrari tuto poſſint, eorum loco eſſe & haberi tantiſper poſſe exiſtimamus.

PROBLEMA I.

Pulſus rationem omnem ex dictis demonſtrare, & in aprico conſtituere.

Conſtituimus antea, pulſum cum ratione ſanguinis propellendi, tum vero etiam arteriæ eum conſtituentis ad percusſionis genus eſſe referendum; quod nunc plenius dabimus expeditum. Scilicet ut fiat percuſſio, & corpore potentia inſtructo opus eſt, quæ in propellendum derivetur, & inſtrumento, quod percutiat, & hanc de ſe in illud fundat, tum vero & tertio, quod impetum in ſe recipiat: quamvis enim duo illa, quæ primo memoravimus loco, in uno corpore non infrequenter juncta reperiantur, non tamen id perpetuum eſt, quod vel ipſomet noſtro patet exemplo, & ubi ita eſſe deprehenditur, e re tamen eſt, ſeorſim illa

contemplari. Apparet autem, hic potentiam iſtam in corde eſſe collocatam, inſtrumenti loco eſſe ſanguinem inde ejectum, percuti illum, qui in univerſo & multiplici arteriæ tubo continetur, & hujus denique ictum arteriam ipſam excipere: ut hic non ſimplex aut una percuſſio, ſed compoſita fiat aut multiplex. Res autem omnis aperta magis erit, ſi locum, per quem pellitur, hac percuſſione ſanguis, & continentis arteriæ, ipſius denique ſanguinis naturam ad allata axiomata conferamus. Habet enim ſe fluxus ſanguinis eo modo, quo per ſiphonem liquor quilibet ex anguſto foramine ſeu orificio expellitur, cum arteria nihil aliud ſit, quam maximæ longitudinis ſiphon, cujus tubus ex ampla latitudine multis divaricationibus in plurimos ſemper magis magisque anguſtatos ramoſos ſiphunculos abiens, tandem in minima oſcula eaque innumerabilia terminatur. Per hunc tubum pellendus erat ſanguis, idque perpetuo fluxu: cui rei opus erat inſtrumento, quo pelleretur, quod in ſiphonibus arte factis ſolidum eſſe ſolet, capite accurate æquans tubi amplitudinem: pilus appellatur.

Quale

Quale in corpore locum habere non poterat. Hic igitur, Lector benevole, ſubſiſte mecum pauliſper, ut æternam ſapientiam Supremi Conditoris noſtri dignis laudibus celebremus: En tibi ſummum, quod quidem humanæ mentis imbecillitas complecti poſſit, artificium, ex quo vita hæc mortalis tanquam ex filo ſuſpenſa eſt. Invenit enim huic ſiphoni pilum Auctor omnium non ex oſſibus aut cartilaginibus, ſed maximo rerum compendio juſſit ſanguinem ſolidi corporis vices ſumere, & ſanguinem ipſum pellere, mox eodem ſibi ſimili pellendum, ſimulque efficit, ut hic liquidus pilus, etſi evaneſcat ſingulis ictibus, nunquam tamen deficiat. Cor enim tanquam carnoſum ſacculum, membrana intus munitum, ſiphoni huic appendit, in quo, ne unquam humor deſit, quantum ſiniſter ſinus in aortam ſanguinis ejicit, tantundem dexter in pulmones, mox illi ſubminiſtrandum emittit: ut hic exiſtat veluti perpetui cujusdam fontis ſcaturigo, qua ſubinde, iteratis vicibus vitalem liquorem eructet, & pilum hunc liquidum, ſed ſolidi viribus inſtructum in pellendum hinc

ſanguinem emittat: nullo morborum maleficio frangendum, nullo vacui metu, aut inani eum retrahendi labore, in vulgatæ fabricæ ſiphonibus inevitabili. Hic ergo annon æquum putas, ut cum Davide in ſanctam rapti & operis, & Fabricatoris admirationem, venerabundi exclamemus: *Glorificor Te, Domine! quod mirifice me fabricatus es, & hoc probe agnoſcit anima mea.*

Equidem, ut jam innuimus, cum non unus isque perpetuus hic ſit pilus, ſed alius atque alius ſingulis momentis e corde depromatur, & in ſanguinem excurrat, nullo cum artificio humano comparandum hoc eſt. Etſi quis enim cogitet corpus unum vel plura in ſiphonem quendam manu ſubinde repetitis ictibus adacta, valde tamen hæc rudis ſimilitudo eſt, nec opus totum exhaurit, aut animum explet, imo cogitari quidem poteſt, perfici autem & in uſum perduci nequit.

Et ſic quidem eo ſanguinis promotionem unice explicandam puto: Quod ſi quis

quis tamen & percuti ſimul, & trudi ſic ſanguinem contendat, adeoque motum hunc velit eſſe compoſitum, per me licebit id quoque. Simplicem vero truſatilem hunc motum, quod repetitis ictibus incurrat, adeoque vera etiam fiat percusſio, vocari nolim; præſertim cum trudens trudendo contiguum non ſit, ſed e corde, tanquam e caverna in eam irruat & effundatur.

Dictum eſt hactenus, quo modo ſe habeat principium & fons mirandi hujus motus: nunc & reliqua detegere conabor, & per fiſtulam hanc membranaceam incedentem ſanguinem proſequar, in ea ipſa quid accidat luſtraturus. Non erit autem nobis in hoc deprehendendo multum adeo laborandum; ex propoſitionibus enim axiomatum loco poſitis antea, poteſt conſtare, quomodo ſe gerat, ubi novi ſanguinis excepit impetum. Recipit nempe ictum non ſine notabili quidem reſiſtentia, ob figuram conicæ & varia ramificatione flexurave gaudentis fiſtulæ, ex Ax. III. (quod non fieret in cylindr.ci ejus, ſi talis contingere potuiſſet

figura, ex qua ſane citra ullam reſiſtentiam, niſi quantam ipſa haberet moles, prout ibi oſtenſum eſt, expelleretur,) vincitur tamen & cedit, tantoque hinc majore cum impetu & poſtice & per latera preſſus erumpit ex oſculis. Et quoniam tota hæc ſanguinis maſſa, ubi percutitur, rationem ſolidi induit, vi axiomatis ſecundi, fit ut illa ejus pars, quæ in medio ad centrum canalis eſt, dum is, qui in peripheria ipſi incumbit, fertur extrorſum, a principio ad finem verſus oſcula omnia uno eodemque momento moveatur, eove ipſo temporis puncto, quo ex corde irruit nova ſanguinis portio, & in aortæ principio adſtantem ferit, extremis inhians eructetur, ac verſus venas iter cogatur ingredi : haut aliter ac ſi totus hic ſanguis eſſet ex ligno, aut cera, aut quovis corpore duro fabrefactus, cujus acuta pars ibi extruſa prorumperet.

Cum autem, ex Axiomate IV. non eo tantum verti percuſſa liquida conſtet, quo diriguntur impreſſo impetu, ſed quaquaverſum niti, & in orbem, quantum licet, ſe diffundere, itemque ex conico cana-

canali incluſa & impetuoſe per extrema exeant, & in latera ejus incurrant, id etiam in ſanguine accidere ex V. manifeſtum eſt. Unde, diximus eum, qui in peripheria reliquo accumbit, ferri extrorſum, & in arteriæ parietes incurrere, impetus parte in eos translata. Quapropter, cum corpus arteriæ non ſit corpus durum, quod illum impune ſuſcipiat, ſed molle & flexile & dilatari aptum, ex Defin. ſeu Prop. IV. cedit urgenti ſanguini, & attollitur, digitorumque admotorum apices ferit. Neque per partes hoc, ut forte undoſa fiat arteriæ ſuperficiei linea, ſed ſimul undique, & eodem momento, a principio ad finem tubulorum omnium æqualiter. Indeque eſt, quod ubicunque digitos applices, ſubſultantem arteriam pariter ſit deprehendere, eodemque temporis puncto ubique per totum corpus pulſantem percipi contingat, modo non vel minor ſit, quam ut carnis pulpam poſſit attollere, vel altius abdita ſenſum eludat: nam & minores pulſare arterias contra, quam arbitrati ſunt adhuc circulationis ſanguinis aſſertores plerique, & cum his noſter, mox fiet apertum. Qui

ut in eorum plerisque, quæ hactenus expoſita fuerunt, ſatis præclare ſe geſſit, ita non eſt in his ſua defraudandus laude, quam prolixam ſane promeruit. Sed & recte fecerimus forte, ſi ea quoque protrahamus in lucem, quæ ejus diligentiam fefellerunt: Ex quibus forte primum eſt, quod putat, eodem puncto temporis, quo conſtringitur cor, ſeriem quoque univerſam arteriarum reſilire & pelli extrorſum. Si enim quam accuratiſſime rem ponderamus, paulo tardius hæc arteriarum fiet, quam cordis pulſatio, etſi tantillum hoc ſit, ut percipi vix poſſit: quantum ſc. ſanguis ſiniſtro ſinu erumpens opus habet, ut in ſanguinem in arteria contentum incurrat, illumque pellat e loco, ad quod omnino aliquantulum temporis, paululum licet, requiritur. Omnis enim motus cum fiat in tempore, aliquid etiam temporis hic conſumi certum eſt, & tantum fortaſſis, ut arteria attolli incipiat, ubi cordis contractio abſolvitur: ſed minutiæ ſunt iſtæ, uſumve habent in arte nullum. Alterum paulo majoris eſt momenti: Apparuit nempe, ex quarta definitione, arteriam

riam eſſe ex eo corporum genere, quæ cum mollia ſint ac tenſa, ſi inflectantur, reſiliunt, id quod etiam agnovit ex parte Doctiſſimus ſcriptor, ad diſtracta enim, ut loqui amat, & rigida inflexa arterias refert. Non autem expendit, hoc admiſſo, vibrantem arteriam ubi recurrit, non in centro vibrationis conſiſtere, nec in eum, quo erat ante ſanguinis incurſionem, locum ſimpliciter reſtitui, ſed in oppoſitum eam reciproce excurrere, & ſpatii interioris partem occupare. Ea enim eſt conditio omnis vibrationis, ut corpora trementia vi eadem qua inflexa ſunt, reſiliant, nec prius ſubſiſtant quam reciproca vibratione utrinque punctum naturalis ſuæ ſtationis aliquoties ſint ſupergreſſa. Sic igitur etiam arterias uti extrorſum, ita etiam introrſum ultra centrum vibrationis ſe extendere neceſſum eſt. Non erat autem negligendus hic excedens centrum reſilientis arteriæ impetus. Fit enim hoc, ut non tantum per immiſſum ex corde ſanguinem in iis jam exiſtens expellatur, ſed etiam ab ipſa recurrente arteria: hanc enim vibrationem non eſſe multo minorem in altera ſui par-

te

te quam erat in prima, ex legibus flexilium & elaſticis fibris gaudentium corporum patet. In illo igitur receſſu haut parum etiam ſanguinis ex eorum oſculis ejici novo hoc impetu cognoſcitur, adeoque duplex eſt principium motus ſanguinis in arteriis, unus enim fit a cordis conſtrictione, alter ab arteriæ reſultorio motu pendet. Et ſane fatetur auctor noſter, eousque univerſam ſeriem arteriarum in motu extrorſum perſiſtere, quousque recens intruſus ſanguis intra easdem continetur. Ergo extruſa hoc pacto parte ſanguinis, arteriæ in diaſtole conſtitutæ adhuc ſubſiſtunt, ac præter naturam ſuam dilatatæ ſunt, & tamen impletæ: neceſſum eſt autem ſubſidere & in naturalem ſtatum reverti. Id igitur, dum fit illico poſt ſublationem, cedere oportet ſanguinem, qui ſuſtulerat easdem, & locum dare ſubſidenti arteriæ: quoniam autem in ſeipſum cogi non poteſt, fatente id BELLINIO, qui inde *incompreſſibilem* nominat, ſubducet ſe ergo & cedet loco: non poterit autem cedere, ſi non aliquid ejus viciſſim cedat locum huic, & cum ſpatium, quo abeat, in ipſa arteria non

ſit,

ſit, utpote quam totam repletam adhuc eſſe oſtenſum ſit, neceſſum eſt, illum exire & verſus venas capillares effluere. Neque vero perexiguum hoc eſſe, exiſtimandum eſt: nam cum eodem puncto temporis attollantur omnes arteriæ, neceſſum etiam eſt, eodem temporis puncto omnes ſubſidere. Quod ubi accidit, partem ſanguinis ſatis notabilem quoque, minorem tamen quam antea, ex ſe expellent. Eo vero jam poſito, atque ſatis, ni fallor, aperte oſtenſo, primum hoc nobis naſcitur conſectarium: ſanguinem in arteriis non minus atque in venis perpetuo, inæquali licet motu moveri. Etiamſi enim aliquod inter ſubſidentiam arteriæ & inſequentem expanſionem, ſeu ſyſtolen & diaſtolen temporis ſpatium concedamus, (uti quidem omnino concedendum videtur) non tamen plane quieſcere ſanguis poſt receptum adeo recenter impetum poteſt, ſed lente & placide ſaltim fluet. Neque verendum eſt, ne hoc conceſſo, cum aliquid ſpatii inveniat ex corde irrumpens ſanguis, minus inde arteriam ſublatum iri, cum conſtet, nonnihil laxa ejusmodi corpora, mollia

mollia & tenſa, facto impetu facilius cedere, & longius projici, quam ſi nimis adſtricta ſint. Porro autem ex his jam æſtimare licet, quantum ſanguinis ſingulis pulſibus ex arteriis effluat. In quo docendo ſibi vix conſtat BELLINIUS, qui etſi fateatur, perparum eſſe, quod ex corde influat, inſignem tamen ejus quantitatem in venas putat derivari, quod eſt ἀδύνατον. Non enim tantum non plus extrudi poteſt, quam ſuccedit, ſed ne æqualis quidem portio. Aliqua enim ſanguinis pars locum occupat, quem relinquit arteria, ab ipſo extrorſum pulſa, donec, ea recurrente, reliquum ejiciatur: & tum demum extruſi ſanguinis copia molem impulſi exacte poteſt æquare: cujus nec plus exire poteſt, nec minus. Si enim minus, ad ſingulos cordis pulſus augeſcendo, tandem rumperet arteriam, aut dilataret in immenſum; ſi vero plus, plus etiam in dextrum ventriculum influeret; ſi hoc, plus itidem per *pulmones* in ſiniſtrum mandaretur, & *ſic* plus etiam ab eo reciperetur, alias enim ſtagnaret: plus ergo reciperet, quam recipere poſſet, quod eſt abſurdum. Unum adhuc

monen-

monendum reſtat, hujus generis, quod pulſum ipſum ſpectat, ſcilicet, dum vir eximius exiſtimavit, frangi ſenſim receptum a ſanguine impetum reactione liquoris, indeque lentius eum verſus extremas arterias, ſegniusve moveri, pulſumque ipſum adeo magis magisque imminui, ac poſtremo tandem deficere, in eo inſignem induſtriam ſuam eum fefelliſſe: in ſolidis enim, atque iis, quæ eorum naturam imitantur, renitentiam per partes non invenire locum, Axiomate IV. liquido a nobis eſt oſtenſum; quin in canalibus conicis, quales ſunt arteriæ, potius augeri patuit. Quod de iis, quæ in ſe non recedunt, & comprimuntur, affirmare potiſſimum licet. Talem autem eſſe ſanguinem, & non ſolidi tantum rationem habere, ſed etiam eſſe ex *incompreſſibilibus*, ipſe BELLINIUS fatetur. Manifeſtum eſt igitur, reactionem non niſi unam fieri, dum impetum in ſe accipit ſanguis. Et vero contrarium mihi potius videtur conſtare ipſo ſenſuum teſtimonio: ſi enim ita eſſet, multo ſane minorem oporteret in carpo pulſum reperiri, quod remotiſſimis partibus ſit

pro-

proximus, & fortaſſis adeo debilem, ut percipi vix poſſet: nunc vero non minor eſt, quantum æſtimare licet, quam aliarum arteriarum. Sed in digitorum extremis non ſentitur pulſus arteriæ: id vero non ex eo eſt, quod ibi nullus ſit, ſed partim quod minimæ, partim quod intra carnes abditæ deliteſcant, non poteſt autem minimus ab his editus motus illam incumbentium fibrarum congeriem attollere. Non ignoro quid ea de re doctiſſimus WALÆUS, ipſeque auctor circulationis HARVEUS ſenſerint, meque ab eorum hic doctrina diſcrepare, quippe qui in infantibus febricitantibus tantummodo illum percipi perhibuere: quod quidem fieri eſt verum, non autem propterea naturæ lege in valentibus & adultis non pulſant, licet non ſatis fortiter pulſent, ut percipi poſſint. Si enim ex ſenſu ſtatim argumentum ſumere liceret, ne in metacarpo quidem eas pulſare eſſet ſtatuendum, ſed mox poſt ipſum carpum omnem ſupprimi motum arteriæ. Equidem quid tantis viris impoſuerit neſcio, ego vero in adultis quoque rectiſſime valentibus, (turgeant modo venæ) pulſum

ſum vel in extremis digitorum apicibus non ſemel obſervavi, & poteſt quilibet in ſe ipſo, quoties turgent, iisdem fortiter ad ſolidum corpus appoſitis, ejus rei experimentum capere.

Et ſic jam putamus problemati abunde eſſe ſatisfactum, cum, quod ad pulſum pertineat, nihil ſupereſſe videatur. Quod ſi ita eſt, recteque omnia a nobis fuere expenſa, reliqua etiam phaenomena, quæ in pulſu nonnihil immutato ſunt obvia, explicari ex his poterunt, ea enim eſt conditio veræ demonſtrationis: hoc igitur jam a nobis præſtandum eſt. Prius tamen, quam id aggrediar, veram pulſus ex dictis definitionem ſtruere, non erit ab re noſtra alienum. Eſt enim hoc problematis explicati veluti

CONSECTARIUM.

Omnis ſcilicet definitio eſt oratio, quæ a demonſtratione non niſi poſitione terminorum differt: ea igitur deſiderata, nullam ſtrui poſſe definitionem, inventa vero, ſponte ex eadem naſci, in aprico

 eſt.

eſt. In ea vero tradenda multiplici BELLINIUS errore lapſus eſt, etſi vulgatas definitiones tum obſcuritatis, tum falſitatis accuſans, magnam de ſe ſpem fecerit meliorum. Dabis veniam, Vir doctiſſime, in gratiam juventutis noſtræ, cujus jam omnis manibus liber ejus verſatur, paulo uberius oſtendenti, quomodo circa illam ſe geſſerit præclarus alias Auctor. Duas nempe exhibet definitiones hac uſus excuſatione. *Quia*, inquit, *uſus obtinuit, ut nomine pulſus non ſolum motus vere percutiens, ſed etiam alter, ſubductionis ſimul intelligatur, manifeſtum eſt, pulſum ita ſumptum, ita nempe, ut utrumque motum, incurſus & ſubductionis comprehendat, dupliciter definiri poſſe, & reſpectu digitorum, ipſum percipientium, & reſpectu ſolius arteriæ, quæ movetur.* Quibus ſane verbis male inter ſe convenit: nulla enim eſt ratio, quia uſu obtinuit, pulſus nomine utrumque, attollentis ſe & recedentis arteriæ motum comprehendi, definiri poſſe duplici modo, reſpectu ad digitos percipientes, & ad arterias pulſantes: potius illud inde ſequitur, quia ſic pulſus nomen

acci-

accipitur, non niſi reſpectu arteriæ definiri poſſe, cum digiti nihil ad hoc conferant, quos ſive admoveas, ſive retrahas, pulſus ſemper eodem modo perficietur, nec forte, cui aliter eſſet viſum, unquam repertus eſt, excepto uno BELLINIO. Ni fallor tamen, aliud in animo fuit noſtro, quam in verbis eſt: id nempe voluit dicere: quoniam a digitis non niſi incurſus arteriæ in exteras partes percipitur, reſpectu digitorum alio eſſe eum definiendum modo, quam ſi in ſe ſpectetur. Sed neque hoc tueri aſſertum poterit. Primum enim id longe eſt certiſſimum, cum unius rei non niſi una ſit, ut Philoſophi loqui amant, eſſentia, ejusdem non niſi unicam eſſe definitionem: cujus indoles non patitur, ut alio reſpicias, quicquid imperitum hic doctorum vulgus contra exemplis audeat pugnare. Deinde reſpectus ille ad digitos non eſt niſi modus perceptionis, qui ſane a re percipienda plurimum eſt diverſus. Porro autem nemo medicorum ſollicitus eſt de perceptione digitorum, ſed in eo uno occupatur, ut ipſius arteriæ agnoſcat motum. Ergo & ſuperflua eſt talis con-

ſideratio, nec ullius utilitatis: qualia perperam coacervare, non eſt boni doctoris, cujus eſt officii inutilia omnia reſcindere, ne confundat diſcentium animos, & inanibus rerum formis larvisque impleat. Et ſane eadem opera quis contendat ſonum duplici modo definiri poſſe, reſpectu colliſorum corporum, & reſpectu auris, itemque colores reſpectu refractionis radiorum luminis & oculorum, ſapores reſpectu linguæ, & ſic in cæteris. Quod quis unquam auſus eſt dicere?

Videamus jam alteram definitionem, quæ ad arteriarum pulſationem attinet. Eam vero nihilo forte quis dixerit iis, quas falſitatis accuſat, meliorem, cum dilatationem & conſtrictionem arteriæ eſſe contendat, quam ad vibrationem pertinere, niſi fallor, ſatis luculenter a nobis eſt oſtenſum. Qui cum bene ſatis convenit quidem dilatationi, at conſtrictionem cum eadem conciliare, fuerit perquam difficile, quum admitti non poſſit, niſi poſitis fibris motricibus, quarum tamen hactenus auctor nullam fecerat mentionem.

Re-

Rectius multo feciſſet vir clariſſimus, poſtquam omnino animo inſederat duplex illa definitio, ſi aliam pulſus cordis, aliam dediſſet arteriarum, quæ duo ſane maxime invicem diſtant.

Eſt enim pulſus cordis motus ejusdem muſcularis, ſeu conſtrictivus & relaxativus, (verbis uti liceat Philoſophis conceſſis) ſanguinis & caloris per corpus diſpenſandi gratia a natura inſtitutus, a liquoris nervei (admittamus tantiſper Bellinianam hypotheſin) cum ſanguine concurſu, perpetua viciſſitudine redintegrandus.

At pulſus arteriarum, qui hic maxime ſpectatur, & cujus nunc unius ratio nobis habetur, eſt motus earundem reciprocus, extrorſum & introrſum factus, ſeu expanſivus & recurrens ad diſpenſationem ſanguinis perpetuam rectius conſervandam & promovendam, ab impetu ejus, in eam irruentis, proveniens.

PROBLEMA II.

Attributa & affectiones pulſus omnes invenire & demonſtrare.

Poſtquam ex principiis primis, iisque, ut ſpero, veris ac propriis, quid ſit pulſus, accurate indagatum detectumque eſt, non amplius erit difficile, ſi modo vera & genuina illa fuere, omnes ejus affectiones & proprietates quam clariſſima in luce ponere. Hoc itaque nunc tentandum quoque nobis erit.

Attributa autem & affectiones voco, quas vulgo differentias ſolent nominare, perſuaſus, pulſum eſſe unius generis, nec veras differentias admittere, etſi varie posſit affici, & per gradus augeri minuive; quamvis de nomine lites cum quoquam ſuſcipiendas minime exiſtimem.

Apparet vero illico, cum pulſus ad motum referatur, varias eum ſubire mutationes. Quandoquidem enim omnis motus intendi poteſt & remitti, de pulſu etiam recte id affirmari exiſtimandum eſt: hoc

hoc ipſum vero etiam cum pro diverſis motus generibus varie poſſit accidere, præcipue cum ſimplex ille non eſt, ſed compoſitus ac multiplex, qualem eſſe hunc noſtrum ex antea dictis jam patet, ſingulas ejus partes excuti, ſi plene rem cognoſcere eſt animus, erit neceſſarium.

Ad percuſſionem vero & motum liquoris per fiſtulam pulſum pertinere, non licet forte poſt ea, quæ attulimus hactenus, dubitare. Cor enim ubi contrahitur, ſanguinemque excludit, percutit is, pilique in modum urget eum, qui in arteria continetur; is pellitur rurſus, & partim quidem erumpit foras, partim in arteriam incurrit, quæ dum dilatatur, aſſurgit in digitos, eosque ferit, mox retrocedit, vicesque reddit ſanguini. In his vero omnibus peragendis cor primus eſt motor, huic ſanguis obſecundat, illique arteria.

Recte igitur facturum me arbitror, ſi tria iſthæc, cum diverſiſſima ſint indole, ſigillatim perveſtigando, quibus muta-

tionibus ſingulorum motus ſint obnoxii, porro exquiram. Primas autem hic ſibi cor jure ſuo vendicat, quod & primum moveatur, & ſit omnium præcipuum. Hujus ſpectari poſſunt, vel ictus ſinguli, vel iterati. In ſingulis occurrit robur & celeritas. Poteſt enim omnis muſculus & celerius tardiusve moveri, & fortius ac languidius. In iteratis frequentia eſt attendenda, ſæpius enim vel raro iterari contractio cordis poteſt. Veruntamen, ſi recte calculum ponimus, fortaſſis omnis cordis pulſatio eſt celeris, nulla tarda. Sana enim ſi exemta ex vivacibus animalibus corda intuemur, vel aperto in aliis pectore ea ſpectamus, tam celeriter moveri deprehendimus, ut vix oculorum acies aſſequi, imo ne quidem aſſequi motum ſatis poſſit. Neque vero non & carpo admota manus redarguet id negantem, vix enim diſcerni tempus illud poteſt, quo ſe arteria attollit, tam eſt exiguum. Et vero eſt muſculus, de quo agimus, isque vigore & numero fibrarum inſtructiſſimus, antagoniſta carens, nulli levando ponderi, ſed modico, imo pauxillo ſanguinis ejiciendo dicatus, cujus uti-

que

que reſiſtentia eſt non magna: quæ ſimul omnia miram celeritatem muſculis conciliare idonea ſunt. Qui ergo aliter fieri poſſet, quam ut cor celeriter admodum moveatur?

Verum enimvero, quantumvis nullum tardum eſſe pulſum, ex his facile colligatur, certoque conſtet, celeritatem tamen illam intendi poſſe, & majorem fieri, neutiquam eſt dubitandum. Præterquam enim, quod motus ea ſit naturalis indoles, ut augeri poſſit & minui in infinitum, vehementia etiam pulſus ejus rei præbet documentum. Quoties enim cordis pulſus vehementior fit, (fieri autem, nemo adhuc usque dubitavit) toties etiam augeri velocitatem neceſſe eſt, quum vehementia nihil aliud ſit, quam energia celeritatis, ſeu menſura velocitatis ejus, prout JOH. AL. BORELLI, vir perſpicaciſſimus, erudito illo opere, quod antea laudavimus, præclare docet, & res etiam ipſa id ſatis aperte loquitur. Nullus igitur impetus velocitate carere, neque ulla ratione, niſi eadem aucta, augeri poteſt. Patet ergo, vehementiorem

reddi pulſum non poſſe, quin etiam fiat velocior, intendi ergo nonnunquam pulſus celeritatem, quod erat demonſtrandum.

Ratum igitur eſto, cor & fortius conſtringi poſſe, & languidius, itemque celerius; an vero etiam tardius poſſit moveri, conſiderandum. Quamvis enim id fieri non repugnet, imo ex natura motus ipſius videatur omnino concedendum, experientia tamen ſi conſulatur, alia omnia reperiri arbitror, nec quenquam medicorum facile allaturum (modo a præjudicio ſit liber) notabilem quandam pulſus tarditatem ſe unquam deprehendiſſe: aut ergo nulla erit, aut ſi eſt, ſenſum tamen fallit. Non autem eſſe, perſuadere videtur, quod ubi magnitudo ejus & robur decreſcat, celeritatem intendi obſervetur, id quod in acutis nunquam non eſt obuium. In chronicis forte aliter ſe res habet, & in extrema virium dejectione languidius cor ſe contrahit; verum tum demum, cum ſanguine deficiente, ad extremam parvitatem pulſus redactus eſt, ubi cum diaſtole integre percipi nequeat,

multo

multo minus de cordis ipſius contractione inde poteſt conſtare, & tarditas a languore diſcerni: ut etiam tum percipi ac dijudicari vix ac ne vix quidem poſſe videatur.

Quæritur etiam, an pulſus fortis & vehemens cordis differant, & qua in re illa diverſitas conſtituenda ſit? Puto ſane omnino differre; aliud enim eſt fortiter aliquid agere, aliud vehementer. Ad illud enim robur & magnitudinem inſtrumenti, quod percutit, ſufficere apparet: robur enim a mole eſt; hic contentio etiam accedat oportet, &, ut modo oſtendimus, celeritas: poteſt enim quid tarde moveri & tamen fortiter, ut ingentes ſolent in æquore fluctus, non item tarde & vehementer. Quod noſtro idiomate percommode exprimunt, dum diſcernunt iſta: *Der Puls ſchlägt ſtarck*, *und der Puls ſchlägt heftig*. Fit igitur vehemens omnis motus, ſi ad robur addatur celeritas, & quia illa ipſa reduplicatur, cum e longinquo fit, requiritur ad pulſum vehementem & hoc, vt cor totum ſit expanſum, tamque fortiter quam velociter mucro

ejus

ejus baſi admoveatur. Unde eluceſcit, vehementem hanc contractionem non eſſe ſimplicem motus affectionem, ſed ex pulſu forti & celeri compoſitam, adeoque ad ſimplices pulſuum differentias minus accurate a noſtratibus referri. Debilem vero pulſum, qui vehementi opponitur, eundem & tardum eſſe, non eſt opus: fracto enim robore, nihil ad vehementiam confert celeritas, imo vel ipſa ceſſat: ad omnem enim motum celerem magna potentia opus eſt. A languida itaque debilis cordis pulſatio diverſa non eſt: uti quidem uno verbo populares noſtri utrumque denotant: *Er ſchlägt ſchwach*, nec aliud, quod ſuo *heftig* opponant, occurrit.

De frequenti & tardo non opus eſt agere prolixius. Cum enim pulſus ſit iterata percuſſio, & inter unum atque alterum motum aliquod temporis ſpatium interponatur, hujus utique etiam ratio habenda erit. Quod cum longius & brevius eſſe queat, hinc pulſus illi, vel rarius, vel frequentius recurrent & iterabuntur. Cui etiam placito experientia reſpon-

ſpondet, ut unicuique in his non hoſpiti perſpicuum eſt.

Ex his omnibus conſtituuntur tandem hæc genera: Motus vel contractio cordis

1) Fortior ac debilior, vel languidior;
2) Celeris,] oppoſita ratione
3) Vehemens,] carentes;
4) Frequens ac rarior.

Eaque ſunt attributa, quæ in ſe & ſimpliciter ipſi competere poſſunt, omnia; quod patet ex inductione: quicquid enim excogitaveris reliqui, ad horum aliquid nulla opera reducetur, languido, debili & tardo, ſi quis eſt, nihil inter ſe diverſis.

Expenſo cordis motu, de ſanguine ſollicitos nos eſſe convenit, qui a corde, excluſa illa ejus particula, quam ſiniſter modo acceperat ventriculus, veluti telo ex arcu excuſſo percutitur. Quod enim alias fieri eſt notum, ut primi motoris potentia, inſtrumento impulſo communicata, pro ejus, in quod incidit, corporis conditio-

ditione mutetur, indeque accipiat motum, id etiam hic eſſe expectandum apparet, cum cordis energia illi ſanguinis particulæ commiſſa transferatur in reliquum ſanguinem, illumque dirigat, quo motus natura viæque ratio ire eum permittit. Qua de re ut conſtet, & ipſe, quem diximus, ſanguis, & arteria eſt examinanda.

Sanguis igitur, ſi nimius eſt, ut arteriæ admodum ſint repletæ, difficilius dimovebitur, & impetum irruentis liquidi illius pili haut paulum retundet, arteria vero jam tum diſtenta cum difficultate amplius extolletur; & quia inſuper cor onerabitur, celerem ejus contractionem, adeoque & vehementem haut dubie impediet. Idem vero eveniet, ſi, paucior licet, ſit craſſior tamen, quippe quem ex capillaribus oſculis non tam facile ac tenuem expelli, manifeſtum eſt; fracto igitur cordis impetu, ſegnius etiam arteria ſubſultet neceſſe eſt. Quod ſi mediocris ſatisque fluidi ſanguinis copia venas implebit, tum vero & cor pulſare alacrius, & facilius ipſe poterit cedere, arteria vero

ro promtius altiusve exurget: ſin vero exigua ſit quantitas, jam neceſſum eſt, & celerem fieri cordis contractionem, non exiſtente, quod illi reſiſtat ſatis, ponatque modum, & debilius feriri arteriam, tanto magis, quod cor non extendetur in priſtinam juſtamve amplitudinem, quoniam totum non impletur, adeoque brevior via muſculoſis fibris conficienda eſt. Quod ſi tenuis valde præterea ſit ſanguis, celerrima ejus reddetur contractio. Et hæc de ſanguine, cujus in craſſitie & copia varietas omnis videtur quærenda, nec quicquam amplius ſupereſſe.

Reſtat, ut arteriam quoque contemplemur, etſi jam tum aliqua attigiſſe videri poſſimus, quæ ad eam attinent. An vero aliquod hic diſcrimen occurrat, merito dubites: ut enim uni homini præ altero craſſior & robuſtior contigerit, (quod in omnibus corporis partibus accidere ſolet) æque tamen omnis fuerit flexilis, & impulſum ſanguinis in ſe accipere & repellere apta, quamdiu naturæ præſcripto conveniens deprehenditur. Credibile etiam, naturam æquabili ratione

ne viscerum, nominatim cordis, & horum canalium robur dispertiri: minime vero putandum eſt, ejusdem corporis arterias ex morbis mutari, duriores, mollioresve effici. Meminiſſe etiam oportet, nos attributa pulſuum ſectantes, ſingulorum, non univerſæ naturæ varietatem inquirere. Nulla igitur pulſui diverſitas ex arteria poteſt evenire. Illud prætereundum ſilentio non eſt, in aliis magis apertas jacere arterias, tactuique patere, in aliis profundius eſſe abditas: itemque in emaciatis morbove conſumtis, evaneſcente ſenſim pinguedine, fibrisve carneis collapſis, in aperto magis poſitas, in bene ſaginatis vero contectas abſconditasve. Hinc utrinque cautio eſt, ne vel profundius jacens arteria ſpecie debilitatis imponat, magnusve qui eſt, exilis videatur, vel contra magnus nimis habeatur, qui carnium juſta obductus copia mediocritatem forte non multo excederet.

Et nunc tandem, his omnibus penſitatis probe, de pulſu certi quid ſtatuere licebit, qu d, vel uno horum neglecto, fieri commode non poterat. Neque enim ſuffi-

ſufficiebat cordis motum habere perſpectum: quantumvis enim in ejus notitiam venire deſideremus maxime, neque tamen hunc ſolum expetimus diſcere, & pulſum arteriæ, non cordis exploramus, quod tangere eſt nefas. Qualem igitur percipiunt digiti in arteria micare, talis nobis deſcribendus, nominandusve veniet, nec cum cordis pulſu, quod vulgo fieri conſuevit, erit confundendus; ut recte monuit primus, qui pulſum curatius exploravit, Auctor HEROPHILUS, de quo (*) ita ſcribit GALENUS: *Videtur omnem vir ille motum arteriarum, quem habere nos a primis vitæ temporibus ad mortem usque percipimus, pulſum appellare, ex quo præſentem ſtatum cognoſcimus, præſcimus venientem, nec pulſum, qui in corde eſt, vel in cerebro, vel in membranis ejus, requirimus.* Cujus exemplum utinam ipſe GALENUS eſſet ſecutus. Talis autem pulſus arteriarum deprehenditur:

(*) IV. *de diff. Pulſ.*

I.

Fortior cordis contractio cum ſanguinis abundantia pulſum conſtituit, quem magnum appellamus.

Magnum ſcilicet, quia & arteria altius extollitur, & plenius ſpiſſiusve pulſat, manifeſtoque, & leniter in digitos impellitur. Ut autem, qui iſtuc fiat, aperiamus, ex iis, quæ diximus, hæc recolenda ſunt: inſigne cordis robur, ubi magna ſimul exiſtit in corpore ſanguinis copia, & in ejusdem ſinus hinc plurimus influit, illosve diſtendit, vehementem molietur contractionem, ſed mole ſanguinis expellendi laborans, vix perficiet gnaviter, impetu igitur ejus nonnihil retuſo, celeritatem non aſſequetur. Sed parum hoc tamen fortaſſis conatum ejus remorabitur: at ubi ejectus hinc liquidus pilus multum adeo ſanguinem offendit, presſumque arctius in diſtenta arteria, difficilius amovebit, fortiter licet incurrens, arteria altius quidem aſſurget, ſed nec celeriter, nec ſine difficultate: naſcetur ergo pulſus, qualem in plethoricis & febrium initiis

initiis obſervare eſt, qui Magnus appellatur.

II.

Fortiter ſe movente corde cum ſanguinis juſta, id eſt magna quidem, ſed quæ intra mediocritatem ſtet, copia, naturalis; at ubi celeritas accedit, vehemens naſcetur pulſus.

Jam tum innuimus, pulſum vehementem cordis non ex ſimplicibus eſſe, ſed compoſitis ejus generibus: quod nunc clarius etiam de illo, quem edit arteria, eluceſcit. Componitur enim manifeſto ex magno & celeri. Paradoxon forte proferre videor: contra omnium enim hoc videtur eſſe medicorum ſententiam, niſi quod *Magnum*, neſcio quem, idem ſenſiſſe olim, diſco ex GALENO (*), ubi Archigenes adverſus eum diſputans citatur. Sed ita fert cauſa veritatis, & res eſt nimis manifeſta, quam ut negari queat, quicquid etiam de medicorum auctoritate ſit futurum. Fefellit enim eos, quod

(*) *Lib. III. de differ. Pulſ.* cap. 1.

quod ſolus hic, compoſitus cum ſit, nomine gaudeat ſimplici, cujus fallaciæ quanta ſit vis, qui ARISTOTELIS de Sophiſticis elenchis primum caput inſpexit, non poteſt ignorare, ubi incomparabilis vir præclare de ea re monuit. Quod tamen non omni ex parte fefellit Galenum, utpote quem, ne ab illis diſcederet, ſolus retinuit uſus loquendi, ſic enim legitur libro laudato tertio: *Quam ob rem, ſi mihi nomen ſit inſtituere liberum, ſimplicem pulſuum renitentium qualitatem & evertentium tactum, vim vel robur, vel contentionem appellem, vel quid tale aliud, quæ vero ex hac eſt & celeritate conflata, vocem vehementiam.* Hæc ille. Sed rem ita eſſe, ut diximus, inde eſt liquidum, quod cor, ſua potentia inſtructum, ubi juſta ſanguinis parte impletur, &, quantum ſat eſt, extenditur, nec nimis ab eo oneratur tamen, expeditius ſe movebit, & naturæ convenienter aget. Concitatum vero forte a cauſa morboſa, velocius motum, majore cum impetu ſanguinem ejiciet, qui in proximum eodem impetu incurret, is vero hinc in arteriam: non poteſt enim, quia non

ni-

nimius eſt, frangere impetum propulſoris. Eam igitur & celerius attollet, & inde etiam altius, unde naſcetur pulſus vehemens: qualem in febribus intermittentibus, vel primo ſtatim initio, vel paroxyſmis aliquot præterlapſis ſemper obſervari, itemque in animo commotis. Sed non admodum craſſum ac ponderoſum oportet eſſe ſanguinem: talem enim celeritatem non admittere, jam antea monuimus. Sed quoniam hic pulſus celeris facta eſt mentio, tempus eſt, eum deſcriptum dare.

III.

Quoties breuiore, atque aſſolet, temporis ſpatio cordis mucro ad baſin admovetur, ſi ſanguinis ſit homini non nimium, neque is craſſitie & ponderoſitate laboret, edetur pulſus celer.

Iam hæc innuimus, & in aperto res eſt collocata; opportune tamen hic moneri poterit, quod ad copiam ſanguinis, in triplici eſſe eam differentia; vel enim abundabit, & tum celeritas locum non invenit, vel mediocris eſt, & cum magno

jungetur, vehementemque arteriæ ſubſultationem efficiet, vel denique exiguum ejus ſupereſt, tum vero & celer, modo cordi ſuum conſtet robur, & ſimul parvus fiet pulſus, qui, cum non minus quam vehemens ſit compoſitus, nomine vero ſingulari careat, pulſus interim celer & parvus appellatur: unde robur accipiunt, quæ de vehementi ſupra attulimus. Tum vero notandum & hoc: quo minus in venis eſt ſanguinis, eo celeriorem pulſum edi poſſe, neque enim ſolum thalami cordis non expandentur, adeoque brevior erit fibrarum decurſus, ſed etiam minus invenient reſiſtentiæ. Idem etiam de attenuato valdeque fluido ſanguine tenendum eſt: ut oppoſito modo ſe habet craſſus, lentus, ponderoſus, qui dum difficilius amovetur & excedit ex oſculis, plus renitentiæ habebit, & vel cum celeri cordis motu pulſum tamen arteriæ celerem fieri prohibebit.

IV.

Quandocunque exigua in venis eſt ſanguinis copia, parvus fiet pulſus.

Parvi pulſus alia nonnihil eſt ratio, quam

quam magni, qui non ſit ſine cordis robore & contractione plenaria, hic vero a ſolo ſanguine pendet. Quanto enim cor tandem vigore ſe contrahat, ubi ſanguis deficit, non poterit fieri magnus pulſus. Exigua enim pars ſanguinis, cum arteriam ne impleat quidem, multo minus poteſt attollere: utrumque autem horum oportet fieri, ut magnus edatur, ſtante eo, quod aſſeruimus: arteriæ, non cordis pulſum nos metiri. At enim, ſi omnia recte expendamus, forte cum exigua ſanguinis quantitate magnum cordis robur neutiquam adeſſe ſimul poteſt, ut nec cum parvo pulſu copia ſanguinis. Etſi enim debilem etiam pulſum cum mediocri ejusdem quantitate ſit nonnunquam obſervare, id tamen fere in ſolis oppreſſionibus vel malignis, vel hyſtericis contingere ſolet, ubi non deeſt robur cordi, ſed opprimitur, prout a ſpirituoſis particulis oppreſſis fieri, non obſcure mihi videor obſervaſſe: id quod etiam lipothymiæ confirmant, ſæpe obruentes, quos cætera omnia pulchre valere conſtat. Sed de hac re deinceps ad problema poſtremum uberius agere eſt animus;

 nunc

nunc id interea ſupponemus. Parvus pulſus in declinantibus ad finem febribus, aliisque morbis obſervatur: parvus vero & celer in intermittentium diuturniorum paroxyſmis occurrit.

V.

Ut primum a cordis contractione celeritas abeſt, parum autem ſanguinis reſtat in venis, fit pulſus debilis.

Non opus eſt, ut lente cor contrahatur, modo non celeriter id fiat, ad languidum hoc pulſum edendum ſufficit. Dubitari quidem poſſet, an non cum copia ſanguinis ſatis magna debilis fieri pulſus queat? Verum hoc rectæ rationi puto adverſari. Ut enim vehementem non niſi magnum eſſe, ex iis conſtat, quæ modo in medium ſunt allata; ita nec debilis poteſt concipi, niſi ſimul ſit parvus, contrariorum enim, quod docent Philoſophiæ magiſtri, eadem eſt ratio. At porro etiam, cum vehementem ex magno faciat ſola celeritas, ex parvo, ſimul ac contractio cordis eadem deſtituitur, fieri debilem neceſſe

eſt.

eſt. Debilis poſt parvum, in magis inclinato, mortique proximo febrium & aliorum omnium morborum ſtatu deprehenditur.

VI.

Tardus autem fit pulſus, cum notabilis eſt ſanguinis reſiſtentia, a cordis autem contractione celeritas ſemota.

Dum cordis pulſum unquam tardum fieri in antecedentibus ivimus negatum, neutiquam & arteriæ pulſum tardum eſſe non poſſe, aſſertum voluimus. Poteſt enim ab intermedio ſanguine plurimum ille mutari, quemadmodum ex modo allatis exemplis deprehendere eſt. Si enim robur cordis ſit imbecille, ut admodum velociter non moveatur, ſed naturali celeritate ſolummodo ſe contrahat, ſanguis autem aliqua valeat renitendi vi, non totum egeſti in ſe ſanguinis impetum recipiet, ſed nonnihil fractum: lentius ergo movebitur, quam movebatur in ipſum ſanguis, & cum ipſum etiam ejectum ſanguinem paulo placidius quam cor moveri

ri credibile ſit, (reſiſtentiam enim habet) tertiumque frangatur hæc communicata energia ad arteriam, tardiorem poſtremo hujus pulſum fieri concedendum erit, etiam ſi cor non ſine celeritate aliqua moveatur. Et hinc etiam magnum pulſum tum demum fieri aſſeruimus, ſi robur cordis ſit conſtantiſſimum. Si igitur fractum hoc eſt robur, cum parvo & tenui ſanguine, mollius arteriam feriente, pulſus erit debilis, non enim niſi pars diaſtoles ſentietur; cum multo vero aut craſſiore tardus evadet. Ut enim ille a corde communicatam potentiam in arteriam exſerere & transferre nequit; ſic eandem franget hujus ponderoſitas, & ſupprimet. Hæc de pulſu ſingulari, reliquum eſt, ut de intercurrente ſpatio notemus.

VII.

Frequens cordis & rara pulſatio nullam a ſanguine aut arteria mutationem ſubit, ſed qualis inde prodit, talis ad hanc incorrupta devolvitur.

Ratio omnibus patet: cuncta enim, quæ ex mobilium ſunt cenſu, percuſſa

in

in ſpatio idoneo, cedere aſſolent, idque utplurimum, & quotieſcunque a percutiente impelluntur: ſanguis autem & arteria his accenſenda ſunt. Frequens in omni febrium genere nunquam non offert ſeſe, & cum calore earum eſt pathognomonicum: rarus autem in ſuppreſſionibus uterinis, hypochondriacis & talibus; ſed nec in his perpetuo, verum per vices regnat.

Et tot quidem modis a naturali illa mediocritate, quæ recte valentibus eſt propria, deſciſcere pulſus poteſt, cujus inde exurgunt, remoto ex ſimplicium numero vehementi & debili, diverſitates ſimplices omnino tres:

1. Magnus & parvus;
2. Celer & tardus;
3. Frequens & rarus.

Ex quibus vulgo neſcio quot genera compoſitorum tradunt oriri: ego vero reducenda arbitror ad ſequentia:

1. Cum magno combinari poteſt frequens & rarus, ſed uterque nullo exceſſu notabilis, celeritatem autem ſanguinis copia, tarditatem vero cordis robur vix admittunt: ſervabit igitur in his mediocritatem.

2. Celer cum mediocriter magno vehementem conſtituit. Inter hunc autem & tardum medius cum parvo erit debilis. Nam tardum ipſum cum parvo ſtare non poſſe, ſupra eſt oſtenſum. Idem cum parvo etiam facillime & frequentiſſime conjungitur.

3. Frequens cum omnibus generibus ſubſiſtit, præterquam cum tardo.

4. Parvus celer eſſe poteſt, non tardus, frequens etiam potius, quam rarus, non tamen hic nunquam cum illo occurrit.

5. Tardus mediocri magnitudini jungitur, itemque frequentiæ mediocri.

6. Rarus cum magno, parvo, debili, tardo concurrere obſervatur.

Conſurgent igitur Compoſiti VIII.

1. Magnus & frequens.
2. Magnus & rarus.
3. Magnus & celer, vehemens.
4. Magnus & tardus.
5. Parvus & frequens.
6. Parvus & rarus.
7. Parvus & celer.
8. Parvus & mediocriter tardus componunt Debilem.

Decompoſiti vero, ſeu tergemini IV.

1. Vehemens (ſeu magnus, celer) & frequens.
2. Vehemens (ſeu magnus, celer) & rarus.
3. Debilis (ſeu parvus, nonnihil tardior) & frequens.
4. Debilis (ſeu parvus, nonnihil tardus) & rarus.

Tot

Tot nempe, nec plures ratio admittit, confirmat experientia; a qua duplici cynoſura vel latum unguem declinare nefas eſt. Qui id faciunt, vel ingenii luſu decepti, vel vulgatis opinionibus, aut auctoritate inducti cenſendi. Unde non poſſumus in reliquis BELLINIO noſtro ſubſcribere, qui non cordis modo & ſanguinis, ſed arteriæ quoque cauſa pulſum cenſet immutari, & pro varia ejus tum amplitudine, tum duritie alium fieri. Notandum enim, pulſum conferri poſſe & ad pulſum alterius, & ad ſe ipſum: & hoc quidem, prout vel ætate, vel ex morbo fit alius: quæ duo neutiquam ſunt confundenda. Sic pro ratione totius generis humani non eſt dubitandum, in corporibus grandioribus etiam ampliores eſſe arterias, imo forte & cordis amplitudini ac moli arterias accommodari. Neque eſt, qui non videat, pueris & minores eas eſſe & molliores: ſed hoc non jam inquiritur. Cum enim ars verſetur circa ſingularia, illud dubium eſt, an ex morbis etiam talis arteriis accidere poſſit mutatio. Ubi quidem cauſam nullam video, cur amplitudinem ex iis augeri ſtatua-

tuamus. Neque enim experientia id conſtat, nec credere ulla cogit ratio: cum ne quidem in Aneuriſmate arterias, ut nonnulli exiſtimarunt fieri, amplientur. Alia ratio eſt duritiei: nam arterias, aquæ ferventi commiſſas, ſtatim indureſcere, experimento licet diſcere, ut non ſine ratione Galenus videatur pulſum durum introduxiſſe. Attamen ſi penitus rem inſpicias, neque is videtur facile admittendus. Primum enim, an in humano corpore idem evenire queat, merito dubites: eo enim admiſſo nemo amplius, qui ſemel calido aliquo morbo, aut vel intermittente laboraverit febre, pulſum naturalem reciperet, cum ex molli quidem dura reddi arteria poſſit, ſed a duritie ad mollitiem non ſit regreſſus: alia autem omnia docet experientia. Sed & in aquam tepidam, vel ejus caloris, qualis ſanguis æſtuans in febribus eſſe poſſit, ſi arteriam mittas, non æque ſuccedit experimentum. Concedamus autem, & hoc fieri: non tamen ideo pulſus durus ac mollis poterit inde appellari, cum motum quendam durum mollemve dicere abſurdum ſit, at vero pulſus eſt motus, ergo ex

Axioma-

Axiomatis I. virtute durus dici non poteſt. Verum hoc forte Galenus aliquis dixerit eſſe litigationem de nomine: arteriæ enim duritiem ſentiri. Primum itaque loquatur is perſpicue, ut illum videam, nec pulſum, ſeu diſtenſionem arteriæ duram vocet, ſed arteriam ipſam: deinde faciat periculum, vt certo illi conſtet, duritiæ ſenſum in pulpam digitorum per integumenta corporis transmeare: quod ubi exploratum habebit, circumſpiciat de tam exquiſitæ disquiſitionis uſu, & dicat mihi, an aliud præter calidæ intemperiei exceſſum adaperiat? Quod ſi non invenitur, valeant cum ſuo pulſu duro, quicunque eum hactenus aſſeruerunt, cum de illa ſatis ſuperque aliunde & ex ipſiusmet pulſus reliquis differentiis queat conſtare. Et quid tandem fiet de pulſu arteriæ induratæ? profecto nil aliud, quam quod pulſus erit minor. Cum enim tam promte ut antea neque extolli, neque dilatari amplius durior arteria poſſit, parvus erit pulſus: quod ſi ita eſt, ego demiror in diuturnis febribus, & quartanis biennalibus eum non plane deficere, quibus tamen ſuperatis pulſus a naturali nulla ſentitur

titur diverſitas. Et vero pulſum non durum, ſed parvum fieri, agnoſcit hic, & cogitur BELLINIUS fateri, levius digitos preſſurum tunc pulſum inquiens: ergo ſane parvus erit, non durus, quippe qui fortius erat preſſurus. Quomodo autem ſui oblitum, diverſum adeo deinde ſentire eum contigerit, non patet: ſi quid tamen perſpicio, abripuit illum vulgata, ſed erronea Galenicorum doctrina: qua a Magiſtro docti, inter pleuritidis pathognomonica etiam pulſum durum referunt, metuentes, ne forte illo amiſſo eam non poſſent amplius agnoſcere. Sed enim vereor, ne in univerſum doctiſſimo huic viro contigerit, quod magno accidiſſe novimus Galeno, qui cum alibi, tum in doctrina de pulſu maxime, magis ſpeculationibus, quam veris rei momentis animum intendiſſe videtur, nec pauca inania & ſuperflua congeſſiſſe, quæ excogitari quidem facilius, quam ipſo opere deinde deprehendi potuerunt. Quamvis, ſi legas cum cura ejus libros de pulſibus, non tam ipſummet nobis finxiſſe iſthæc, quam ex ingenti multitudine ab aliis ante ipſum effictorum reliquiſſe eum

 ap-

appareat, cum in quam multis eorum refutandis haut parum conſumat operæ. Quicquid autem hujus ſit, certe ex rejectaneis etiam eſt illa diſtinctio; qua pulſus plenus aut vacuus eſſe exiſtimatur, quem a magno & parvo non alia ratione differre conſtat, quam qua cauſa ab effectu. Si enim plenæ ſint arteriæ, magnus erit, ſi inanes, parvum eſſe convenit: cauſa autem pulſus non poteſt eſſe pulſus ipſe, nec nomen ita ſimpliciter eidem impertire ſuum, multo vero minus novam differentiam conſtituere: Ut taceam, motum plenum & vacuum dici citra abſurditatem non poſſe: adeoque nec pulſum; quod oſtenditur ex eodem axiomate modo citato. Quapropter et ipſe *Galenus* eum eliminat, & examinatum rejicit, libro *de Differ. pulſuum* & *tertio* & *ultimo*. Quo magis miror, etiam illos, qui eum vbique habent alias in oculis, hunc pulſum poſt ipſum auſos fuiſſe ex orco reducere.

Sequitur pulſus celer ac tardus; de quo quam ſibi non conſtet noſter, quilibet videt. Nam de hoc ultimo mecum equidem facit, & in ſtatu naturali eum non occur-

occurrere ſatis probe perſpexit, mox tamen in univerſali arteriarum obſtructione eum fieri poſſe ait: quæ ipſa arteriarum obſtructio cum per naturæ leges accidere nunquam poſſit, facile apparet, quid de eo ſit ſentiendum; uti etiam de arteriis, prorſus exhauſtis, ex quibus non celerem, ſed parvum fieri, manifeſtum eſt.

Poſtremo advertendum eſt, doctiſſimum virum in eo non parum recedere a doctrina vulgata, quod compoſitas pulſuum differentias cum reſpectivis confundit. Verum id cum ex Inſtitutionibus ſit notum, tyronum cauſa uno verbo monuiſſe ſufficiet. Reſpectivas autem differentias vocari conſtat, cum vel pulſus ipſius, vel intercurrentis quietis tempora invicem conferuntur.

Pulſum autem ad pulſum conferri poſſe, ex ſe elucet, cum unus altero queat eſſe celerior, major ac vehementior; nec minus de quiete id verum eſt, cum inter duos pulſus modo plus temporis intercedere queat, modo vero minus: unde utrinque inæqualitas pulſus naſcitur. Nihil autem a vero aberravero, ſi neque

cum magno, neque cum vehementi inæqualitatem frequenter obſervari aſſeram. In tertianis tamen una alterave vice eam memini me reperiſſe: nec dubito, vel multitudinem ſanguinis, vel aliquid malignitatis ejus rei fuiſſe cauſam. Ubi enim pulſus magnus eſt, multum eſſe ſanguinem plane oportet, quocum debilitatem cordis ſtare non poſſe, ex antea dictis conſtat: relinquitur ergo, ut vel oppreſſa ejus potentia motiva, vel onerata deficiat. Cum magno celeritas etiam inæqualis poteſt occurrere. Quæ ſi per vices augetur, vehementem magno intercurrentem conſtituet. Duplici igitur ratione pulſus ad pulſum collatus inæqualis erit: in magnitudine & vehementia. Quod ſi cum parvo celeritas varia ſe exſerat, debilis huic vel vehemens dicetur itidem interponi. Sed in frequentia & raritate quoque ſpectari poteſt varietas; quæ ſi tanta ſit, ut ſpatium intercedentis quietis duplicetur, erit pulſus intermittens, ſi tam exiguum, vt bis feriat eo, quo ſemel attolli ſolebat, momento arteria, intercurrens poterit appellari: ſi cum extrema exilitate intermittat, de-

deficiens, qui parvi ſeu debilis quidam veluti exceſſus habendus eſt.

His in unum collectis in inæqualitate iſta emergit pulſuum varietas:

1. In magnitudine ſimpliciter tali.
2. In magnitudine & celeritate; unde vehemens naſcitur, magno per vices interpoſitus.
3. Quod ſi celeritas cum parvo concurrat, ſimpliciter celer interponetur; ſi vero ſimul & in magnitudine variet, vehemens quoque fuerit.
4. Frequentia ipſa vero etiam inconſtans, cum magnus eſſe poteſt, tum vehemens, itemque debilis & parvus. Hanc enim affectionem omnibus pariter pulſibus convenire, ſupra jam docui.

Et in his, ut ego quidem arbitror, poſſumus acquieſcere. Nam reliquas omnes minutias & miras tricas, quibus excarnificantur ingenia diſcentium, tempusque illis ediſcendis inutili conſumitur diligentia, ne hilum quidem æſtimanda puto, maxime vero illam, quæ in ſingulari pulſu perhibetur obſervari inæquali-

tas. Myurum hinc, Impar citatum, dicrotum, caprizantem, undoſum, vermiculantem, formicantem, ſerratum, & ſi quæ ſunt febriculoſa commenta ac pulſuum portenta alia, rejicienda opinor omnia, quibus otioſa ingenia oblectamentum & pabulum quærant; illi autem, qui vita brevi artem longam exercere cupiunt, nullum certe capient fructum. Qui enim hæc naſci, aut quibus cordis afflictionibus excitari unquam, imo qui percipi poſſint non patet, cum ſenſus tactus homini omnium ſit craſſiſſimus & obtuſus maxime, neque alias etiam motus judex adæquatus, utpote qui ad qualitates tactiles non referatur. Quod ſi quis tam ſe eſſe felicem prædicet, ut internoſcere hæc poſſit naturæ an artis ludibria, illum ego tam egregia de ſe concepta exiſtimatione frui non tantum lubens permittam, ſed etiam optabo, ut publico artis & ægrotantium bono hic prorſus decipiatur mea ſtupiditas; interea tamen eundem obteſtor per Genium ſuum, per ſuam fidem, quam inde utilitatem ſperet, ediſſerat. Cum enim omnes iſti pulſus, paucis ſaltim exceptis, ægro exitium porten-

tendant, & in extremum locum redactum eſſe, faciant fidem, reliqui cum nihil certi ſignificent, cui uſui obſecro hæc tam ſollicite jubentur diſcerni, aut tanto cum labore ediſcuntur? Sed quid opus eſt verbis, in hanc rem inutiliter profuſis, cum in promtu ſint clariſſimorum virorum teſtimonia, qui percipi aut uſum habere neutiquam poſſe, fatentur ultro: quale eſt illud JOANNIS BAPTISTÆ MONTANI qui etſi tam acris ac diligens GALENI fuerit ſectator, ut ejus genius quibusdam viſus ſit, & anima illius, in eum tranſiiſſe dicatur, non tamen dubitavit aperte fateri, *ſe minutias illas pulſuum cognoſcere non potuiſſe, ſeque credere* GALENUM *in his aliquid Græci* (Græcam fidem innuit) *habuiſſe, cumque iſta ſcriberet, & pulſuum genera ad minima divideret, riſiſſe.* Cui accedit alterum HERC. SAXONIÆ, * *eas differentias, quæ ad artem nihil conferunt,* inquit, *plurimi proponunt, non quod ipſi ſenſu eas cognoverint, ſed ut* GALENI *mentem, obſcuris verbis involutam, quoad fieri poſſit, plenius aperiant, aut*

 nihil,

* Libro de Pulſu.

nihil, quod a GALENO *aliquando propoſitum fuerit, neglexiſſe videantur.* Quod ſi viri illi, in quibus ſummum ſtudium, ingenium vero maximum ac feliciſſimum viguit, qui in arte facienda conſenuere, ejusque uſu omnes ſui temporis medicos æquarunt, ſi non etiam ſupergreſſi ſunt, illeque ipſe GALENI Genius hæc capere non potuit, quid de aliis ſperem, facile Lector eruditus conjecturabit. Jactet ſe, qui velit, ſe his eſſe ſagaciorem, ego hic non modo plus non ſapere, ſed cum his etiam deſipere videri non renuam.

Supereſt ut de Rhythmo etiam paucis agamus, ne quid omiſiſſe aut neglexiſſe videamur, quod ad pulſuum doctrinam pertineret. Idque tanto lubentius facio, quod video, nullibi hanc doctrinam recte proponi, ſed vel imperfecte tradi, vel plane a ſcopo aberrari, quod Rhythmi naturam præ ignorantia Muſicæ artis ignorent plerique Medicorum, adeoque hic micent in tenebris, & Andabatarum more aërem fruſtra flagellent. Ut ut autem a teneris huic ſtudio deditus fuerim, ejusque principiis ac ſcientia nonnihil imbutus;

tus ; ſic eo facilius præ ceteris mihi erit, iſtam artis partem clarius percipere, & pro tenuitate ingenii emendare. Veniam autem merentur noſtrates, cum erroribus atque incertitudine ſua iis præiverit dux gregis Galenus, qui dum in ſolo dilatationis & contractionis tempore inter ſe collato rhythmum poſuit, duplici nomine meretur reprehenſionem. Primum enim falſum plane eſt, hæc tempora poſſe unquam inæqualia fieri ; cum enim non proprio motu arteriam contrahi, ſed inflexorum rigidorum more reſilire oſtenderim, certa naturæ lege reciprocum hunc motum inæqualiter edere prohibetur. Deinde, etiamſi concedatur ipſi ſpontanea arteriæ per fibras contractio, tamen hoc ſolo ſpectato, vix minutam rhythmi portionem tetigerit, quem multo latius patere, & per omnem pulſus inæqualitatem ordinatam ſe diffundere pateſcet ; in qua cum multus, imo nimius ſit Galenus, turpe ipſi profecto eſt hoc ignoraſſe, cum propter ſolam iſtam ignorantiam imperfectam illam doctrinam ſuam relinquere ſit coactus. Multo rectius autem adjunxiſſet

ſubſidentiæ quietis tempus ad rhythmum iſtum ſuum conſtituendum, in quo faciendo præluſerat HEROPHILUS, quem ille in hoc genere doctrinæ principem vocare ſolet, neſcio vero quo genio in transverſum actus, hic ſine ulla ratione ab eo defecit, pariter atque ab ipſis Muſicis, quod tertio ejus de dignoſcendis pulſibus fatetur, quem locum, cum parum vulgo ſit notus, operæ pretium arbitror tibi integrum exhibere. Talis ille eſt: *Verum quid interpretetur rhythmum* (HEROPHILUS) *difficile eſt inventu, temporisne diſtenſionis ſolius ad tempus contractionis ſolius proportionem, an ipſum etiam quietis tempus, quæ comitatur utrumque motum, iis attribuat; neutrum enim ejus oratio plane oſtendit, neque confirmare rerum natura poteſt. Quod ſi jam alteram ſententiam tueamur inſtituto muſicorum, tempora quietum præcedentibus motibus adjiciemus; ſin, quod facit ad præſagiendum, motum cum motu comparantes, ſeparatim quietum tempus æſtimabimus. Cum igitur alterutrum ſit neceſſe, aut notionem nominis labefactare, aut pervertere uſum, utrum fa-*

faciamus potius, implicati tenemur. Tamen, quandoquidem alterum eligendum eſt, repudiato muſicorum nomine, quod conducit ad præſagiendum, potius ducam. Ex quo apparet, & HEROPHILUM, & Muſicos alium iniiſſe computum in rhythmo, quam Galenum, qui de eo agentem, quia non arriſit, non potuit HEROPHILUM capere. Nulla autem erat ratio, cur perverteret nominum uſum, præſagiendi gratia, quod multo commodius fiet retentis HEROPHILI placitis: nam quietem niſi adjungas, nullam in rhythmo fieri diverſitatem poſſe, nimis eſt perſpicuum. Quod ut fiat apertum, quo pacto ſibi ulterius conſtet, pergamus ad rem, & noſtram ſententiam tibi exponamus. Cum autem ipſum Rhythmi vocabulum ex illa arte ad noſtram traductum ſit, nullam eſſe exiſtimandum eſt viam aliam, qua devitemus hic errores, quam ſi a Muſicis doceri nos patiamur, quid ſit rhythmus. Neque tamen ab hodiernis e trivio hoc petendum aut exquirendum eſt Muſicis, qui id plerumque non magis perſpectum habent, quam Thebarum portas, aut ſeptem oſtia Nili, ſed ab antiquis

quis illis Græcis, qui hoc regere animos poterant, imperare affectibus, & flectere illos, quo vellent: quo artificio noſtri pene toto deſtituuntur. Si fateri enim volumus, quod res eſt, in Germanorum cantu nullus prope rhythmus obſervatus hactenus fuit, pauca modo ſcenica, quæ Hamburgenſium conatus nuper, Italicum imitati idioma, nobis dedere, & unum alterumque genus a Latinis imitatum excipias. Quamvis & Italicum rhythmo omni deſtitui, vir ſtupendæ eruditionis, & qui unicus hac in parte ſapere mihi videtur, IS. VOSSIUS exiſtimet: quod, ſi artem ipſam ſpectes, omnino ita eſſe deprehenditur, quamvis caſus aliquem nonnunquam finxerit & uſus diuturnior, inſcio forte artifice. Quo autem ſecurior incedam, liceat mihi hunc optimum hujus artis magiſtrum, & genuinum veteris Muſicæ interpretem in ſocietatem aſſumere, teſtemque laudare. Ipſe igitur, poſtquam tria in cantu notanda eſſe, advertit, harmoniam, ſermonem, & rhythmum; hunc tandem eſſe docet concinnum cantici motum, aliquid ſignificantem, qui cantum animet & affe-

affectibus movendis, vel ſolus ſine verbis ſit aptus. Conſtare autem ex pedibus metricis apte inter ſe ordinatis. Et ſane ita eſt: quod in ſoluta oratione eſt numerus, id pedum ſymmetriæ in Poëtica, & in Muſica rythmo adſcribendum venit, niſi quod hujus multo major vis eſt, & plane ἑλκυστικόν τι, imo rapiens. Hoc igitur ſi ad pulſum jam transferre animus eſt, facile apparebit, quam varie hic à noſtris fuerit peccatum. Quod tamen mirum videri non debet: cum enim ad numeros quidem olim pulſus fuiſſe exactos conſtet, qui autem hanc artem ex veteribus docuerit, ſuperſit nemo, atque interim ita illa interciderit, ut ne quidem rythmi ulla notitia nobis reſtet: qui potuerunt, quotquot tandem id opus aggreſſi ſunt, non abduci in errores, poſtquam ipſum etiam, qui unus ſervare eam poterat nobis, Galenum Muſices imperitia ab his ſacris arcuit? Sed ad rem accedamus: ubi, quo rectius aliquid de rhythmo pulſus dici poſſit, ipſa illa pedum metricorum hiſtoria ad memoriam revocanda eſt. Cum enim hi rhythmo ſint ordine priores, niſi illi in pulſibus ſpectari que-

queant, nihil ſpei eſt reliquum, ad rhythmum perveniri poſſe. Sunt autem pedes, vel accentus, vel temporis inæqualitas; quod ita, invitis licet omnibus noſtri ævi ſcriptoribus poëticis (non tamen forte VOSSIO, ut qui pag. 11. opuſculi nitidiſſimi non temporis ſolum, ſed & elationis & poſitionis habendam eſſe rationem monet, ubi ſi per elationis verbum non intelligit accentum, ego eum non capio) aſſerere cogor, aut veritatem prodere: niſi accentum ad rhythmum quis referre malit, quod tamen ſatis commode fieri poſſe non video cum rhythmus ſit ex pluribus pedibus compoſitus, accentus vero, vel in biſyllabo obſervari poſſit. Teſtantur hoc vernacula noſtra poëmata, in quibus nihil frequentius eſt, quam integros verſus ex meris ſyllabis longis conſtantes legere, quibus tamen ſola recitatio verum conciliat rhythmum, ſublata alterne ſyllaba, ut vel jambus, vel trochæus videatur. Idem teſtantur tympana, in quorum pulſu rhythmum unice ſupereſſe, doctiſſimus VOSSIVS contendit, quorum ſæpenumero non tam ictus acceleratus tardiorve, quam altius immiſſus

miſſus conciliat illam diverſitatem ſoni, quæ tanta cum efficacia concitat animos, accendit & percellit. Verum idem apertius multo teſtatur pulſus inæqualis arteriarum, qui, ut patet ex dictis, duplici modo ſpectari poteſt: vel enim in magnitudine, quam accentui comparare; vel in frequentia varius occurrit, quod tempori, & ſyllabarum productioni aut brevitati convenire exiſtimandum eſt. De frequentia recte obſervatum eſt hactenus, in naturali pulſus conſtitutione ſyſtolem diaſtolæ æqualem eſſe oportere, (de quiete poſt ſubſidentiam arteriæ controverſia nunc exulet) id quod etſi obſervari non poſſit, (neque enim ſyſtole digitorum ſenſui ſubmittitur) nunquam non accidere exiſtimandum, quia natura reciproci motus ita fieri poſtulat. Pendulum enim tantum in una, quantum in altera vibratione, tantumque in recurſu, quantum in primo excurſu conſumit temporis, nec ad aliam normam lex omnium ex flexu motum reciprocantium exigenda venit. Quod ſi itaque æqualia ſint pulſationis & quietis tempora, ſpondeum, qui e duabus longis conſtat ſyllabis,

bis, pulſus imitabitur. At ſi ab iſta perfectiſſima ratione corde diutius feriante, eundem vero pulſus modum ſervante, receſſerit, jambus naſcetur, vel trochæus, cujus altera brevis, altera longa eſt, & productior temporis menſura: hicque in ſimplici ex pulſationis & quietis tempore oriundi differentia numerus occurrit. Quod ſi eandem attendamus diverſitatem in magnitudine, eosdem pedes referri videbis ad accentum inita ratione. Si enim parvum pulſum magnus ſemper inſequitur, jambum imitabitur, adverſo vero modo ſi ſe habeat, trochæum referet. Sic enim triſyllabos pedes repræſentare poteſt: intercurrentibus enim perpetuo binis brevibus, inter duos longos, anapæſtum appellaveris, vel dactylum, ſi longi totidem duobus parvis interponantur, Baccius aut hyperbacchius erit; quemadmodum quidem pulſus frequentiſſimus æqualis meros Pyrrhichios aut tribrachyn continuatum conſtituit, & ſic in ceteris. Quemadmodum vero, ut modo oſtendimus, rhythmus ex pedibus his metricis inter ſe compoſitis conſtituitur, ita tum demum, ſi quid ſimile

in

in pulſu contingeret, verus rhythmus poſſet appellari. Quoniam vero varia vocis acceptio eſt, ut probatiſſimis etiam ſcriptoribus pes, metrum, & rhythmus idem prorſus ſint, hinc vel ſoli ad pedes modo enarrato exacti pulſus numeri, rythmi nomine venire queunt, et ſic pulſuum inæqualium varietates in juſtam redigi poſſent ſcientiam, ſi inde ſperari aliquid aut pervenire ad nos commodi exiſtimari poſſet. Verum ego quidem valde vereor, ut ejusmodi conatus illi ſint, in quibus, quod operæ pretium ſit, fiat. Ad id enim opus eſſet, ut non tantum de τῦ ὅτι, & tales pulſus reapſe in morbis obſervari, certa & indubitata conſtet veritas, verum etiam τὸ διότι minime eſſet ignorandum, ut ex eo, quid ſinguli ejusmodi pulſus rythmici ſibi velint, conſtitui poſſit. Haut immerito vero tam prius, quam poſterius humano ingenio patere, quis dubitaverit: non enim qui ſpiritus hos regit artus, in morbis ita ſibi relictus eſt, ut liberrime & ex lege certa agere poſſit, multo minus morbi id præſtare idonei ſunt, qui toto genere præter naturam, nihil certi, nihil ordinati habent,

quod poſſit tales pulſationes efficere, adeoque hæc omnia tandem exhauſiſſe, inutilis foret labor, ac nudum ingenii exercitamentum. Quapropter illis inhærere non eſt pretium operæ; quæ vero a me allata ſunt, in id dicta velim exiſtimes, ut tandem de ea rectius conſtet, & SENNERTI aliorumque in iis erroneæ opiniones pariter & lubricum rei totius fundamentum apertius conſpiciatur, quo deſinant tandem rei medicæ ſcriptores rebus incongruis ac vanis implere chartas, & eorum, quibus hæc ex præſcripto addiſcenda proponuntur, memoriam excruciare.

Reſtat ultima & præcipua hujus doctrinæ pars mihi excutienda, de ſignificationibus pulſuum. Ut enim quæ hactenus diſſeruimus, ad naturam pulſus & cauſas pertinent, & ad Phyſiologicam partem referenda ſunt, licet in illa adhuc comparere nondum ſint viſa, ita in iis inquirendis Philoſophum egi; medicam utilitatem ad has ultimas pagellas reſervavi; quod niſi iſtis probe perſpectis, plena hæc & abſoluta dari non poſſint. Sit igitur ſecundi Problematis

CON-

CONSECTARIUM.

De pulſuum ſignificationibus.

Hoc poſtremum vero, etſi ſatis arduum videri poſſit, non tamen adeo magni, ſi modo hactenus non ducti ſumus in errores, erit res laboris, ut non poſſit facile ſuperari. Cum enim arteriarum motus, quem pulſum dicimus, ex impulſu ſanguinis oriatur, hic autem ex cordis contractione muſculari, tanquam prima origine proveniat, in aprico eſt, aliqua horum ex pulſu poſſe cognoſci; minime tamen omnia: multo vero minus illa, quæ huc non pertinent. Quæritur ergo, quænam pulſus manifeſtet, quæ vero non? Ad quod reſponſio in facili eſt: cum enim pulſus ſit motus, ea tantum cognoſci per illum poſſunt, quæ a corde & ſanguine fiunt, qua inſtrumenta ſunt hujus motus. Ea autem eſſe in ſanguine quidem tum quantitatem, tum ex parte etiam tenuitatem & craſſitiem, in corde autem ipſum ejus motum, & a quo hic peragitur, robur, quilibet videt: ulterius autem, cum in corde ac ſanguine

principium vitæ ſit potiſſimum & unice collocatum; & hujus circulatio cum ea pari ambulet paſſu, undecunque tandem cordis ille motus tanquam a primo principio oriatur, certe principium vitæ, totaque facultas vitalis per illum dijudicari poterit: adeoque univerſum naturæ robur. Non autem nec ſanguinis propria conſtitutio, nec ſpirituum animalium, nec viſcerum reliquorum vitia, multo minus artuum, quæcunque tandem illa ſint, ex pulſu fieri poterunt manifeſta, nec reliquæ affectiones, quæ in ſanguine nidum ſuum habent, tanquam in ſubjecto cauſæ, ut quidem loquimur. Nam quod Galenus putavit, & cordis ipſius intemperiem, & aliorum quoque viſcerum, quia cor iis affectis trahatur in conſenſum, ex pulſu etiam manifeſtari, in eo haut parum deceptus eſt: nam utrumque horum ſuppoſitorum falſum eſt, & intemperies illa æque ac conſenſus prorſus nullus. Unde etiam in enarrandis pulſibus illis admodum friget ipſius oratio, quod librum III. & IV. de Præſag. ex Pulſ. expendentem non latebit. His poſitis primo ſtatim intuitu apparet, inane

eſſe commentum, & rerum naturæ e diametro adverſum, quod de Sinenſium medicis nonnulli, qui ejus regionis deſcriptionem dedere, narrare ſolent. Ajunt iſti, ubi ad ægrum vocati accedunt, lecto aſſidentes, per horæ dimidium nil agere quam ut pulſum explorent: quo facto, totius morbi initia, cauſas, ſingularumve dierum accidentia ac ſymptomata omnia ad illam usque horam quæ contigerint, quam accuratiſſime enarrare. Quod ſane niſi magicis artibus ab ipſis peragatur, aut fraude, quam ſit ἀδύνατον, cum nulla horum omnium cum pulſu poſſit eſſe cognatio, nemo eſt, qui non queat cernere: maxime quoniam ubi ad curationem accedendum eſt, (quod iidem ſcriptores teſtantur) nihilo ſint noſtratibus feliciores. Quod ſane ſecus fieri fas erat, ſi iſta omnia ex arte callerent: ſine cauſarum enim cognitione id fieri non posſet, quas qui novit, niſi in methodo aut facultatibus medicamentorum pernoscendis ſit plane rudis, facile is ſane morbum quemcunque e medio ſuſtulerit.

Sed neque ex altera parte Bellinio noſtro fides habenda eſt, dum pulſum omnino

nino fallacem & incertum indicem eſſe, it perſuaſum: nihili enim ſunt rationes, quas affert in medium, & fallaces ipſæ. Dum enim ait per ætates, temperamenta, animi & corporis motum, ſomnum & vigiliam, anni tempora, regiones, & tempora poſt paſtum diverſa, etiam in naturali ſtatu omnes pulſuum differentias in diverſis hominibus reperiri, (quod ex Galeno videtur primum fluxiſſe, qui Libello ad Tyrones has omnes differentias tradit) in eo ſane prorſus eſt falſus. Neque enim tanta eſt, quam hæc inferunt, pulſuum diverſitas, (quod ipſe videtur ſupponere) aut ad omne pulſuum genus ita conformata, ut iſti receſſus diſcerni non poſſint, aut peritum medicum fallere. Solus animi corporisque motus videtur ad febrilem pulſum propius accedentem producere; ex quo tamen nulla pulſus naſcitur incertitudo, cum corporis motus ex reſpiratione, animi vero ex aliis manifeſtiſſimis ſignis ſtatim in oculos incurrat. Neque excuſationi locus eſt, quod dixerit *ex ſe, & ex pulſu ſolo*. Nihil enim cauſæ erat, cur ob tam levem & puerilem, ſi quis eam afferret, objectiunculam, quæ merum eſt ſophis-

ma,

ma, totam pulſuum rationem ſuſpectam redderet, quippe cum hinc neutiquam ſequatur, quod mox ſubjungit, non poſſe cognoſci, ſitne in hoc, vel illo homine pulſus non naturalis nec ne. Quis enim neſcit a medicis exigi, ut in carpi tentatione non quodlibet tempus aut quævis occaſio imprudenter arripiatur, ſed obſerventur leges artis: quod ſane in omnibus rebus atque artibus fieri neceſſum eſt, niſi quis falli amet: non tamen propterea licet de omnium artium earumve axiomatum veritate ſtatim dubitare, illaque pronunciare incerta. Et vero quid Bellinio acciderit neſcio, me pulſus per integros duodecim annos medicinam facientem nunquam adhuc fefellit, ſed ſæpe tantam peperit mihi animi certitudinem, ut diem ipſamque horam mortis, ei ſoli confiſus, ſim auſus prædicere, & in illo quidem vix unquam temere, in hoc vero non raro etiam eventum expectationi geminum habuerim. Ejusmodi ſane crude adeo prolatæ ſententiæ plurimum diſcentium animos turbant & quidem injuria, anſamque porrigunt cavillandi artem noſtram obtrectatoribus non

levem, itaque omnino reprehenſione dignæ ſunt. Sed quid opus eſt pluribus? ad ipſam accedamus rem, & oſtendamus reapſe aſſerti hujus vanitatem, pulſumque ab hac injuria per ſui ipſius dignitatem vindicemus.

Ut vero ea, quæ diximus, ex pulſu dijudicari nunquam non poſſe, modo abſit occulta malignitas, (de qua tamen aliunde poteſt nobis conſtare) eſt longe certiſſimum, ſic fortaſſis etiam plura licet ex eo conjicere. Iſta enim, vel ſolus magnus ac parvus nobis indicant: eſt autem pulſus inſuper adhuc & celer & frequens. Et vero optandum eſſet, non tantum cordis motum, ſed etiam varii illius motus primas cauſas nobis magis eſſe apertas. At cauſam primam motus cordis nemo adhuc, vel Medicorum, vel Philoſophorum ex cœtu repertus eſt qui nobis manifeſtaverit. Quamdiu vero iſtam ignoramus, a quo quid pati aptum ſit, ſciri non poteſt. Valde autem vereor, ut ejus exactam notitiam unquam acquiramus: ſufficere ergo nobis debet ad eam quam proxime ſi poſſimus hariolando accedere. Qua de re, quid mihi ſit com-

per-

pertum, & in quo pitem eſſe acquieſcendum iis, qui cum moderamine & modeſtia ſapere cupiunt, libere edifferam: ea tamen lege, ne quisquam ulterius progrediendi ſpem ſibi his præcluſam autumet. Pro mei enim exilitate ingenii, cujus mihi ſatis ſum conſcius, hæc a me prolata eſſe, velim intelligi.

Primum itaque facultatem illam inſignem, quo cor ſe movet tam ſtrenue, tam ordinate, tam conſtanter, ita ut nullum remittat tempus, quamdiu ſumus in vivis, id eſt per annos in grandævis prope centum, inſitam illi eſſe arbitror & connatam: eo potiſſimum perſuaſus Peripathetico, quod antequam cerebri, vel nervorum corpora perficiantur (ſupponamus enim jam, ſimul rudimenta omnium partium in ovulo adeſſe) punctum ſaliens ſe movere, vitæque choream incipere videatur; nam ſanguinem hoc eſſe merum, cum celeberrimo HARVEO non autumo. Et hanc quidem pulſandi vim unde habeat, ignoramus, nec licet ulterius progredi. Facultatem Galenus vocavit, non quod nudam qualitatem eſſe crediderit, uti quidem improbi ejus obtre-

trectatores, qui ubique eum ſugillant, legunt nunquam, ex ignorantia aſſertum eunt, ſed quia deerat verbum, quod melius rem declararet. Ita enim l. *de cauſis pulſuum*, ſcribit: *Quam quidem licet ejus eſſentia nos fugiat, quod facultatem tamen habeat faciendi pulſus, illam facultatem vocavimus.* Sed in id inquirere neque noſtrum eſt, neque ad rem attinet, ſed ad Philoſophos: Nos contenti esſe poſſumus, ſi ſciamus, quæ pulſum alterent: uti id quidem peregregie citato loco oſtendit Galenus, eſtque dignus, qui illis, vel invitis, conſulatur. Ut autem primam eam pulſus originem nec ſciam, nec cognoſcere multum laborem; illud tamen & ad præſens negotium puto esſe utile, & mihi videor ſic ſatis habere perſpectum, cor omne ſuum robur ſanguinis copiæ & qualitati ferre acceptum, maxime vero copiæ, & prout hæc ſeſe habet, vel alacrius moveri, vel languidius, nec unquam cum multo ſanguine debilem, vel cum parvo fortiorem ejus motum conjungi poſſe. Quod non experientia duntaxat me docuit, ſed ipſamet etiam ratio confirmat, ſi a poſteriori rem

in-

intueamur: Quo enim major eſt ſanguinis copia, eo majorem eſſe illius, qui in arteriis eſt, reſiſtentiam neceſſe eſt: quo major vero hæc reſiſtentia, eo majore opus eſt robore ad eum propellendum, alias enim ſtagnaret; robur autem illud in corde eſt. At nunquam ſtagnare deprehenditur, ſenſim enim in arteriis auctus cor tandem oppprimeret. Concedendum itaque omninò eſt, magnam ſanguinis copiam cum cordis debilitate conſiſtere non poſſe: & cum eadem ſit ratio contrarii, idque iterum experimento reſpondeat, nec cum parua robur jungi.

Quod tametſi ita ſe habeat, non tamen & hoc aſſeruerim, quotieſcunque tandem vehemens cordis pulſatio deprehenditur, ibi magnam etiam adeſſe ſanguinis copiam: aliud enim oſtendit motus ejus convulſivus, & cordis palpitatio, hyſtericis ac hypochondriacis exſanguibus etiam ſuperveniens crebro. Nondum præteriit menſis alter, quod epilepſia laborantem puellam novemdecim circiter annorum, nunc reſtitutam, curavi in hoc ipſo oppido, quæ diebus quindecim, quibus decubuerat, vix tantum cibi,

bi, vel potus aſſumſerat, quantum alia ſoleret in una levicula cœna, adeoque non poterat jam eſſe inſtructa multo ſanguine, vehementiſſimas tamen quovis paroxyſmo cordis patiebatur palpitationes. Verum hæc nihil me movent: cum a nervorum fluido plurimum quidem cordis naturalem motum poſſe turbari, multumque ſibi id in eum vendicare poteſtatis, inde eluceſcat quidem, non autem totum hoc, quantumcunque eſt, ex eo cordi communicari, juſta ſequela deduci poſſit; plane enim alterius generis hic motus eſt, quam eſt naturalis cordis motus, unde nec pulſus cognomen ipſi jure tribuitur, ſed qui ejusmodi nobis experimenta naturæ opponet, committet μετάβασιν εἰς ἄλλο γένος; quod Logices periti fieri vetant.

Firmo igitur ſtat talo aſſertio mea, naſciturque nobis iterum hoc de principio motus cordis aſſertum, ſeu

CONCLUSIO I.

Cordis robur omne ad pulſum edendum a ſanguinis copia primo, dein ab ejus

qua-

qualitate, verum id ſecundo loco, omnino dependet.

Utinam vero de celeritatis & frequentiæ cauſa æque certa afferre poſſem, quorum prorſus aliud videtur conſtituendum principium. Experientiam enim ſi conſulimus, non modo hæc utplurimum conjungi reperimus, quare & junctim de iis ago, verum etiam variis de cauſis accidere, maxime tamen in recte valentibus ab animi commotione; in ægris a calore interno. Et celeritas quidem vel robur cordis, vel inopiam ſanguinis videtur ſupponere ut conditiones neceſſarias, frequentia vero neutrum horum, quin potius iſta, utroque deficiente magis ac magis augeri cognoſcitur, ut in eo videantur quam longiſſime diſſidere. Suspicio autem ex his, nervorum fluidum ſpirituoſum multo plus quam ipſum ſanguinem ad utrumque conferre. Ejus enim, vel ſi vis, animalis ſpiritus potiſſimum opus eſt cogitatio, quæ nihil aliud eſt, quam motus horum ſpirituum in cerebro, adeoque & animi commotio, quæ citra cogitationem nunquam accidit, eos auto-

autores habet. Nihil tamen adhuc ea de re certi ſtatuere licet: experimentis enim pluribus deſtitutus nondum rem omnem habeo exploratam; intra terminos igitur anguſtiores includam ſententiam, & dicam, quod certum eſſe autumo, nempe utramque hanc motus affectionem ab irritamento eſſe, vel agitatione & contentione naturæ. Alteram tamen magis ad ipſum cor pertinere arbitror, alterius vero in ſanguine potius hærere cauſam. Celeritas enim etiam nulla ſanguinis labe, ſed vel a calculo, vel polypo, vel alio impedimento propius cor afficiente efficitur quam frequentiſſime: creber autem pulſus vix niſi cum iſta, maxime in febribus omnibus obſervatur. Commoveri tum igitur ſanguinem ab interno principio, & ad frequentem pulſum edendum concitari credibile eſt, ſive illud jam fermentationem, ſeu inteſtini motus vitium cum quibusdam appellare malis, quibus nominibus, diverſis licet, idem tamen negotium deſignari exiſtimo, idque ſic ſatis commode, multoque commodius, quam per primi elementi Carteſiani tranſitum impeditum, in

quo

quo nonnulli mire adeo hodie ſibi placent, explicari arbitror, quicquid de eo etiam denique ſtatuatur. Irritat autem tunc ſine dubio cor ipſe ſanguis, uti alias, dum in corde eſt motus celerioris principium, animalis nuncupatus ſpiritus concurrit.

Hæc habui de cauſis horum, quæ afferrem, plura de iis perſpecta habere dæmones, experimento certior ſum factus, quod horum aliquem Patavii, in obſeſſo ſub altari celebrati illius Antonii detento, qui Patavini cognomento hinc notus eſt, quoties divinus Antiſtes nomine ſanctiſſimi Salvatoris injungebat, ut febrim in ipſo excitaret, pulſum talem frequentem & celerem concitaſſe illico, ejusdem vero nomine interminante ſacerdote, jubenteque ut febrim faceret ceſſare, in momento ſtitiſſe iterum naturalem, compertum habeo. Eum igitur, ut ſuum genium CARDANUS, aliquis ſuper hac re conſuleret fortaſſis: quamvis an vera extorquere ex eo poſſit, adhuc dum foret meo quidem judicio incertus. Interea & plura de his aliquando, illucente mentibus noſtris divina gratia, reperiri

poſſe,

poſſe, ex eo ſpem eſſe reor. Quod dum fiat, ratum interim eſto:

CONCLUSIO II.

Celerem pulſum a contentione cordis ab aliqua re irritati pro-venire.

CONCLUSIO III.

Frequentem ab eadem, ſed ſanguinis interna commotione conſpirante ſuſcitari.

Quibus ita admiſſis, rectius forte & plenius nunc de ſignificationibus ex pulſuum diverſitatibus petendis poterimus differere.

Sponte autem eluceſcit, pulſum ad naturalem quam proxime accedentem ſemper eſſe maxime ſecurum: qui autem ab eo nonnihil recedit, modo abſit malignitas, non admodum eum eſſe damnandum; uti quidem vel in ſanis etiam, quod concedendum utique eſt, ejus turbari rationem, non eſt inſolens, & jam a nobis oſtenſum. Eſt enim cor noſtrum res valde mobilis, & quæ a leviſſima re poteſt affici, a nulla tamen facilius, quam animi

animi motibus. Quod elucet etiam ex obſervatione GALENI, quam habet.* *Qui expergiſcuntur*, ait ibi, *e veſtigio pulſus magnos, vehementes, celeres, crebros, & cum quadam vibratione habent, qui mox mediocritatem aſſequuntur.* Id quod certiſſimum eſt. Neque tamen, ut de facultate vitali hæc teſtantur, ita etiam de univerſa valetudine inde conſtare poteſt. Utpote cum in omnibus illis morbis, qui vel in aliis viſceribus, vel corporis extremis extant, ut quidem oſtendimus, niſi cum ſanguine communicetur malum, nihil ex pulſu colligi poſſit. At ubi mutatio fit ſatis notabilis, quod peritus Medicus admota manu facile dijudicat, tum vero a ſtatu naturali recedere eum putandum eſt, quod tot accidit modis, quot eorum a nobis ſupra enumerati ſunt.

Prima autem circa ſimplices, altera circa reliquas, ſimplicibus ſuis ſubnectendas ſollicitudo noſtra occupabitur.

I. *Pulſus* igitur *Magnus* cum cordis robur & ſanguinis copiam cauſas habeat,

n am-

* *Lib. de Pulſ. ad Tyr.*

ambasve requirat, primum inde de naturæ conſtabit viribus, quas maximas prodit, ſed ſimul eandem ſanguinis abundantia onerari, conſtare poteſt ex iis, quæ ſupra ad Problema II. dicta fuerunt. Circumſpectione tamen opus eſt: cum enim ſecundum definitionem V. ſanguis ſit liquor, a calore expandi aptus, fieri poteſt, ut ab ejus etiam exceſſu pulſus magnus oriatur: quod ad cognoſcendum tactus in ſubſidium vocandus eſt. Et vero in febrium omnium initio hinc potius, quam a nimia copia turgere venas, pulſuve magno inſignes eſſe, eſt in aperto, etſi ſimul & plethoram adeſſe non repugnet, quæ duplicatam conſtituit magnitudinem.

II. *Parvus* cum is ſit, quo parum attollitur arteria, a ſolo ſanguinis ad eam alliſu ortus, jam non poteſt cum multo ſanguine unquam fieri. Ab hoc autem, quoniam cordi robur omne accedit, ſimul & hujus debilitatem, & illius paucitatem, adeoque vitalis facultatis fractam firmitudinem notare eum neceſſe eſt.

III. *Celer* cum ex varia oriatur cauſa, non unum ſignificat. Ut enim alias etiam motus

motus celeritas nulla eſſe poteſt, ſi robur deficiat, ita & cordis velox motus & promta contractio non poteſt eſſe ſine viribus contrahentium ſe fibrarum, ſed absque illis omnino langueſceret. At vero & ſanguinis tenuitas ac inopia, cum nulla renitentia ei obſiſtat, in cauſa eſſe poterit. Ergo vel robur cordis, vel ſanguinis inopiam, vel tenuitatem ejus facit manifeſtam: quodnam vero ex his, ex eo patebit pulſus modo, cum quo componitur, ex quo etiam, quando ab incitatione quadam velocitatem cordi conciliari putandum ſit, patefiet.

IV. *Tardus* contrario ſe habet modo. Vel igitur copiam ſanguinis nimiam, (quod etiam in Problematis II. reſolutione oſtendimus) vel craſſitiem ejus, vel cordis debilitatem denotat. Semper autem ab incitamenti iſtius, de quo modo, formidine liberat.

V. *Frequens* ex allata Concluſione III. nunquam non ab agitatione aliqua & contentione totius naturæ inducitur, quo minus enim cordi ſoli competat & adicri-

batur irritato, facit experientia, qua conſtat, nunquam alias (niſi oriatur a ſpirituoſo illo fluido, de cujus potentia in cor ex ſupra allatis reddimur certiores,) quam cum inteſtino ſanguinis motu eam eſſe obviam.

VI. *Rarus* calore & febre vacantem ægritudinem, & ſanguinis fermentationem omnem, ſpirituumve tumultum abeſſe; quin circa hæc tranquilla omnia ſignificat.

Habes ſimplices pulſuum affectiones, nunc compoſitorum ſignificatis eruendis operam dabo.

I. *Magnus & celer* vehementem conſtituit. Hic cum & ratione magnitudinis, & celeritatis de viribus cordis & liquoris vitalis juſta teſtetur copia, omnium ſecuriſſimus eſt, etſi adjuncta celeritas citatum cordis motum ſimul, neque eum ſine irritamento malo fieri denunciet. Quotiescunque ſcilicet cum magno juncta eſt celeritas, prodit cauſam ſuam primam, quam Concl. II. protulimus: non igitur fruſtra a natura concitatior editur, ſed ut viciſſim Medici vigilantiam excitet, mo-

moneatque, ſit animo præſenti, & intento in rem: latere enim hic aliquid mali. Et quidem ſi ſimul calor adſit, & pulſus frequentia, febrim non inſtare, ſed jam adeſſe & urgere, abſente vero febre & calore, cor irritari a quodam inſito & occulto malo, nunciat.

II. *Magnus & tardus* robur cordis integrum, ſanguinisve magnam ſatis copiam, at ſimul pondere vel craſſitie ſua moleſtam, gravantemve reddit manifeſtam, ut jam tum num. 17. Probl. II. oſtendimus.

III. *Magnus & frequens* vix citra celeritatem unquam obſervatur. Hinc febris præſentiam certo indicio prodit, quoties calor ſimul adeſſe deprehenditur. Ubi vero is abeſt, nervoſo fluido turbari cor, adeoque convulſivos pati motus, ſigno eſſe ſolet.

IV. *Magnus & rarus* certum indicium præbet, calorem abeſſe a morbo, & viribus valere ægrotum, ſed opprimi fortasſis, aut in anguſtiis eſſe virtutem vitalem, tantoque magis, ſi ſimul ſit celer.

V. *Parvus & celer* ſanguinis inopia licet non magna laborare venas, cor autem robuſtum eſſe fidem facit. Hinc in febribus intermittentibus, immuni ab inſultu intercurrentibus diebus ægro, ſi diuturniores ſint, obſervatur, itemque in continuis poſt ſtatum, ubi tandem in parvum & tardum conſumto reliquo ſanguine terminatur. Non enim diu hic poteſt conſiſtere, ſed vel in melius, vel in deterius cito mutari ſolet.

VI. *Parvus & tardus* non occurrit in gradu notabili, ſufficit ſi celeritas a parvo abſit: tum vero debilis naſcitur. Hic ex defectu cruoris cor debilitatum, naturamve proſtratam, & ſpem in anguſto eſſe nunquam non triſtis obfirmat nuntius; niſi tamen ab oppreſſione eſt maligna, vel hyſterica, aut ſimilis notæ infeſta naturæ cauſa, aut poſt multum laborem anxietatesve ſuperveniat, ſenſim enim iſte ad priſtinum redit vigorem.

VII. *Parvus & frequens* non citra celeritatem eſſe ſolet, qui enim ſubito recurrit, cito etiam decurrat ſpatium neceſſe eſt. Itaque fere & febrim, & dejectas

ſtas vires monſtrat, citatove ac præcipiti gradu ad inferos ægrum tendere. Eſt enim ex his, qui vel in myuros, id eſt vix ſenſibiles deſinunt, vel debilem proxime præcedunt. Nunquam ſane vidi ego cum tali quenquam ad priſtinum ſtatum rediiſſe, & eſt frequentiæ cum parvitate quidam motus, quem ubi pulſus exceſſit, ſpem omnem præciſam certo certius indicat: me quidem usque adhuc nunquam fefellit. Verum iſtum depingere aut ſcripto tradere non licet, ſed crebra in praxi clinica obſervatione addiſcendus eſt.

VIII. *Parvus & rarus* & ipſe rarus eſt, itidemque collapſas naturæ vires & abitum meditantem ſpiritum ſolet indicare, eſtque plerumque occulte intermittens, cum natura a ſolita frequentia, cum paucus ſanguis pellendus eſt, deſciſcere vix conſueverit.

Et hæc habui, quæ de abſolutis pulſuum diverſitatibus in medium afferrem. Quæ uti & ſolidis antea allatis fundamentis innituntur, & experientiæ reſpondent; ſic multo certiora illis, ut ſpes eſt, eſſe

deprehendes, (np. WEDELIUS, ad quem hæc olim perſcripta erant) quæ alias ſolent de iis perhiberi. Utrum augeri emendarive poſſint, Tuum, Vir expertiſſime, erit judicium, a quo ut dudum, ita deinceps etiam pendere atque inſtrui non recuſabo, imo ut id facias, etiam atque etiam rogo. In malignis febribus nihil certi ex pulſu colligi poſſe, vulgi opinio eſt: Ego vix ambigo, illud ipſum, quod naturalem imitetur, aut oppreſſus ſit maxime, eſſe a coagulatione & craſſitie ſanguinis.

Ex reſpectivis pulſuum ſic dictis differentiis vix duas ſervavi, repudiatis reliquis omnibus; inæqualitatem ſcilicet in magnitudine & crebritate. Has enim ſufficere prudenti rerum æſtumatori exiſtimo, poſteaquam nullum in his naturam aut morbum ſervare ordinem & rhythmum, oſtenſum eſt. De his autem conſtat, utramque ſine periculo præſentaneo non raro deprehendi. Cujus egregie obſervationis Te, ni fallor, auctorem habemus. GALENUS enim cum * in ſenibus & imbecillibus obſervavit, ſervari eos poſſe, ſed

* *Lib. IV. de Præſag. ex Pulſ.*

ſed non ſine difficultate maxima, eo ipſo periculoſos eſſe, declaravit, addens etiam, inæqualium perniciosiſſimos eſſe intermittentes, cum quibus juvenis ne quidem ullus evaſerit: Tu, ni fallor, in juvenibus etiam omnino facillime ſervatis vidiſti. Et vero in tertianis ego quoque idem ſum expertus, & poſſem geminus ejus rei tecum teſtis aſſurgere. Sic autem arbitror: Quoties cum pulſu magno & vehementi juncta deprehenditur inæqualitas, & malignitatis ſuſpicio ſit procul, nihil diſcriminis habere; & ſi hæc adſit, non tamen eſſe tales pulſationes lethales, ſed laborantem tantum ſub morbi onere naturam indicare; ubi vero pulſus parvus eſt, ac imbecillis, vel ſimul magnitudine inæqualis, quocum uno & ſolo eum obſervari, mihi videtur ſupponere GALENUS, cum tali vix quenquam ſervari, utique illi concedendum exiſtimo. An acu rem tetigerim, & in quibus omnino morbis ſe exhibeant, a Tua exſpecto inſigni peritia. Sane equidem nondum explorata hæc eſſe atque comperta artificibus arbitror, & vellem diligentius annotari, quid ſuus quemque

uſus, docuerit, eum in modum, quo videmus feciſſe GALENUM (*), ubi ſi omnia ex rei veritate eſſent tradita, res foret mire proficua. Et hic quidem venit mihi in mentem diligentiſſimi ac celeberrimi MALPIGHII obſervatio, qui (†) pulſus inæqualitatem (de ea, quæ in magnitudine eſt, loqui videtur) eſſe ex obſtructis pulmonum vaſis aſſeruit. Quod ſi ita eſt, uti quidem mihi per videtur veroſimile, non tantum ob viri ſummam auctoritatem, ſed etiam quia rectæ rationi cumprimis conſentaneum eſt, craſſitiem, & coagulationem ſanguinis inde licebit certo colligere.

Atque ex hoc rurſum firmitudinem accipit ac fidem eorum placitum, qui malignitati coagulationem ſanguinis comitem perpetuum eſſe mecum exiſtimant. Pulſum enim intermittentem non minus quam inæqualem, aut naturali proximum, aut in principio ſtatim præter rationem exilem malignitatis notam

(*) *Libr. de Pulſ. ad Tyron. & de Cauſis Pulſ. Libr. IV.*
(†) *Epiſt. de Pulmonibus.*

tam eſſe, experientia docti Medicinæ antiſtites omnes conſentiunt. Quandoquidem igitur & hic, ubi periculo vacat affectio, adeoque malignitas abeſt, coagulatio pulſum cogit intermittere, hinc ejus in univerſum cauſæ datur exiſtimandi copia, quam illam eſſe conjicitur. Malignitatis enim documentum fieri intermittentem non alia gratia apparet, quam quia coagulatio ei adjuncta eſt. Idem vero mirifice confirmant illæ nunquam non ſimul occurrentes anguſtiæ, reſpirandique difficultas, quæ febres ejusmodi malignas tam individue comitantur, ut etiam ad pathognomonica ejus conſtituenda concurrant.

De pulſu autem intercurrente recte dixiſſe GALENUM arbitror, naturæ laborantis, ſed cum morbo pugnantis ſignum eſſe, adeoque ſæpe judicationem attuliſſe. Cæterum de pulſu inæquali idem, quod MALPIGHIUS, & ipſum ſenſiſſe deprehendes, ſi evolvere non grave fuerit (*).

Et

(*) *Libr. IV. de Præſag. & Pulſ.*

Et vero quid vetat, quo minus illa ipſa verba apponam, Teque B. L. ab hac aliunde iſta petendi moleſtia liberem? præſertim cum obſcuriora ſint paulo, & deſiderent fortean illuſtrari. Sunt autem iſta, CRUSERIO interprete: *Ad aliud propero genus, quod ex fluxione dixi oriri. Communem habet hoc omnium inæqualitatem pulſuum. Obſtruuntur enim facile, & conſtringuntur, atque comprimuntur per eas fluxiones principes arteriæ. Nec minus ob humorum copiam majorem facultate: quod ſcilicet tam conjunctim pulmoni cor ſit, & confluxum habeat per magna oſtia. Ac inæqualitas quidem communis eſt omnium fluxionum, quæ impingunt in pulmonem, eaque nunc major, nunc minor eſt, pro craſſitudine & abundantia.* Vides ipſum arguentem obſtructionem vaſorum pulmonalium, quod inæqualitatem pulſus efficiat, & quidem fluxionem pulmoni incumbentem hujus rei cauſam eſſe, quam duplicem recenſet: unam deſuper in ipſos pulmones, ſeroſam vel quæcunque tandem opplere pulmonem poſſit, de

qua

qua dicit *comprimi & conſtringi* principes arterias; alteram ipſius ſanguinis ex corde influentis nimia copia, quo pertinent reliqua: *Humorum copia major facultate, & quod tam prope conjunctus cum corde ſit pulmo, & confluxum habeat per magna oſtia.*

Quibus nihil poterat dici aptius ad illam inæqualitatem intermittentis pulſus ſignificandam, quæ in juvenibus robuſtis citra periculum deprehenditur: utpote quos ſumme plethoricos eſſe, vel craſſo ſanguine laborare non eſt dubitandum. Haut paulo latius vero extendit GALENUS inæqualitatis cauſam, ad omnes fluxiones eam pertinere aſſerens, de quo dubito, & expendendum accuratius eſſe arbitror. Saltem in tuſſi & phthiſicis, qui inter initia cum defluxionibus perpetuis ſæpe ſatis diu colluctantur, intermittentem pulſum nunquam videor obſervaſſe.

Et hic jam poſſem acquieſcere, niſi ad novam disquiſitionem me invitaret clariſſimi BELLINI aſſertum, quo HIPPO-

CRA-

CRATEM fuiſſe perquam diligentem pulſus obſervatorem vult nobis perſuaſum. Quod an veritati ſit conveniens, non arbitror Tibi ingratum fore, ſi paulo diligentius indagem. Non autem nudius tertius demum hæc res in quæſtionem venit, ſed jam olim doctiſſimis viris varie eſt diſputata atque ventilata. THEOPHILUS *Græcus Medicus*, in libro de pulſibus in hunc ferme ſenſum ſcribit: HIPPOCRATES, *divinus Medicus, pulſuum notitiam non habuit; ſed latera & frontem manu contingebat.* Cui concinens GALENUS (*) eodemque ultimo, HIPPOCRATEM *nihil de pulſibus tradidiſſe*, inquit; quanquam ſibi non conſtans (**). HIPPOCRATEM *omnium primum, quod ipſe ſciverit, nomen pulſus ſcripſiſſe, neque eam, quæ in eo eſt, artem videri ignoraſſe.* Taceo alios, quibus, prout videntur amori divini ſenis plus aut minus dediſſe aut indulſiſſe, modo hoc, modo aliud viſum eſt aſſerere. Interea loci non ſine cauſa opinor GALE-

NUS

(*) *Libr. de Criſib. III. cap. 11.*

(**) *Libr. de Gener. & Diff. Pulſ. cap. 1. ſcribit.*

NUS uſus eſt ambigua loquendi formula, dixitve eum artem illam *non videri* ignoraſſe: oſtendit enim hoc ipſo, non ſatis ſe fuiſſe certum, ut abſolute aſſereret. Quibus ſi addas loca, ab ipſo BELLINIO adducta, quam in partem inclinaverit potius, clariſſime apparebit. Quæ profecto ejus dubitatio haut parum rem omnem reddit ſuſpectam. Si enim is, qui HIPPOCRATEM tam legit diligenter, ut nullus alius, & ſummo cum judicio, quin & permultos ejus libros commentario dilucidavit, certa doctrinæ de pulſu veſtigia non potuit deprehendere tum temporis, non fit veroſimile, repertum iri, qui hodie id poſſit. Sed videamus tamen illa, quæ doctiſſimus BELLINUS nobis offert loca, quo ea de re ſecurius pronunciemus. Quæ ſane omnia ſunt talia, ut pulſum quidem aliquando fuiſſe HIPPOCRATI animadverſum oſtendant, doctrinæ vero de pulſibus, hujus quidem, de qua hactenus egi, aliquam eum notitiam habuiſſe, longiſſime abeſt, ut ullum faciant indicium. Quæcunque enim adducuntur, non de pulſu

natu-

naturali & a Medicis obſervari ſolito loquuntur, ſed illo, qui prorſus præter naturam ſe exhibet. Nam quod ad primum attinet, ex *Prognoſtico* allatum, qui alias, Liber aureus, omnibus reliquis ejus argumenti longe præferendus eſt, quis non videt, quoniam *perturbationem animi aut delirium indicare* dicitur, *ſi in præcordiis obſervetur*, præternaturalem eum deſignare, cum ibi nullo non tempore continuo cor ſeſe exerceat, & indefeſſo palpitet motu? Dicat aliquis, eum hic velle intellectum pulſum vehementius concitatum: Ergo primum eſt falſa illa aſſertio. Non enim omnis pulſus vehemens delirium portendit. Deinde cur non addidit: Majorem quam eſſe ſolet, vel magnum, vel elatum, aut aliquid ejusmodi? Denique cur in præcordiis eum vult obſervari, & non potius in carpo, aut in temporibus, niſi hæc invicem commercium alere, & eſſe unum eundemque ignoravit: aut potius, niſi longe aliud quid voluit ſibi, quam pulſum vehementem cordis deſcribere, cum alias longe facilius in modo nominatis partibus ſentiretur: in præ-

cordiis

cordiis igitur quod dixit, ſatis oſtendit, aliquid plane inuſitatum ibi eum obſervaſſe. Sane ex his apparet, aut HIPPOCRATEM non niſi in deliriis cor pulſare autumaſſe, aut aliud quid in præcordiis deprehendiſſe, palpitationem nimirum quandam toto genere præter naturam, ubi delirium inſtitit: utrumque autem æque facit ad oſtendendum, veram pulſus rationem ipſi fuiſſe ignoratam.

Idem plane ſentiendum de eo, quod *ex Coacis* quarto adducit loco, *num. 282.* utpote quod plane cum hoc conſentit, & ex uno in alterum librum videtur transſcriptum, uti quidem pleræque in Coacis extantes ſententiæ alibi etiam in Scriptis HIPPOCRATICIS leguntur. Verum etiam quod tertio loco legitur *ex iisdem, num. 128. Si venæ temporum pulſent in febribus, longum fore morbum, &c.* ejusdem eſt ordinis: Quis enim neſcit, in omnibus febribus, imo & extra eas omni vitæ tempore venas temporum pulſare? Quod ſi ſciviſſet HIPPOCRATES, non in quibusdam

O tan-

tantum, longis videlicet febribus id fieri pronunciaſſet: ut nihil dicam de ipſo, quod inde format, prognoſtico. Nam neque hoc feciſſet, ſi vel leviter perſpectam habuiſſet rationem pulſus naturalis in corpore.

Quod quintum adducit, *ex II. Epid. Qui venæ in cubito conſpicuum pulſum habet, is furibundus, in acerbam iracundiam facile præceps eſt*, iterum præter omne naturæ inſtitutum fieri, neque ad pulſum noſtrum pertinere, ſed plane eſſe præternaturale quid, perſpicuum eſt. Et quid dicam de his: *Vena quæ ad ſplenem eſt, in cubito diſtendebatur*: quæ ex eodem libro attulit: quod HIPPOCRATIS non in his tantum, ſed anatomicis in univerſum ignorantiam prorſus oſtendit. Quænam enim in ſplene vena eſt, ad cubitum extenſa? Ecquis ſequentium ſeculorum decurſu unquam, non dicam hoc obſervavit fieri, ſed omnino in cubito aliquam venam pulſaſſe? Sed forte eam intellexit, quæ in carpo micat: quid ergo vult illud diſtendi? an pulſaſſe innuit?

nuit? quid opus erat monere, ſi non ignorabat, ex perpetua id naturæ lege fieri. An aliud? quid ergo ad noſtram id facit controverſiam? an ex talibus colligere licet eum pulſus notitiam habuiſſe?

Porro ex *V. Epid.* quæ profert: *Tempora non admodum pulſabant*, nihil minus mihi videntur velle, quam quod vult clariſſimus vir. Non ſcilicet pulſum imminutum depingit HIPPOCRATES, ſed auctum, verum id leviter. Præmittit enim: *Febris parva.* Ubicunque vero febris adeſt, ibi nunquam pulſus imminuitur, ſed fit major, præſertim initio. Acceſſit autem febris tertia die, ut ſolet in ejusmodi. Sed neque unquam obſervatur pulſum minui a compreſſione cerebri cum febre: quod experientiam conſulentem non potuiſſet latere. Ex eo igitur nimis manifeſto licet colligere, HIPPOCRATEM non niſi auctam p. n. pulſationem temporum & hic intelligere, atque alibi ſpectaſſe.

Longe vero nos certiores reddit ejus rei alterum illud *ex VI. Temporum venæ non conſiſtentes.* Quas non aliter accipi poſſe quam pro pulſantibus arteriis cum agnoſcat ipſemet BELLINIUS, quid multis eſt opus? Putavit ergo HIPPOCRATES, easdem non pulſare, ſed conſiſtere, ſi non futurus ſit in articulos decubitus, adeoque quoties pulſarent, invita natura id fieri cenſuit. Quibus ſane non video quid poſſit eſſe magis apertum.

Librum de Humoribus potius eſſe collectoris cujusdam HIPPOCRATICI, quam ipſius HIPPOCRATIS, cum aliis viris doctis plane perſuaſus ſum; ſed demus clariſſ. BELLINIO, eum non mentiri auctorem ſuum, non tamen, quum dicit pulſum obſervandum, conſtat, eum naturalem pulſum intellexiſſe. In tam obſcura enim ſcriptoris brevitate id non licet dijudicare, præſertim cum eodem loco multa alia prorſus præter naturam contingentia obſervare jubeat, ipſosque etiam vermes. Potuiſſent & plura

ejus-

ejusmodi teſtimonia acervari, ut *VII. Epid.* σφυγμὸς ἐν κροτάφοισιν ὡς λεπτῆς θερμῆς, & *VII. Aph. 21.* ἐπὶ ἰχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖσιν ἕλκεσιν αἱμοῤῥαγιν, κακὸν; ſed quæ nihilo plus ad rem facere videantur, cum plane ſint ex eorum numero, de quibus prudenter pronunciavit GALENUS. (*) *Hoc modo quando legimus apud veterem aliquem Medicum, ſolam pulſare inflammatam partem, aut motum tantum inflammatione arteriarum eos pulſum appellare, in corpore autem ſano hoc vocabulo uti nunquam, non omnem motum arteriarum colligimus, ſed aut magnum, aut vehementem, aut quem ipſe poteſt ægrotus animadvertere, pulſum vocari.* Quibus utique HIPPOCRATEM adnumerandum eſſe, ex dictis patet. Quare cauſa nulla erat, quod his talibus fiſus teſtimoniis noſter, contra viros pereruditos quamplurimos non aſſereret tantum, *Hippocratem* pulſus doctrinam cognoviſſe, ſed & illos blateraſſe ajat, ubi contrarium ſtatuere: quod ſane verbum poſſet æquos animos non leviter offendere.

(*) *Libr. de Diff. Pulſ. IV.*

dere. Equidem ex eo, quod de pulſibus nulla nobis reliquit *Hippocrates* præcepta, & cum de febribus alias tam prolixe, tam frequenter, & in innumeris locis agat, omniaque, vel rariſſime contingentia tam ſollicite proſequatur ac pene ſuperſtitioſe, nihil tamen unquam de pulſibus ne verbulo quidem ullo tetigit, firmiter ſatis, ni fallor, colligitur, eum omnem hanc rationem ignoraſſe: cum ex nulla alia re certiora non in his tantum, ſed omnibus omnino morbis ſalutis aut mortis indicia petere liceat.

Qua in ſententia etiam fuit *Ludov. Mercatus*, & ſocer meus, *Herm. Conringius*, vir, ſi ullus alius, in antiquorum libris verſatiſſimus, veterumque ſententiarum verus & unicus promus condus. Uterque enim horum *Herophilum* primum doctrinam de pulſibus accuratiorem in artem introduxiſſe ait, quamvis ille etiam Praxagoram nominet. (*) Alios celeberrimos auctores, &

- - *Qui-*

(*) *Liber de Pulſ. initio.*

- - Quibus Phœbi chorus aſſurexerit omnis,

nunc jam prætereo.

Maneat igitur laus illa *Hippocrati*, non omnino nunquam eum pulſum obſervaſſe, ſed pro ſymptomate præternaturali eundem ipſum habuiſſe fateamur: id enim ex dictis, ni fallor, abunde patet: de naturali vero, de quo nunc egimus, pulſu, ejusque attributis ac conditionibus ipſi conſtitiſſe, nemo adhuc fuit, qui firmo ejus rei allato argumento evicerit. Quamvis enim ex illo loco, quem ex *Prorrhet. II.* affert *Bellinius*: *Deinde manibus tum ventrem, tum venas attrectantem minus falli convenit quam qui non attrectavit*: conjicere aliquis poſſet, ſaltem hic pulſum naturalem intellexiſſe *Hippocratem*: mihi tamen ſecus videtur. Agit enim ibi de cognoſcendis erroribus in diæta commiſſis, quos dicit vix ulla arte poſſe certo deprehendi, quamvis manibus ventrem & venas attrectantem minus falli

 con-

contingat. Ubi an non venas vere ſic dictas intelligat, dubium eſſe poteſt, ex earum enim intumeſcentia & duritie multo certius forte quam ex arteriarum pulſu nimiæ cibationis argumentum quis petat.

Quæ omnia non in eum finem affero, ut vel *Hippocratis*, vel *Bellinii* laudibus quicquam detraham: cui utrique lubens aſſurgo & ego; quin & pietatem hujus, & propenſum in iſtum animum probo. Omnino enim dediſſe hoc affectui videtur vir doctiſſimus, quo *Hippocratem* more, bene multis nunc in reliquæ vetuſtatis omnis contemtu & odio uſitato, unice proſequitur.

Et quidem ipſe ego artis parentem magni quoque facio, non tamen cum quibusdam eum & omnia perſpecta habuiſſe, & nunquam fefelliſſe, patior mihi perſuaderi, cum aliter ſe rem habere, aſſidua ejus lectio me doceat. Scripta ſane ejus ſaluberrimis præceptis

& obſervationibus refertiſſima, quemvis æquum lectorem in admirationem trahunt, ſed viciſſim etiam, ſi fateri volumus, quod res eſt, in anatomicis eum fuiſſe maxime rudem, & ex phyſiologicis parum ipſi conſtitiſſe, nemo poterit negare. Cum autem pulſus doctrina ad hanc claſſem pertineat, quis miretur, eum hic quoque aliquid latuiſſe? omitto Pathologica, quæ, etſi obſervationibus conſtent, quam tamen ſæpe ſint imperfecta & levia, alias oſtendetur.

De cetero poſtquam tanta diligentia in *Hippocratis* aliorumque notitiam pulſuum inquiſivi, operæ pretium fore judico, pauca quædam commemorare de Anglo quodam *Davido Abercrombio*, cujus *de variatione & varietate pulſus obſervationes* anno MDCLXXXV. Londini prodiere. Hunc perexiguum libellum ex propriis potiſſimum obſervationibus natum eſſe, perſuaſum cupit. Duplex autem tractatio eſt, prima de variatione pulſus ſecundum clima, tempus, temperamentum, ætatem, diætam, paſſiones

ſiones animi & morbos. Altera de varietate pulſus inſcribitur, agitque de inæquali ejus micatione, cum celerioris, tum fortioris, aut languidioris in digitos incurſus ratione: de interrupto pulſu: de intenſo & remiſſo; quæ ipſi loquendi formula eſt, (id vero eſt frequenti & raro) profundo porro & ſuperficiali, ſubſultorio, tremulo, erratico. Quæ nomina ut medicis ſcholis fere ignota ſunt, ita difficultatis plurimum adferunt. Id vero ipſi evenit nimio ſtudio latinitatis, quod ut non quidem damnandum, potior tamen eſt rerum & doctrinæ, facilitatisque habenda ratio. Etenim ſtylo utitur perquam eleganti, & fere *Celſi* æmulo, ad ipſa vero, quæ tradit, præcepta ſi reſpicias, maxima diverſitas occurrit. Vereor enim, quantamcunque etiam experientiam jactitet, non tamen exſpectationi & eventui reſponſuram, ſive inſcitia, ſive præſumptio nimia fuerit errandi occaſio. Quis enim ei adhærenti credat, in Gallia atque alibi ſenibus ſævientibus ventis trepidare quodammodo pulſum, aut a ſomno quidem liberiorem, interdiu vero

adeo mutabilem eſſe, ut alia ſit lucente ſole, alia nubium objectu oculis ſubtracto, Diaſtoles ac Syſtoles reciprocatio.

Idem prope *de Nova Medicinæ Clavi, ſeu arte explorandi ex ſolo ſapore Medicas plantarum ac corporum quorumcunque facultates*, quam huic opusculo ſubjunxit, judicaverim: nimirum ipſa etiam elegantius quam verius congeſta atque deſcripta eſſe. Decipit etiam lectorem ſuum, cum in præfatione *novam hanc methodum eſſe, nullumque ejusdem apud ullum auctorem, vel leve veſtigium ſe reperiſſe* ait. Etenim de ſaporibus *non pauci, nec paucis ante eum egerunt*, ut ipſe in præfatione fatetur, quia primordia, & ea ipſa, quæ adfert, artis hujus nova fundamenta iam ante *Galenus* ipſe tradiderat, opere illo ingenioſiſſimo *de Facultatibus Medicamentorum*. Cui Succeſſores ejus aſſidue inhæſerunt, & ut ſigna, e quibus virtutes Medicamentorum cognoſcerentur, plantarum maxime, eadem, ubicunque fuit occaſio, diligenter tradiderunt. Quæ cauſa fuit, cur

cur plagii noſter publice accuſatus ſit, ut jam dicam. *Cæſalpinus* ſane ex his multa, quæ huc plurimum faciunt, Libro *de Medicamentorum Facultatibus* tetigit: aliqua & *I. B. Montanus*: etſi hunc totum exſcripſiſſe *Abercrombium*, quod alicubi proditum lego, nimis liberaliter de eo dictum eſſe, comperiam. Taceo alios, quorum permulti ſe in iſto argumento proſequendo occuparunt. Præterea utroque opuſculo nimis ſuccincte de his egit, quam ut amplus inde fructus quis ſperari poſſit: itaque tyronibus paucarum horarum labor erit proponendus, ſed plenam certamque notitiam inde haurire poterit nemo.

FINIS.